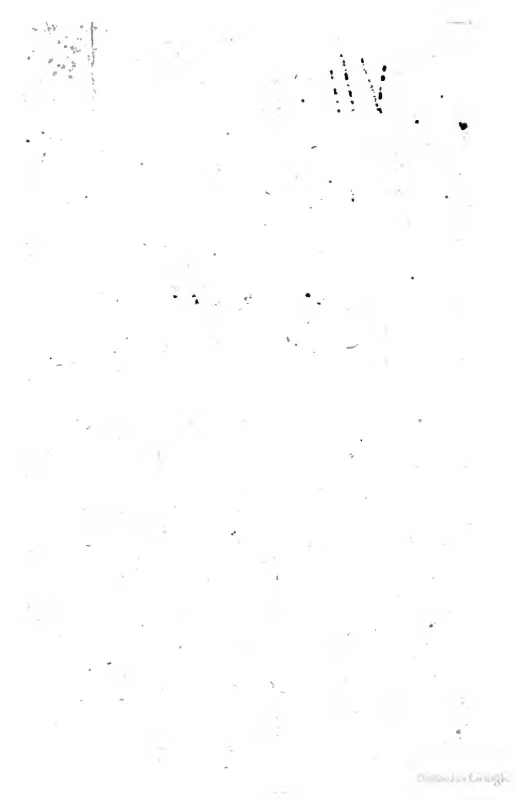

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
8
2 H
21

VERITAS
RELIGIONIS CHRISTIANÆ
Manifestè demonstrata

Adversus omnes Infideles negantes

DIVINITATEM CHRISTI,

Et Trinitatem Divinarum Personarum

PER

REV. P. THYRSUM GONZALEZ

OLIM

In Academia Salmaticensi Primarium Theologiæ Antecessorem Emeritum,

NUNC VERO'

Præpositum Generalem Soc. JESU.

PARS SECUNDA

Continens III. IV., & V. Librum hujus Operis.

N. D. M.

MATRITI 1687. Et denuò NEAPOLI 1702.
Ex Typographiâ Michaëlis Aloysii Mutio.

Superiorum Licentiâ.

INDEX

Trium Librorum, quibus conſtat hæc Secunda Pars.

LIBER TERTIUS.

IN quo continentur apertæ aliquæ demonſtrationes de falſitate convincentes Sectam Mahumetanam negantem Divinitatem Chriſti, & ſtatuentes veritatem Religionis Chriſtianæ: Quæ confirmantur ex mirabilibus quorumdam Mahumetanorum converſionibus, *pag.* 425.

Cap.I. *Prima demonſtratio indè petita, quod ante Mahumeti adventum per ſexcentos, & amplius annos, homines in Chriſtiana Religione ſalvari poterant: ex quo evidenter infertur illam eſſe veram, & ſectam Mahumetanam ipſi oppoſitam*

esse falsam, *ibid.*
Cap.II. *Secunda demonstratio.* 431.
Cap.III. *Tertia demonstratio.* 435.
Cap.IV. *Quarta demonstratio.* 440.
Cap.V. *Quinta demonstratio.* 445.
Cap.VI. *Sexta demonstratio, ubi referuntur mirabiles conversiones Maurorum in hora mortis.* 451.
Cap.VII. *Septima demonstratio, ubi miræ vocationes Mahumetanorum ad Fidem Christi enarrantur.* 479.
Cap.VIII. *Mirabilis conversio Regis de Fez, posteà Balthassarris de Loyola Societatis* Jesu. 486.
Cap.IX. *Alia exempla.* 500.
Cap.X. *Singularis Dei Providentia, quam Author expertus est in Maurorum conversione, satis probat, Religionem Christianam esse necessariam ad salutis viam,* pag. 505.

LIBER QUARTUS.

In quo ex dictis Alcorani, & ex Scripturis Divinis, quas admittit, & ex Divinis visionibus, & miraculis probatur Divinitas Christi, & Trinitas Personarum. Ubi etiam apponitur longum colloquiũ, quod author habuit cum arguto Mahumetano: & variis similitudinibus exponuntur Misteria Incarnationis, & Trinitatis; & docetur quomodo agendum sit cum Infidelibus, qui ob difficultatem nostræ Fidei illam recipere detractant. & demonstratur legem Christi abrogari non potuisse per legem Mahumeti, quãvis lex Moysis sit abrogata per legem Christi, *pag.*514.

Cap. I. *Demonstratur Divinitas Christi ex dictis Alcorani, ubi Christum appellat* Verbum Dei, *& ex libris Divinis, quibus Mahumetus jussit haberi fidem*, ibid.

Cap. II. *Probatur Divinitas Christi, & Veritas Religionis Christianæ ex notis, & insignibus, quibus dignoscitur, illam esse à Deo.* 547.

Cap. III. *Iterum ostenditur Divinitas Christi, & pluralitas personarum in Deo ex ipso Alcorano, & ex scripturis, quas Ma-*

humetus admittit. 550.

Cap. IV. *Solvitur crassa quadam objectio Mahumeti, & exponitur quo pacto sine uxore propriè Filius Deo conveniat.* 570.

Cap. V. *Cur Evangelista non dixit,* Verbum Homo, *seu* Verbum Caro factum est, *ubi refutantur variæ hæreses contrariæ mysterio Incarnationis.* 585.

Cap. VI. *Ostenditur contra Mahumetanos pluralitas Personarum in Deo, & Christum esse Filium naturalem Dei, verumque Deum ex Divinis Testimoniis visionum, & miraculorum.* 596.

Cap. VII. *Narratur miraculum Divæ Mariæ Virginis, qua Cæsaraugustæ Crus puero abscissum restituit anno* 1640. 608.

Cap. VIII. *Alia Beatæ Virginis miracula ex certis historiis à P. Jacobo Massenio narrata, quibus probatur, illam esse Dei matrem, & Christum esse uerum Deum, pag.* 614.

Cap. IX. *Probatur Trinitas Personarum contra Mahumetum: & demonstratur, ipsum falsò imposuisse Christianis, quòd tres Deos colerent: & stultè negasse hoc mysterium, quia demonstrari non potest: Ejus cum Simone Mago similitudo: ubi quomodo Augustinus inductus fuerit ad de-*

deserendum errorem in quo erat, quòd videlicet nihil credi debebat, quin firma prius ratione probetur. 630.

Cap.X. *Proponitur colloquium, quod Author habuit cum Mauro arguto, & inter suos erudito, qui nolebat Christianæ fidei nomen dare, quia capere non poterat quomodo Deus sit Trinus in Personis, & quomodo potuerit fieri Homo. Ubi simbolis, & similitudinibus explicantur Mysteria Trinitatis, & Incarnationis.* §.I. *pa.*649.

§.II. *Rationes probabiliter suadentes pluralitatem Personarum in Deo, pag.*656.

§.III. *Exponitur quomodo in Deo detur Pater, & Filius, & insuper Spiritus Sanctus, pag.*659.

§.IV. *Cur in Deo dentur tres Personæ, neq; plures, neque pauciores, pag.* 662.

§.V. *Quomodo exponendum sit Mysterium Incarnationis ex S.Thoma. pag.*663.

§.VI. *Explicatur Mysterium Incarnationis variis similitudinibus, pag.*674.

Cap.XI. *Quomodo Prædicatores Evangelici persuadere debeant infidelibus, vera esse mysteria nostræ Fidei.*680.

Cap.XII. *Demonstratur, legem Mahumeti non successisse legi Christi, sicut lex Christi successit legi Moysis. Ubi exponitur quo-*

modo lex Christi non sit opposita legi Moysis, sed ejus adimpletio, & perfectio: & convincuntur Judæi contendentes, Sacramentum Circumcisionis, & cerimonialia legis antiquæ, debere in æternum durare, quia sunt à Deo instituta. 690.

Cap. XIII. *Demonstratur, Legem Christi non potuisse abrogari per Legem Mahumeti, quamvis lex Moysis sit abrogata per legem Christi, pag.* 705.

LIBER QUINTUS.

In quo demonstratur, Christum mortuum esse, & resurrexisse, contra id, quod Alcoranus fabulatur: & exponitur cur Deus fieri voluerit homo passibilis: & ostenditur nec novum, nec vetus Testamentum fuisse corruptum à Christianis, ut Mahumetus finxit. 717.

Cap. I. *Demonstratur contra Mahumetanos Christum mortuũ esse, & resurrexisse, indeq; evidenter ostenditur Alcoranum mẽdaciis, & fabulis plenum esse, ibidem.*

Cap. II. *Crucis miracula clarè probant Christum in ea mortem sustinuisse,* 727.

Cap. III. *Cur Deus factus sit Homo, & pro*

hominibus pati voluerit. 737.

Cap. IV. *Exponitur ex Patribus, cur Deus fieri voluerit homo passibilis, & mortem Crucis subire?* 743.

Cap. V. *Demonstratur contra Mahumetanos, neque vetus, neque novum Testamentum esse adulteratum: Et ideò evincitur, Alcoranum utrique Testamento contradicentem, esse librum mendacem, & diaboli suggestione compositum.* 751.

Cap. VI. *Demonstratur, vetus Testamentum non esse depravatum à Judæis, ut Mahumetani fabulantur.* 755.

Cap. VII. *Demonstratur, novum Testamentum non esse corruptum: & indè convincitur, doctrinam Alcorani ipsi contrariam, esse falsam. Ubi recensentur Hæreses præcipuè contra Trinitatem, & Incarnationem, & Concilia Generalia, in quibus damnata sunt.* 763.

COM-

COMPENDIUM,

SEU SUMMARIUM ARGUMENTORUM,

Quibus Author hujus Operis in Manuductione ad Conversionem Hæreticorum demonstravit, inter Religiones Christianas solam Catholicam Romanam esse veram Christi Religionem, atque Ecclesiam, extra quam non sit salus. Summarium hoc, ad finem hujus operis exhibeo, ut Missionarii inter Gentiles, qui Manuductionem illam ad conversionem Hæreticorum secum non ferunt, habeant etiam ad manum Compendium Argumentorum, quibus Hæretici convinci possint.

CAP. I. *Primum caput id probandi, quia ex Evangelio est manifestum, Christum supra Petrum fundasse Ecclesiam visibilem usq; ad finem mundi permansuram: evidens autem est, hanc non esse illam, quam* Reformatam *hæretici appellant, utpotè quæ cum Luthero, & Calvino incepit; sed Catholicam Romanam, quæ continuata serie Pastorum à*

D.Pe-

D.Petro usque ad Innocentium XI. 244.
numerat Summos Pontifices.

Cap. II. *Caput secundum idem probandi, quia cum Sectarii fateantur, Ecclesiam Romanam primis quinque sæculis veram Ecclesiam Christi fuisse: manifestè demonstratur, illam postea à vera fide, quã ab Apostolis acceperat non defecisse: quia evidens est evidentia facti, eam nunquam in apostasiam, hæresim, vel schisma incidisse.*

ap.III. *Tertium caput idem probandi: quia cum sine fide impossibile sit placere Deo; si Ecclesia Romana à sexto sæculo veram Christi Fidem perdidit, ut somniãt Sectarii, evidenter inde infertur, per mille annos nullum hominem salutem obtinuisse, ac proindè damnatos fuisse Benedictum, Malachiam, Bernardum, Dominicum, Franciscum, & alios, quos hæretici ipsi, Sanctos fuisse non negant, hoc autem est evidentèr falsum.*

Cap. IV. *Impugnatur effugium quorundam Protestantium, qui cum absurdum capitis præcedentis devorare non audeãt, dicunt, posse quemlibet Christianum in sua secta, & fide salvari, Lutheranum, v.g. in sua, similiter Calvinistam, & Ponti-*

ti-

tificium. Atque apertè demonstratur, si semel intra Ecclesiam Romanam reperitur salvatio, eam reperiri non posse in secta Lutherana, vel Calviniana, nec in ulla alia negante aliquem ex articulis, quos Ecclesia Romana credendos proponit.

Cap.V. *Sectarii fatentes, dari in Ecclesia Romana salvationem, habent evidentem obligationem deserendi suam sectam, & transeundi ad Ecclesiam Catholicam: quia evidens est, viam certam praeferendam esse dubiae; in Ecclesia autem Catholica certa est spes salutis, ex utriusq; partis confessione; in sectis autem Haereticorum solum est salus in ipsorum opinione, quam esse manifestum errorem, omnes Catholici constanter credunt.*

Cap.VI. *Quartum caput idem probandi: quia cùm Ecclesia à Christo fundata, sit visibilis; & certum sit ex Scriptura, non posse Christum, qui ipsam gubernat, permittere, ut ipsa tota, quatenùs ex Pastoribus, & ovibus conflata est, publicè profiteatur aliquod dogma falsum, necessarium est ut in ipsa detur tribunal aliquod supremum visibile, seù judex aliquis supremus, ad quem in dubiis fidei,*

& morum Christiani recurrant, & cujus sententiæ omnes stare debeant: qui ne totam Ecclesiam obliget ad errandum in fide, debet esse authoritatis infallibilis; evidens autem est, hunc judicem visibilem non reperiri in ulla Hæreticorum secta; sed in sola Catholica Romana, in qua hoc munus exercet vel Concilium Generale approbatum à Romano Pontifice, vel hic, dum è Cathedra D.Petri tanquam Summus Pastor, quid tenendum sit toti Ecclesiæ proponit.

Cap.VII. *Quintum caput idem probandi: quia manifestum est, verbum Dei scriptum, ut expositum per spiritum privatum hominis, non posse esse Judicem controversiarum, quæ oriuntur inter Christianos circa fidem, & Religionem; sed necessariò recurrendum esse ad tribunal aliquod visibile infallibilis authoritatis.*

Cap.VIII. *Ostenditur, Sectarios, qui dicunt se puro verbo Dei niti, reipsa nõ Dei authoritate, sed humana, & fallibili ratione moveri ad credendum, ac proinde eorum fidem, etiam circa mysteria, quæ vere confitentur, non Divinam, sed humanam esse, sicut est fides Mahumetanorum, & Judæorum.*

Cap. IX. *Sextum caput idem probandi: quia evidens est evidentia facti per singula sæcula floruisse in Ecclesia Catholica Romana Viros, & Fœminas sanctitate, & miraculis illustres: certum est autem, veram sanctitatem, & gloriam miraculorum solùm in professoribus veræ Religionis reperiri: nec Deum unquam tribuisse Hæresiarchis, & eorum Sectatoribus potestatem patrandi vera miracula in confirmationem suæ doctrinæ; imò nec potuisse.*

Cap. X. *Septimum caput idem probandi: quia insignis sanctitas, & gloria miraculorum, qua in Ecclesia Catholica Romana floruerunt multi Viri, & Fœminæ postquam Lutherus, & Calvinus ab illa secessere; cùm interim duo isti Ecclesiæ reformatæ Authores nullis virtutibus, nullisque miraculis fuerint insignes manifestè probat veritatem Ecclesiæ Romanæ, & falsitatem sectæ Lutheranæ, & Calvinianæ.*

Cap. XI. *Octavum caput idem probandi: quia paralella comparatio inter Martinum Lutherum Ecclesiæ reformatæ Authorem, & Franciscum Xaverium Ecclesiæ Romanæ Propagatorem, manifestè osten-*

ostendit, Ecclesiam Romanam esse verùm Christi Ecclesiam; Ecclesiam verò Lutheranam, & alias ex illa ortas, non esse nisi Synagogas Sathanæ.

Cap. XII. *Nonum caput idem probandi: quia incredibile, & monstruosum est, quod Deus ad reformandam Ecclesiam elegerit Lutherum, Monachum apostatam, qui relicto Monasterio, habitu, & professione sua, ad vitam sæcularem reversus, Monialem professam, à Monasterio abductam, sibi copulavit, & cum ea assiduè vixit; & Joannem Calvinum, præsbyterum ambitiosum, superbia, & maledicentia plenum, qui de nefando crimine convictus, & per sententiam Judicis publicè damnatus, exurendus fuisset Novioduni, nisi ob Episcopi preces pœna ignis commutata fuisset in supplicium virgarum.*

Cap. XIII. *Decimum caput idem probandi: quia evidens est evidentia facti, Lutherum, & Calvinum, & alios Sectarios, qui ab Ecclesia Romana recesserunt, renovasse Hæreses à vera Christi Ecclesia damnatas, nimirum ab Ecclesia Romana intra quinque priora sæcula, quando etiã ex confessione Adversariorum vera Christi Ecclesia erat.*

Cap.

Cap.XIV. *Undecimum caput idem probandi: quia omnes Sectarii, qui sub specioso titulo* Reformationis *Fidem Ecclesiæ Romanæ impugnarunt, in crassissimos, & manifestos errores prolapsi sunt, quos eleganter describit Bellarminus in præfatione ad primum controversiarum tomum.*

Cap.XV. *Ultimum caput probandi solam Ecclesiam Catholicam Romanam esse veram Christi Ecclesiam: quia illi soli conveniunt notæ veræ Ecclesiæ, videlicèt quod sit* Visibilis, & conspicua, *quod sit* Una, Sancta, Catholica, Apostolica, Sponsa Christi, Domus Dei, Columna, & Firmamentum veritatis.

Errata quæ irrepserunt Benignus Lector Typographo condonet.

L I-

LIBER TERTIUS

IN QUO

Continentur apertæ aliquæ demonstrationes de falsitate convincentes Sectam Mahumetanam, negantem Divinitatem Christi, & statuentes veritatem Religionis Christianæ : Quæ confirmantur ex mirabilibus quorundam Mahumetanorum conversionibus.

CAPUT PRIMUM.

Prima demonstratio indè petita, quod ante Mahumeti adventum per sexcentos, & amplius annos, homines in Christiana Religione salvari poterant : ex quo evidentèr infertur illam esse veram, et sectam Mahumetanam ipsi oppositam esse falsam.

Hanc demonstrationem ex dictis in tota disputatione circa Christi divinitatem, sic conficio. Evidens est Deum existere, & habere providentiam circà hominum salutem; neque eos creasse ad comedendum, & bibendum, & quærendas delectationes

corporeas, ficut quærunt bruta : fed ad hoc,ut ipfum tanquam Creatorem in hac vita colerent, & fuper omnia diligerent ; & aliquam veram fœlicitatem in alia vita obtinerent : ergò evidens eft, Deum tradidiffe hominibus legem, per cujus obfervationem ipfum colerent, & æternam fœlicitatem obtinerent. Undè ficut evidens eft, Deum femper fuiffe, ità evidens eft,poft conditum univerfum, femper habuiffe in mundo aliquam veram Religionem, & legem in qua homines falvari poffent: cùm enim evidens fit, in omni tempore verè procuraffe hominum falutem, evidens quoque eft, omni tempore providiffe hominibus legem, & Religionem, per cujus obfervationem tenderent in fœlicitatem ultimam, ad quam funt creati, nec enim Deus feriò poteft defiderare,ut homines perveniant ad terminum, nifi præftituendo viam, per quam ambulando, pervenire poffint ad ipfum : nec poteft feriò procurare finem, quin provideat medium neceffarium ad ejus confecutionem.

Manifeftum deindè eft, ante adventum Mahumeti non fuiffe legem à Mahumeto promulgatam : ergò cùm manifeftum quoque fit, fexcentis annis ante ad-

ventum Mahumeti fidem Christi fuisse per totum orbem promulgatam: vel dicendum est, illis sexcentis annis nullum hominem salutem æternam obtinuisse, immò nec obtinere potuisse, vel dicendum est, illam obtinuisse, vel obtinere potuisse, fidem Christi amplectendo, & ejus legem Evangelicam observando.

Probatur assumptum, quia si nulla erat tunc in mundo vera fides, veraque Religio à Deo data, nullus tùnc salvabatur; quia sine vera fide impossibile est placere Deo, & sine observatione legis à Deo provenientis, impossibile est veram fœlicitatem, ultimumque finem consequi: undè tunc Deus creasset homines dumtaxat ad comedendum, & bibendum in hac vita, sicut bestias, quod est per se falsum, & Deo indignum. Si autem erat tunc aliqua vera fides, veraque Religio, nulla alia esse poterat, quam Christiana. Nam ante adventum Mahumeti, solùm erāt in mundo tres Religiones, leges, vel fides: nempè Religio, & fides Gentilium, qui idola colebant: Religio, & fides Judæorum, qui Messiam expectabant: & fides & Religio Christiana, qui Deum Unum, & Trinum colebat, & Christum tanquam verum Deum, & hominem adorabat, ex iis au-

tem tribus fides gentilium erat manifestus error; nam Mahumetus ipse in Alcorano sæpè dicit se esse Prophetam à Deo missum ad exterminandam Idololatriã. Fides autem Judæorum erat etiam pôst Adventum Christi omninò vana, & inutilis ad salutem. Nam Mahumetus in Alcorano sæpè repetit Christum esse Messiam in lege, & Prophetis promissum, & fuisse insignem Prophetam, Virumque sanctissimum: *Judæi* verò illum,ut impostorem, & blasphemum execrabantur, ac proindè erant certè extra viam salutis: quare, vel dicendum est, nullum hominem illis sexcentis annis fuisse salvatum, vel dicendum est solum in Religione Christiana fuisse salutem: cùm ergò primum sit manifestè absurdum, & Deo indignum, debet necessariò dici secundum: ergò tunc Religio Christiana erat apta ad salutem: ergò erat vera, Patet conseq. quia lex falsa non est à Deo, neque descendit de Cœlo; lex autem quæ non est à Deo,neque è Cœlo descendit, non potest ad Deum ducere, neque ad Cœlum evehere. Undè evidens est, fidem, in qua homines salvantur, esse veram, & esse à Deo. Ergò vera erant dogmata, quæ lex Christiana tunc profitebatur; nempè Deum esse Trinum, &

Unum,

Unum, & Christum esse hominem, & Deũ simul. Nàm si hæc dogmata essent falsa, fides ipsa Christiana falsa, & erronea erat, ac proindè non esset à Deo, sed à Diabolo, neque ad Cœlum duceret, sed ad infernum.

Quòd si illis sexcentis annis verum erat, Deum esse Trinum, & Unum, & Christum esse Deum, & hominem, evidens quoque est, Deum post adventum Mahumeti esse Trinum, & Unum, & Christum esse Deum, & hominem: ergò Alcoranus disserte hoc negans, non est lex vera, sed manifestè erronea, neque Deum habet Authorem, sed Diabolum; & Mahumetus non fuit Propheta, sed Impostor, & Deceptor. Sequela est evidens: quia cùm Deum esse Trinum non sit accidens, sed substantia, si Deus aliquando fuit Trinus, semper necessariò est Trinus, & cũ propositio aliquid affirmans de præterito, si semel vera est, semper permaneat vera; sanè si illis sexcentis annis verum erat affirmare, Deum factum fuisse hominem; sanè id etiam modò verum est, semperque erit verum. Et cùm Christus, qui tunc existebat in Cœlo, idem sit, qui modò existit ibidem, sanè si tunc erat Deus, etiam modo est Deus.

Hoc argumentum primum Deus mihi ſuggeſit, cùm in Urbe Malaga è noſtro Collegio tenderem ad Theatrum Comediarum ad concionandum Mahumetanis: hìc enim locus conſulto electus fuerat ad eas conciones habendas; in eumque confluebat tota Civitatis nobilitas, tàm Eccleſiaſtica, quàm ſæcularis. Venerat ad concionem invitus quidam Mahumetanus cum ſua uxore, & timens, ne illa peteret Baptiſmum, mortem minatus eſt, & dum me concionantem audiebat, oculis torvis minas repetebat. Sed cùm hanc demonſtrationem audivit, divina gratia repentè illuminatus, & filium parvulum, quem inter brachia complectebatur, dimittens, à ſede proſiliit, & in tabulatum aſcendit, alta voce Baptiſmum petens, cum ingenti Chriſtianorum plauſu, & maxima uxoris mæſtitia. Poſteaque ſeipſum explicans dicebat: tres dumtaxat ſunt domus: nempè domus Moyſis, domus Chriſti, & domus Mahumeti: domus Moyſis aliquando fuit domus Dei, ſed poſtquam Chriſtus venit, jam domus illa corruit, & jam non eſt domus Dei: domus Chriſti eſt planè domus Dei: domus autem Mahumeti poſteà ſupervenientis nequit eſſe domus Dei; quia eſt domus contraria domui Chriſti;

&

& Deus nequit sibi ipsi contrarius esse: Et hunc aliosque triginta duos infideles ad veram Christi fidem conversos, sacrisq; mysteriis imbutos die Evangelistæ Joanni Sacra è Collegii nostri Ecclesia in Cathedralem ingenti comitatu ductos sacro fonte lustravit Illust.ac RR. DD. Idelphonsus à S. Thoma è Sacro Prædicatorum Ordine, Episcopus Malacensis, quem dum memoro, gratum denuo animum pulsat effusissima illa humanitas,qua tenuitatem nostram excepit, & de victu, vestituque indulgentissima nobis largitate providit. Quæ cum mente nequaquam exciderint, nec calamum subterfugere potuerunt,quin eorum rursùs memoriam jucundissimè refricaret, figeretque monumentum nostræ versùs tantum Virum observantissimæ gratitudinis.

CAPUT SECUNDUM.

Secunda Demonstratio.

ALia deindè conficitur ratio ex dictis in tota disputatione, qua falsitatis convincatur Mahumetana secta: nam cùm unus sit Deus, una tantum debet esse vera fides, veraque Religio, in qua homi-

res salventur, & omnes sectæ oppositæ veræ Religioni debent esse falsæ. Ergò cùm Deus velit omnes homines salvos fieri, vult omnes homines venire ad profitendam veram fidem, veramque Religionem amplecti. Ergò vera Religio, veraque fides debet habere signa, & notas, quibus possit ab omnibus dignosci; & ideò dicitur Deus posuisse in sole Tabernaculum suum, quia nimirum veram Religionem, veram Ecclesiam, in qua homines salvari possint, ità conspicuam reddit, ut possit ab omnibus videri, si illam verè quærant. Undè P.Valentia 2.2.disp.1.qu.1. punct.7. omnium Teologorum nomine sic sapienter pronuntiat? *Ab ortodoxis Doctoribus secundum certissima, & clarissima Sanctæ Scripturæ testimonia Ecclesia visibilis dicitur, id est, sic in luce hominum, & in conspectu posita, ut quovis sæculo evidenter internosci, et quasi digito demonstrari queat congregatio illa, quam Ecclesiam veram determinatè credere possis, ac debeas.* Quare de vera Religione, veraque Dei Ecclesia, in qua possunt homines salvari debet verificari illud, quod dicitur, Sap. 6. *Clara est sapientia, & quæ nunquam marcescit, & facilè videtur ab iis, qui quærunt eam.* Debet ergò vera Religio, vera-

raque Dei Ecclesia habere argumenta evidentia credibilitatis, seù argumenta, quibus possint homines induci, & obligari ad credendum illam esse veram Religionem, & à Deo datam. Si enim hæc argumenta non haberet, non esset civitas supra montem posita; nec esset Tabernaculum Dei in Sole, id est in clara luce positum: nec daretur obligatio illam suscipiendi, nec homines possent dignoscere, illam potiùs, quàm sectam ipsi oppositam esse veram, ut eam amplecterentur, quod planè est absurdum, & impossibile: implicat enim Deum velle, ut homines amplectantur veram Religionem, & non dare illis media, quibus dignoscere possint, quænam sit vera Religio, seu quænam sit à Deo. Ex hoc principio deducitur Mahumetanam sectam prohibentem disputationes in materia Religionis, & præcipientem, ne ratione persuadeantur homines illam amplecti, sed gladio, & vì cogantur, non esse legem à Deo latam; & Mahumetanos temerè illam profiteri. Nam vel habent rationes, & fundamenta, quibus sibi persuadeant, & aliis persuadere possint, Mahumetanam professionem Deum habere Authorem: vel non. Si non habent: ergò temerè illam amplectuntur, nam magna est teme-

ritas aliquam Religionem, seù professionem ut divinam, & à Deo datam amplecti, quin præcedat prudens fundamentum, quo inducaris ad credendum, illam esse à Deo, & possis alios inducere. Si habet: ergò iniustè prohibet ea fundamenta proferri. Sanè qui habet numum aureum non adulterinum, sed legitimum, & justi ponderis, illius examen non metuit, nec oculos refugit aurificis, qui explorandis ponderibus præfectus est. Si ergo Mahumetana Religio examen sapientium timet, & prohibet examinare, an à Deo fuerit data, non est lex à Deo data, sed à Pseudo-Propheta dolosè composita ad subiungandos populos, & illos in propriam ditionem trahendos. Astutè prohibuit hic Impostor suis, etiam sapientissimis, & in Alcorano peritissimis, cum Christianis, vel Judæis disputare de veritate suæ sectæ, quia probè noverat, illius falsitatem vì disputationis manifestè detegendam: nec posse vì prædicationis persuaderi Mahumetum fuisse verum Dei Prophetam, ab ipso missum ad promulgandam novam legem; cùm nec vitæ sanctitas, & morum probitas, nec prophetiæ, nec miracula illi testimonium perhiberent, Non vitæ sanctitas, cùm fuerit Mahumetus luxuriosissimus, adulter, & perjurus,

&

& sceleratissimus regnorum depredator, non prophetiæ; cum in lege Veteri, nec in Christi Evangelio fuerit promissus; licèt in Apocalipsi fuerit sub nomine Anti-Christi adumbratus: nec ullum miraculum fecerit ad probandum, se fuisse à Deo missum. Quamvis enim in Alcorano aliqua miracula à se patrata narret, ea tamen narrat, quæ à nullo visa sunt, ne posset palam de falsitate redargui.

CAPUT TERTIUM.

Tertia demonstratio.

CArdinalis Bellarminus tom. 1. controversiarum lib. 4. de notis Ecclesiæ cap. 12. inter notas veræ Ecclesiæ Dei ponit sanctitatem doctrinæ, quæ in eo consistit, quod nihil contineat falsum, quoad fidei doctrinam: nihil iniustum, quo ad doctrinam morum: undè in Psalm. 18. appellatur: *Lex Domini immaculata, testimonium fidele, præceptum Domini lucidum.* Aitque ex hac nota evidenter ostendi nullam esse veram Ecclesiam, nisi nostram, nempè Ecclesiam Christianam, ,, Catholicam Romanam: Nulla est enim ,, (inquit) secta, vel Paganorum, vel

Phi-

„ Philosophorum , vel Judæorum , vel
„ Turcarum, vel Hęreticorum , quæ non
„ contineat aliquos exploratos errores, &
„ rectæ rationi manifestè contrarios . Et
enumeratis erroribus Paganorum , & Philosophorum, subiungit : de Mahumetanis idem patet ex Alcorano : nam capite secundo docet, omnes salvari in suis legibus, si eas servent, Judæos , Christianos , Turcas, cap. 5, 28. 47. & 48. & alibi passim docet, beatitudinem futuræ vitæ consistere in cibo, & potu, & uxorum multitudine: nec unquam in toto Alcorano mentio fit actionum spiritualium visionis , vel amoris Dei : & capite quadragesimo tertio, dicit Deum, & Angelos orare pro Mahumeto . Hìc adverto Alcoranum apud Turcas haberi sine distinctione partium, vel librorum , ut constat ex Alcorano , quem in linguam Gallicam transtulit Legatus Regis Christianissimi Constantinopoli degens, quem è Gallico in Hispanicum idioma convertit Excellent. Comes de Oropesa ann.1672. ut Missionariis usui esse posset , & ego codices manuscriptos vidi, & in illis notaui apponi titulos capitum non exprimentes, quæ in capitibus continentur: & seriem capitum continuari ab initio usque ad finem sine distinctione li-

librorum. Nam caput primum inscribitur *De bove, seù iuvenca: secundum de stirpe Ioachim, tertium de Mulieribus*, & sic de aliis.

At apud Mahumetanos, qui olim Hispaniam occuparunt, Alcoranus legebatur cum distinctione librorum, totusque Alcoranus dividebatur in quatuor libros; quorum primus quinque capita habebat: secundus duodecim: tertius novemdecim: quartus, centum & septuaginta quinque; atque adeò integrum Alcorani volumen continebat undecim suprà ducenta capita, ita tamẽ libri illi sunt dispositi, ut primus tantam faciat molem, quantam secundus: secundus verò tantam, quantam tertius, & quartus. Hoc constat ex Mossem Ioanne Andræa priùs Mahumetano, qui in Prologo sui libri testatur, Alcoranum in quatuor dividi libros, & idem testatur Luppus de Obregon supracitatus. Hæc adnotare libuit, quia magna est varietas in citandis Alcorani capitibus, seù, *Zoris*, & Cardinalis Bellarminus Alcoranum citat secundum quod eo utuntur Turcæ sine distinctione librorum: fidelissima tamen est ejus citatio. Nam Ioannes Andræas refert Alcoranum lib. 1. cap. 2. asserentem: *Euangelia Iesu Christi, & Pentateuchum Moysis,*

Moysis à Deo esse data hominibus, & in Cœlum ducere eos, qui doctrinam eam observant. Idemque dicit de suo Alcorano, & cap. 4. iterum ait: *Tocam Moysis, id est Pentateuchum, & Euangelium Iesu Christi esse legem, & viam salutis*. Idemque testatur S. Petrus Paschasius in suo tractatu contra Mahumetanos pag. 30. num. 26.
„ ubi hæc habet: Multis in locis Mahume-
„ tus in Alcorano affirmat, Christianos
„ optimam habere, & colere legem, esse-
„ que in statu salvationis, unde sic ait:
„ Certum est quòd illi, qui in Deum cre-
„ didere, & Judæorum legem custodie-
„ rint, & sapientes, & Christiani, qui in
„ Deum crediderint, & ultimum esse diem
„ confessi fuerint, benèque fecerint, &
„ operati fuerint, mercedem à Deo, &
„ præmium accipient; error non erit su-
„ per illos, neque formido, doloreque ca-
„ rebunt.

Hinc evidens conficitur ratio ad convincendum Alcoranum non descendisse de Cœlo, neque ejus doctrinam esse à Deo traditam. Nam evidens est doctrinam falsam non habere Deum Authorem, & evidens est esse falsam hanc doctrinam, quæ asserit utramque legem, tàm Christianam, quàm Mahumetanam, esse aptam, ut

in

in ea homines ſalventur. Nam evidens eſt ex duabus doctrinis contradictoriè oppoſitis non poſſe eſſe utramque veram, ſed alteram neceſſariò eſſe falſam: at doctrina Euangelij, & doctrina Alcorani ſunt contradictoriè oppoſitæ, quod attinet ad myſteria Fidei, nam Euangelium docet Deum habere tres Perſonas realiter inter ſe diſtinctas, Alcoranus hoc negat, unam dumtaxat Perſonam in Deo conſtituens: Euangelium docet, Chriſtum Dominum eſſe Deum, & Hominem: Alcoranus hoc negat aſſerens eſſe purum Hominem: ergo vel eſt falſa doctrina Euangelij, vel doctrina Alcorani: ergo non eſt utraque à Deo: ergo Alcoranus affirmans, eſſe utramque doctrinam à Deo, & utramque de Cœlo deſcendiſſe, mentitur, & manifeſtum continet errorem. Ergo lex in Alcorano contenta non deſcendit de Cœlo: ergo lex illa nequit in Cœlum ducere ſuos obſervatores: nam lex, quæ de Cœlo non deſcendit, in Cœlum ducere nequit: ergo manifeſtè mentitus eſt Mahumetus; dum dixit Chriſtianum ſalvari in ſua lege, ſi illam obſervet, nimirum credendo, quæ præcipit credi, & opere exequendo, quæ præcipit fieri: & ſimul ſalvari Mahumetanum in ſua lege, ſi illam obſervet. Nam ſi uterque

ob-

obſervet ſuam legem, uterque credit,quòd lex ut articulum Fidei proponit: & cùm leges iſtæ articulos ex diametro oppoſitos proponant: vel Chriſtianus, vel Mahumetanus credit aliquid falſum, ac proindè falſam habet fidem. Qui autem falſam habet fidem, in ea ſalvari non poteſt: quia falſa fides, non eſt Fides divina, ſiquidem fides eſt credere Deo loquenti: ſine fide autem impoſſibile eſt placere Deo: eſt enim fides ſalutis fundamentum,& impoſſibile eſt ut ſine fundamento conſiſtat ſalutis ædificium.

CAPUT QUARTUM.

Quarta demonſtratio,

HInc manifeſtè convincitur, Mahumetanos ex ipſa doctrina Alcorani compelli ad deſerẽdum Mahumetũ ſuum, & amplectendam Domini noſtri IeſuChriſti Fidem. Sic enim arguo: Alcoranus veſter, veſtraque lex palam fatetur poſſe homines in Chriſtiana profeſſione ſalvari: è contra verò omnes Chriſtiani ut infallibilem Fidei articulum credimus, extrà Chriſti Eccleſiam homines ſalvari non poſſe: quia ſicut unus dumtaxat eſt Deu

ita

ita unica dumtaxat in mundo debet esse Religio vera, in qua homines suam salutem operari possint: reliquæ autem sectæ, & professiones illi contrariæ, necessariò sunt falsæ, quia quod veritati opponitur, falsitatē continet. Hanc autē Religionem unicā dicimus esse Religionē Christianam; quia hanc esse à Deo evidentia cōvincunt argumēta, ut patet ex tota hac disputatione. Vos probè nostis Deum habere in mundo aliquam Religionem, seù professionem, vel fidem, in qua homines salvari possint. Probè item nostis legem Mosaycam post adventum Christi jam non esse utilem ad salutem; quia ut articulum Fidei in Alcorano habetis, Christum esse Messiam in lege promissum, Perfidi autem Hebræi, qui modò legem Moysis observant hoc negant, & Messiam adhùc expectant: illi ergò meridiana in luce calligant, & omnes infallibiliter peribunt, nisi Christum agnoscant esse verum Messiam; ut ipsis palam dixit ipse Christus: *Si non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.* Joan. 24. Rursùs etiam nostis professionem Gentilium, qui verum Deum non agnoscunt, esse certissimam ad æternam perditionem viam. Ergò palam fatemini, ad salutem æternam obtinendam necessarium esse, vel

Religionem Christianam, vel Mahumetanam profiteri. Indè verò ego evidenter concludo, vos esse stultos, & imprudentes, si Religionem Christianam non amplectamini: quia stultum est, ex duabus viis, quæ in opinione hominum ducunt ad aliquem terminum, illam deserere, de qua apud omnes convenit esse rectam, & ad terminum ducere; & illam capere, de qua dubium est, an ducat ad illum terminum, an ad ingens præcipitium. De Religione Mahumetana vos soli, ò Mahumetani, dicitis esse viam rectam ad æternam salutem. Nos verò Christiani omnes ut Fidei articulum credimus oppositum, & certissimum judicamus illam non esse semitam ad cœlestem Hierusalem, sed viam latam ad infernalem Babiloniam: neque ad optatum terminum ducere, sed ad inferni præcipitium. De Religione Christiana, & vos, & nos censemus esse rectam viam ad salutem. Ergò Religio Christiana est via certa ad salutem: Religio verò Mahumetana est via saltem dubia. Quis autem non videat, stultissimum esse, quando de summo omnium negotio agitur, viam certam dimittere, per quam certissimè possumus ad salutis portum pervenire; & viam capere dubiam, quæ forsan pro

por-

portu ducit ad naufragium æternæ damnationis.

Ut Barbari Mahumetani vim hujus rationis penetrent, eis exponenda est aliquo simili. Huc adesto Haly Amete, vel si aliud tibi nomen est. Si tua maximè interesset Matritum pervenire, & ignorans viam, dubius hæreres in bivio, anceps, an tibi pergendum esset per semitam, quæ est à dextris: an per illam, quæ est à sinistris, & tunc casus duo viri graves tibi occurrerent, ab eisque sciscitareris, quænam ex illis viis duceret Matritum? Et alter tibi diceret; amice, hanc, quæ à dextris est, elige, quia illam calcans certissimè Matritum perveniens; si autem sinistram elegeris, longè aberrabis, & præcipitium, atque mortem inveniens; alter verò tibi diceret, Amice, utraque via, tam dextera, quam sinistra Matritum ducit; sinistra tamen planior, & facilior est: elige quam malueris. Quid tunc, quæso, faceres? Absdubio, inquiens, dexteram eligerem: quia illa ex confessione, & consensione utriusq; est certa, & secura; sinistra verò foret dubia, & illi me committens, præsentissimo periculo me exponerem errandi, & operam perdendi, imò & vitam. Rectè respondisti; sed nunc ex ore tuo te judico. Via

Christianorum est via certissima ad salutem; quia tam Christiani, quam Mahumetani credunt, eum, qui per illam incedit, perventurum ad Cœlestem Patriam. Via autem Mahumetanorum saltem est dubia: quia Christiani omnes credimus, certissimè ducere ad infernum: & soli Mahumetani creditis ducere ad Cœlum. Tene ergò certum, & dimitte incertum, & noli te exponere manifesto periculo amittendi salvationem, & incidendi in æternam damnationem. Hoc argumento multi Mahumetani convicti sunt ad abjurandum Mahumetismum.

Simili argumento permotus est inclytus ille Galliarum Rex, & strenuus Dux Henricus Quartus, ut Hæresim Calvinianam abjuraret, & fidem Romanam amplecteretur. Quæsivit enim à Magistris Religionis reformatæ, an in Ecclesia Romana esset salus? Et affirmarunt. Quæsivit à Magistris Parisiensis Academiæ, qui omnes erant Romanæ Ecclesiæ filii, an in Ecclesia reformata esset salus? Et omnes constantissime responderunt, certissimum esse, neminem posse extra navim D. Petri, seù extra fidem Ecclesiæ Romanæ, naufragium æternæ damnationis effugere. Tunc prudentissimus Princeps conclusit: Ergò sa-

lus

lus est certa in Ecclesia Romana, si quis firmiter credat, quæ credenda proponit, & opere exequatur quæ facienda præcipit: in Ecclesia autẽ reformata, est dubia, quamvis quis, & credat, & operetur secundùm ejus præscriptum: Relinquamus ergò viam dubiam, & arripiamus certam.

CAPUT QUINTUM.

Quinta Demonstratio.

MAhumetani credunt Christum Dominum esse Messiam in lege antiqua promissum, esse Prophetam Sanctissimum; nam ut inquit Sanctus Petrus Paschasius pag.65. num.83. *Mahumetus dixit, ac in suo Alcorano scribi fecit: quòd Jesus Christus Verbum fuit Dei, & Spiritus Dei.* Et ut testatur Joan. Andræas in sua confutatione sectæ Mahumetanæ, quã per tot annos professus est, cap.11. Alcoranus lib.1. cap.3. vocat Jesum Christum: *Quali metu Allah, id est, Verbum Dei.* Item vocat illum, *Spiritum Sanctum Dei*, & in eodem capite inquit: „ Non est aliud „ Messias Jesu-Christus Filius Mariæ, nisi „ Verbum Dei missum Mariæ, & Spiritus „ illius Dei, & nuntius ipsius. Et in eo-

 dem

,, dem lib.cap.2. dicit Alcoranus: Jesum,
,, Christum cum corpore, & anima ad
,, Cœlos ascendisse. Et lib. 1. Alcorani
,, cap. 1. inquit: Nos Deus dedimus Evan-
,, gelia Jesu Christo Filio Mariæ, & adju-
,, vimus eum Spiritu Sancto. Id testatur quoque Luppus de Obregon supra citatus, & liber *Zuna*, seù *Suna*, qui magnæ est authoritatis apud Mahumetanos, & continet dicta, & facta Mahumeti, affirmat, *Jesum Christum venturum, ut Judicem verum ad judicandum hunc mundum.*

Hoc supposito sic argumentor: Christus Dominus fuit per vos Messias in lege promissus, ac proindè *Doctor justitiæ, & veritatis*, ut eum Hieremias cap. 23. appellat. Ipseque Mahumetus in Alcorano Zorâ 44. quæ intitulatur Zorâ Mariæ, vocat Dominum Jesum Verbum veritatis, ut testatur Doctor Petrus de Cavalleria in zelo Christi. Fuit Propheta Sanctissimus, & à Deo missus, qui veritatem suæ doctrinæ innumeris confirmavit miraculis: ergò vera est doctrina quam prædicavit. Atqui ipse dixit se esse verum, & naturalem Dei Filium, verumque Deum, ut constat ex dictis in toto libro præcedenti, & dixit in Deo esse tres Personas: ergò vera est hæc doctrina: ergò falsa est doctrina

Al-

Alcorani, illi ex diametro opposita. Rursùs Christus dixit: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, & quem misisti Jesum Christum*, id est, hac sola via obtinenda est vita æterna, Fide divinitatis, & mysterii Incarnationis, ut explicavimus lib. præced. Ergò nemo potest salutem æternam consequi, nisi Baptismum Christi suscipiat: nam ipse Christus dixit Joan. 35. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.*

Quòd si Mahumetani responderint, hæc Christum non dixisse, sed ejus Discipulos hæc falsò scripsisse, & mundo prædicasse: contra manifestè est: quia vel id malitiosè fecerunt, & scientes illum fuisse purum hominem, mundum deceperunt, prædicantes esse verum Deum, & falsò testificantes de seipso hoc affirmasse Jesum Christum. Vel hoc fecerunt ex ignorantia, & quia non benè perceperunt Christi verba. Primum dicere, non possunt Mahumetani, qui credunt cum Alcorano, Apostolos Viros fuisse Sanctissimos, ut testatur S. Petrus Paschasius pag. 19. suorum operum num. 17. & testatur Joannes Andreas in sua confutatione sectæ Mahumetanæ cap. 11, ubi ait Alcoranum lib. 1.

cap.2. lib. 3. cap. 18. multa referre miracula Apostolorum, eosque vocàre *Haguariyn*, id est mundos, & Sanctos, auri, & argenti contemptores. Deindè pœnitus incredibile est Apostolos malitiosè prædicasse, ut Filium Dei Magistrum suum, si scirent hoc esse falsum, & nunquam ab ipso assertum: quia hoc ipso, sine ullo lucro, vel emolumento temporali, enorme committerent crimen, dignumque damnatione æterna; stultèque desudarent in persuadendo tàm insigni mendacio, quòd Judæis apparebat scãdalum, Gentilibus verò stultitia, nempè hominem crucifixum esse verum Deum. Multòque faciliùs potuissent mundo persuadere veritatem, nimirum Jesum Nazarenum esse Messiam promissum in lege, insignemque Sanctum, & injustè fuisse à Judæis occisum; cæterum fuisse, & esse purum hominem, si scirent, hanc esse veritatem; & mendacium esse quòd Christus sit Deus: stultè ergo tam insigne mendacium prædicarent. Frustraque tot peregrinationes, & labores aggrederentur. Quid enim ex hoc lucrarentur? Sanè nihil aliud quàm persecutiones, & tormenta, ipsamque mortem in hac vita, & æternam damnationem in alia: ergò incredibile est, Apostolos tanta constantia

præ-

prædicasse Christi Divinitatem, si scirent, hoc esse falsum, & voluisse tantum imponere crimen suo Magistro, si scirent, Christum nunquam dixisse se esse Filium Dei. Ergò certum est, hæc non prædicasse, vel scripsisse malitiosè. Deindè dici non potest, hoc ignoranter fecisse, quia Evangelista Joannes disserte narrat, Christum dixisse, se esse Filiũ naturalem Dei, & propterea Judæos contra eum lapides sustulisse, & ideò illum crucifixisse, quia hoc de se dicebat: si autem hoc de se Christus non dixit; non ignoranter, sed malitiosè Evangelista scripsit. Deindè incredibile est, Deum permisisse, ut Apostoli per ignorantiam totum mundum deciperent, & quòd miraculis veris falsam fidem invexerint.

Quod ulterius urgetur, quia si Apostoli mundum deceperunt, falsa fuit fides, qua ante Mahumetum mundus credidit Christum esse verum Deum: ergò nullus mortalium in illis sexcentis annis ante adventum Mahumeti salvationem obtinuit: quia nec illam obtinuerunt, qui Moysis legem illis sexcentis annis observarunt, quia post adventum Messiæ jam lex Mosayca abrogata est, & qui illam profitentur, non habent veram fidem, siquidem credunt Messiam nondum venisse:

nisse: nec item Gentiles, ut patet. Nec Christiani, qui a falsam habuerunt fidem, credentes esse verum Deum Jesum Christum, si verus Deus non est: falsa autem fides nequit esse fundamentum salutis, quia sine vera fide impossibile est placere Deo. Est autem evidenter falsum mundum caruisse vera fide sexcentis annis, & nullum hominem salutem tunc obtinuisse. Deindè si Christus non est Deus, nec unquam de seipso hoc affirmavit: ergò fuit planè mentitus, *dum dixit* Petro: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*: prævaluissent enim, si Apostoli falsam fidem in mundum invexere, nam Ecclesia vera nequit esse fundata supra fidem falsam.

Quòd si Mahumetani respondeant (ut respondere solent, ne palam convincantur) Apostolos quidem sincerè, & juxtà veritatem scripsisse Evangelia; Christianos tamen posteà adulterasse, & corrupisse illa, addentes ea, quæ de Christi Divinitate, & Trinitate personarum habentur in Evangeliis, & Apostolorum libris: posteà latè hoc deliramentum impugnabimus, manifestè demonstrantes, non alia esse Evangelia, quæ modo habet Ecclesia, quàm

quàm illa, quæ Apostoli scripserunt, & pura, & incorrupta existere.

CAPUT SEXTUM.

Sexta demonstratio. Ubi referuntur mirabiles conversiones Maurorum in hora mortis.

ARgumentor sextò, quia illa est vera Fides, veraque Religio, quam homines in periculo mortis constituti post sinceram orationem ad Deum fusam, ut eos viam veritatis doceat, ad moriendum eligunt sua sponte, & quin ab aliis cogantur: illa falsa, quàm homines ob lucrum, vel commodum temporale, vel ob consuetudinem majorum eligunt ad vivendum, & à qua in hora mortis, rem attentè considerantes, recedunt. Cum enim Deus sit summè bonus, & misericors, *& velit omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, ut ait Apostolus 1. ad Thimot. 2. v. 4. credi non potest de tanta pietate, quod hominem, qui bene moraliter in vita se gessiit, & honestè vixit, & in morte ad eum fidenter orat, ut viam veritatis ipsi aperiat, in morte deserat, & permittat, ut Diabolus contra illum prævaleat

leat, & in falsa secta finiat vitam, & damnetur. At quotidiana experientia discimus multos Mahumetanos, qui moraliter bene vixerunt in sua secta, in illaque per multos annos perseverarunt, quia eam quasi jure hæreditario à parentibus, avis, & proavis acceperant; posteà vel ante mortem, vel in mortis articulo post preces Deo fusas ad inveniendam salutis viam, sectam illam deservisse, & Christianæ Religioni nomen dedisse, unicè ob desiderium æternæ salutis, & quin ad ullum temporale emolumentum, vel lucrum intenti essent. Et contra verò à sæculo non est auditum, quod aliquis legem Christi fideliter servaverit, & vitam bonam, & honestam secutus sit; & quod iste sua sponte dum morti propinquus est, Christianam Religionem deserat, & in secta Mahumeti velit mori. Ergò manifestum signum est, Religionem Christianam esse sanctam, & Deum habere Authorem, & esse rectam, & securam ad Cœlum viam eis, qui Christiana præcepta observant. Et è contra Mahumetanam sectam non esse sanctam, nec Deum habere Authorem, neque ad Cœlum, sed ad infernum ducere eos, qui illam observant. In Africa, & aliis Regionibus à Mahumetanis occupatis sæpè contingit, ut

Chris-

Christiani captivi fide deficientes Mahumetanam sectam profiteantur; id verò ideò evenit, quia gravibus peccatis irretiti, & à Diabolo in captivitatem redacti, facilè à corruptione morum ad infidelitatem transeunt; abyssus enim abyssum invocat; & peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, in nova trahit peccata, hæc verò multiplicata, mentem obcæcant, & animam disponunt, ut radicem omnis sanctitatis, nempè fidem, amittat. Cum enim peccata fidem quasi captivam teneant, nec sinant ut in opera sancta prodeat, Deum provocant, ut permittat, illam radicem è corde avelli à Diabolo. Sic multi propter nimiam avaritiam, & cupiditatem rerum temporalium erraverunt à fide, ut docet Apostolus 1. ad Thimot. 6. v. 10. *Radix omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes, erraverunt à fide.* Et ideò Apostolus Petrus Epist. 1. cap. 2. v. 6. testatur de quibusdam, quòd ob malam vitam amiserunt fidem, *derelinquentes rectam viam erraverunt sequentes viã Balaam.* Et Paulus ad Thimoteum scribens Epist. 1. cap. 1. v. 19. testatur, aliquos propter malam conscientiam naufragasse in fide, *habens fidem, & bonam conscientiam, quàm quidam repellentes circa fidem nau-*

naufragaverunt: ex quibus est Hymineus, & Alexander. Et de quibusdam peccatoribus narrat, quia eis defuit charitas, Deum permisisse, ut crederent mendaciis contrariis fidei 2. ad Thesalon. 2. v. 10. *Eo quòd charitatem veritatis non receperunt, ne salvi fierent: ideò mittet illos Deus in operationem erroris, ut credant mendacio.*

Deindè ob commoda temporalia mali Chistiani sæpè apud Mauros ad sectam Mahumeti transeunt; quia frequens est apud illos, ut qui Mahumetani fiunt, libertate donentur. Deindè lege sancitum est inter Mauros, ut servus, qui ex Christiano factus est Mahumetanus, unà cum filiis domini sui hæreditatem adeat defuncti, possitque cum vidua matrimonium contrahere. Ità mihi narravit in Portu Sanctæ Mariæ anno 1671. Dominus D. Augustinus de la Cerda, anteà Muley Larbe Gerife nuncupatus, Regis Tafileti in Africa ex fratre nepos, & legitimus illius Regni successor, qui à Deo ad Christi fidem vocatus, solemniter baptizatus est in ea Civitate me præsente, ejusque in Baptismo Patrinus fuit Excellentissimus Dominus Dux de Medinaceli. Ejus patrvus Rex Tafilete tyranus erat: quia cum esset spurius, ratrem suum legitimum Regem per in-

insidias occidit,& Regnum ocupavit, quod jure sanguinis spectabat ad Muley Larbe, utpote primogenitum germani fratris è patre, & matre Regis occisi ; ejus namque parens antequàm Rex occideretur, vita functus erat morte naturali, ac proindè ipse legitimus erat Regni successor. Tyrannus verò timens, ne Muley Regnum invaderet, ei necem parabat ; quam ut effugeret, ad arcem Christianam de Alarache confugit ; cujus Gubernator timens ne per vim Rex Tafilete vellet arcem adoriri, ut fugitivum Principem caperet, eum in Hispaniam trasmissit : & in custodia Portus Sanctæ Mariæ servabatur, cùm ad Fidem à Deo vocatus est ex conversatione cum Religioso Augustiniano ; & quia, ut ipse narrabat, ei apparuit D. Augustinus, qui Baptismum petere jussit. Indè eductus traditus est Religiosis Sancti Augustini in mysteriis Fidei instruendus : & in eorum Cœnobio commorabatur : cum P. Joannes Gabriel Guillen, & ego è Gadibus ad Portum transfretavimus, vocati ab Excellentissima Ducissa ad Missionem habendi in ea Civitate ; & ex ejus præscripto in sacro illo Cœnobio hospitio excepti sumus, & à Religiosissimis illis Patribus benignissimè, & liberalissimè accepti. Princeps iste

iste non modico nobis adjumento fuit ad conversionem Mahumetanorum, qui eum ut legitimum Regni successorem colebant, & antequàm Fidem Christi susciperet, ei necessaria ad victum, & vestitum suppeditabant: Hujus conversionis conscia Regina Maria Anna Austriaca, quæ Hispaniæ Regna pro minoritate Caroli Regis filii sui gubernabat, regia liberalitate eum beneficiis cumulavit, & jussit ut in Mediolanensi Ditione Ducem cum duplici equitum turma ageret. Ab hoc igitur principe eam notitiam hausi.

His ergò de causis sæpe accidit ut Christiani in Africa Fidem Christi deserãt, & sectam Mahumetanam, exteriùs saltem, profiteantur. Nunquàm tamen in Africa, hoc monstrum visum est, quod aliquis captivus Christianè inter Mauros vixerit, legem Christi fideliter servans, & in ea constanter perseverans, quin nec minis, nec promissis ab ea divelli potuerit: & tamen quod morti propinquus, sectam Mahumetanam spontè amplexus sit. Imò omninò nullus inter Mahumetanos unquam Christianus versatus est, qui Christianam, & honestam vitam agens, ex desiderio suæ æternæ salutis, & non ex cupiditate temporali lucri, & meliorem experiendi fortunam in

hac

hac vita, sua sponte circumcisionem Mahumetanorum subierit, & Mahumetanam sectam susceperit. E contrà verò quotidie in Hispania invenire est Mahumetanos, qui si à Christianis invitentur ad nostram Sanctam Fidem, obstinatè sic respondeant: *Pater meus Maurus, & proavus meus Maurus extitit, & in Fide Maurorum mortuus est; & ego quoque Maurus, usque ad mortem.* Sic in Bætica sæpissimè mihi responsum est à Mahumetanis, quos in familiari conversatione ad Christum pertrahere tentabam. Et tamen ii ipsi, cùm mortem appropinquantem vident, Baptismum petunt, & Christiani fiunt. Hujus rei aliqua exempla subiiciam.

Postquàm Malaca Mauris concionatus sum, & solemniter una die triginta tres baptizati sunt ab Illustrissimo Episcopo, præter alios, qui privatim sacro fonte lustrati fuerant, invaluit apud Mahumetanos perfidos fama, & per finitimas urbes, & oppida vulgata est: Sacerdotem Christianorum (Papacem ipsi vocant) fascinis infecisse Mahumetanos in Malaca degentes, & veneficiis eos ad Fidem Christi traxisse: caverentque proindè reliqui, ne ab hoc insigni Mago, & venefico deciperentur: & Amuletum pararent, ad amovenda

veneficia. Post Missionem Malacensem, & alias, per finitima oppida, peractas, Illustrissimus Episcopus à Marchione de Asséntar Ceutæ Gubernatore per litteras rogatus, nos in eam urbem misit cum tribus aliis Sacerdotibus sæcularibus, ut in ea de more Missioni incumberemus. Ea verò Missione peracta, P. Joannes Guillen amantissimus meus socius (quem per sex continuos annos in Missionibus comitatus sum, viri zelum, conscientiæ puritatem, & acrem animi contentionem ad indefessè laborandum in vinea Domini illustresque alias virtutes admiratus, ob quas meruit gratiam Baptismalem Cœlo inferre, ut testatus est Sacerdos nostræ Societatis, qui ejus confessionem generalem in nostro tyrocinio Matritensi, ubi Rectorem agebat, à Missionibus avulsus, ad extremum vitæ excepit: obiit Matriti 19. Januarii anni 1675. ætatis 48.) cum uno Sacerdote sæculari Esteponam profectus est: ego verò cum reliquis duobus Maruecam perveni: & vix illuc adventaram, cùm Mahumetanus quidam, inter suos magnæ authoritatis, & qui omnium sapientissimus habebatur, qui in illis maritimis oris captivi tenebantur (utpotè qui in Fez Mauritaniæ urbe in Collegio quo-

dam

dam alumnus, & collega fuerat, & in Mahumetana lege peritus erat, totumque Alcoranum memoria tenebat) Mahumetanos omnes ibi commorantes congregavit, illisque persuasit, me præstigiatorem, & veneficum esse ; attendite, inquiens, hunc Papacem è pulpito prædicantem, & animadvertetis, eum brachia, & manus identidem movere, ut fascina, & veneficia diffundat, & audientes seducat : gestus ipsos, & oratorias actiones præstigias interpretatus. Undè quoties movebam brachia, vel manus ad exprimendos mentis effectus, toties dicebat me virulentas incantationes spargere. Et quò illos facilius deciperet, convivium eis paravit, à singulis sponsionem, vel jus jurandum exprimens non petendi baptismum : & ne attenderent, & quæ dicebantur intelligerent, ante concionem ipsos inebriabat. Et ità obturaverunt aures suas, & nullus eorum ad Fidem Maruecæ conversus est, quamvis fortiùs ibi, quàm alibi prædicavi.

Interim Esteponæ P. Joannes Gabriel Guillem, qui nunquàm Maumetanis prædicaverat, quadam die, dum ad Christianos de Morte concionem haberet, in qua defuncti cranium populo ostendens,

& hominem mortuum, qui ad vivos verba faceret introducens, audientium animos vehementer commovebat: ad finem concionis pauca, sed ardentia ad Mahumetanos verba locutus, quinque, qui soli in eo oppido detinebantur, & concionem audiebant, ad Christum traxit, & Baptismum petere persuasit.

Sed ò divinæ misericordiæ abyssum! Illum eundem Mahumetanum, qui suos Africanos à Christo averterat, Clementissimus Dominus ad se convertit: post aliquot menses illum affixit lecto, gravem corpori ægritudinem immittens, ut animum sanaret; agnovit ille mortem jam appropinquantem, & in illo periculo constitutus, mentis oculos aperiens, Deum rogat, ut si Mahumetana secta non sit bona ad salutem via, cor ejus commoveat, ad Christi Fidem amplectendam. Hoc ego sæpè in concionibus, quas coram ipso habui, ingeminaveram, ut scilicet Deum Cœli, & terræ creatorem enixè rogarent, ut si verum sit, quod Christiani dicunt, Christi Fidem esse unicam ad æternam salutem viam, & Mahumetanam Religionem ad infernum certissimè ducere, cor eorum inclinaret ad Religionem Christianam, sin verò Mahumetana Religio sancta, & è Cœ-

lo

lo delapsa sit, ut ipsi credunt, ab ipsis averteret cognitionem omnem petendi Baptismum. Audivit Clementissimus Dominus orationem illam; &, ut ubi abundavit delictum, abundaret & gratia, illuminavit hujus Mahumetani tenebras *ille, qui illuminat omnem hominem venientem in mundum*. Igitur sua sponte, & solo Deo internè prædicante, Baptismum petiit, & magna sui spiritus consolatione cœlestis lavacri aqua lustratus paulò post moritur. Illustrissimus Malacensis Episcopus, qui obstinationem hujus hominis audierat, & quanto fuerat impedimento ad aliorum conversionem noverat; pro sua in me benevolentia, & benignitate, me de hac conversione per litteras certiorem fecit, sciens faustum hoc nuntium mihi fore gratissimum. Quis non agnoscat hanc mutationem à Deo fuisse? certè hìc adimpletum est, quod ipse promisit Matth. 7. & Luc. 11. *Petite, & dabitur vobis, quærite, & invenietis, pulsate, & aperietur vobis: omnis enim qui petit accipit, & qui quærit, invenit, & pulsanti aperietur*. Quis de summa Dei bonitate credere possit, quòd hominem ex toto corde ad se clamantem pro animæ suæ æterna salute, sinat à Diabolo seduci, ut

veram Religionem,in qua salvetur,deserat, & eam, in qua damnetur, eligat ? Ut enim inquit veritas ipsa Luc. 11. *Si vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se* : ergò Religio Christiana, quàm Mahumetani ipsi ad moriendum eligunt postquam rem Deo impensè commendarunt, vera est, & à Deo. Quod autem in vita, Mahumeti sectam obstinatè sectentur, non probat illam esse à Deo, sed probat illam esse carni, & sanguini conformem : probat; connaturale esse, ut homines ægrè, & difficulter sua sponte deserant Religionem, in qua educati sunt ; & quàm à majoribus acceperunt. At quod homines in secta aliqua blanda, & molli, atque concupiscentias carnis foventi educati, illam deserant, & Religionem amplectantur strictam, & quæ concupiscentias carnis cohibere, & crucem mortificationis amplecti jubet, & eam solùm exequi, quæ rationi consona sunt; hoc profectò probat, illam Religionem Deum habere Authorem, & Deũ ad illam capessendã internè movere.

Huic exemplo alia subjungam, quæ manibus contrectavi, dum Malacæ operam Missioni navarem, accidit, ut ægrota-

ret ad mortem Mahumetana fæmina, nomine Fatima. Erat nobilis, & pii Eccleſiaſtici ancilla, qui ejus converſionem ſæpè tentaverat, ſed incaſum. Erat enim obſtinatiſſima, nec exemplo duorum fratrum ſuorum, qui ſimul cum illa in captivitatem redacti, Chriſti Fidem ſuſceperant, quidquam mota eſt: nec de converſione ad Fidem Chriſtianam verbum audire volebat. In reliquo vitam agebat honeſtam, & moraliter bonam, & fideliter domino ſuo inſerviebat. Intimè dolebat bonus Sacerdos, ancillam ſuam in æternum perire; fratres ejus Chriſtianos admonet, ut eam inviſant, & ut Baptiſmum petat, ſuadeant: & cùm illi nihil profeciſſent, ne aliquid intentatum relinqueret, me vocat, ut eam alloquerer. Adivi, Chriſtiano more ſalùtavi, & Chriſtiana viſcera ei oſtendens, dixi, Soror Fatima, huc me duxit Chriſti charitas, & tuæ æternæ ſalutis deſiderium: quia Sacroſancta Jeſu Chriſti Fides, quàm profitemus, jubet, ut proximorum noſtrorum ſalvationem ſicut noſtram optemus, & illam pro viribus procùremus: ego autem à Deo vocatus ad procurandam æternam animarum ſalutem, tuam ut propriam exopto; & ejus deſiderium huc me libenter adduxit. Ni-

hil temporale quæro : tu ſcis quot ſermones in hac Civitate fecerim, & quantum laboraverim, ut Chriſtianos peccatores à vitiis ad virtutem avocarem : pro his curis, & laboribus nullam ego mercedem in hac vita requiro : ſed unicè Dei gloriam, & proximorum ſalutem inſpicio . Tu, quamvis Mahumetana , ad imaginem Dei facta es, ſicut Chriſtiani, & Chriſtus pro te paſſus eſt,non minus quam pro nobis.Tuã proindè ſalvationem ardenter deſidero, & paratus ſum quoſcumque labores temporales pro illa obtinenda ſubire . His præmiſſis adjeci . Tu Deum creatorem Cœli, & Terræ adoras : tu ſcis , illum quantum eſt ex ſe velle , ut omnes homines ſalvi fiant : ac proindè non ignoras, Deum hominibus providiſſe legem aliquam , & Religionem, in qua ſalvari poſſint,cum enim deſideret , ut homines perveniant ad terminum, nempè ad gloriam Paradiſi,debuit eis præſtituere viam , qua ad illum terminum perveniant : via autem ad gloriam eſt lex , & vera Religio : aliquam ergo habet Deus in mundo Religionem, in qua homines ſalvari poſſint . Hoc unum ergò maximè noſtra intereſt,ſcire, quænam lex, & Religio vera, & à Deo deſcendens ; lex enim falſa,& quæ à Deo non deſcendit,non

po:

potest ad Deum, & cœlum ducere. Et hoc omni animi contentione debemus sedulò quærere : & enixè à Deo postulare, ut nos illuminet ad cognoscendum quænam sit hæc vera lex, in qua ipse vult coli, & per quam vult homines ad se ducere. Quatuor tantum sunt in mundo leges ; lex Gentilium, lex Judæorum, lex Christianorum, & lex Mahumetanorum. Tu benè scis ex tuo Alcorano legem Gentilium nunquam fuisse ad Cœlum viam. Etiam scis, legem Judæorum, postquam Christus in mundum venit, jam non esse viam ad Cœlum. Hoc breviter, & dilucidè exposui. Restat ergò ut hæc lex vera, sit, vel lex Christianorum, vel lex Maurorum. Christiani omnes firmissimè credimus legem Maurorum esse falsam, & à Mahumeto confictam ad parandum sibi Regnũ, & imperium sub honesto, & spetioso Religionis titulo : certissimè scimus, & persuasi sumus, eum non fuisse Prophetam Dei, sed seductorem. Ac proindè ut quid indubitatum credimus in sola Religione Christiana posse homines salvari. Vos Mahumetani creditis Mahumetum esse Dei Prophetam, & vera esse omnia, quæ in Alcorano docet : in Alcorano dicit, in Deo non dari tres Personas, sed unam-

dum-

dumtaxat; Christum fuisse quidem Prophetam sanctissimum, sed non esse Deum; nec pro hominibus fuisse crucifixum, nec tertia die surrexisse à mortuis; ac proindè vos creditis rem ità se habere. Christiani omnes oppositum constanter credimus, quia ità scripserunt Apostoli, & Evengelistæ, qui cum Christo conversati sunt, & ab ejus ore audierunt dari in Deo tres Personas, & ipsum esse Deum: & qui eum viderunt in Monte Calvario crucifixum, & post tertium diem redivivum. Necesse est, ut ex his duabus legibus altera sit vera, & altera falsa; quia impossibile est, ut utrumque sit verum, & quod docet lex Maurorum, & quod docet lex Christianorum. Si lex nostra est falsa, omnes Christiani damnamur: si vestra lex est falsa, omnes Mauri ad infernum tenditis. Ego tibi in Dei nomine annuntio, quod in æternum peribis, si Christiana non fias. Si mihi non credis, hoc unum à te enixe rogo, ut Deum super hoc negotio consulas: & ex toto corde ab illo postules, ut si vera sunt, quæ tibi dico, tibi inspiret efficaciter voluntatem, & desiderium suscipiendi Baptismum, & moriendi in lege Christi: sin autem sunt falsa, talem tibi cogitationem non injiciat. Bonus sermo, respondit Fatima,

tima, optimè dicis, Pater; ego rem Deo commendabo; & lucem ab ipso petam ad veritatem cognoscendam, & cras tibi responsum dabo.

Præstitit quod promisit; rem impensè Deo commendavit, enixè lucem petivit: Et ad januas divinæ misericordiæ pulsavit, & primo manè divinitùs tacta, clamat se velle esse Christianam, & Baptismum ardenter petit: admonitus de hac subita mutatione illuc advolavi, mysteria ad salutem necessaria docui; quid Baptismus conferret, exposui, & qua esset dispositione suscipiendus; & post sufficientem instructionem baptizata est, ingēti cum gaudio spiritus sui. Attuli Imagines Christi, & Beatæ Virginis, & eas devotissimè osculabatur, & pectori admovebat: petivit à me, ut ejus confessionem exciperem: ipsam docui peccata ante Baptismum commissa, non esse materiam confessionis: ipsique exposui, peccata venialia, in quæ homines incidunt post Baptismum, esse sufficientem materiam confessionis, exposuique quænam sint peccata venialia; & rogavi, ut conscientiam discurreret, an post Baptismum occasione dolorum in aliquam impatientiam incidisset, an verbum aliquod amarum protulisset, vel alicui malæ

co-

cogitationi consensum dedisset. Et postquam conscientiam discussit, post varias interrogationes altera die post Baptismum susceptum, materiam quam potui absolutionis eliciens, absolutionem Sacramentalem impertivi, & paulò post magna cum devotione Sacram Eucharistiam accepit; & denique Sacramento Extremæ Unctionis munita ad Cœlum evolavit fœlix illa anima. Accidit casus iste ad extremum anni 1669.

Huic exemplo aliud adiicio. Anno 1672. cum Hispalim vocati sumus ab Illustrissimo Archiepiscopo D. D. Ambrosio Ignacio de Espinola, & Guzman ad iterũ faciendam Missionem in illa urbe, & toto Archiepiscopatu: (nam primam habueramus ann. 1669. tempore Illustrissimi D. D. Antonii Payno) monitus sum à viro nobili, & illius urbis in Consilio sæculari Senatore, esse in Parroquia Magdalenæ Mahumetanum octogenarium gravi morbo oppressum, & in periculo mortis constitutum: illum visitavi frequenter, & de rebus Religionis cum eo collocutus, & confectis argumentis pro illius captu opportunioribus, tandem persuasi, ut enixè à Deo postularet lucem ad vitam finiendam in Religione vera, & à Deo homini-

bus

bus data, eiſdem fermè rationibus, quibus idipſum Malacæ perſuaſeram Fatimæ. Oravit, & quod quærebat invenit, & ſubito mutatus eſt in alium virum, & toto corde cæpit abominare ſectam Mahumetanam, & deplorare cæcitatem, in qua per tot annos vixerat: nam quadraginta integros Hiſpali degerat in Alcorani tenebris, & octogeſimum primum ætatis jam agebat annum. Rogatus autem, quænam illa fuiſſet tàm ſubitæ mutationis cauſa; reſpondit ſe poſt preces ad Deum fuſas, ut ipſum doceret viam bonam, in qua eſſet ſalus, in ſomniis vidiſſe in ameniſſimo horto duos Religioſos pulcherrima colligentes poma, & ab eis poſtulaſſe, ut ſibi aliquod donarent; illos verò reſpondiſſe, poma illa eſſe Chriſtianis reſervata, & non poſſe Mahumetanis concedi: hinc verò cor ſuum inflammari cæpiſſe Baptiſmi deſiderio, & hac deſiderium creviſſe, quia poſt ſomnium dū jam eſſet experge, factus vidit prope lectulum ſuum imaginem magnam Chriſti è Cruce pendentis, & cùm ipſe ad illam adorandam ad Chriſti pedes ſe abjeciſſet, eiſque oſcula magna cum devotione infixiſſet, Chriſtus pedes retraxit, & ſubitò diſparuit, quaſi eum repelleret, quia Chriſtianus non erat; ità narrabat

ipſe;

ipse; & eam non fuisse imaginationis delusionem probavit eventus; quia ingenti cum gaudio Baptismum suscepit: & ingravescente postea morbo Sacram Communionem, quæ ipsi solemni cum pompa administrata est, certatim contendentibus primæ nobilitatis viris munia daduchorum, seu ceriferorum, & æditui obire, & accepta Extrema Unctione, elicitis ferventibus, Fidei, Spei, Charitatis, & contritionis actibus, animam Deo reddidit, cum ingenti totius Civitatis consolatione, & spirituali lætitia; anno 1672. mirantibus omnibus divinæ misericordiæ abyssum, quæ tot annos expectavit hunc fœlicem peccatorem, qui in Baptismo voluit Joannes Baptista appellari.

His duobus exemplis recentibus addo aliud antiquius, quod narrat P. Ignatius de las Casas nostræ Societatis Sacerdos, qui ob peritiam linguæ Arabicæ missus est à Gregorio XIII. Summo Pontifice ad reducendum in unionem cum Ecclesia Romana Patriarcham Græcorum, aliosque Prælatos Schismaticos, de quorum conversione spes affulserat, plurimasque Provincias peragravit; & propria manu itinerarium scripsit, in quo fidelissimè narrat ea, quæ in tam longo itinere acciderunt;

runt;

runt; & data occasione interserit aliqua exempla conversionis Mahumetanorum, quæ ipse vidit: hunc librum manuscriptum habet R. P. Petrus Hieronymus de Cordova secundò Provincialis Societatis Jesu in Provincia Castellana, dum hæc scribo, nempè mense Januario, anni Domini 1680. & cùm illum librum legerem, hoc & alia exempla ex illo manuscripto excerpsi. Ut autem constat ex illo itinerario, conversio referenda accidit post annum 1562. & ante annum 1570. nec enim ex manuscripto annum certum eruere potui. Rem narrabo verbis Authoris ex Hispano in Latinum conversis

Canonicus quidem S. Corduvensis Ecclesiæ Africanum servum habebat, qui ei à viginti annis magna cura, & diligentia inserviebat. Apparebant in eo tot virtutum moralium signa, ut mihi dominus ejus seriò testatus sit, se nunquam in servo suo quidquam vidisse, quod gravem culpam redoleret. Propter has virtutes herus servum amabat, ejusque æternam salutem enixè exoptabat. Ille verò sectam Mahumetanam, tā constanter servabat, ut quamvis bis, aut ter quotidie dominum suum in templum euntem commitaretur, numquam iste ab illo impetrare potuerit,

ut

ut intra sacra limina ingrederetur; ne eo quidem titulo, quod olim templum illud celebris fuerat Mahumetanorum Mezquita. Erat jam longævus;& uti ajebant Mauri in ea Civitate commorantes, fuerat inter suos Alphaquinus, seu Sacerdos. Incidit in gravem morbum, & ejus herus de æterna servi salute sollicitus, Collegium Societatis adit,& superiorem rogat,ut mittat aliquem ex Patribus, qui illum Christo associet. Assignati sumus Pater Baena, & ego, ut ejus interpretem agerem. Illuo statim convolavimus. Et quantum potuimus laboravimus pro ejus conversione: sed frustrà; quia ille non tantùm benignas aures præbere nolebat, sed amaris verbis, & indignatione plenis nos repellebat. Ego verò ejus obstinationem videns: „ Non à
„ te (inquam) postulo, ut sectam tuam
„ deseras, vel quidquam contra illam
„ agas, sed tantùm eam orationem ad
„ Deum fundas, quam in Alcorano Mauri
„ habetis, & ità habet: doce nos Domine
„ viam rectam, & bonam; siquidem pro-
„ bè nosti, omnes Christianos inconcussè
asserere, Mahumetenos in æternum damnandos, si in sua secta vitam finiant. Roga ergò Deum, ut si à vera Religione aberras, veram tibi ostendat salutis viam, & ad il-

Iam capessendam cor tuum moveat. Annuit ille, & manus, & oculos ad Cęlum attollens, *Duc me Domine* (inquit) *per salutis viam*. Hoc audito, discessimus, quia spes non erat aliquid aliud ab eo eliciendi.

Sed cùm Dei proprium sit, cujus vult misereri, vel quem vult obdurare; die sequenti accitus sum, ut festinanter in domum ægrotantis Mauri descenderem. Cùm primùm cubiculum jacentis ingredior, illum conspicio, devotè Christum crucifixum amplexantem, & osculantem; & causam fœlicis hujus mutationis sciscitatus; ab ejus ore hoc responsum accepi. Petivi, inquit, juxtà præceptum tuum à Deo, ut è Cœlo mihi lucem immitteret ad cognoscendam certam salvationis meæ viam, audivit benignissimus Dominus orationem meam. Historiamque suæ conversionis texens, narravit, sibi vigilanti apparuisse duodecim feros Æthiopes, ipsum circundantes, & è lecto rapere gestientes, tunc se expavisse, & interpellasse Christianum, qui jussu heri sui illi assistebat, & Christianum facere satagebat. Accessit Christianus, & rogavit à Mauro, quid illud novi esset, quidve ipsum defatigaret? respondit ægrotus: Nonne vides hos duo-

decim Æthiopes, qui me è lecto eripere, & discerpere tentant? At verò Christianus (qui tamen nihil horum videbat) crucifixum apprehendit, illumque ante oculos ægrotantis obiiciens,opem,inquit, posce, à Christo, & à sanctissima ejus Matre Maria, qui ab hoc agmine Æthiopum, qui Cacodæmones abs dubio sunt, te liberabunt. Tunc sublatis in Cœlum oculis infirmus (uti narravit Christianus) stupenti similis hæsit, obfirmato obtutu prospiciens. Visibilem se illi ostenderat Deipara, & benigno vultu sic illum allocuta est Arabico idiomate : cave ab his Æthiopibus : *Et scito, quòd nisi Christianus fias, & credas, Jesum Christum Filium meum esse Deum, te violenter rapient Dæmones isti*. Ille verò in se reversus, & ad Christianum conversus, cito, inquit,Sanctum Crucifixum mihi porrige; quia ego firmissimè credo, Jesum Christum esse verũ Deum, qui pro me passus est: volo Christianus esse; & baptizari desidero. Testatusque mihi est Maurus, Virginem sibi manifestasse omnia, quæ credenda sunt ad salutem æternam obtinendam. Ego verò illum qua potui diligentia in rebus fidei nihileminus instruxi, prout tempus, & morbus exigebant. Enixè ab hero postu-
lavit

lavit, ut Baptismus ipsi, non in lecto, sed in Ecclesia, in quam nunquam intrare volebat, administraretur. Illi annuit herus, & candida serica veste indutus in sella gestatoria ad Ecclesiam Cathedralem vectus est: & coram Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, magna animi sui lætitia, & circumstantium gaudio, salutari lavacro tinctus est à suo hero, & in Baptismo appellari voluit Joannes Maria de Jesus. Et cùm morbus invalesceret, statim in domum reduxerunt illum: in via autem cum liquato cibo eum reficere vellent, vix illum gustaverat, cùm cibum dimittens, & crucifixum amplectens, & dulcissimum Jesus nomen invocans, spiritum illi tradidit in eadem sella, in qua Baptismum susceperat; lacrymantibus præ spirituali gaudio eis, qui sellam circumstabant; nondum enim herus cum reliquo comitatu supervenerat. Ut autem fœlicitatem Mauri in Cœlum jam admissi cognovere, in divinas laudes effusi sunt. Hucusque P. Casas.

Hæc exempla cùm proposuissem anno 1679. mense Aprili cùm in Missione Hispalensi per sex continuos dies ad Mahumetanos publicè concionatus sum, eis auditis statim me invissit Illustris Domi-

nus D. Alphonſus Verdugo Albornoz, & Sotomayor, Alcantarenſis Militiæ Eques, & nunc Comes de Torrepalma, Vir nulli Hiſpalenſium Equitum ingenii acumine, judiciique maturitate cedens, & pietate, non minùs, quàm nobilitate clarus; & ut in ſimilibus concionibus poſſem Mahumetanos uberiùs confundere, ſingulare exemplum mihi narravit, quod totam Hiſpalim haberet in teſtem; ab ipſoque poſtulavi, ut in ſcripto rem ad unguẽ traderet, ut palam poſſem illud exemplum Mahumetanis poſteà proponere: id quod diligenter præſtitit, hiſtoriam ſequentem tranſcribens ex libro funerali Parroquiæ Sanctæ Andreæ, in quo memoria hujus mirabilis converſionis conſervatur: & ità ad verbum habetur.

Die vigeſima quarta Maii anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſeptimo, Hiſpali evenit, quod referam. Vivebat in prædicta Civitate Maurus Almazor nomine, ſervus D.D. Alphonſi Fernand. Marmolexo, qui cùm Mahumetanæ legis obſervator acerrimus eſſet, acritèr inſectabatur perſequebaturque omnes, qui perfida Alcorani fide relicta ad noſtram veram, & Catholicam convertebantur: accidit quadam die, ut propè portam Domus Profeſ-

ſæ

ſæ Societatis Jeſu in quemdam Neophitum Tingitanum offenderet ſervum D. Marchionis de Algava, & cùm Neophitum incepiſſet contumeliis onerare, & conviciis, quòd habitam legẽ Mahumeti deſerviſſet, ulteriùs veſanus proceſſit, manuſque iniecit, quin ab iſto incepto precibus repetitis Neophitus amovere potuiſſet; at cùm Chriſtianus Tingitanus effugere violentiã aliter non potuiſſet, pugionem extraxit, extractumque in Almanzoris alvum illum percutientis adegit: tunc Almanzor humi ſternitur, viſceribuſque per vulnus emiſſis: ſed mira res! vix ceciderat, cùm Sacram Aquam Baptiſmi popoſcit, dictitans ſe velle Franciſcum appellari: accurrunt undequaque prætereuntes, inter quos Presbyter Benedictus de las Heras acceſſit Cappellanus Didaci de Payva, qui juxtà ipſiuſmet limina Baptiſmum Sanctum Almanzori miſtravit. Hinc percuſſus Maurus, jam Chriſtianus in domum ſui Domini D. Alphonſi Marmolexo, curandus defertur. Habitabat tunc prædictus Dominus D. Alphonſus in ædibus Domini Comitis de Peñaflor, quæ ædes pertinet ad Parrocchiam Sancti Andreæ, cujus Parrochus erat D. D. Laurentius de Maldonado (qui nunc inter vivos agit.) Qui

cùm rectè noviſſet ab ipſo baptizato, & prædicto Præsbytero Benedicto rẽ totam: & cùm animadvertiſſet actus fidei ferventes, quos eliciebat Franciſcus Andreas paulò antea baptizatus, pergit ad conſulendum Illuſtriſſimum Dominum D. Fr. Petrum de Tapía, an vulnerato, & recẽs baptizato Sacram Euchariſtiam, & S. Unctionẽ miniſtrare liceret: Reſpõsũ illi fuit ab Illuſtriſs. Tapia tunc Archiepiſcopo Hiſpalenſi, licere, & expedire tam Sancta Sacramenta morienti Franciſco Andreæ præſtare; & eâdem nocte Sacro Viatico, & Extrema Unctione munivit jacentem. At vulneratus magna devotione, tantique beneficii Cœleſtis conſcius ea Sacramenta excepit. Res quidem mira! Adeò ferventi ſpiritu, lacrymarumque copia ignovit aggreſſori, & homicidæ, ut adſtantes omnes ſtuperent, videri in recens Chriſtiano tot ſigna pietatis. Spiritum emiſit inter hos pios, & ferventes divini amoris ſingultus. Adfuimus (inquit per Illuſtris Dominus Comes de Torrepalma) ejus funeri, omnes majoris notæ hujus Civitatis, quod quidem juramento firmabimus quot quot nunc vivimus.

CA-

CAPUT SEPTIMUM.

Septima demonstratio, ubi miræ vocationes Mahumetanorum ad fidem Christi enarrantur.

HOc argumentum præcedenti affine est, sumiturque ex alia experientia notissima; constat nunquam aliquem Principem Christianum, immò nec ullum Virum Nobilem, vel Plebejum, patriam, uxorem, filios, divitias, & temporalia commoda deservisse, & in Africam trajecisse, ex desiderio salutis æternæ, ut ibi Mahumetanus fieret, & in secta Mahumetana moreretur. E contrà verò certissimum est, non paucos Mahumatanos reliquisse patriam, parentes, divitias, imò, & regna, & ad terras Christianorum transfugisse, ex desiderio salvationis, ut Christiani fierent, & in Religione Christiana vitam finirent, vel in captivitatem à Christianis redactos, posteà noluisse reverti ad patriam, ad parentes, ad filios, ad uxores, ad divitias, cùm facilè possent illuc remeare. Hoc autem signum clarum est vocationis divinæ intus moventis ad quærendam viam salutis: ergò in Religione Christana unicè est salus; in Mahumetana verò certissima est æterna perditio. Hoc argumentum Christi præ-

dicator facilè amplificare poterit.

Ego hìc aliqua tantùm subiiciam exempla, quæ ad movendos Mahumetanorum animos non parum momenti habent. Novi ego Matriti Christianum novum Africanum, qui inserviebat Eminent. Cardin. & Archiepiscopo Tolet. D. Paschasio de Aragon, & curam habebat argenteæ suppellectilis illius Principis; Virum verè pium, & devotum, qui quotidiè per duas horas vacabat orationi mentali, & singulis hebdomadis bis, vel ter ad Sacram Eucharistiam accedebat ex consilio P. Spiritualis. Hic Tunetanus erat: & à Deo illuminatus ex conversatione cum captivo Christiano, fugam ad terras Christianorum diu meditatus est, & cùm modum non inveniret vota sua adimplendi, Deum ex intimo cordis rogabat, ut eum duceret in eorum terras, & ut à Christianis capi posset, voluntariè aggregatus est Mauris, qui in eorũ terras navigabãt ad captivandos Christianos, sperans fore, ut sic posset inter illos remanere. Ut tamen posset aliquo argumento comprobare, se non coactè, sed voluntariè illuc advenisse, in quadam insula maris Mediterranei, in qua extabat sacellum, seu ædicula sacra, reliquit singrapham, seù schedulam propria manu exa-

exaratam, in qua nomen suum, patriam, & desiderium suscipiendi Baptismum exponebat: reliquit autem sub pedibus Sanctæ Imaginis, cui sacellum illud dicatum erat. Deus vota ejus exaudivit; & mari cum sociis à triremibus Christianorum captus est, & Neapolim ductus, Cardinalem Aragonium tunc Proregem adit, votum suum exponit; & ne existimaret se narrationem configere, ut libertate donaretur, affirmat se in tali Insula reliquisse schedulam, ex qua veritas constare posset. Non fuit difficilè rem explorare: compertum est vera esse, quæ ille narrabat; & sic declaratum, eum non esse servum; sed liberum manere: & Eminentissimus Cardinalis illum solemniter baptizatum in suam familiam admisit, & posteà secum in Hispaniam transvexit: & dum ego Matriti anno 1670. Missionem feci, cum illo familiariter egi, & illius opera usus sum ad conversionem Mahumetanorum, quos ille ferventer adhortabatur ad Baptismum petendum, & vocationem suam ad Christianismum eis narrabat, quo illos faciliùs ad Christianam traheret religionem.

Aliud exemplum in suo Itinerario adducit P. Ignatius de las Casas cujusdam nobilis adolescentis Turcæ, qui cùm parente

rente suo, & aliis inter Turcas primariæ nobilitatis Viris à Christianis in Navali prælio captus, Romam delatus est; ubi cor ejus B. Virgo ad Christi fidem ambiendam mirabiliter accendit. Rem sic narrat citatus Author.

Turca quidam duodecimum, aut terdecimum annū agens Romam delatus est, ubi unà cum parente,& aliis patriciis Turcis in Palatio nobili non longè à Basilica S. Petri hospitatus est. Turcæ in custodiam traditi sunt Germanicis Prætorianis Papæ; qui adolescenti juveni, inscio patre papiraceam imaginem B. Virginis Dominę nostræ dedere: Turca puerili genio ductus illam sæpius intueri gaudens, in pectore ipsam reconderat, ne si aliquis ex Turcis videret, raperet. Aliquibus diebus eam retinuerat, cùm Mater misericordiarum, illi majorem fecit: apparuit illi per quietem, eodem habitu, quo in papiro visebatur, Virgo venustè ornata, Cœlesti stipata comitatu, & diviniis splendoribus micans veniebat; adolescenti accessit blandè,benignèque illum aspiciens Turcico idiomate illi locuta est, docuitque ipsum, aliam salutis viam non esse præter Baptismi Sacri. Ità edoctus à Virgine, fuit, ut veniente die ex fenestra transeunti-

tibus, ut fortiùs poterat, diceret, se Christianum esse velle: nec semel; sed iterum, atque iterum Pater illum à fenestra removit, sed nec minis, nec blandiis à proposito juvenem removere potuit; quin imò sæpiùs è fenestra vocitabat, clamitabatque, se Christianum esse velle, Pater ea propter asperè filium tractabat, donec cognita re à Prætorianorum Germanorum Duce, Dux causam originemque illius supplicii exquisivit, & tandem è parentis manibus filium suffocare nitentis, abripuit adolescentem vocitantem *Christianus, Christianus,* Dux per interpretem ab adolescente, quid intenderet? rogavit. Turca, quod retuli, respondit: Dux Pontifici totum renunciavit, qui misit Cardinalem Guastavilanum ejus nepotem, ut veritatem rei inquireret; qua comperta Cardinalis eum in Palatium suum detulit, ubi postquam rebus fidei satis instructus fuit, insigni pompa Baptismum suscepit, nomenque sortitus D. Joannes Guastavilani. Et postquam idiomate Italiano loqui, & scribere didicit, ad Seminarium Romanum delatus est, sed magis ad arma, quam ad litteras propensus evasit. (Ego familiariter cum illo egi, & quæ narravi mihi retulit.) At ubi

Tur-

Turcæ patricii, & nobiles redempti fuere, & Pater adolescentis inter ipsos maximè nobiles in patriam suam rediturus, enixè Pontificem summum rogavit, ut cum filio loqui sibi liceret, dictitans, filium puerorum instar deceptum fuisse, & ut hoc clarum fieret, sinerent cum eo loqui, nam statim, ac Patrem videret omnia relicturum, & abiturum secũ filium. Sciebat Pontifex minimè deceptum fuisse juvenem, & nullum adesse periculum, & ità copiam Patri fecit, ut cum filio loqueretur coram aliquo honorato Viro, ne violentiam adolescenti inferret. Pater pervenit ad fores Seminarii Romani, quod tunc situm erat in ædibus D. Marci Autonii Colonæ propè Templũ Sanctorũ Apostolorũ. Descendit Pater Claudius Acquaviva tunc Rector Seminarii, & cum ipso aliqui ex Societate descendimus (& ego præcipuè comitabar D. Joannem Guastavilani, illumque consolabar ne deficeret) descenditque Paulus Ursinus Jordan. Magna erat frequentia rhedarum, carrhucarumque Turcarum nobilium, & aliorum eos usque ad littus comitantium, in foro Sanctorum Apostolorũ, itaque jucundum omnibus, & mirabile spectaculum fuit. Accessit parens D. Joannis in rheda cum aliis nobili-

bus

bus, loquutusque est cum filio D. Joanne, qui nec amplexus parenti abituro concessit, nec ejus manum exosculari voluit, nobis ut faceret persuadentibus: pater lacrymis madens dolorem aperuit, & matris quoque futurum, si filium non videret: adjecitque pater, sibi facultatem concessam à Papa, ut illum secum adduceret, quapropter haud metu, & periculo in rhedam ascenderet: at juvenis quò magis ejus pater animi dolorem lacrymasque ostendebat dictando, *Deceptus fuisti, deceptus fuisti*, eò magis animus, despiciensque paterni affectus D. Joannes ostendebatur. Itaque animosè respondit, se minimè deceptum, sed potius à Cœlo edoctũ, & illustratũ fuisse, seque parvi habere sequi parentes in æternum arsuros in inferno: & cùm lachrymas inanes patrem fundentem aspiceret, quin eum vellet amplecti, exoscularique manum (ut dixi) juvenis terga vertit, & parentem reliquit. Ego juvenem vidi lætè exultantem scalam Seminarii ascendere triumphanti similem, & sibi de victoria magna gratulantem. Hæc Pater Casas.

* * *
* *

CAPUT OCTAVUM.

Mirabilis conversio Regis de Fez , postea Balthasaris de Loyola Societatis JESU.

NOta est in Italia, & Hispania mirabilis hujus Principis conversio ad nostram Sanctam Fidem , & ejus in Societatem nostram ingressus. Obiit Matriti anno 1667. omnisque Hispaniæ nobilitas supremis honoribus funeris exequias prosequuta est . Et R. P. Petrus Esquex Concionator Regius ejus virtutes , & conversionem magno cum auditorum plausu , & admiratione è pulpito exposuit . Ejus vera effigies in Collegio Imperiali cum hac inscriptione appensa est.

P. BALTHASAR DE LOYOLA, Olim , Muley, Mahumet , Athasi , Gerife, Rex, Pater, & Filius Regum Fez : Miraculosè factus ex Mauro Christianus , ex fortissimo Duce, qui armorum vi in suam potestatem redegit jam amissa Regna Tafilet, & Marroci , pauper miles Societatis Jesu , ex observantissimo Alcorani Zelatore,Eximius Evangelii Præco : missus à Summo Pontifice ad illud disseminandum

in

in vastissimum Mogoris Regnum, diem extremum clausit in Collegio Imperiali Matritensi, ætatis suæ anno 37. à Baptismo suscepto 14. à Presbyteratu in Societate Jesu 6. die 15. Semptembris 1667.

Fuerunt qui revocarent in dubium ejus stirpem, cùm præsertim ipse abstineret ab omni verbo, quod talem gloriam posset redolere, quod ipsum à malignis malè capiebatur. Quare ei Pater Spiritualis injunxit, ut scriberet genus suum, & vocationem ad Christianismum; idque ipse præstitit fidelissimè, & ego epistolæ ab eo super hac re scriptæ exemplar ad verbum transcriptum apud me habeo, quod statim subiiciam. Et Pater noster Generalis, ut Fidem apud exteros posset facere minimè dubiam, curavit, à Patribus nostris, qui erant in Africa, transmitti: Abesset ne à Regno Fez filius Regis? Fuissetque ductus à Melitensibus navibus captivus? Quomodò vocaretur? Quo tempore abiisset? A quibus responsum tulit omninò idem cum eo, quòd P. Balthasar descripserat ex mandato Patris Spiritualis. Illud autem ità se habet.

EGO BALTHASAR LOYOLA MENDEZ,

Indignissimus Domini nostri Jesu Christi, ac SS. ejus Genitricis servus, hæc ad ipsorum majorem Gloriam.

CUM *mihi à Patre meo Spirituali imponatur, ut rationem reddam de iis omnibus, quæ ad me attinent circà res tàm temporales, quàm spirituales, ejus imperio obsecuturus, quod memini, hæc omnia subiicio* : (Et plurima subdit infimæ animi demissionis, & altissimæ in Dominum laudis, quòd tàm misericorditer secum agere dignatus fuerit, quæ operi intermiscet; ego brevitatis causa omitto.)

In Urbe Fez ortum duxi, fuitque mihi nomen datum Mahumed Attazi. Parensque meus dicitur Agid, Aluaid, Intab, Mahumed, & in præsenti, toti Regno Fez, uti Rex dominatur. Partus iste precum fructus videtur posse dici; nam Parens mea vovit Deo, Cœli, terrequæ Creatori; si ma-

marem conciperet, ſe eum Divinæ Majeſtati conſecraturam fuiſſe, & ità contigit. Cùm ad quinquennium perveni, dati fuerunt mihi Præceptores, ut me, & in litteris, & Religione erudirent. Sed accidit ſæpius res mira, quòd cum iis ſacrilegis doctrinis imbuerer, ſæpiùs ea intrinſecus execrarer, & blaſphemiis inſectarer. Quod coactè cùm agerem, quodammodò diſplicebant indè mihi non paululum: Quin ſemel SS. JESU, & MARIÆ nomina protuli prorſus ignarus quid illa ſignificarent; & cùm Parens mea adeſſet, increpavit acerbè; & extorquere conata, undenam ea audiviſſem, timore faſſum me, nec ſcire quid ſibi vellent; nec unquam intellixiſſe, monuit ne amplius proferrem, cùm eſſent Chriſtianorum Mahumet infenſorum verba; in ſuo cubiculo me noctu quieſcere volebat; & noctu radios ſupra caput meum, ut luctantes vidi, nec timens tegumento ullo valebam effugere illorum ſplendorem; & ſæpius vidi mulieres pulcherrimas albis indutas veſtibus. Cùm attigi 14. ann. petii connubio jungi, & intra annum, qui præteriit, dum, & tractaretur res, & pararentur feſta, duxi Principem Dominam, ſed inter hæc gaudia non cumulatè gaudebat cor meum, & benè jam novi, quid mihi

deesset, cùm à Domino meo Jesu abessem; qui solum cumulata potest gaudia praestare. Incessit cupido, postquàm binas ex uxore filias susceperam, invisendi Mecham, ut ea omnia spiritualia bona consequerer, quæ illuc euntibus largè impertiri à cæcis illis, ducibusque cæcorum audiebam; & me præsertim incitabat, quòd sæpius intellexeram, qui Mecham non vidisset mortem oppetiturum, vel Judæum, vel Christianum. Ne igitur huic periculo subjacerem, illuc iter destinavi; sed incredibile est quanta vi Parentes, uxor, Magnates id impedire conati sint; eò genitor devenit, ut mihi omnia negaret ad iter necessaria; sed ego contrà adeò flagrabam desiderio eundi, ut penè ignis esset meo in corde. Tantò hìc magis inflammari, & corroborari videbatur, quantò ei aditus erat magis occlusus; adeò ut decernerem absque ulla re iter capessere, sed rogatus, ut per annum saltem differrem, æquitate postulationis flexus veni in hanc sententiam; & interim natus est mihi filius. Demum summa vi obstaculis omnibus superatis, quamvis, ut priùs, omnibus invitis, & sola genitrice, mei miserata, itineris viaticum suppeditante, suscepi iter. Perveni Tunetum; ubi manifestè fui exceptus, ibique fui per plures dies ob maris

maris exagitationem vehementissimam. his diebus vidi noctu dormiens hominem albis indutum, qui me circunducebat variis Tuneti viis. Cui dixi. Quò me vis ducere? Et ille reposuit mihi: in Christianorum regiones, nam Deus vult te ibi mori. Dixi hanc rem variis, qui respondebant mihi, hanc Diaboli fuisse impressionem; ut me deviaret; & ego revera intra me contemnebam: Quomodo namque id futurum, si modo abeo? Et quidem abivi, sed non quò credebam: nam incidimus in naves Melitenses, quæ summa pace in nos impetu facto fecerunt captivos. Erat nobis tum ob navium numerum, tum ob militum experientiam, quomodò resisteremus; sed Dominus voluit, ut non essemus simul, et non timeremus, & (nescio modum certè) captivi duceremur, sed gloriosa captivitate nulli comparabili libertati. Ductus fui Melitam, & nihil ego de me dixi; aliquis tamen meorum dixit, quis ego essem. Propterea non sinerunt me esse, uti mos est, 40. diebus extrà Melitam; sed statim fui oblatus ad magnum Magistrum; & statim confluxus equitum adfuit me interrogantium de Patria, & genere. Sed dies mei tunc erant maximè tristes; semper enim eram in luctu, in suspiriis, in afflictionibus.

Occurrebant Patria, Parentes, Uxor, Filii, Cognati, charique. Displicebat mihi agere cum hostibus Mahumetis, & spem concepi rem meam promovendi in his miseriis, restaurans labentem Melitæ apud Turcas Religionem Mahumetis; eram enim ego maximè peritus illarum sacrilegarum nugarum. Scripsi igitur Alcoranos, impugnavi Christi veri Domini, Patris mei, & veri Regis, sanctissimam doctrinam. Nunc benè novi, Domine, & scio te mihi condonasse hæc scelera, cùm fui lustratus Sacro Chrismate. Quinque annis Melitæ fui semper in his tricis; libertatem quærebam, & non erat modus. Regio mea nimium aberat: qui redimeret non erat nisi Rex Tunetanus, cui de me cura jam in itinere fuerat demandata. Sacra Equitum Religio nolebat indicere Redemptionis pretium. Demum facta fuit conventio pro me, ac meis 40. millium scutorum Melitensium, quæ Tunetanus Rex persolvit. Interim Melitæ videndam se mihi præbuit SS. Mater mea, Mater Domini mei Jesu Christi, quæ dormienti mihi dixit ter. Te in filium meum accipiam. *Expergefactus credidi id futurum post mortem: nam Turcæ B. Virginem, ut Messiæ Matrem, non tamen Dei, credunt. Scripsi ad Regem Tuneti, ut* ex-

expectaret me redeuntem , & iter inde prosequuturum ad Mecham . Respondit ut proficiscerer : sæpius rebus ad iter adornatis reperi difficultates . Demum ad extremum discessurus cùm noctem insomnem transegissem, ante me contuli in cubiculū, ut paululū quiescerem , totus in his cogitationibus . Quid sibi volunt tot impedimenta, tot adversitates, in hisce annis? Aliquid à me quærit Dominus . In his curis abdormiscens, ecce videre mihi videor duo maria , alterum nigerrimum , alterum igneum ; & quòd cùm natassem in nigro, jam adventarem ad ignem ; qua propter acerrimè inclamare : Adjuva me Domine. *Cum in altissimo monte vidi virum, manum porrigentem , illinc extrahentem, & in tuto ponentem ; petii ab eo. quisnam esset : ille mihi : ego sum Sanctum Baptisma : ego si tibi desim , nullus hominum salvum te reddere potest : te ideò Deus tot obstaculis in Christianorum finibus detinuit , ut Christianorum albo adscribaris. Sopore excussus , visus mihi repentè sum alter homo : negligere Patriam , & Parentes ; frigere cupiditatem abeundi ; detestare mentem visendæ Mechæ; abominari Mahumetum, & solùm curam esse de dando Sanctæ Christianorum Religioni nomine.*

Accidit id pervigilio S. Antonii Patavini anno 1656. Ecquis festa, & admirationes equitum, ac Magni Magistri valeat referre? Sed difficiliùs tamen gaudia cordis mei exprimere; quàm dulce sit, Domine, tibi servire, & quam suavis conversatio tua, & verè mandata tua dulciora super mel, & favum. Nihil sonabat in auribus meis tunc acerbius, crudelius, magisque abominatum, quàm iter, quàm Turcæ, quàm Mahumetus; & Equites illi de industria fingebant advenisse, qui me redimeret, gaudentes cùm cernerent me adeò ab illo mutatum. Sed mihi bellum exortum est inde cum meis antiquis sociis, famulis obtendentibus Fidem demandatam sibi de me; sed largitus erat Dominus constantiam ad longè graviora. Dicebant: Quomodò vives? Nespera è Patria; ne è Rege Tunetano. Sed ego: præcario vivam, & mendicus. Interim à meis derelictus, & rebus omnibus destitutus adii, decretum meum ei collaturus, Dominum Balium de Mandola, qui audita re abjecit se in terram deosculans; & gratias agens Deo eccepit me ut Filium, & suppeditavit largissimè omnia, ædes suas, famulatus, & dominum rerum omnium suarum, duxit me ad Magnum Magistrum: qui dixit mihi: Dominus esto re-

rerum omnium, quæ sunt Melitæ . Et aliquibus è suis imposuit, ut quæcumque vellem, mihi darent , & inservirent . Non petii tamen ab ullo quicquam, affatim desideria præveniente D.Balio. Inde traditus fui PP. Societatis, ut instruerent me . Fuit assignatus Pater , qui me omnia docuit. Jussit in Patronum peculiarem accipere S. P. Ignatium apud Dominum Deum:accepi, & verè imnumera beneficia suscepi.Et ejus die Festo bene instructum , sacra me aqua tinxerunt in Missa solemni . Interim domesticæ persecutiones argumentũ non contemnendum fecere ; nam præter eas , quas Melitæ usque ad mortem sustinebam , nam occidere me volebant, ex uxore mea tenerrimam epistolam accepi,qua nunciabat mihi Patris obitum, & impatientiam, qua (me ad Regnum vocans , ad quem jure spectabat) me præstolabatur . Sed omnibus restiti, asserens me nihil omninò quicquam velle præter Deum ; & cogitantibus Equitibus de conferenda mihi Cruce nihil decernebam, idem perpetuò reiterans . Assignavit Religio 15. scuta Melitensia singulis mensibus,quoad vixero, & ut filium acceptarunt . Dedit mihi juxta ritum ensem, quem ad S.Virginis aram appendi post aliquod tempus in Domo Professa Mesanensi:

ubi habitum indui Clerici,& fui apud PP. in eorum Domo.

Et hic desinit Author. Addit autem Pater spiritualis quæ sequuntur. Quorum omnium Fidem maximam præstat præclarissima ejus vita omnibus ornata virtutibus, & quidem adeò eminenter, ut Religiosis,quibus cum vixit, & adeò parum profecerunt, uti sum ego, sit pudori non exiguo. Ad obedientiæ signa promptissimus, in Refectorii pœnitentiis frequens, in recreationibus hilaris, sed semper de rebus divinis; & illustrationibus adeò vivis, & acutis, ut mirum sit. Sed quod semper præ omnibus admiratus sum, est candor, quo agit cum P. Spirituali: nihil decernens quin ei primum aperiat, & ab ipso approbetur; ne latum quidem unguem ab ejus voluntate discedat. Quæ omnia,qui in tali Viro non admiratur injuriam inferre mihi videtur omnipotentiæ divinæ gratiæ, quæ sua pietate præstet; ut quotidie in ejus sancto servitio crescat in mille millia, ut & omnes ejus Fratres. Nam in Societate Jesu est jam adoptatus, quam tanto prosequitur amore, ut nemo possit amare magis.

Postquam in Societatem admissus brevi annorum decursu tum in litteris,tum

præ-

præcipuè in pietatis studio maxima sedulitate versatus, jam sapientia, ac sanctitate publico bono maturus, Sacrum B: V. Sodalitium servorum in Domo Professa Neapolitana, moderandum suscepit, in quo solerti, non minus in concionibus, quàm in confessionibus cura ingentem animarum fructum excipiens, magnum ardentis suæ in proximos charitatis exhibuit argumentum. Residenti in Portu Navali triremium classi assiduus aderat, Mahumetanos hìc maxima in copia emancipatos convocabat, quibus tanto rationum pondere, tanta spiritus vehementia prava Mahumeti dogmata opponebat, et refellebat, ut frequenti horum Maurorum conversione iratus Avernus, proditorio unius impii Mauri astu, qui deindè fida conversione, doli improbitatem in propriæ salutis argumentum convertit, veneniferam tanto Viro, oblatam in flore mortem, ab ipso, divini luminis monitu declinatam, intentaverit. Pari eventus fœlicitate; sed non minori propriæ vitæ discrimine; Genuæ non paucos hujusmodi Mauros convertit. Nam cum plurimos illorum ab errorum tenebris in lucem Catholicæ veritatis adduxisset; accidit quadam die ut dum in quadam triremi Genuensi magna circunstante Maurorum

caterva concionaretur, Alcoranum confutaturus, extraheret; primo Alcorani aſpectu omnes dimiſſis in obſequium frontibus in faciem provolvuntur. Exarſit tali intuitu, Patris Zelus, librum in terram proiicit, pedibus conculcat, conterit, diffringit, & vocibus divino ſpiritu afflatis in inſanum tàm perfidi Legislatoris volumen execratur. Accendit barbaros Maurorum animos Patris in Alcorano contemptus; quem ulturi, in ipſum efferato impetu irruunt, & proculdubio crudeli morte trucidaſſent niſi adſtantes triremis milites diſtrictis enſibus invadentium Maurorum furorem retundiſſent. Italiam igitur tot eximiis ſuæ charitatis exemplis illuſtraverat, grandi animo in ſpem Africæ converſionis erectus, nulla laborum aſperitate detentus, nulla periculorum arduitate dejectus, nulla mortis ſevera fronte perterritus, omnibus votis ad majora divinæ gloriæ incrementa anhelans diſceſſum in Africam Divino Chriſti Imperio ſubmittendam meditabatur.

Suſcipit iter, cui ineunte æſtate maxima celeritate ſe committens ex Italia diſcedit: in Hiſpaniam tendens, quò brevi temporis intervallo, pervenit, undique in itinere virtutis veſtigia imprimens

Gal-

Galliam pervadit. Nobilem non minus Hiſpaniæ, quàm Europæ Urbem Matritũ petit, ubi tum aſſidua longi itineris agitatione, tum exæſtuante tunc temporis calore concepto, viribus exhauſtus, inopinato morbo corripitur, qui illicò eò excrevit, ut omni ſalutis ſpe deſtitutus ad mortem celeriter properaret. Hæc inter, Nobiliſſimus Aulæ Regiæ Eques, Mauro mancipio comitatus Patrem inviſurus adeſt. Admittitur exceptus ab ægroto ea humanitate, quæ pietati non minus, quàm nobilitati tanti viri debebatur. Poſt brevem cum tanto equite diſcurſum de ſuis in Africam votis, ad Maurum convertitur, quem tanto ſpiritus fervore alloquutus eſt, ut omnes adſtantes, quantum ardentem ipſius zelum mirarentur: tantum Africæ infœlicitatem intempeſtiva tanti viri morte, deplorarent. Nam paulò poſt inflammatis Cœli deſideriis conflagrans, & veluti novus Paulus cupiens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, ſive cum Regio Pſalte lætatus, quod in domum Domini ibit, totus æquo divinæ voluntatis imperio conformis ex hac vita diſceſſit, eò magis in poſterorum memoria immortalis victurus, quò liberaliùs vitam in viridi ſuæ ætatis flore, immatura morte reciſam, in animarum ſalutem immolavit.

Tàm

Tàm celebris fuit Principis hujus fama in Matritensi curia, in qua obiit, ut celeberrimus Poeta Comicus D. Petrus Calderon de la Barca selectissimam de ejus conversione, & rebus gestis Comediam ediderit, sub hoc titulo *Magnus Princeps de Fez D Balthasar de Loyola*, quæ ingenti eum plausu ab Scenicis sæpè in præcipuis Hispaniæ Urbibus repræsentata est.

CAPUT NONUM.

Alia Exempla.

HIs exemplis aliud adnecto, quod narrat Sanctus Eulogius Episcopus Toletanus, & Martyr in opere, cui titulus *Memoria Sanctorum*. Refert itaque Martyr, eo tempore, quo Hispania Mauris subjecta erat, juvenem Corduensem professione Mahumetanum sæpè rogatum esse ab amita Christiana, ut Christianus fieret; cujus autem consanguineos Mahumetanos solicitè curasse, ut linguam Arabicam addisceret, quod cùm ille fœliciter præstitisset, legisse Alcoranum, & ex ejus lectione clarè cognovisse sectam Mahumetanam falsam, & inventionem hominum esse, & idcircò illam ex intimo cordis affectu execratum fuisse;

fuisse: Christianam Religionem cum Baptismo suscepisse: & eam palàm professum fuisse, & ob eam causam illustre martyrium subiisse à Mauris, qui illum crudeliter trucidarunt, quia cùm esset à parente Mahumetano genitus, à Religione parentis discesserat. Additque S.Eulogius, si aliquis Catholicus velit falsitatem sectæ Mahumetanæ clarè deprehendere, nullo alio opus ipsi esse, quàm cum sapientioribus Mahumetanorum sermones de Religione miscere,& ab iis inrerrogare, quid credant: eis enim auditis, quæ ipsorum lex docet, statim cognoscet, illam esse mendacem, & Deo Authore indignam.

Sed ut ab exemplis conversionis Maurorum ad alia transeamus: sanè mirabilis modus, quo multi,vel à Judaismo,vel à Gentilismo tracti sunt à Deo ad credendum firmiter, hominem crucifixum esse Deum, & Deum unum in essentia, esse in Personis Trinum, manifestè evincunt Religionis Christianæ veritatem. Talis fuit miraculosa Sauli conversio Act.9. Eunuchi Candacis Reginæ Act. 8. conversio Constantini Imperatoris: conversio Augustini: conversio Æditui Idolorum, quæ legitur in vita S. Gregorii Taumaturgi: conversio Principis Josaphat à S. Barlaam,

quam

quam habes apud S. Joannem Damaſcenũ, & apud P. Petrum de Ribadeneyra in extravagantibus. Converſio Pauli de Sancta Maria, qui cùm eſſet Hebræorum Rabbinus ſapientiſſimus, legens gloſſas, quibus perfidi Hebræi contra veritatem Evangelii Sacras Litteras exponunt, agnovit eas mẽdacia multa contra ſacros libros continere, & ſic Talmudi fabulas dimittens, ad Chriſtum acceſſit, ſecum ad Baptiſmum pariter ducens filios; & quia uxori perſuadere non potuit, ut ipſum imitaretur, ab ea diſcedens, factus eſt Chriſti Sacerdos, & ſtrenuus Evangelii præco; & inter omnes ſuæ ætatis homines litteris, & ſanctitate excelluit, & Epiſcopus Burgenſis, magnuſque Cancellarius Regum Caſtellæ creatus eſt, & ſapientiſſimè contra Judæos ſcripſit ad ann. 1430. Celebris quoque fuit converſio Rabbi Samuelis in ſecta Judæorum educati, qui cùm magno eſſet præditus ingenio, res ſuæ ſectæ conſiderans, & veritatem Sacræ Scripturæ contemplans, clarè cognovit cæcitatem, qua miſeri Judæi laborabant, & Chriſtianæ Religioni nomen dedit, validiſſimiſque argumentis à Sacris Scripturis petitis probavit Jeſum Nazarenum à majoribus ſuis crucifixum, eſſe verum Meſſiam Judæis promiſſum, verum-

que

que Deum, & hominem, qui mundum à captivitate peccati liberaturus advenit; ut refert Genebradus in Chronol. ann. 1200.

Inſignis etiam fuit converſio Magiſtri Andreæ à ſecta Judæorum, qui cum magno ingenii acumine polleret, apertè cognovit falſa, & vana eſſe ſuæ ſectæ dogmata, & cupiens veritatis ſemitam agnoſcere, per quã ad æternam fœlicitatem tenderet, Hieroſolymam peregrinationem inſtituit, preceſque ad Deum fudit, ut mentis ſuæ tenebras illuminare dignaretur, & ea in oratione inſpirationem accepit, ut doctrinam antiquorum Rabinorum legeret, qui ante adventum Nazareni floruerunt. Quod cùm opere compleviſſet, clarè cognovit, eos Sacram Scripturam expoſuiſſe, ſicut eam exponit Evangelium, de Regno ſcilicèt Meſſiæ, non temporali, ſed ſpirituali. non de bonis terrenis, ſed de ſpiritualibus à Meſſia adducendis. Quare Chriſtum in Baptiſmo induens, peritiſſimus fuit Sacræ Scripturæ interpres, eamque publicè Romæ interpretatus eſt, accepto annuo ſtipendio à Summo Pontifice, qui Judæis præcepto injunxit, ut eum ſingulis ſabbatis audirent, cum magno animarum fructu, ſapientioreſque ſtupebant viri ſapientiam, & in ſacris litteris exponendis

pe-

peritiam. Et vitam protraxit usquè ad Pontificatum Sixti Quinti.

Sed maximè eminuit Romæ conversio Marii Victorini insignis Philosophi, & Oratoris præstantissimi, & Romanorum Senatorum Magistri, quam describit S. Augustinus lib.8.confess.cap.2.cujus exemplo se quoque arsisse affirmat ardore Fidei suscipiendæ: tanta ille claritudine apud Romanos Ethnicos floruerat, ut ex Senatus Consulto donari meruerit statua in foro Trajano, ut tradunt Augustinus, & Hieronymus. Hic talis tantusque vir in senectute à Deo illuminatus est, ut cognosceret Christum à Judæis crucifixum, esse verum Deum, ejusque Crucem, libentissimè amplexus est. Quis hanc mutationem fecit, nisi omnipotentia Crucifixi?

Denique ut alia omittam exempla, Justinus Philosophus, qui propè tempora Apostolorum floruit, post tentatas omnium Philosophorum sectas veræ sapientiæ adipiscendæ causa, veram Christianæ Religionis sapientiam invenit, Christum crucifixum adorans ut verum Deum; & hanc Fidem scripto defendit, & tandem pro illius veritate sanguinem fudit. Martyrioque coronatus est Romæ, anno Christi 165.

CA-

CAPUT DECIMUM.

Singularis Dei Providentia, quam Author expertus est in Maurorum conversione, satis probat, Religionem Christianam esse necessariam ad salutis viam.

FIdeliter narrabo, quod mihi accidit, circa conversionem Maurorum, ut hoc exemplo excitati alii Religiosi viri majori virtute prædíti, in Deo totam suam spem collocantes, opus hoc intrepidè aggrediantur, & publicè ad Mahumetanos conciones habeant; quandoquidem ego talento, & spiritu carens, opus hoc ferè imparatus incæpi, & fœlicissimum exitum expertus sum.

Incubueram cum meo socio Missioni Granatensi, anno 1668. tempore adventus, & quamvis in illa Civitate plurimi sint Mahumetani, nunquam mihi occurrit cogitatio concionem ad illos habendi. Transivimus posteà Hispalim, & per quadragesimam in ea Civitate Missionem fecimus, & in aliis Urbibus, & oppidis Hispalensis ditionis per vernum tempus. Æstatis autem tempore, quando ardentes calores

Missiones intermittere cogunt, in Collegium Granatense nos recepimus: cùm autem appropinquaret jam tempus iterum procedendi ad sacras has expeditiones, & quinque, vel sex dumtaxat superessent dies ante condictum è Collegio egressum, in familiari, & Religiosa conversatione post prandium incidit sermo de lege Mahumetana, & tunc R.P. Thomas de Leon, Primarius Theologiæ Professor jam emeritus, dixit se habere librum quendam adversùs Mahumetanam sectam, quem commodatum acceperat ex bibliotheca Dom. Marchionis de Estepa. Pulsavit statim animum cupido librum illum legendi; petivi, obtinui, & legi, & in compendium redegi. Erat autem liber iste compositus à Joanne Andræa, de quo mentionem fecimus libro 1. Egressi sumus ad finem mensis Septembris P. Joannes Gabriel Guillem, & ego ad sacras expeditiones continuandas: cæterum antequàm Malacam contenderemus, invicem separati sumus cum aliis sociis, ille Alhamam, ego Lojam profectus fui; & die Sanctæ Theresiæ Sacro Malacæ convenimus, ubi Illustrissimus, & Reverendissimus Episcopus D. Fr. Alphonsus à S. Thoma nos benignissimè excepit. Missioni Malacensi ope-

operam dedimus per aliquot hebdomadas, in cujus decursu accidit conversio Fatimæ, quàm suprà commemoravimus illà verò inescatus sensi cor meum vehementer pulsari desiderio concionandi Mahumetanis. Finita itaque Missione Christianorum Illustrissimum Episcopum adeo rem communicaturus: sentio, inquàm in corde meo, Illustrissime Domine, ardens desiderium habendi conciones publicas ad Mahumetanos; & puto quod hæc cogitatio à Deo sit; certus sum enim, quod nihil temporale hic quæro, neque lucrum, neque plausum, forsan Deus hanc cogitationem immisit, quia vult aliquos Mahumetanos hic convertere per hoc medium, vel causam suam magis justificare, quò minorem suæ obstinationis in die judicii excusationem habeant, vel aliquem alium finem suæ gloriæ nobis occultum intendit. Respondet primò Illustrissimus Dominus, multum se timere ne in vanum laborarem, quia Barbari isti, inquit, nec attendent, nec intelligent quæ dicentur. Cui ego, probemus, inquam, Illustrissime Domine, experiamur, & quasi periculum faciamus; quia lucrum sperare possumus. damnum timere non possumus; si labor iste non profit illis ad conversionem, mihi

proderit ad meritum : ego conciones istas ita disponam, ut si infidelibus Fidem non persuaserint, fideles in fide confirment, quæ res in his oris maritimis, in quibus Christiani quotidie à Mauris captivi abducuntur, maximè utilis est; quia his concionibus auditis in fide ampliùs radicabuntur, & difficiliùs posteà ab illa deficient. Approbavit consilium prudentissimus, & Religiosissimus Princeps, restabat eligendus locus opportunior ad has conciones habendas, non visum est Illustrissimo expediens, ut haberentur in Templo, ne infideles irreverentiam aliquam in Augustissimum Sacramentum ostenderent. Posteà tamen experientia docuit Mahumetanos non se irriverenter gerere in Templo; & ideò Gadibus, Xera, in Portu Sanctæ Mariæ, Matriti, & alibi in Templis conciones habuimus. Diu deliberatum est de loco his concionibus apto, & tandem prælectum est Scenicum theatrum; quò incredibili studio confluxit civitas ad has conciones audiendas. Eventus monstravit cogitationem illam concionandi Mauris è Cœlo dimissam: nam in prima concione quinque infideles publicè Baptismum petierunt, & in tabulatum ascenderunt, ad amplexandum con-

cio-

cionatorem, & ab illo accipiendum Rosarium Beatæ Virginis, quod in signum desiderii, quo flagrabant suscipiendi Baptismum, è collo pendulum gestabant: In secunda Baptismum petierunt octo: in tertia decem. Et sic completus est numerus triginta trium, qui solemniter eâdem die baptizati sunt, ut diximus supra præter alios non paucos, qui privatim Baptismum suscepere.

Jam suprà dixi, nos cum tribus Sacerdotibus sæcularibus missos ab Illustrissimo Malacensi Episcopo in Ceutam. Antequam illuc è Calpe navigaremus, stetimus in urbe hac per duos, vel tres dies expectantes navigium Ceuta mittendum, quo illuc deferremur; in eum namque scopum accensa fuit tæda in vertice montis Calpe, ad cujus radicem Civitas sita est, quo signo monebatur Ceutæ Gubernator, ut navigium transmitteret, quo veheremur. Interim Calpe brevem Missionem confecimus, in qua ego duos sermones habui in foro ad Mahumetanos; in eisque duo, vel tres conversi sunt. Postmodum cymbam conscendentes in Ceutam navigavimus, quæ à Calpe quinque leucis distat, sine cogitatione in Calpem regrediendi: Finita Missione Ceutica, in

ſcapham aliam aſcendimus, navigationem verſus Eſteponam dirigentes, ad ſiniſtram relinquentes Calpenſem Portum . Sed ecce, cùm ad medium freti pervenimus nauclerus nubeculam detegit,quæ ventum contrarium, & tempeſtatem portendebat; admonuit, ut ad fugiendum naufragii periculum in Calpenſem Portum deſcenderemus : & illicò ſcapham verſus montem Calpem direxit, ut ad ejus radicem navigantes ſecurè portum poſſemus ingredi.Et ita incolumes eò pervenimus . Petivimus ab Excellentiſſimo Domino Marchione de la Laguna illius arcis, & urbis Gubernatore, ut nobis ſuppeditaret equos, ad iter faciendum primo mane:inſtabat enim tempus pergendi Matritum, quo nos vocabat Excellentiſſimus Marchio de Aytona, qui per litteras rogaverat Illuſtriſſimum Epiſcopum, ut Patres Miſſionarios in Curiam Matritenſem mitteret, ut ibi tempore quadrageſimæ Miſſionem inſtituerent, juſſerat tamen Illuſtriſſimus Epiſcopus,ut per tranſitum duo illa ſuæ Diœceſis oppida, ad oram maritimam ſita, Eſteponam ſcilicèt, & Maruceam Miſsione luſtraremus : nos autem cupientes juſſa ejus adimplere, profectionem maturare ſategebamus. Jam omnia parata erant ad

ad nos itineri propè accingendos : pluebat tamen incessanter , & nos expectavimus aliquantulum temporis intervallum , ut pluvia quiesceret : & cùm non cessaret, nihilominus discessum meditabamus, sed pro sua in nos benignitate Dominus Marchio non permisit , ut illinc abiremus, donec Cœlum tantisper serenaret ; cùm verò jam meridies appropinquaret, decrevimus illic ea die remanere . Vix hoc consilium remanendi inivimus , cum subitò mutatus est ventus ; & ab occidente perflans, nubes dissipavit , & Cœlum serenum reddidit. Tunc ad me accedens vir nobilis, non hoc casu, inquit, factum existimo : dum Paternitates vestræ non mutarunt consilium proficiscendi , Cœlum faciem non mutavit ; nunc verò , quia melius consilium inierunt hodie hìc remanendi , Cœlum ipsum se apperire cæpit , & serenum factum est : aliquid hìc , ut suspicor, intendit Deus : ego ancillam Africanam habeo , quæ mihi dixit , aliquas Mauras postquam vestram Paternitatem concionantem audierunt contra sectam Mahumetanam , aliis jam oculis Christianam Religionem prospicere , & earum cor non parum illis concionibus emollitum esse; contingensque proindè esse, ut aliquæ

convertantur, si aliam concionem ad Mahumetanos habeat: rogo ego Paternitatem vestram, ut hoc vespere aliam concionem ad illos habeat. Visum nobis est, hoc consilium à Deo venire. Decrevimus ut Pater Guillem concionem exhiberet Christianis, & ego per modum tradentis Catechismum, & doctrinam explicantis ante concionem Christianorum pulpitum conscenderem, & cum Mahumetanis de Religione loquerer. Probavit consilium Dominus Marchio; & voce præconis per vicos, & plateas edictum promulgavit, quo jubebat, ut omnes qui ancillas, vel servos Mahumetanos habebant, eos in Ecclesiam adducerent, quarta post meridiem hora. Congregata est tota Civitas; & ante concionem Patris Guillem, ego de necessitate Christianæ Fidei ad salutem disservi per dimidiam horam, vel tres quadrantes: & ut omnibus clarè pateret, illam pluviam, quæ nos detinuit, à Deo speciali providentia ordinatam fuisse ad cõversionem infidelium; quinque fœminæ Mahumetanæ, quæ ad audiendam concionem venerant, alta voce Baptismum in media Ecclesia postularunt. Quis hìc non miretur Divinam Providentiam, quæ homines ad Religionem ita vocat? Signum ergò

ma-

manifestum est, Religionem Christianam ad quam Deus homines ità trahit, esse veram, & rectam ad Cœlum viam.

Sequenti die cùm esset jam tempus tranquillum scapham iterum ascendimus, & versus Esteponam navigāvimus, ad cujus oram Patrem Guillem, cum uno ex Sacerdotibus sæcularibus dimīttens, navigationem continuavi Maruecam usque cum aliis duobus; ut sic invicem separati citiùs Missiones illas absolveremus. Et hic contigit, quod supra cap. 6. narravi de obstinatione Maurorum, qui Maruecæ commorabantur, & facilitate, qua omnes, qui Esteponæ habitabant, ad Christum conversi sunt. Et Malacam regredientes, accepta benedictione ab Illustrissimo Episcopo, ad Missionem Matritensem profecti sumus 2. die Februarii, anni 1670.

LIBER QUARTUS,

IN QUO

Ex dictis Alcorani, & ex Scripturis Divinis, quas admittit, & ex Divinis visionibus, & miraculis probatur Divinitas Christi, & Trinitas Personarum. Ubi etiam apponitur longum colloquium, quod Author habuit cum arguto Mahumetano: & variis similitudinibus exponuntur mysteria Incarnationis, & Trinitatis; & docetur quomodo agendum sit cum Infidelibus, qui ob difficultatem mysteriorum nostræ Fidei illam recipere detractant: & demonstratur legem Christi abrogari non potuisse per legem Mahumeti, quamvis lex Moysis sit abrogata per legem Christi.

CAPUT PRIMUM.

Demonstratur Divinitas Christi ex dictis Alcorani, ubi Christum appellat Verbum Dei, *& ex libris Divinis, quibus Mahumetus jussit haberi Fidem.*

MAhumetus in Alcorano cap. 1. clarè, & dissertè asserit, *Christum Filium Ma-*

Mariæ esse Dei Verbum; idque testatur etiam Georg. Almac. apud Arabes Author summæ authoritatis, ut vidimus supra, qui lib. 1. hist. Sarracen. cap. 1. cujus titulus est: *Primus Muslimorum Imperator fuit Mahumet Abulcasimus gloriosæ Memoriæ*, agens de his, quæ Mahumet jussit credere, inquit; *Jussit quoque credere Christum Filium Mariæ, Spiritum Dei esse, & Verbum ejus*. Muslimorum nomine intelligit Mahumetanæ Religionis professores, id est, Turcas, ut explicat Calepinus, sed ego suspicor hoc nomine aliud significari: Nam Legatus Regis Galliæ Constantinopoli degens, qui Alcoranum in Gallicum idioma convertit, in Prologo illius operis refert, Turcas seipsos appellare, *Musulmanos, id est, Deo addictos, seu in Deo resignatos, vel salvandos.*

Hoc supposito sic argumentor: Christus est Dei Verbum: sed Verbum Dei est Deus, ergò Christus est Deus. Mai. est expressa doctrina Alcorani. Min. prob. nam dum Mahumetus dicit Christum esse Dei Verbum, non loquitur de Verbo externo, & vocali, quo nimirum Deus externè cum hominibus, vel Angelis loquatur, vel formando, & articulando voces significativas in aere, vel infundendo verba interna men-

mentalia, ficut loquutus eft cum Prophetis: nam verba hæc, quæ extra Deum, funt, feù per quæ externè Deus loquitur, non funt fubftantia aliqua, fed accidens, nec funt perfona, vel fuppofitum, fed funt accidentia aliqua, quibus, vel homo formaliter intelligit, vel ad intelligendum, manuducitur, & excitatur: Chriftus verò non eft accidens, fed fubftantia: ergò Chriftus non eft Verbum Dei externum. Fuerunt olim Hæretici, quorum meminit Athan. homil. in illud *Miſſus eſt Angelus, &c.* qui dicebant, Verbum illud Angeli, quo locutus eft B. Virgini in Annunciatione, effe Incarnatum, & factum carnem, quam Hærefim ut deliramentum impugnant PP. quia illud Verbum fuit fenfibile, in aëre formatum, tranfitorium, ficut noftrum, & quoddam accidens, quia fonus erat: at Verbum factum caro, fubftantia eft permanens, & infenfibilis. Verbaque Evangeliftæ hunc errorem convincunt: nam hoc Verbum, quod caro factum, idem eft, quod in principio erat apud Deum, & Deus erat, & per quod omnia facta funt: Joānes enim de eodem Verbo fuam texuit narrationem, & de illo præmifit illa omnia, ut fignificaret, non incæpiffe tunc illud Verbum, quod caro factum eft, quando fa-

factum est caro, sed fuisse ab æterno, ac proindè esse unigenitum, & æternum Dei Filium, qui in tempore suscepit humanitatem, ut illa pro hominibus pateretur, & per illam homines doceret: ergò certum est, Christum non esse Verbum Dei externum, sed Verbum Dei internum, & mentale. Et confirmatur: nam Verbum externum, vel conceptus mentalis creatus à Deo infusus non est Apostolus, & Nuntius Dei; quia esse Apostolum solum potest convenire personæ. At juxtà Alcoranum hæc tria æqualiter competunt Christo, nēpe esse Verbum Dei, esse Apostolum, & Nuntium Dei. Ergò sicut nomen Apostoli est nomen personæ, & non accidentis; ità nomen Verbi est nomen personæ: ergò Verbum, quod de Christo prædicatur, non est Verbum externum: ergò est Verbum internum Dei, quod Deus intra se producit; est Verbum per se subsistens, & substantiale. Ergò Christus est Verbum illud æternum, quod Deus intra se producit, dum seipsum, & alia intelligit. Sed Verbum mentale Divinum, quod intra Deum est, Deus est: cùm enim Deus sit entitas simplicissima, infinita, & compositionis incapax, quidquid in Deo est, Deus est. Ergò Christus est Deus. Quod ut Mahume-
tani

sti, nempè Evangelia, & libri Apostolorum, nempè Epistolæ Apostolorum, Acta Apostorum, & Apocal. & libri Prophetarum, Christum esse Deum, apertè dicunt: ergò firmiter credendum est, Christum esse Deum: ac proindè Alcoranum hoc negans non est liber Dei.

Probatur minor, ex Evangelio Joannis cap. 1. nam inprimis Evangelim Joannis apertè testatur Christum esse Deum: sic enim incipit: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum; hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*. Ecce Evangelista Joannes apertè dicit, quòd in principio, seù rerum initio, quando Deus mundum condidit, & omnia ex nihilo creavit, jam erat Verbum; alludit enim ad illa verba Genesis: *In principio Deus creavit Cęlum, & Terram*, id est, in principio durationis, & temporis: ergò planè significat Verbum Dei, non solum esse in Deo nunc, sed quod erat in Deo antequam mundum conderet, ac proindè significat verbum Dei non esse aliquid creatum, quia omne creatum aliquando incæpit, ac proindè de nullo creato verificari potest, quod jam erat in principio temporis, & durationis, quando

Deus

Deus mundum condidit. Rursùs significat Verbum Dei esse æternum, illum enim Verbum, quod jam erat, quando Deus mundum condidit, seu quando incæpit duratio rerum, non habet initium suæ durationis, de illo enim, quod aliquando habuit initium suæ durationis, verificari non potest, quòd jam erat, quando incæpit duratio rerum: quod autem non habet initium suæ durationis, æternum est: ergò Verbum illud, de quo Joann. loquitur, æternum est. Sic ipsa sapientia genita, seu Verbum; & Filius Dei dicit Prov. 8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum antequam quidquam faceret à principio: nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram.* Quare idem est, *In principio erat Verbum, ac ante principium erat.* Parum enim erat in principio fuisse, si antea non fuisset: nam & Cœlum, & terra in principio erant, sed ante principium non erant, quia in ipso principio creata sunt: & ideò, quod hìc simpliciter dicitur: *In principio erat Verbum*, in lib. Salomonis explicatur, *Antequam quidquã faceret à principio.* De hoc æterno subdit quod *erat apud Deum*, quia cum Verbum hoc sit productum ab æterno à Deo per actum intelligendi, & dicendi; manet

in

in suo principio, nempè in Patre, sicut Verbum mentis, quod producit homo intra se, dum seipsum intelligit, manet in intellectu ipsius producentis; undè duo sequuntur: nempè, Verbum esse distinctum personaliter à principio à quo producitur, nempè à Patre, quia cùm nemo propriè dicatur *esse apud seipsum*, dum dicitur Verbum *esse apud Deum*, significatur in Deo esse personam distinctam à Verbo, nempè Patrem, à quo Verbum procedit (ut argumentatur Aug.) & in quo manet, tanquam, terminus immanenter productus: rursus sequitur Verbum esse unum cum Patre in natura, quia hoc ipso, quòd Verbum istud sit intra Deum, est Deus, & ideò subdit Evangelista, *& Deus erat Verbum*, illud enim Verbum, quod jam erat antequam mundus fieret, hoc ipso quòd erat in Deo, erat Deus; & Deus erat illud Verbum, nequit enim Verbum esse Deus, quin Deus sit Verbum, quia identitas debet esse mutua. Subdit, *quòd omnia per Verbum facta sunt*, ex quo evidenter infertur, quòd Verbum illud non est factum, neque creatura, sed factor, & creator omnium: nihil enim potest facere, & creare seipsum: ergò si omnia per Verbum facta sunt, Verbum nõ factũ neque creatura est.

Ex iis evidenter probatur, Christum esse Deum: nam Evangelista per *Verbum* intelligit Christum, quod patet, quia de Verbo isto, paulò post subdit: *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Ubi per eos, qui Verbum hoc non receperunt, intelliguntur Judæi, de quibus Mahumetus ipse in Alcorano dicit, ideò à Deo derelictos, quia Jesum, eis missum, non receperunt. Et patet rursùs, quia de Verbo hoc, addit: *Et Verbum caro factum est*, id est Verbum hoc indutum est carne, seu Verbum hoc factus est homo: ibi enim nomine carnis intelligitur homo. Sicut Isai. 40. *Videbit omnis caro salutare Dei.* Et Job. 12. *Spiritus universæ carnis.* Et Psal. 117. *Dominus mihi adjutor, non timebo, quid faciat mihi caro.* Et Psalm. 64. *Qui dat escam omni carni.* Et Luc. 3. *Ad te omnis caro venit.* Frequens est enim in Script. Sacr. Hebræorum phrasis, qui per synecdochem nomine *carnis* totum hominem intelligunt, præsertim cùm humiliter ac modicè de illo loquuntur. Deum autem Verbum, quod est Deus, dicitur factum *homo*, non significatur, naturam Dei transisse in naturam humanam, quasi per identitatem substantia Verbi sit humanitas: hoc enim est impossibile; sed solùm signi-

significatur, personam Verbi Divini unitam fuisse cum humanitate, ita ut Verbum quod ab æterno habuit naturam divinam sibi communicatam à Patre per generationem æternam, in tempore incæperit habere naturam humanam sibi communicatam à Matre per generationem temporalem: eatenùs enim Deus factus est homo, quatenùs facta est unio personalis, & hypostatica inter hypostasim, seu personam Verbi, & humanitatem miraculosè formatam in utero Virginis sine semine, & opera viri. Sicut enim dum anima rationalis, quæ est purus spiritus, unitur verè, & propriè, intrinsecè, & intime corpori, ex anima, & corpore resultat homo: ità dum persona Verbi divina, vera, & physica unione intimè unita est cũ natura humana, ex persona verbi, & humanitate intimè, & physicè unitis resultat Christus, qui est Deus, & homo; quia est persona habens naturam divinam, & humanam; divinam per identitatem, humanam per unionem. Undè cùm dicimus, *Deus est homo*, illa propositio non facit hunc sensum, *Deus est natura humana*; sed hunc: *Deus habet naturam humanam sibi hypostaticè, seu personaliter unitam*; sicut cùm dicimus. *homo est albus*, non significamus, quòd

homo est albedo, sed quod *homo habet in se intrinsecè albedinem*, qua afficitur, & à qua denominatur, & in ratione albi constituitur.

Addit Evangelista, *& habitavit in nobis*, tum ut significaret, ideò personam Verbi Divini vestitam fuisse carne in utero Virginis, ut visibiliter posset cum hominibus conversari, & inter illos habitare, sicut dixit Propheta Baruch, cap. 3. *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est*: tum quia volebat significare, se vidisse Verbum carne indutum, & testem illius rei oculatum esse: *Et vidimus gloriam ejus gloriam, quasi Unigeniti à Patre*; quasi diceret, non ità Verbum factum fuisse carnem, ut ejus majestas penitus obscuraretur, sed potiùs multis indicijs ita se prodidisse, vt oculis ipsis videri posset. Ita enim in humanitate assumpta latebat diuinitas, vt per opera mirabilia, quæ per humanitatem faciebat, seipsam proderet, & manifestaret. Vnde gloriã ejus vocat signa divinitatis, quæ multis in rebus in Christo manifestè apparebant. Et sic etiam Epist. 1. cap. 1. ait: *Quod fuit ab initio, quod vidimus oculis nostris, & manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ annuntiamus vobis.*

Cer-

Certum ergò est, Christum esse Deum: nam quæ Joan. in hoc 1. cap. dicit de Verbo Incarnato, seu Christo, verificari non possunt, si ille esset purus homo: nam si esset purus homo, non fuisset ante Mariã Matrem suam, sed ex ea sumpsisset exordium: ac proinde non fuisset in principio, nec omnia per ipsum facta fuissent, sed potius ipse fuisset post creationem Cœli & terræ, & incepisset, vltra quinquemille annos post orbem conditum, siquidem juxtà Chronologiam, quam sectatur Ecclesia in Martyrologio, Christus natus est anno ab orbe condito 5199. & ut Baronius ait, Ecclesia in hoc conceptu annorum secuta est sententiam Eusebii, & Chronologiam Septuaginta Interpretum. Et hanc esse exactam, & certam, testatur Venerabilis Maria à Jesu, in sua Mystica Civitate Dei part.2.lib.3.cap.11.nu.138.

Et hanc sententiam novissimè acriter tuetur insignis Mathematicus P. Joannes Baptista Ricciolus nostræ Societatis. tom. 1.Chronologiæ reformatæ, impresso ann. 1669. lib. 6. cap. 1. pag. 248. impugnans computum Chronologicum Petavii, Saliani, Turselini, & aliorum.

Probatur tertiò. Ex illis verbis Christi. *An equam Abraham fieret, ego sum.*

Nam si esset purus homo non potuisset præcedere Abraham, sicut ipse dixit Judæis Joann. 8. v. 58. & quasi juramento affirmavit: *Amen, amen dico vobis, ante quam Abraham fieret ego sum*. Audite Tertulianum probantem divinitatem Christi ex hoc loco: *Christus cùm ex Abraham sit, ante Abraham se esse dicit: Mentitur igitur, & fallit, si ante Abraham non fuit, qui ex Abraham fuit*. At non fallit; si etiam Deus est, dum ante Abraham fuit: *Quod nisi fuisset*, consequenter cùm ex Abraham fuisset, *ante Abraham esse non posset*. Fit igitur hoc dilema: vel Christus mentitus est, dum dixit se esse ante Abraham, vel verum dixit. Primum dicere non possunt Mahumetani, qui fatentur Christum fuisse Prophetam Sanctissimum, & mendacium nunquam dixisse: ergò debent dicere secundum. Atqui secundum nequit esse verum, nisi sit Deus, & simul homo. nam si esset purus homo, unicaque esset ejus nativitas, fuisset 2023. annos natus post Abrahamum; totidem siquidem anni transierunt ex Nativitate Abrahami ad Nativitatem Christi ex utero Mariæ; siquidem Abraham natus est anno 1978. secundùm Chronologiam communiorē post creationem mundi: ac proindè fuisset unicè post Abra-

Abraham, & non fuisset ante. At cùm sit Deus, & homo simul, est simplicitèr ante Abraham, quia est Deus, Deus verò est ante omnia, & ab æterno: & pariter quatenùs homo natus est ex B. Virgine descendente ex Abrahamo.

Audite Augustinum deducentem ex hoc loco: Abrahamum fuisse creaturam, „ Christum verò esse Creatorem. *Appende* (inquit tract.42.in Joann.) & cognosce mysterium. Antequam Abraham fieret intellige *fieret* ad humanam facturam, *sum* verò ad divinam pertinere substantiam. Fieret, quia creatura erat Abraham, non dixit antequam Abraham esset, sed antequam Abraham fieret, qui, nisi per me, non fieret, ego sum. Nec hoc dixit, antequam Abraham fieret, ego factus sum. In principio enim Deus fecit Cœlum,& Terram: nam in principio erat Verbum. Sed antequam Abraham fieret,ego sum. Agnoscite Creatorem, discernite creaturam.

Probatur 4. divinitas Christi: nam Joann.8.v.25.Judæi interrogaverunt Christum: *Tu quis es?* Et Jesus respondit: *Principium, qui loquor vobis*. Additque Evangelista. *Et cognoverunt quia Patrem ejus dicebat Deum*. Quasi responderet,

vos me interrogatis: *Quis ego sum?* Et ego respondeo vobis, quod ego, qui loquor vobis, ***Sum Principium***, nimirum per anthonomasiam, absolutè, & simplicitèr, & sine addito diminuente, nimirum principium omnium rerum, quia sum Verbum illud, per quod omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Ita exponunt August. Ambr. Prosper, Bernardus, & Rupertus, apud Maldonatum: Quasi diceret, non putetis me id solùm esse, quod exteriùs apparet, nempè solum hominem, qui loquor vobis; sum enim prætereà Deus, & primũ principium. *Sum primus: & novissimus* (Apoc. 1. 17.) primus quatenus Deus, novissimus quatenùs homo: vel quasi diceret, ut explicant August. & Beda: *Ego sum principium, qui cùm hujusmodi sim, tamen eò me usque demitto, ut vobiscum loquar.* Velut exponunt alii. *Ego loquor vobis, id est, quem loquentem auditis, sum principium, sum Deus, sum Author rerum omnium, quamvis vobiscum humano more loquar.* Ut autem Maldon. explicat, Christi responsio hunc reddit sensum: *Ego sum id, quod vobis à principio loquor, idest, quod jam inde ab initio, quod semper vobis dico, semper dixi vobis, me esse Christum, me esse Filium Dei, ab eo ad liberandos à*

pec-

peccatis homines missum, panem vitæ, mundi lucem, & cætera, quæ supra sæpe dixit.

Probatur 5. quia si Christus homo tantùm esset, non posset verificari, quòd esset filius David, & simul Dominus David; cùm enim Christus quatenùs homo natus sit 1082. annis postquam David regnare cæpit, non potuit quatenùs homo esse Dominus David, qui ultra mille annos anteà floruit. Atqui ex divinis litteris constat Christum esse Filium David, & simul Dominum: primum constat ex Matth. 1. & 2. Reg. 12. *Juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuã.* Secundum constat ex illis verbis Psalm. 109. *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis*. Hic enim Davidem loqui de Messia, seu Christo, fatentur Rabini apud Burgens. 1. part. Scrutinii Scripturarum dist. 9. cap. 9. & tanquàm quid manifestum supponebant Pharisæi, cum quibus disputavit Christus, Matth. 22. v. 41. cùm enim ipsos interrogasset, cujus filius futurus erat Christus promissus in Scripturis, & ipsi respondissent, Davidis: statim eos obmutescere fecit hoc argumento: *Si ergò David vocat eum Dominum, qnomodo Filius*

ejus

ejus est? Cui argumento respondere non potuerunt, quia falsò existimabant futurum purum hominem: Et planè argumentum convincit, Christum esse Deum, & hominem simul: ut ità verificetur esse Dominum Davidis secundùm naturam divinam; esse autem ejusdem filium secundùm naturam humanam. Si enim unam dumtaxat haberet naturam; non posset simul esse Filius, & Dominus Davidis: si esset solùm Deus, esset solum Davidis Dominus, non vero filius: si esset solùm homo, esset Davidis filius, non autem Dominus: undè ut sit Dominus, & Filius simul, debet esse Deus, & homo simul.

Prob. 6. quia Christus Apocal. 1. v. 8. de seipso dicit: *Ego sum Alpha, & Omega, principium, & finis*, absolutè scilicèt, & simpliciter primum principium, & ultimus finis, sicut *α*, & *ω*, sunt prima, & ultima littera alphabeti Græci, quod de seipso falsò diceret, nisi esset Deus. Solus enim Deus est Alpha, & Omega, primum principium, & ultimus finis. Quòd Christus sit, qui ibi loquitur, probat Alcazar in eum locum ex Nazianzeno, Athan. Ruffino, Idacio Claro, & Sebadio, Agenensi in Gallia Episcopo. Item probat ex verbis imme-

mediatè sequentibus: *Dicit Dominus Deus, qui est, & qui erat, & qui venturus est*: Verbum enim *dicit*, designat eum, qui Joanni Apocal. misit, hic autem fuit Christus, ut patet ex v. 1. *Apocalipsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet fieri cito, & signavit mittens per Angelum suum servo suo Joanni*. Et probatur etiam ex verbis immediatè antecedentibus, v. 7. *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt.*

Prob. 7. ex his, quæ de Christi Conceptione, Nativitate, vita, & gestis testatur ipse Mahum. in Alcor. Illa enim satis ostēdunt, Christum non solùm esse Prophetam; sed plusquam Prophetam; non solùm esse Sanctum, sed Sanctum Sanctorum; non solùm hominem, sed etiam Deum. In primis enim Matrem habuit Virginem, quæ non opera viri, sed Spiritus Sancti operatione ipsum concepit, & sine detrimento suæ Virginitatis peperit, idque multò anteà annuntiaverat Deus per Prophetas, nempè per Isaiam, qui cap. 7. hoc annuntians inquit: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium*, id est Virgo manens concipiet, & pariet: *Et vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, Nobiscum Deus.*

Ut

Ut, inquit Matth. cap. 1. v. 23. Nam rem tam stupendam, & novam operatus est Deus, ut nobiscum esset, & nobiscum conversaretur visibiliter, naturâ humanâ indutus: quare Virginitas Matris concipientis, & parientis, probat divinitatem filii, nec enim Deus ulli unquam Prophetarum talem Matrem destinavit, quæ Virgo manens Filium conciperet, & pareret, sed hanc mirabilem nativitatem reservavit Filio suo; ut in mundum veniens carnem sumeret de Virgine Matre; nec enim decebat ut Filius Dei nasceretur, nisi de Virgine. Undè August. serm. 23. de temp. *Videte miraculum Matris Dominicæ: Virgo concepit, Virgo parturit, Virgo post partum permansit. Dignum enim erat, ut Deo nascente meritum cresceret castitatis, nec per ejus adventum violaretur integritas, qui venerat sanare corrupta, nec per eum pudicitia corporalis læderetur, per quem donatur castitas spiritualis*. Et Ambrof. in tract. de symb. Apostolor. cap. 12. *Hic ergò unicus in Deitate Filius, in Nativitate etiam carnali, per quam hominem nostrum, ut salvaret, assumpsit, unicus invenitur. Solus enim natus ex Virgine, quæ neque Conceptionem de Viro, neque corruptionem sensit ex partu.* Et S. Leo Papa

serm.

serm. 2. de Nativit. cap. 2. *Nova autem Nativitate genitus est* conceptus à Virgine, natus ex Virgine sine paternæ carnis concupiscentia, sine maternæ integritatis injuria, quia futurum: *Hominem Salvatorem talis partus decebat, qui in se haberet humanæ substantiæ Authorem, & humanæ carnis inquinamenta nesciret.* Et Bernar. serm.4. de Assumpt. *Quæ jam poterit lingua, etiam si Angelica sit, dignis extollere laudibus Virginem Matrem, Matrem autem non cujuscumque, sed Dei: Duplex novitas], duplex prærogativa, duplex miraculum: sed dignè prorsus amplissimèque conveniens, nec enim Filius alius Virginem, nec Deum decuit partus alter.*

Certè tam ingens miraculum, & nunquam in mundo visum, nisi in Conceptione, & Nativitate Christi, ut fatetur ipse Mahumetus, Deus non faceret, nisi quia Christus non est solùm homo, sicut cæteri Prophetæ, & cæteri Sancti, sed est simul Deus. Undè tam stupendum miraculum admiratus Hierem. cap. 31. v.22. inquit: *Creavit Dominus novum super terram: Fœmina circumdabit Virum.* Id est intra uterum gestabit fœtum, qui licèt sit ætate, & corpore infans, erit tamen sapientia, & in-

intellectu vir, nimirum, quia in Christo à primo suæ Conceptionis instanti fuerunt omnes Thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei. Hæc autem novitas unicè facta est in Nativitate Christi, & non in Nativitate cujuscunque alterius Prophetæ, & Sancti quia solus Christus est Deus, & homo.

Deindè ex confessione ipsius Mahumeti ad annunciandam Christi Conceptionem mittitur Angelus Gabriel ad Beatam Virginem. Eligitur in ejus Matrem; Virgo sine labe culpæ originalis conceptæ, ut fatetur ipse Muhumetus, qui dixit; *Solam inter filios Adam Mariam non tetigit Satan, ut vidimus supra*. Impletur gratia fœmina, quæ futura erat ejus Mater, & propterea ab Angelo salutatur: *Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus: ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum: hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David Patris sui, & regnabit in Domo Jacob in æternum, & Regni ejus non erit finis.* Luc. 1.v.28.& 31. Apparet Pastoribus Angelus, & Christi Nativitatem eis annuntiat: *Nolite timere, ecce Evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo; quia natus est hodie vobis, Salvator, qui est Christus*

ſtus Dominus in Civitate David. In ejus Nativitate multitudo Cęleſtis canit Deo gloriam dicens: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus*. Luc.2. v.10. & 13. Apparet in Oriente Stella Regibus, illoſque mirabiliter ducit, ut Chriſtum natum adorent: *Et ecce Magi ab Oriente venerunt Hieroſolymam, dicentes, ubi eſt, qui natus eſt Rex Judæorum? Vidimus enim Stellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum*. Matth.2. v. 2. Aſſignatur Joannes Baptiſta, quem Mahumetani, ut Virum Sanctiſſimum colunt, & in cujus nativitatem ſingulis annis feſtum celebrāt, ut Chriſti præcurſor: *Hic eſt enim, qui dictus eſt per Iſaiam Prophetam dicentem; vox clamantis in deſerto: parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus*. Matth.3. v.3. Luc.3. v.4. & cùm Joan. tantus eſſet, tamen de Chriſto teſtimonium perhibens, inquit: *Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus; ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto*. Luc.3.v.16. & cùm præ humilitate non auderet Chriſtum baptizare, tamen Chriſti verbis obtemperans, ipſum baptizavit in Jordane. Matth. 3. Et poſtquam Chriſtus aſcendit de aqua, vidit Spiritum Sanctum ſub

Ultimò, omnia quæ de Christo narrant Euangelistæ, circa ejus Conceptionem, Nativitatem, Magorum adorationem, fugam in Ægyptum, Baptismum, Prædicationem, Apostolorum electionem, Miraculorum operationem, Passionem, Mortem, & Resurrectionem, prænuntiata erant omnia singillatim à Prophetis multis retro sæculis, ut constat ex dictis libro præcedenti; ergò cum Mahumetus in Alcorano fateatur miraculosam Christi Conceptionem, & Nativitatem, Pastorum, & Magorum adorationem, testimonium Joannis Baptistæ de ipso, miracula ab ipso facta, & alia hujusmodi; & manifestè constet hæc omnia fuisse multò anteà prænuntiata à Prophetis; cogitur concedere, hunc Prophetam aliquid specialissimum habere, quod in nullo alio repetitur, neque in Moyse, nec in Elia, nec in ullo alio Propheta: quorsum autem tantus miraculorum apparatus erga hunc Prophetam, si esset tantùm sicut unus ex reliquis, id est purus homo?

Probatur octavò, quia Mahumetus in Alcorano docet, Christum esse Messiam Judæis promissum; atqui Messias promissus Judæis in veteri testamento futurus erat Deus; ergò Christus est Deus. Major

constat ex Alcorano Zorà 2. quæ est Zorà *Hambram*, & Zorà 3. Idque probat Petrus de Cavalleria linguæ Arabicæ peritus in *Zelo Christi*, fol.4. num.19. & 20. ubi notat, in Alcorano Jesum appellari *Ice*, & Messiam appellari Arabicè *Maceb*. Constatque manifestè, esse inter Arabes articulum fidei, quòd Christus est Messias promissus in lege antiqua Judæis. Minor, in qua sola est difficultas, probatur 1. ex illo Isai.35.*Deus ipse veniet, & salvabit nos, tūc aperientur oculi cæcorum & aures surdorū patebunt, tunc saliet sicut cervus claudus, & soluta erit lingua mutorum.* Quæ verba de Christo, & de nullo alio intelligi debēt. Perindè enim fuit dicere, Deus ipse veniet, & salvabit nos, ac dicere: ipse per se, & non per legatos veniet. Deus autem per se immediatè non venit ad salvandos homines, nisi quatenùs factus est homo, & homo factus salvavit homines. Et negato Mysterio Incarnationis Filii Dei, nequit verificari, Deum ipsum per se venturum, & salvaturum hominem. Ergò Christus est Deus. Et confirmatur, quia si Christus esset purus homo, & purus Dei minister in salute hominum procuranda, & non esset salvator, sed Dei salvatoris merum instrumentum, merusque minister, indè

Apo-

Apostoli à Christo missi in universum mundum ad procurandam hominum salutem, essent comministri Christi, non autem ministri Christi. At constat, Apostolos se Christi ministros, non comministros appellasse, siquidem Paulus 1. Corint. 4. ait *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*, planè significans Christum esse verum hominum salvatorem, & non purum ministrum Dei, sed verum Deum, & mysteria ejus, esse mysteria Dei.

Constatque apertè Isaiam in illis verbit loqui de Christo: tum quia ipse Christus, cùm Joannes Baptista misit Discipulos suos ad ipsum, ut eum interrogarent, an ipse esset Messias in lege promissus; Illa verba Isaiæ de seipso exposuit Matth. 11. v. 3. *Tu es qui venturus es, an alium expectamus? & respondens Jesus*, ait illis: *Euntes renunciate Joanni, quæ audistis, & vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, &c.* Quæ erant signa, quæ Isaias assignaverat ad dignoscendum Messiam. Tum quia nunquam Deus per ullum Prophetam hæc signa fecit, de quibus loquitur Isaias, nisi per Christum. Nam qui tempore veteris testamenti miracula fece-

runt, sunt Moyses, Josue, Elias, Elisæus, & ipse Isaias: nullum autem eorum fecit ejusmodi signa, quia nullus eorum illuminavit cæcos, surdos, mutos, claudosque sanavit. Tùm quia Isaias loquitur de futuro, *Deus*, inquit, *ipse veniet*: omnes autem Prophetæ, qui signa aliqua fecerunt, ante Isaiam floruerunt. Ergò de nullo alio Propheta, nisi de Christo illa verba intelligi possunt. Et propterà ipse Christus Joan. 15. v.24. dixit: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem, & viderunt, & oderunt me, & Patrem meum*. Quibus verbis significavit, Judæos esse inexcusabiles, quia videntes in ipso concurrere omnia signa, quæ de Messia futura prædixerant Prophetæ, nihilominus eum recipere noluerunt, sed persecuti sunt, usque ad necem Crucis.

Probatur secundò, Messiam promissum Judæis esse Deum ex Baruch 3. *Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius ad eum, hic adinvenit omnem viam disciplinæ, & tradidit eam Jacob dilecto suo, post hac in terris visus est, & cum hominibus conversatus est*. Hic de Deo Israel clarissimè agitur, ut probant Cyprianus lib.2. contra Judæos cap.5. Ambros. lib.1. de Fide

de cap.2. Augustinus lib.18. de Civit. cap. 33. Nazianzenus orat.4. de Theologia, Basilius lib.4. contra Eunomium, Chrysostomus in oratione, quod Christus sit Deus, Hilarius lib.5. de Trinit. & alii: Undè Athanasius lib.5. de Incarnatione ait, ideò Filium Dei factum esse hominem: Ut homines ipsum intuentes, ex mirabilibus ejus operibus persuaderent sibi, non dumtaxat hominem, sed etiam Deum, & veri Dei Verbum, ac sapientiam: quemadmodũ enim, quà minimè spectabilis est, ex creationis operibus cognoscitur: sic homo factus, & in corpus receptus ex operibus dignosci potest, Dei esse virtus, & Verbum; non homo (simplex) qui hæc operatur. Et in Epistola ad Antiochenses, quam Alexandrina Synodus scripsit: Cum rè verà Dei esset Filius (inquit) factus est etiam hominis Filius, idem & primogenitus factus est in fratribus. Ideò non alter quidem erat, qui ante Abraham fuit Dei Filius, alter verò, qui post Abraham extitit: alter ille, qui Lazarum excitavit; alter qui de illo sciscitatus est: sed idem planè erat, humano quidem more dicens: ubi Lazarus jacet? divino autem, hunc à mortuis suscitans.

Quare Propheta loquitur de Deo Ifrael, qui folus fimilem non habet, & qui poftquàm tradidit difciplinam Ifraeli, ideft legem in Monte Sinà, tandem homo factus in terris vifus eft, & cum hominibus converfatus eft.

Tertiò, quia Meffias promiffus erat ad falvandos homines à fervitute peccati, ut conftat ex dictis libro præcedenti, & redemptio, quam allaturus erat Meffias, erat redemptio fpiritualis, eripiens homines à poteftate Diaboli, non corporalis liberans eos à tyrannide, alicujus Principis temporalis. Undè Deus loquens apud Ifaiam cap. 49. cum Meffia, inquit: *Parum eft, ut fis mihi fervus ad fufcitandas tribus Jacob, & fæces Ifrael convertendas. Ecce dedi te in lucem Gentium, ut fis falus mea ufque ad extremum terræ.* Quod perindè eft, ac fi Deus Pater diceret Filio fuo incarnato, feu Meffiæ: Non mitto te ad falvandum dumtaxat Judæorum nationem, fed totius generis humani redemptorem te conftituo, & falvatorem: munus autem falvatoris fpiritualis, folius Dei proprium eft, falvatio opus eft proprium Dei; ut ipfe Deus teftatur Ifai. 43. ,, Ego fum Dominus, & ,, non eft abfque me falvator. Et cap.

,, 25.

„ 25. Deus justus, & salvator non est præ-
„ ter me. Et Oseæ 13. Ego sum Domi-
„ nus Deus,& salvator non est præter me.
Tunc sic, sed Christus est verè,& propriè
salvator: ergò Christus est verè, & pro-
priè Deus. Minor constat ex Matth.1.
„ Vocabis nomen ejus Jesum, ipse enim
„ salvum faciet populum suum à peccatis
„ eorum. Et Luc.2. 11. Angelus dixit pa-
„ storibus: Natus est hodie vobis salvator,
„ qui est Christus Dominus. Et Jo.4.vers.
42. Samaritani post Samaritanæ cõversio-
nem factam à Christo, cognoverunt,ipsum
esse verum mundi Salvatorem: Scimus,
„ quia hic est verè Salvator Mundi. Et
„ Apostolus ad Titum cap. 2. vers. 11:
„ Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri
„ erudiens nos, ut ab negantes impieta-
„ tem, & sæcularia desideria, sobriè, piè,
„ & justè vivamus in hoc sæculo. Et Pe-
„ trus Epist. 2. cap.1. v. 1. Simon Petrus
„ servus, & Apostolus Jesu Christi iis, qui
„ coæqualem nobiscum sortiti sunt Fi-
„ dem, in justitia Dei nostri, & Salvatoris
„ Jesu Christi. Et Joan. Epist. 1. cap. 4.
„ v. 14. Et nos vidimus, & testificamur,
„ quoniam Pater misit Filium suum Sal-
„ vatorem Mundi. Hinc Augustinus,
„ serm. 81. de tempore, unigenitus Dei

„ (inquit) factus est hominis Filius, ut
„ qui Creator mundi erat, fieret, & Re-
„ demptor. Et Ambrof. lib.3. de Fide
„ cap.2. Decuit enim, ut ille nos redi-
„ meret, qui creavit.

Quartò, quia Isaias de futuro Messia loquens cap. 45. inquit: Hæc dicit Do-
„ minus, labor Ægypti, & negotiatio
„ Ætiopiæ, & Sabaim, viri sublimes ad te
„ transibunt, & tui erunt, post te ambu-
„ labunt, vincti manicis pergent, & te
„ adorabunt, teque depræcabuntur, tan-
„ tum in te est Deus, & non est absque
„ te Deus: verè tu es Deus absconditus,
„ Deus Israel salvator. Hæc tàm manifestè dicuntur à Domino Deo de Filio suo incarnando, ut Hieronymus in hunc locum scribat, nullum esse effugium à laqueis hujus testimonii.

Quintò, idem Isaias cap.9. luculenter docet: nam de Christo loquens, inquit:
„ Parvulus natus est nobis, & Filius da-
„ tus est nobis: & factus est principatus
„ super humerum ejus; & vocabitur no-
„ men ejus, Admirabilis, Consiliarius,
„ Deus, fortis, Pater futuri sæculi, Prin-
„ ceps pacis, &c.

Mitto alia plura testimonia, quia hæc sufficiunt: ex omnibus concluditur ad ho-

hominem contra Mahumetum, Christum esse verum Deum; quia Mahumetus docet vera esse, quæ Prophetæ scripserunt: at Prophetæ scribentes de Messia dixerunt illum futurum esse Deum. Ergò Messias est verus Deus. Sed Mahumetus fatetur Christum esse Messiam promissum in lege antiqua, & à Prophetis: ergò cogitur fateri Christum esse Deum.

Probatur præsereà Christum esse Deum omnibus argumentis, quibus libro præcedenti ostendimus hanc veritatem. Primò, quia Christus palam dixit se esse Deum, & in confirmationem hujus doctrinæ mortuos sucitavit, cæcos illuminavit,& alia miracula operatus est. Ergò hæc est veritas certissima. Secundò, quia Judæi eo titulo præcipuè Christum crucifixerunt, quia dixit se esse Filium Dei naturalem, verumque Deum: & tamen Deus illos propter necem Christo illatam severissimè punivit, & usque modò punit, quod argumentum manifestum est, Christum dum seipsum appellavit Deum, non blasphemiam dixisse, sed veritatem certissimam. Tertiò, quia Deus Christum eo nomine crucifixum, quia Filium Dei se fecit, tertia die suscitavit à mortuis: hoc opere evidenter manifestans, illum vera

di-

dixisse. Quartò, quia Apostoli innumerabilibus miraculis mundo persuaserunt rem humanæ sapientiæ pœnitùs incredibilem, nempè hominem crucifixum esse verum Deum. Quintò, quia nisi Christus esset verus Deus, opere complere non potuisset, quod promiserat, dicens: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersùs eam*. Sextò, quia Christus majora operatus est postquàm à Judæis crucifixus est, quàm dum viveret, quod argumentum manifestum est, eum non esse nudum hominem, sed hominem Deum. Septimò, quia Apostoli, & innumerabiles Martyres, utriusque sexus, & in omni ætate, constanter, & alacritèr in testimonium hujus veritatis atrocissima tormenta passi sunt, & necem acerbissimum; Deusque illos manifestis illustravit miraculis. Octavò, quia Fides falsa veram nequit generare sanctitatem, Fides autem hæc de Divinitate *Crucifixi* innumerabiles genuit sanctos. Christi prædicator Mahumetanorum conversioni intentus, enumeret Illustriores sanctos, qui in singulis Ecclesiæ sæculis floruerunt, illos præsertim, qui gloria miraculorum eminuerunt.

CAPUT SECUNDUM.

Probatur Diuinitas Christi, & veritas Religionis Christianæ ex notis, & insignibus, quibus dignoscitur, illam esse à Deo.

SAnè in Religione Christiana, tanquam primam basem statuente Christum esse Deum, & hominem, mortuum, & crucifixum pro salute humani generis, & tertia die resurrexisse à mortuis, atque in Deo dari Trinitatem personarum, tot concurrunt notæ, & signa, ut credamus, illam esse à Deo, ut evidenter convincant illam habere Deum Authorem, & posse ac debere hominem mysteriis ab illa propositis infallibili, & firmissimo assensu credere: notas autem, & signa ex dictis in hoc, & antecedenti libro breviter hic appendam.

1 Quòd mysteria nostræ Fidei in Scripturis Sacris spiritu prophetico tot sæculis ante fuerunt, & prænuntiata, & præfigurata.

2 Quòd à paucis hominibus plebeis, nulla doctrina sæculari instructis, solo Spiritu Divino afflatis, doctrina Fidei mundo

sit

ſit perſuaſa, tota ſæculi potentia,& ſapientia repugnante.

3 Quòd infinitis miracùlis confirmata.

4 Quòd pro ea doctrina tot Martyrum miriades libentiſſimè, & fortiſſimè omne tormentorum genus ſubierint, & ſanguinem profuderint.

5 Quòd eadem doctrina à ſexdecem nunc ſæculis jugiter toto penè orbe viguerit.

6 Quòd à ſapientiſſimis viris, qui diverſis temporibus, vel diſtinctis locis vixere, ſummo conſenſu tradita.

7 Quòd omnes qui vel ſanctitate vitæ, vel gloria miraculorum clari fuerunt, eam ſectati ſint.

8 Quòd homines ad pietatem, juſtitiam, benignitatem, animi fortitudinem, vitæ puritatem, contemptum rerum terrenarum, innocentiam, atque adeo ad omnem virtutem informet, & inſtruat.

9 Quòd nihil à recta ratioue alienum contineat.

10 Quòd efficaciſſima præſidia, & incentiva ad rectè, & innocenter vivendũ, & ad peccatum vitandum ſuppeditet.

Hæc, & alia ſingna, & notæ clarè demonſtrant Religionem Chriſtianam eſse à Deo

Deo datam hominibus,ut in illa suam salutem operentur, & hoc velle de se credi, quod Christi Ecclesia Catholica Romana credendum proponit; & eo modo velle ab hominibus coli, quo illa tradit esse colendum. Cum enim evidens sit unum dumtaxat esse Deum, evidens quoque est, unam dumtaxat esse veram Fidem, & Religionem in mundo: reliquas verò ipsi oppositas, quoad id quod de Deo, & divinis jubent credi esse falsas. Quod lumine naturæ ductus agnovit Cicero, qui cùm in libris de natura Deorum proposuisset varias Philosophorum opiniones de natura Deorum, & de Fine, ad quem homo conditus est, sic concludit: *Quoniam opiniones cum tàm variæ sint, tamque inter se diffidentes, alterum fieri profectò potest, ut earum nulla, alterum certè non potest, ut plus una vera sit.*

CAPUT TERTIUM,

Iterum ostenditur Divinitas Christi, & pluralitas personarum in Deo ex ipso Alcorano, & ex Scripturis, quas Mahumetus admittit.

MAhumetus in suo Alcorano hæreses renovavit, quas Ecclesia Catholica in pluribus Conciliis Generalibus damnaverat, nempè hæresim Arrianam, quæ negans intra Deum pluralitatem personarũ, negabat consequenter Jesum Christum Dominum nostrum esse naturalem Dei Filium consubstantialem Patri; & consequenter negabat esse verè, & propriè Deum, & in hoc sequebantur Arriani Ebionem,& Cherintum Hæreticos,qui Divinitatem Christi primi negarunt tempore Apostolorum; renovavit quoque hæresim Nestorii affirmantis Christum fuisse, & esse hominem Deiferum, id est, in quo Deus moraliter habitavit, non tamen verum Deum, ac proindè Beatam Virginem non esse appellandam Matrem Dei, sed Matrem Christi, non Theotocon,sed Christotocon, Christũ dividens in duos Filios, alterum Dei, alterum Virginis. Hos errores damnaverat

Eccclesia in quinque Conciliis Generalibus 1. Niceno : 2. Constantinopolitano primo : 3. Ephesino : 4. Calcedonensi : 5. Constantinopolitano secundo . Et post hæc omnia Mahumetus hanc hæresim renovavit .

Siquidem in Alcorano Zorà 4.in principio hæc habet : „ Hæretici sunt illi qui „ dixerunt,quod Deus,& Messias est Filius „ Mariæ . Et Zorà 1. Habuit Deus Fi„ lium ? Absit ab ipso , laudetur ipse , sed „ omnia sunt sua, quæ sunt in Cœlo, & in „ terra omnia sibi subjecta . Et Zorà 4. „ negat Trinitatem his verbis : Hæretici „ sunt illi, qui dicunt, quod Deus est ter„ tius de tribus ; intendens per hoc dam„ nare Christianos , qui dicunt Deum esse Unum, & Trinum . Ità refert ex Alcorano D. Petrus de Cavalleria, linguæ Caldaicæ, Arabicæ,& Hæbraicæ apprimè peritus in suo *Zelo Christi*, fol. 129. quem librum eruditissimis notis illustravit Doctor Don Martinus Alphonsus de Vivaldo , anno Christi 1592. qui in Prologo testatur,se in illo libro glossando tres annos consumpsisse . Et testatur Carthusianus lib.1. art.2. Mahumetus in Alcorano cap. 19. sic ait: „ Nihil præter opiniones sequuntur di„ centes Deum sumpsisse Filium , quo ne-

„ qua-

„ quaquam indiguit. An habent rationes
„ hoc demonstraturas? An hoc nescitum
„ Deo imponunt? Et in cap. 12. Sciendum
„ eos incredulos esse, qui Jesum Filium
„ Mariæ Deum esse dicunt. Et iterum:
„ Omnes dicentes Christum Mariæ Filiũ
„ Deum existere, mendaces inventi sunt,
„ atque increduli, cùm Christus ipse di-
„ xerit: Filii Israel in Deum vestrum, ac
„ meum credere. Cui quicumque sociũ,
„ ac participem posuerit, ignem intrabit
„ perpetuum, & frequenter asserit, quòd
„ Deus non habet Filium sibi æqualem;
„ quia Deus non habuit uxorem: aitque
„ omnes, qui Deum Trinum asserunt in
„ personis, tres Deos affirmare.

Hoc supposito probo Alcoranum librum esse mendacem, & Diaboli suggestione compositum. Primò, quia cum ex ipso constet, Christum esse Verbum Dei missum à Deo in hunc mundum, sequitur dari in Deo plures personas: nempè personam missam, & personam mittentem. Nam Verbum Dei Persona Divina est, ut manet probatum supra, quia Verbum Dei est conceptus intellectus paterni, & imago Patris intra Deum existens: quia conceptus mentis intra intelligentem est, & verbum, seù sermo internus in loquente

est,

est. Persona autem Divina nequit seipsum mittere. Undè Augustinus lib.2.de Trinitat. cap.5. dicit: *Quod solus Pater nunquàm legitur missus.* Quia neque potest dici missus à seipso, nec à Filio; quia in Divinis, Persona, quæ mittitur, debet procedere à mittente. Et ideò Christus Dominus Joan.8. dicebat: *Non sum ego solus, sed ego, & qui misit me Pater.* Quare ut rectè explicat magnus Christianorum Doctor S. Thomas 1. part. q. 43. art. 1. cap.
„ Missio Divinæ Personæ convenire potest
„ secundùm quod importat ex una parte
„ processionem originis à mittente, & se-
„ cundùm quod importat ex alia parte,
„ novum modum existendi in alio. Sicut
„ Filius dicitur missus à Patre in mundũ,
„ secundùm quod incæpit in mundo esse,
„ per carnem assumptam; & tamen ante,
„ in mundo erat, ut dicitur Joan.1.

S. Vincentius Ferrerius Dom. 3. post Pascha serm.4.narrat, quòd cùm ipse prædicaret in quadam Sinagoga Judæorum, accessit ad eum quidam Mahumetanus, Sarracenorum Alphaquinus, seù Sacerdos, illumque interrogavit, quomodo Deus posset habere Filium? Cui sanctus respondit quadam interrogatione. *Tu credis Deũ esse æternum?* Et cùm ille annuisset, sub-

junxit S. Vincentius : credis ne Deum esse mutum, aut credis eum loqui ? fixum habeo, inquit, Deum non esse mutum, sed loqui. *Ecce igitur*, (reposuit S. Vincentius) Verbum hoc æternum, quod Deus loquitur, & intellectu suo profert, hoc est Verbum, de quo loquitur S.Joannes quando dicit: *Verbum caro factum est*; & istud Verbum est Filius Dei.

Sanè cùm Mahumetani credant Deum ab æterno nihil creatum produxisse, quia in principio temporis initium habuit rerũ creatio; si concedant Deum ab æterno loqui; necessariò fateri debent Deum ab æterno loqui intra se, nam locutio externa importat aliquid creatum, quia repugnat Deum ad extra loqui, quin ad extra aliquid producat. Deus ergò ab æterno ore suo, id est, intellectu suo loquitur: (cùm enim Deus non sit substantia corporea non potest habere os materiale, sed tantùm spirituale, nempè intellectum) ergò Deus medio intellectu suo profert Verbum ab æterno intra Deum existens, Deus est non minus quàm Deus sit Persona Divina hoc Verbum producens. Hoc ergò Verbum æternum est Filius Dei, quia est substantia vivens, quæ Patrem perfectissimè repræsentat.

Nunc

Nunc veniamus ad argumenta petita ab Scriptura. Nam Mahumetus ait, credenda esse, quæ scripsit Moyses, & scripserunt Prophetæ, & credendum esse Evangelio Jesu Christi. Argumentor ergò 1. ex Psalm.2. v.7. *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu; ego hodie genui te*. Certum est Prophetam loqui non de seipso, sed in persona Christi: nam ut probat Bellarminus, totus hic Psalmus est manifestissima prophetia de Christo, David enim in spiritu prænoscens Messiam venturum,& persecutiones multas adversùs eum exorituras,& eum tamen fœlicissimè regnaturum, inicipit ab increpatione persecutorum illis verbis: *Quarè fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus*: & sensus est, frustrà Gentiles, & Hebræos, tum Principes, tum populos infremuisse indignatione contra Messiam, & cogitavisse rationem impediendi Regni ejus, Constatque manifestè Davidem non loqui de seipso, sed de Chisto, nam statim post illa verba: *Ego hodie genui te, addit: postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ*: quæ de Davide verificari

non possunt: verificantur autem ad litteram de Christo, & eorum sententia est apertissima, ac si Deus Pater dicat: Quia tu Christe Filius meus es naturalis, & virtute mea incarnatus, & à mortuis suscitatus, jure potes à me petere imperium in omnes gentes, tanquàm hæreditatem tuam, & omnem terram usque ad ultimos fines eius, tanquam possessionem tibi debitam. Ipsique Rabini, & Magistri Judæorum, qui floruerunt multis annis ante adventum Christi, fatentur Davidem non loqui de seipso, sed loqui in persona Christi, ut testatur Paulus de S. Maria, qui prius fuit Rabinus Hebræorum, & posteà ad Fidem Christi conversus, fuit Episcopus Burgensis, & floruit ad ann. 1430. & scripsit doctissimum librum adversùs Judeos, in quo probat, Jesum Nazarenum, quem Judæi crucifixerunt, esse Messiam, & Christum promissum per Prophetas, & inter alia argumenta id probat ex iis verbis Psalmi, 1. part. Scrutinii Scriptur. dist. 9. cap. 9. affirmans Rabinos ipsos Hebræorum eà exposuisse de Messia venturo.

Et Apostoli Christi, quos Mahumetus fatetur fuisse viros sanctos, & vera esse, quæ scripserunt, hunc locum exponunt de Christo, Actor. cap. 4. vers. 25. cùm enim

Pe-

Petrus in nomine Jesu Nazareni miraculosè curasset hominem claudum, qui sedebat ad portam Templi Salomonis, quæ dicitur Speciosa, ut peteret eleemosynam ab introeuntibus in Templum, dicens: *Argentum, aut aurum non est mihi; quod autem habeo hoc tibi do, in nomine Jesu surge, & ambula: Et apprehensa manu ejus dextera, allevavit eum, & protinus consolidatæ sunt bases ejus, & plantæ*, Actor. 3. 7. cùm hunc hominem, qui annorum erat amplius quadraginta, curasset D. Petrus, magna persecutio contra ipsum suborta est, & contra D. Joannem, qui illum comitabatur, quia predicabant populo, Jesum Nazarenum resurrexisse: ipsi verò constanter dixerunt Scribis, & Pharisæis: „ Principes populi, „ & seniores audite. Notum sit omnibus „ vobis, & omni plebi Israel, quia in no„ mine Domini nostri Jesu Christi Naza„ reni, quem vos crucifixistis, quem „ Deus suscitavit à mortuis, in hoc, iste „ stat coram vobis sanus. Et allegabant varia Scripturæ testimonia ad probandum Jesum Nazarenum esse Christum in lege promissum. *Et non est* (inquiunt) *in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub Cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*; & ad probandum Jesum

Nazarenum esse Christum adduxerunt verba Psalmi, quæ modo citavimus, & cum Deo loquentes dicebant: „ Domine tu
„ es, qui fecisti Cœlum,& Terram, Mare,
„ & omnia, quæ in eis sunt: qui Spiritu
„ Sancto per os Patris nostri David pueri
„ tui, dixisti: Quarè fremuerunt gentes,
„ & populi meditati sunt inania, astiterunt
„ Reges terræ, & Principes convenerunt
„ in unum, adversùs Dominum, & ad-
„ versùs Christum ejus; convenerunt
„ enim verè in Civitate ista adversùs san-
„ ctum Puerum tuum Jesum, quem un-
„ xisti, Herodes, & Pilatus, cum Gentili-
„ bus, & populis Israel,facere, quæ manus
„ tua, & consilium tuū decreverunt fieri.
Ergò Apostoli Spiritu Sancto pleni, quamvis essent ex se rudes piscatores, acceperunt à Deo lucem ad interpretandas Scripturas, & testati sunt, Davidem in illo Psalmo loqui de Jesu Nazareno, qui est verus Messias, & verus Christus in lege promissus. Ergò certum est, verba illa: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te*, intelligenda esse de Christo: ergò Christus est Filius naturalis Dei ab æterno à Patre genitus ex sua substantia: Perindè enim fuit dicere: *Ego hodie genui te, ac ego in die æternitatis genui te Deus Deum*, ut

inquit

inquit Bellar. Undè Origenes tom. 1. in Joannem circa medium, hunc locum exponens inquit: „ Manifestè Filii notabi-
„ litas declaratur, cum Filius meus es tu,
„ ego hodie genui te, dicitur ad illum à
„ Deo, cui semper est hodie. Neque
„ enim est vespera Dei, neque mane; sed
„ ipsi dies est hodie, in qua genitus est Fi-
„ lius. Et Augustinus exponens hæc ver-
„ ba, ego hodie genui te, sic habet: Ho-
„ die, quia præsentiam significat, atque
„ in æternitate, neque præteritum quid-
„ quam est, quasi esse desierit, neque fu-
„ turum, quasi nondum sit, sed præsens
„ tantùm, quia quidquid æternum est,
„ semper est, divininius, accipitur secun-
„ dùm id dictum, ego hodie genui te, quo
„ sempiternam generationem virtutis, &
„ sapientiæ Dei, qui est unigenitus Filius,
„ Fides sincerissima, & Catholica prædi-
„ dicat. Et lib. 11. Confess. cap. 13. in
„ fine: Hodiernus tuus, æternitas, ideò
„ coæternum genuisti, cui dixisti. Ego
„ hodie genui te. Et in Enchir. cap. 49.
„ Ego hodie genui te, non unum illum
„ temporis diem, quo baptizatus est, sed
„ immutabilis æternitatis ostendit, ut il-
„ lum hominem ad unigeniti personam
„ pertinere monstraret. Ubi enim dies,

„ nec hesterni fine inchoatur, nec initio
„ crastini terminatur, semper hodiernus
„ est.

Nec potest locus ille intelligi de filiatione per adoptationem secundùm quam omnes justi sunt Filii Dei, quia ut observat Paulus Burgensis 1. part. scrutinii dist. 9. cap. 9. *Filium suum in singulari*, quem ipse genuerit, nullibi Deus appellat nisi Christum; quia nimirum solus Christus est Filius Dei naturalis. Quare illud, *Filius meus es tu*, intelligendum esse de filiatione naturali efficaciter confirmat D. Tho. 4. contra gent. cap. 7. initio ex Paulo ad Hebræos 1. ubi volens probare, quòd
„ Christus est verus Deus, per quem fecit,
„ & sæcula, qui est splendor gloriæ, &
„ figura substantiæ ejus, portansque om-
„ nia verbo virtutis suæ, purgationem
„ peccatorum faciens; quæ sunt certissima consubstantialis, ac veræ Deitatis indicia: ità argumentor ex hoc loco: „ Cui
„ enim dixit aliquando Angelorum, Filius
„ meus es tu, ego hodie genui te? Ergò Christus est alia ratione Filius Dei, quam sit quilibet Angelus, etiam sanctissimus- ergò non est Filius adoptivus, sed naturalis, & consubstantialis Patri; nam si propter filiationem adoptivam dixisset Pater de

Chri-

Christo, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*; etiam posset dicere Michaeli, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Ergò id dixit propter filiationem naturalem.

Argumentor secundò, ex illis verbis Psalmi 109. vers. 3. *Tecum principium in die vitutis tuæ in splendoribus sanctorum; ex utero ante Luciferum genui te*. In quibus certum est sermonem esse de Christo; quia de ille loquitur in hoc versu, de quo versu 1. dixerat: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis*. Ut autem inquit Bellarminus in eum Psalmum, *certum* est non alium hoc loco Dominum vocari nisi Messiam, qui fuit Filius David secundùm carnem, & Dominus David secundùm Divinitatem: totus enim Psalmus id clamat, cùm neque Abraham, neque Ezechias (de quibus ridiculè Rabini cæcorum Judeorum id exponunt) sederint *ad dexteram Dei*, neque geniti sint ante Luciferum, nec Sacerdotes fuerint secundum Melchisedech. Quarè Judæi interrogati à Christo Matth. 22. v. 42. quomodo David in spiritu vocet Messiam Dominum suum? non sunt ausi negare, Psalmum intelligendum esse de Messia.

Ex his verbis probant efficacissimè Patres Christi Divinitatem: quæ verba sic

ſic ad litteram explicat Bellarminus, dixerat: *Dominare in medio inimicorum tuorum*, quod intelligitur in hoc tempore, dum regnum Chriſti ab omnibus oppugnatur: declarat nunc, quid erit in noviſſimo die, quando omnes inimici ſubjecti erunt, ut ſcabellum pedum ejus: *Tecum*, inquit, *principium in die virtutis tuæ*, id eſt, tecum erit principatus manifeſtus, tunc apparebit omnibus tuum eſſe regnum; & apud te ſolum eſſe verum principatum. *In die virtutis tuæ*, in die videlicèt noviſſimo, quando potentia tua Cœlum movebit, Cœlum obſcurabit, Terram concutiet, mortuos excitabit, & omnes ad Tribunal tuum adducet. *In ſplendoribus Sanctorum*, id eſt, quando circumdatus eris Sanctis tuis, qui omnes fulgebunt ſicut Sol: *Ex utero ante Luciferum genuit te*, id eſt, ideò tecum erit tantus principatus, quia ego Deus Pater omnipotens genui te, non ex nihilo, ut res creatas, ſed *ex utero* meo, ut Filium verum, connaturalem, & ſubſtantialem, *ante Luciferum*, id eſt, ante quam Stellas crearem, ante omnem creaturam, ante omnia ſæcula. Hæc eſt communis expoſitio Patrum, Hieronymi, Auguſtini; Chriſoſtomi, Theodoreti, Euthimii.

Quod

Quod si placet (inquit Bellar.) non accipere principium pro principatu, sed simpliciter, pro principio exponere poterimus: *Tecum principium*, ideſt tecum eſt principium omnium rerum, quia tu es in Patre, & Pater in te. Sed prior expoſitio videtur præferenda, utpote magis conformis textui Hebraico. *Ex utero*. Ex hoc verbo efficacisſimè probant Patres Chriſti Divinitatem; nam ſi Chriſtus creatura eſſet, non poſſet dici genitus ex utero: nemo enim dicit, ſe genuiſſe ex utero domū, vel ſcamnum, vel aliud quidpiam ex arte factum. Nec Deus dixit unquam ſe genuiſſe ex utero Cœlum, aut terram. Porrò per uterum intelligitur eſſentia Dei ſecreta, & intima; & quamvis uterus propriè ad matrem, non ad patrem pertineat; rectè tamen Deus Pater dicitur ex utero genuiſſe, tum ut clariùs oſtendatur Filius conſubſtantialis genitori (clariùs enim Filius eſt ex ſubſtantia Matris, quàm ex ſubſtantia Patris) tum quia Deus opus non habuit uxore ad Filium gignendum, & pariendum. Undè dicit Iſaiæ ultimo: *Numquid ego, qui alios parere facio, non pariā? Ante Luciferum*. Hinc ſignificatur æternitas Filii, qui penitus fuit ante Luciferi creationem, ac per hoc ante omnes creaturas.

turas. Sed posuit nomen Luciferi, quoniam ipse etiam Filius Dei, est quidam Lucifer increatus; est enim lux vera, quæ illuminat omnem hominem, & omnem Angelum.

Argumentor tertiò, ex illis verbis Ecclesiast. 24. ego ex ore *Altissimi prodivi primogenita ante omnem creaturam*. Quæ Ambrosius, Cyprianus, Augustinus, & alii Patres communiter exponunt de generatione Verbi, quod est Sapientia Divina genita; textus enim expresse loquitur de Sapientia increata, ut autem expendit Lyranus: *Non loquitur de sapientia Diuina essentialiter dicta; quia hæc non est generans, nec genita. Nec etiam de substantia quacumque creata, per hoc quod dicitur ante omnem creaturam*. Nam sapientia illa, quæ genita est ante omnem creaturam, creatura esse nequit: rursus sapientia illa est per se subsistens, seu sapientia sapiẽs, idest persona, id enim denotat illud, *Ego:* Ergò in Deo datur persona generans, & persona genita, sapientia generans, & sapientia genita. Ergò cùm nulla persona possit generare seipsam, concluditur dari in Deo plures personas. *Ex ore altissimi.* Per os Dei intelligitur intellectus fœcũdus Patris, ex quo procedit Verbum. Cum

enim

enim certum ſit, Deum non habere os corporale, quo vocaliter loquatur,concluditur ibi ſermonem eſſe de ore ſpirituali, quo ſubſtantia ſpiritualis loquitur, nempè de intellectu, quo loquitur dum Verbum mentale producit. Ergò in Deo datur Verbum ſubſtantiale æternum, & increatum diſtinctum realiter à Patre.

Simile argumentum ſumitur à Patribus contra Arrianos ex illis verbis Prov. 8. *Nondum erant abyſſi, & ego jam concepta eram; ante colles ego parturiebar, quando præparabat Cælos, aderam, &c. cum eo eram cuncta componens*, quæ de Sapientia Divina æterna, & genita intelliguntur à Patribus, nempè de Verbo.

Argumentor quarto, ex illi verbis Micheæ 5. *Et tu Bethleem Ephrata parvulus es in millibus Judà: ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael. Et egreſſus ejus ab initio à diebus æternitatis.* Manifeſtum eſt enim loqui de Chriſto; & ideò ipſi Judæi Principes Sacerdotum, & Scribæ populi interrogati ab Herode Matth. 2. ubi Chriſtus naſceretur, reſponderunt, naſciturum Bethleem. Ex hoc autem textu evincuntur, duplicem eſſe Chriſti Nativitatem, alteram temporalem, & humanam in Bethleem, alteram ſempiternam, & Di-

vi-

vinam. Ergò Christus, qui nasciturus dicitur in Bethleem, quatenùs homo; est simul Filius naturalis Dei, procedens ab æterno à Patre per spiritualem, & intellectualem generationem.

Omissis aliis pluribus, veniamus ad novum Testamentum, quod Mahumetus admittit, & jubet credi: ex quo manifestè constat Christum esse verum Deum. Ut liquet ex testimoniis allegatis disp. præced. Et nunc probatur 1. ex illo Pauli ad Philip. 2. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens*. Ubi clarissimè explicatur, Christum esse verum Deum, cùm habeat formam, ideſt naturam *Dei*, & secundùm illam non sit rapina, sed natura æqualis Patris. Secundò ex illo Rom. 9. *Ex quibus Christus est secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus*. Cum enim super omnia nihil sit nisi verus Deus, si Christus est super omnia Deus, sequitur esse verum Deum. Tertiò, ex illo 1. Jo: 5.
„ Ut simus in vero Filio ejus, hic est ve-
„ rus Deus, & vita æterna. Audi August.
„ lib. 1. de Trinit. c. 6. Et Filius non tan-
„ tùm Deus, sed & verus Deus, quod Jo-
„ annes apertissimè in sua Epistola dicit;
„ Sci-

„ Scimus quia Filius Dei venit, & dedit
„ nobis intellectum, hic est verus Deus,
„ &c. 1. Joan. 5. v. 20. Audi & Cyrillum
„ lib. 12. Thesauri cap. 23. Quid (inquit)
„ dicent Hæretici ad hæc Beati Joannis
„ verba, quibus apertissimè Deus verus
„ Filius appellatur? Nam si Deus verus
„ est substantialiter, non participatione
„ hoc ipsum est, sicut creaturæ. Neque Mahumetani respondere potuerunt, Christum ab Apostolis appellari Deum, quia erat ejus legatus. Sic enim non esset verus Deus, sed solum Dei minister, ut inquit S. Irinæus lib. 1. cap. 6. neque Dominus,
„ neque Spiritus Sanctus, neque Apostoli
„ eum, qui non esset Deus, definitivè, &
„ absolutè Deum nominassent aliquando, nisi esset verus Deus.

Quare Mahumeto quadrat illud, quod ait S. Joannes Epist. 1. cap. 4. *Omnis Spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est, & hic est Anti Christus*. Quid est enim solvere Jesum, nisi dividere Jesum à Deo, dicendo Jesum non esse personam Divinam, sed creatam, non Deum, sed purum hominem? Mahumetus ergò Anti Christus est, idest spiritum Anti Christi habuit.

Denique probatur; quia Christus non dicitur in Evangelio utcumque Filius

Dei,

Dei. sed Filius unigenitus, est ergò Filius naturalis & consubstantialis Patri, & Filius unicus. Ergò non est Filius per adoptionem, quia sic non esset unigenitus. Assumptum probatur ex Joann. 1. „ Vidi-
„ mus gloriam ejus, & gloriam quasi uni-
„ geniti à Patre. Et paulò post: Unige-
„ nitus, qui est in sinu Patris, ipse enar-
„ ravit. Et cap. 3. Sic Deus dilexit mũ-
„ dum, ut Filium suum unigenitum da-
„ ret. Et paulò post. Qui non credit,
„ jam judicatus est, quia non credit in
„ in nomine unigeniti Filii Dei. Et 1.
„ Joann. 4. Filium suum unigenitum mi-
„ sit Deus in mundum. Hinc Patres manifestè convincebant Arrianos. Sic Cyrillus lib. 10. Thesauri cap. 4. initio: Non
„ est unigenitus, nisi qui ità natus est, ut
„ nullos habeat fratres. Athanasius ora-
„ tione in illud dictum. Deus de Deo:
„ Christus ideò unigenitus est, eò quòd
„ nullus alius ex Patre sit genitus. Et
„ Cyrillus lib. 4. de Trinit. unigenitus
„ significat id, quod ex natura cujusdam
„ gentium est. Et lib. 5. Thesauri cap. 5.
„ Si Filius creatus est, non erit unigeni-
„ tus, quem multi sequuntur similes,
„ non enim quia primo creatus est, erit
„ unigenitus: nam & Ruben principium
„ fa-

„ factus est filiorum Jacob , nec tamen
„ idcircò unigenitus, aut alienus à natura
„ fratrum suorum . Igitur Joannes, teste
„ Cyrillo lib. 1. in Joan.cap.22. Unigeni-
„ tum Filium appellavit, & in sinu Patris
„ esse affirmavit , ut ab omni creatura
„ eum dissiparet , & ex Patre propriam
„ substantiam habere , & in Patre esse
„ ostenderet . Denique Chrisost. hom.
„ 14. in Joan. Evangelista sinus memi-
„ nit, quo uno verbo , multa , substantiæ
„ cognationem, propinquitatem, parem
„ Patri cognitionem, potestatem ostendit.
„ Non enim diversam substantiam in sinu
„ haberet Pater , sed neque ipse auderet, si
„ servus, si ex multitudine unus esset, in
„ sinu Domini versari . Ut autem notat
„ Cyrillus , Evangelista sinum pro sub-
„ stantia , per similitudinem corporum ,
„ quæ rebus intelligibilibus manifestiora
„ sunt, posuit . Et sanè cùm Filius homi-
nis homo debeat esse, & Filius equi equus,
Filius naturalis, & unigenitus Dei , Deus
debet esse . At Christus est Filius naturalis,
& unigenitus Dei , ergò est Deus.

CAPUT QUARTUM.

Solvitur crassa quædam objectio Mahumeti, & exponitur quo pacto sine uxore propriè Filius Deo conveniat.

QUalis est unusquisque, taliter judicat, ut docet Aristoteles: & ut inquit Paulus: *Carnalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus*. Carnalis nimis erat Mahumetus, & ideò non potuit nisi carnalē generationem apprehendere: obiicit ergò, Deum non habere Filium, quia uxorem non habet, quæ ei Filium pariat æternū, & sibi substantialem. Ità enim loquitur in Alcorano Zorà 5. paulò post medium: *Quomodo Deus haberet Filium, si non habuit uxorem, aut sociam?* Ut testatur *Zelus Christi*, fol. 131. pag. 1. Sed hæc objectio pinguis, & crassa est, & quæ magis risum moveat, quàm solutionem postulet. Sed tamen res ipsa explicanda est.

Dum auditis Mahumetani, Deum habere Filium, elevare debetis mentes vestras supra fecem omnis creaturæ, præsertim corporeæ. Quia Deus substantia est spiritualis; omninò purissima, & simplicissima, molis corporeæ expers; ac proindè

indè essentialiter incapax habendi Filium per generationem corporalem, quæ est propria animalium, quæ corpore constant. Undè generatio Filii, quæ Deo competit, non est carnalis, sed spiritualis, non corporea, sed intellectualis: cùm enim Deus sit substantia spiritualis intellectualis infinitè perfecta, non aliter filium generare potest, quàm per intellectum. Ideoque generat Filium, quia Deus Pater seipsum comprehendens, & in nitidissimo suæ divinæ essentiæ speculo seipsum intuens, & contemplans, hac ipsa actione seipsum videndi, & contemplandi producit quandam vivam sui imaginem, cui communicat suã omnipotentiam, suam sapientiam, & reliqua omnia attributa: & hæc imago viva, & vivens, producta à Patre seipsum intelligente, est Verbum Patris, & simul Filius. Quare idem est Patrem generare Filium, ac producere intra se Verbum mentale, quo tota perfectio Patris repræsentatur. Illa enim imago repræsentans divinas perfectiones, quam Deus producit dum seipsum contemplatur in speculo nitidissimo, & perlucido suæ essentiæ, est Filius: quia illa imago est per se subsistens, est imago substantialis participans per identitatem essentiam Patris, ac proindè est, *Vivens à vi-*

vente à principio conjuncto in similitudinem naturæ, quæ eſt definitio filii.

Id vobis exemplo exponam : Dum quis ſeipſum intuetur in ſpeculo , ipſa actione ſe intuendi producit imaginem ſui in ſpeculo , quæ ejuſdem figuræ eſt cum homine ſeipſum intuente , & illi ſimilis. Illa imago in ſpeculo producta non eſt filius ejus , qui ſeipſum intuetur , quia eſt imago mortua, non imago vivens , quia eſt accidens, non ſubſtantia,quia eſt ſimilitudo, ſpecies , effigies , & ſimulacrum hominis, cœterum non eſt homo , quia non eſt quid conſiſtens, & permanens , ſed ſtatim evaneſcens . Quòd ſi illa imago reſultans in ſpeculo eſſet verus homo,& ſubſtantia vivens , profectò eſſet verè filius hominis ſeipſum intuentis ; quia ſi per actionem ipſam vivendi communicaret ſuam ſubſtantiam illi imagini, & produceret hominem ſibi ſimilem , ut ſuas perfectiones repræſentaret,ſanè per ipſam actionem ſe videndi generaret ſibi filium. Deus ergò Pater dum ſeipſum intuetur in criſtallino , & puriſsimo ſuæ divinæ eſſentiæ ſpeculo producit quandam imaginem perfectiſſimam ſui ; producit Verbum : *Quod eſt ; & ſpeculum , & character , & imago Patris, in omnibus Patri ſimilis* : ut loquitur

tur S. Clemens Papa, & Martyr, & Discipulus D. Petri in Epistola ad Jacobum: Hæc autem imago non est mortua, sed viva, non est transiens, sed permanens, non est accidens, sed substantia, non est inhærens, sed per se subsistens; ac proindè est imago manens intra Deum, quia est partus quidam, & conceptio intellectus; conceptio autem, & partus intellectus intra intelligentem manet, dum enim intelligimus, nõ producitur aliquid extra nos in exteriori materia, sed intra nos producimus imaginem expressam rei, quam cogitamus: quidquid autem est intra Deum, Deus est, essentiamque Dei habet: ergò Pater Æternus dum seipsum intelligit, seipsum cogitat, & intuetur, atque contemplatur, producit imaginem substantialem sui, quæ Deus est, non minus quàm Pater producens. Hæc imago est Verbum, & est Filius: immò ut loquitur maximus Christianorum Doctor post Apostolos, in Africa natus, & educatus, & qui in Africa obiit, nempè S. Augustinus lib. 7. de Trinit. cap. 2. *Eò Filius quò Verbum, & eò Verbum quò Filius.* Dicitur enim Verbum, quia est similitudo expressa, & producta ad repræsentandum objectum, nempè Patrem, & dicitur Filius, quia est similitudo substantialis per se subsistens,

ſiſtens, & ejuſdem naturæ cum principio producente.

Id alio exemplo explico: homo dum ſeipſum cogitat, & ſeipſum internè contemplatur, producit intra ſe quandam imaginem ſui, quæ eſt Verbum mentis: hæc imago eſt imperfecta, quia eſt accidens, non ſubſtantia, ac proindè eſt Verbum accidentale, non ſubſtantiale, undè hoc Verbum non eſt filius. At Verbum Divinum, ut inquit Baſil. orat. 16. in illud Joann. *In principio erat Verbum, ideò Verbum dicitur, quia eſt imago genitoris totum in ſe monſtrans genitorem*: & quia eſt imago perfectiſſima, & ſubſtantialis, & per ſe ſubſiſtens eſt filius, ut enim inquit S. Aug. lib. 6. de Trinit. cap. 2. *Filius, & imago quò Filius*, & ait S. Anſ. in Monol. cap. 53.
„ Verbum mox ut conſideratur, ſe prolem
„ eſſe ejus, à quo procedit, evidentiſſimè
„ probat, promptã præſeferendo Parentis
„ imaginem. Undè S. Athan. in Epiſt. de
„ decret. Nicen. Syn. Quemadmodum
„ (inquit) unus eſt Deus, neceſſarium
„ quoque eſt unam eſſe ejus imaginem,
„ quæ ipſius eſt Filius. Si eum imaginem
„ nomines, filium hoc ipſo eum eſſe judi-
„ caveris, quid enim ſimile eſt Deo, niſi
„ ſua ipſius progenies? Et S. Greg. Na-

zianz,

zianz. orat. 4. Theologiæ : „ Brevis, &
„ compendiosa, facilisque Paternæ naturæ
„ declaratio est filius, omne enim, quod
„ genitum est, genitorem suum tacita
„ quadam voce definit. Hinc S. Thom.
1. p. q. 27. art. 2. probat Verbum in Deo
esse Filium, *Quia Verbum est conceptio intellectus, Conceptio autem intellectus, est similitudo rei intellectæ*, & insuper Verbum
in Deo *est in eadem natura existens*. In nobis Verbum, quod quis format de seipso,
non est filius, quia cùm in nobis aliud sit
intelligere, aliud esse; Verbum, quod
homo format de seipso, *Est quidem homo intellectus, seù homo in esse intelligibili, quia est similitudo* expressa hominis ipsum
repræsentans, non tamen est verus homo,
sed aliquod accidens existens in homine.
Cæterum cùm in Deo idem sit intelligere,
ac esse, quia Deus per suam substantiam,
non solùm est potens intelligere, sed actu
intelligens; ideò in Deo Verbum mentis,
quod format de seipso, est Deus, quia non
solùm est *Deus est intellectus, seù Deus in esse intelligibili*, id est repræsentativo, &
Imago Dei, sed est verus Deus, quia habet
idem esse, & eandem essentiam cum Deo,
quia quidquid existit in Deo Deus est. Ac
proindè, non solùm est Deus intellectus,

ſed Deus intelligens, non ſolum Deus in eſſe repreſentativo, & intelligibili, ſed Deus in eſſe reali.

Cur autem Verbum mentis appelletur proles, & conceptio, & partus intellectus, explicat optimè idem S. Thom. opuſc. 2. ſeu in compendio Theologiæ cap. 37. Probat cap. 36. ponendum eſſe Verbum in divinis: *Quia Deus ſeipſum intelligit, omne autē intellectum in intelligente eſt, undè oportet Deum in ſeipſo eſſe tamquam intellectum in intelligente; intellectum autem, prout in intelligente, eſt Verbum quoddam intellectus, hoc enim exteriori voce ſignificamus, quod interiùs intellectu comprehendimus: ſunt enim ſecundùm Philoſophum voces ſigna intellectuum: oportet igitur in Deo ponere Verbum ipſius.* Poſtquàm hoc probavit ſubjungit in cap. 38. „ Id autem „ quod in intellectu continetur, ut inte„ rius Verbum, ex communi uſu loquen„ di conceptio intellectus dicitur: nam „ corporaliter quidem aliquid concipi di„ citur, quod in utero animalis vivifica „ virtute formatur, mare agente, & fœ„ mina patiente, in qua fit conceptio ità „ quòd ipſum conceptum pertinet ad na„ turam utriuſque, quaſi ſecundùm ſpe„ ciem conforme. Quòd autem intelle-

„ ctus

„ ctus comprehendit, in intellectu forma-
„ tur, intelligibili quasi agente, & intelle-
„ ctu quasi patiente. Et ipsum, quod in-
„ tellectu comprehenditur, intra intelle-
„ ctum existens conforme est, & intelligi-
„ bili moventi, cujus, quædam similitu-
„ do est,& intellectui quasi patienti, se-
„ cundùm quod esse intelligibile habet.
„ Undè id, quod intellectu comprehen-
„ ditur, non immerito conceptio intelle-
„ ctus vocatur. Rursùs cap. 39. in hoc
„ differentiam considerat. Nam cùm id
„ quod intellectu concipitur, sit similitu-
„ do rei intellectæ ejus speciem repræsen-
„ tans, quædam proles ipsius esse videtur.
„ Quando igitur intellectus intelligit
„ aliud à se, res intellecta est sicut pater
„ Verbi in intellectu concepti, ipse autem
„ intellectus magis gerit similitudinem
„ matris, cujus est, ut in ea fiat concep-
„ tio. Quando verò intellectus intelligit
„ seipsum, Verbum conceptum compa-
„ ratur ad intelligentem, sicut proles ad
„ patrem. Cùm igitur de Verbo loqua
„ mur, secundùm quod Deus seipsum in
„ telligit, oportet quòd ipsum Verbum
„ comparetur ad Deum, cujus est Ver-
„ bum, sicut filius ad Patrem.

Itaque dum Christiani credimus Deū
ha-

habere Filium, credimus Deum dum seipsum intelligit producere Verbum quoddam internum, quod omnes ejus perfectiones perfectissimè repræsentat; & credimus hoc Verbum esse personam distinctam à persona producente, & esse Filium Dei. Undè idem est formalissimè in Deo dari Verbum productum ad exprimendas perfectiones personæ producentis, ac dari in divinis Filium. Sicut ergò certum est, Deum non indigere fœmina, ut intra se producat Verbum mentis; ità certum est non indigere fœmina ut habeat Filium sibi consubstantialem. Et ideò Evangelista Joannes illud Verbum, quod erat in principio, & per quod omnia facta sunt, posteà appellat *Unigenitum Dei Filium*, dum ait: *Et Verbum caro factum est, & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre.*

Non caret autem misterio, quod Joannes Filium Æternum Dei voluerit potiùs explicare nomine Verbi, quàm nomine Filii, quamvis re ipsa idem omninò sit Verbum Dei, & Filius naturalis Dei. Ut enim inquit D. Thomas ibidem cap. 40. *Ne aliquis audiens nomen Patris, filii carnalem generationem suspicaretur secundùm quam apud nos Pater dicitur, & Filius,*

Jo-

Joannes Evangelista, cui revelata sunt secreta Cœlestia, loco Filii ponit Verbum, ut generationem intelligibilem cognoscamus.

Rem hanc egregiè explicat S. Thom. opusculo tertio: interrogatus enim à Cantone Antiocheno, quomodò respondendum esset Saracenis irridentibus Christianos, quia dicimus Christum esse Dei Filium, „ cùm Deus uxorem non habeat; respon- „ det cap. 3. derisibilem esse irrisionem, „ qua nos irrident, quia ponimus Chri- „ stum esse Filium Dei vivi, quasi Deus „ uxorem habuerit, cùm enim carnales, „ sint, non possunt nisi ea, quæ sunt car- „ nis, & sanguinis cogitare: & statim explicat modum, quo Deus sine uxore filium habere potest.

„ Quilibet enim sapiens (inquit) con- „ siderare potest, quòd non est idem gene- „ rationis modus in omnibus rebus, sed „ in unaquaq;re invenitur generatio secū- „ dùm proprietatem suæ naturæ. In ani- „ malibus quidem per maris, & fœminæ „ commixtionem, in plantis verò per „ pullulationem, seu generationem; atque „ in aliis aliter. Deus autem non est car- „ nalis naturæ, ut fœminam requirat, cui „ commisceatur ad prolis generationem, „ sed est spiritualis naturæ, sivè intelle-

ctualis

„ ctualis, immò magis super omnem in-
„ tellectualem. Est ergò in eo accipienda
„ generatio secundùm quod convenit in-
„ tellectuali naturæ. Et quamvis intelle-
„ ctus noster ab intellectu Divino deficiat,
„ non possumus tamen aliter loqui de
„ intellectu Divino: nisi secundum simi-
„ litudinem eorum, quæ intellectu nostro
„ invenimus. Est autem intellectus no-
„ ster aliquando quidem in potentia intel-
„ ligens, aliquando in actu. Quandocum-
„ que autem actu intelligit, quoddam
„ intelligibile format, quod est quædam
„ proles ipsius: undè & mentis conceptus
„ nominatur. Et hoc quidem est, quod
„ voce exteriori significatur: undè sicut
„ vox significans, verbum exterius dici-
„ tur, ità interior mentis conceptus ver-
„ bo exterioris significatum, dicitur ver-
„ bum intellectus, seu mentis. Hic au-
„ tem mentis nostræ conceptus non est
„ ipsa mentis nostræ essentia, sed est quod-
„ dam accidens ei, quia nec ipsum intelli-
„ gere nostrum, est ipsum esse intellectus,
„ alioquin nunquã intellectus esset, quin
„ actu intelligeret. Verbum igitur nostri
„ intellectus secundùm quandam simili-
„ tudinem dici potest, vel conceptus, vel
„ proles; & præcipuè cùm intellectus
„ seip-

„ seipsum intelligit, in quantùm scilicèt
„ est quædam similitudo intellectus pro-
„ cedens ab intellectuali ejus virtute: sicut
„ & filius habet similitudinem patris, pro-
„ cedens ab ejus generativa virtute. Non
„ tamen propriè Verbum nostri intelle-
„ ctus potest dici proles, vel filius, quia
„ non est ejusdem naturæ, cujus est in-
„ tellectus noster. Non autem omne quod
„ procedit ab aliquo, etiam si sit ei simi-
„ le, dicitur filius, alioquin imago sui,
„ quã aliquis pingit, propriè filius dice-
„ retur; sed ad hoc, quòd sit filius, re-
„ quiritur, quòd procedens ab altero si-
„ militudinem habeat ejus, à quo proce-
„ dit, & sit ejusdem naturæ cum eo.

„ Quia verò in Deo non est aliud in-
„ telligere quam suum esse, consequen-
„ ter, neque Verbum, quod in intellectu
„ ejus concipitur, est aliquod accidens,
„ aut aliquid alienum ab ejus natura, sed
„ ex hoc ipso, quòd Verbum est, habet
„ rationem procedentis ab altero, & ut
„ similitudo ejus, cujus est Verbum: hoc
„ enim in Verbo nostro reperitur, sed
„ istud Verbum Dei habet ulteriùs, quòd
„ non sit aliquod accidens, nec aliqua pars
„ Dei, qui est simplex, nec aliquid alie-
„ num à Divina natura, sed quoddam

„ com-

„ completum subsistens in natura divina
„ habens rationem ab altero procedentis:
„ sine hoc enim Verbum intelligi non
„ potest. Hoc autem secundùm humanæ
„ locutionis consuetudinem nominatur
„ filius, quod procedit ab alio in simili-
„ tudinem ejus, subsistens in eadem na-
„ tura cum ipso. Secundùm igitur, quod
„ divina verbis humanis nominari pos-
„ sunt, Verbum intellectus divini Filium
„ Dei nominamus: Deum verò, cujus
„ est Verbum, nominamus Patrem, pro-
„ cessum Verbi dicimus esse generatio-
„ nem filii immaterialem, non autem
„ carnalem, sicut carnales homines su-
„ spicantur; est autem aliud, in quo ex-
„ cedit prædicta filii Dei generatio omnē
„ generationem humanam, sivè materia-
„ lem secundùm quam homo ex homine
„ nascitur: sivè intelligibilem, secundùm
„ quam Verbum accipitur in mente hu-
„ mana. In utraque enim illud, quod
„ per generationem procedit, invenitur
„ posteriùs tempore eo, à quo procedit.
„ Pater enim non generat statim à prin-
„ cipio sui esse, sed oportet, quòd de im-
„ perfecto ad statum perfectum veniat, in
„ quo generare possit. Nec iterum statim
„ ut generationi operam dat, filius nasci-
„ tur,

„ tur , quia carnalis generatio in quadam mutatione consistit , & successione : secundùm intellectum etiam non statim à principio homo est aptus ad intelligibiles conceptus formandos , sed postquam ad statum perfectionis venit. Vnde non semper actu intelligit , sed potentia est intelligens tantùm , & post fit intelligens actu , & iterum desinit actu intelligere , & remanet intelligens in potentia, vel habitu tantùm . Sic ergo Verbum homine posteriùs invenitur tempore, & desinit aliquando esse ante quàm homo . Impossibile est autem, ista duo Deo convenire , in quo nec imperfectio , nec mutatio locum habet, nec etiam exitus de potentia ad actum, cùm sit actus purus, & primus . Verbum ergo Dei coæternum est ipsi Deo. Est autem , & aliud , in quo Verbum nostrum differt à Divino . Intellectus enim noster non simul intelligit omnia, neque unico actu, sed pluribus , & diversis , & ideo verba intellectus nostri sunt multa , sed Deus omnia simul intelligit ; & unico actu , quia ejus intelligere non potest esse nisi unicum , cùm sit suum esse , unde sequitur quòd in Deo sit unum Verbum tantùm . Vlte-

„ rius

„ riùs eſt conſideranda alia differentia,
„ quòd ſcilicet Verbum intellectus noſtri
„ non adæquat intellectus virtutem, quia
„ cùm aliquid mente concipimus, adhuc
„ poſſumus alia multa concipere: unde
„ Verbum noſtri intellectus imperfectum
„ eſt, & in eo poteſt compoſitio accide-
„ re, dum ex multis imperfectis fit unū
„ Verbum perfectius, ſicut cùm intelle-
„ ctus concipit aliquam enunciationem,
„ ſeu definitionem alicujus rei: ſed Ver-
„ bum Divinum adæquat virtutem Dei,
„ quia per ſuam eſſentiam ſeipſum intelli-
„ git, & omnia alia: unde quanta eſt eſ-
„ ſentia, tantum eſt Verbum, quod con-
„ cipit per eſſentiam ſuam, ſe, & omnia
„ alia intelligendo. Eſt ergo perfectum,
ſimplex, & æquale Deo, & hoc Verbum
Dei Filium nominamus ratione jam dicta,
quod ejuſdem naturæ cum Patre, & Pa-
tri coæternum Vnigenitum, & perfectum
confitemur.

CAPUT QUINTUM.

Cur Evangelista non dixit, Verbum homo, *sed* Verbum caro factum est: *ubi refutantur variæ Hæreses contrariæ mysterio Incarnationis.*

PRiùs explicanda sunt verba illa. *Et Verbum caro factum est*. Particula illa, *Et*, denotat illud ipsum Verbum de quo paulo ante dixerat, *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, &c.* factum esse carnem. *Caro* autem ibi, ut supra ostendimus, pro toto homine sumitur ut idem sit, ac *Verbum factum est homo*; frequens enim figura est, ut pars pro toto accipiatur, & sic sæpè accipitur in scriptura caro pro homine, ut Genes. 8. *Omnis caro corruperat viam suam.* Et Isai. 40. *Videbit omnis caro salutare Dei*. Et Rom. 3. *Ex operibus legis non justificabitur omnis caro*. Ut autem notat Cyrillus lib. 1. in Joan. cap. 15. Non dixit Evangelista, *Verbum venit in carnem*, ne sic Verbum esse in Christo intelligeremus, sicut est in Prophetis, & justis. In hos enim per lumen prophetiæ, aut per gratiam venisse dicitur: sed dixit, *Verbum caro factum est*,

ut significaret, unionem physicam, & realem factam esse inter personã Verbi, & naturam humanam, ità ut incæperit in tempore esse homo, qui semper est Deus:& denotaret, in Christo convenire duplicem naturam, divinam,& humanam,in eandem personam, ita ut Deus sit homo, & homo sit Deus; idest eadem persona sit habens naturam divinam, & humanam.

In illis tamen verbis impegerunt Hæretici. Nam in primis Arrius, ut testatur Ambr.lib.de Incarn.Domin.Sacram.cap.7. asserebat Verbum carnem solam assumpsisse,& in Christo Verbum esse loco animæ. Verum Hæresis hæc præterquàmquòd in multis Conciliis æcumenicis est damnata, & in symbolo Athanasii reprobatur,falsitatis convincitur ex illis verbis Christi Joann.12. *Anima mea turbata est.* Et Matth. 27. *Tristis est anima mea*. Turbatio enim, & tristitia nequit convenire Christo ratione Verbi, quod incapax est tristitiæ; debet ergò convenire ratione animæ creatæ vivificantis carnem; nam caro capax non est tristitiæ, & doloris, nisi informetur anima. Deindè cùm Verbum assumpserit naturam nostram, ut eam sanaret, eam præcipuè debuit assumere partem, quæ plus indigebat sanitate; hæc autem est anima rationalis,

nalis, quæ initium fuit peccati, & in qua peccatum immediatè exiſtit. Præterea Apollinaris impugatus à Nazianzeno Epiſt. 1. ad Clidon. ſciens, carnem propriè dici non poſſe, niſi ſit animata, concedebat quidem, Verbum aſſumpſiſſe carnem animatam anima ſenſitiva, non tamen animatam anima rationali, ac proindè dicebat, Verbum aſſumpſiſſe animam ſenſitivam, non rationalem. Hæc etiam Hæreſis in multis Conciliis damnata, manifeſtè impugnatur ex illis verbis Joan.cap.23. *In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum*, ex quibus conſtat Chriſtum habuiſſe ſpiritum, id eſt animam rationalem, quem emiſiſſe dicit Evangeliſta, dum ſpiravit, Matth.27. v.50. *Jeſus autem iterum clamans voce magna, emiſit ſpiritum*. Et ratio facta contra Arrium hanc etiam Hæreſim jugulat. Et utraque apertè reiicitur; quia de fide eſt, Chriſtum eſſe hominem, & Filium hominis, ut conſtat ex illis verbis Pauli Roman. 9. *Gratia unius hominis Jeſu Chriſti in plures abundavit*. Et ex illis 1. ad Chorinth. 15. *Primus homo de terra terreſtris, ſecundus homo de Cœlo Cœleſtis: & per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum*; ex qua comparatione liquet, Chriſtum verè, & propriè eſſe hominem ſimi-

lem Adamò quoad omnem perfectionem, & proprietatem naturalem. Non foret autem homo, si non haberet animam rationalem; quia homo essentialiter est animal rationale. Habet ergò animam rationalem, quæ simul est sensitiva, & munus etiam vegetativæ exercuit in vita mortali.

Hoc supposito inquirimus, cur Evangelista dixit, *Verbum caro factum est*, nec enim existimandum est, & carere mysterio, quod ità loquatur, cùm potuerit faciliùs, & non oblata occasione errandi Arrio, & Valentino, dicere, *Verbum homo factum est.* Varias rationes assignant Patres, & Doctores, quas referre expedit, ut Christi Minister possit plenius mysterium Incarnationis explicare.

Cyrillus lib. 1. in Joann. cap. 15. ait, ideò usum fuisse Evangelistam illa loquendi forma, ut significaret, humanam carnem, quæ per peccatum mortalis facta fuerat, per conjunctionem Verbi, id est, naturalis, & immortalis vitæ, immortalitatem esse confecutam. Augustinus, ut commendaret Christi humilitatem, qui nostræ salutis causa carnis nomen sibi indignum non putavit. Theophilactus, ut singularem Dei erga homines benevolentiam declararet,

qui

qui propter ipsos caro, ideſt, res omnium fere viliſſima, factus eſt.

Alias rationes ſatis congruas adducit Toletus: Prima eſt,ut ſic magis exprimeretur extremorum diſtantia: ſicut enim cùm dixit *Verbum*, natura ſpiritualis, & intellectiva ſignificatur, quam vox *Filius* non ita indicabat:ſic dum dicit, *caro*,oſtendit quod ſenſibilius eſt, & magis remotum à natura intellectuali; atque ità duorum extremorum maxima diſtantia deſcribitur, dum dicitur, Verbum intellectuale, ſpirituale, & inviſibile ad carnem ſenſibilem, corporalem, & viſibilem deſcendiſſe: factamque eſſe unionem, inter extrema adeò diſtantia: quæ enim major diſimilitudo,quàm ea, quæ intercedit inter ſummum ſpiritum, & corpus? Altera cauſa eſt, quia ſic magis declaratur conjunctio Verbi cum natura noſtra. Si enim dixiſſet, *Verbum homo factum eſt*, poſſet exiſtimari, hoc eſſe factum,quia Verbum aſſumpſit animam rationalem exiſtentem in carne, non tamen, quia immediatè ſibi univerit carnem: at dum dicitur *caro factum*, non relinquitur dubitandi locus,an aſſumpſerit animam. Si enim univit ſecum carnem, à ſe maximè diſtantem, dubitari non poteſt, quod univerit animam, quæ ſit immorta-

lis,& ſpiritualis, minus ab ipſo diſtat. Ultima denique cauſa fuit, quia illo loquendi modo ſignificare voluit, Verbum naturam humanam aſſumpſiſſe ex illa eadem maſſa, in qua erat peccatum, ſeù carnem derivatam, & deſcendentem ab Adamo, qui peccavit, id eſt carnem mortalem, & paſſibilem, ſimilem nobis; ſine peccato quidem,ſed tamen *in ſimilitudinem carnis peccati*, ut loquitur Paulus Rom. 8. ante peccatum non appellatus eſt homo caro, poſt peccatum verò vocatus à Deo *caro* in contemptum, & opprobrium, ut agnoſceret, quantùm dignitatis amiſerit per peccatum,quia enim ſprevit rationem, & Dei mandatum, ſubjectus eſt carni rebelli, & paſſibili; dictumque ei eſt, *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt.* Ut ergò ſignificaret Evangeliſta,Verbum non aſſumpſiſſe carnem aliquam è Cœlo delapſam,dicit,*Verbum caro factum eſt*, ideſt, factum eſt homo ſimilis Adamo, & nobis,qui in pœnã peccati *caro* dicimur: quãvis enim Chriſtus ſegregatus fuerit à peccatoribus, & rebellionis appetitus incapax fuerit, tamen aſſumpſit carnem paſſibilem ſimilem noſtræ in omnibus, uno excepto peccato.

Maldonatus arbitratur, veram ratio-

nem,

nem, ob quam Evangelista usus est illo loquendi modo, fuisse, quòd hominem Verbo opponere voluit, id est infimum summo. Propterea Filium Di, qui homo factus est, non Filium, sed Verbum appellavit (inquit) quod summam declarat potentiam: *Tribuitur enim potentia Verbo Dei, quia omnia, quæ vult, Verbo facit. Omnipotens* (inquit Sapient.18.15.) *Sermo tuus exiliens de Cęlo à regalibus sedibus, durus bellator in mediam exterminii terram prosilivit.* Et Hæbr.13. *portans omnia Verbo virtutis suæ. Ideò hominem è contrariò, non hominem, sed carnem vocavit, quòd verbum summam subjectionem, summam significat infirmitatem, ut appareat, quatenus Deus quantillus sit factus homo.*

Nec ex eo, quòd Evangelista dicat, Verbum factum fuisse carnem, sequitur divinam Verbi naturam conversam fuisse in carnem, ut somniarunt Hæretici, quos impugnat Ambros. lib. de Incarn. Dom. Sacr. cap.6. ut enim inquit Gregor. Epist. 61. hanc Hæresim impugnans, *Verbum carnem dicimus factum, non immutando, quod erat, sed suscipiendo quod non erat, nostra auxit, sua nõ minuit.* Sic ex eo, quòd dicamus, hominem factum esse sanum, non sequitur hominem conversum esse in sani-

tatem, sed solùm sequitur recepisse sanitatem, manente natura hominis, & natura sanitatis. Sic cùm Genes. 2. dicitur, *Factus est homo in animam viventem*, non significatur conversum esse in animam viventem, sed solùm significatur suscepisse à Deo animam viventem. Ex eo ergò, quòd Verbum caro factum sit, non sequitur, quòd conversum fuerit in carnem, sed solùm sequitur, quòd manente propria natura, suscepit carnem, seu naturam humanam sub unitate personæ, uniendo personæ divinæ naturam humanam, à qua Deus denominatur homo, ad modum, quo homo à sanitate denominatur sanus, & ab albedine denominatur albus. Quamvis enim humanitas sit substantia, dum tamen unitur personæ divinæ comparatur ad illam quasi enti ens, quia jam illa humanitas non est sui, sed est Verbi, cui tribuuntur operationes illius, sicut operationes accidentis tribuuntur substantiæ, ut explicui to.3. selectarum Disputationũ ex universa Theologia Scholastica, disp. 17. sect. 5. & 6. Verbum enim est, quod denominatur homo, & non ipsa humanitas, quia Verbum est suppositum habens humanitatem, & per illam tamquam per instrumentum sibi conjunctum operatur, siquidem me-

diante

diante unione hypostatica impeditum est, ne humanitas illa sit suppositum, & perso. na, quia mediante unione hypostatica factum est, ut existat in alio digniore se, cui tribuantur ejus operationes; foret autem homo, si per se, ac separatim existeret, ac proindè tunc foret persona creata: at dum est in Christo, non est persona, sed existit in alio tanquam in supposito, & persona.

Et ex illis verbis. *Verbum caro factum est*, confutatur Hæresis Valentini, qui ut refert Tertul.lib.1. de carne Christi dicebat, corpus Christi esse naturæ, & substantiæ cęlestis, non de nostra substantia: Confutatur etiam Hæresis Eutychetis, qui asserebat ante incarnationem duas fuisse naturas, divinam, & humanam; post unionem verò utramque fuisse permixtam, & unam tertiam ex utraque resultasse naturam; quam hęresim damnavit Concilium Calcedonense sub Leone I. anno 451. quod fuit quartum generale, & æcumenicum. Confutatur, inquam, quia si Verbum caro factum est; manet igitur post unionem natura carnis, & non est in tertiam conversa naturam. Quod si conversa esset in tertiam naturam, Christus nec esset Deus, nec esset homo, quia nec haberet naturam divinam, nec humanam, sed

aliam

aliam, à qualibet ex illis distinctam. Fides ergò vera docet, divinam naturam, & humanam in Christo verè, & propriè reperiri sine confusione, & permixtione destruente distinctionem.

Confutatur etiam ex illis verbis Hæresis Manichæorum, qui teste August.lib. de Hæresib.cap.49.veritatem carnis negaverunt in Christo, affirmantes, illius carnem apparentem fuisse, non veram: nam si res ità se haberet,falsum dixisset Evangelista.

Item impugnatur Hæresis Cherynthi, qui teste Irenæo lib.1.cap.25. affirmavit, Christum esse purum hominem, & tunc incepisse, quando natura humana in utero Virginis concepta est: contra quem Joannes scripsit Evangelium, & dum dixit, Verbum fuisse ante omnia, & per ipsum omnia creata facta fuisse,& posteà ait, hoc Verbum factum esse carnem, apertè definit, Christum esse illud Verbum æternum indutum carne, id est natura humana, ac proindè apertè significat, personam Christi non incæpisse, quando incæpit ejus natura humana, sed ab æterno fuisse in natura divina, & in tempore extitisse in natura humana, illam sibi physicè uniendo.

De-

Denique illis verbis confutatur Hæresis Nestorii damnata in Concilio Ephesino sub Celestino I. anno 431. qui ut perhibet S.Gregorius lib.4. Epist. 32. duas personas in Christo ponebat, divinam, & humanam, increatam, & creatam, negabatque, duas naturas, divinam, & humanam, convenisse in eamdem personam. Confutatur inquam, quia si *Verbum caro factum est*, id est, si Verbum factum est homo: ergò persona Verbi, quæ ante Incarnationem erat præcisè Deus, incæpit esse homo in ipso instanti Incarnationis, quia incæpit habere naturam humanam sibi verè, & physicè unitam: idem enim est, esse hominem, ac habere naturam humanam verè, & propriè, sive per identitatem, ut illam habet purus homo, v.g. Petrus, vel per unionem physicam, & realem, ut illam habet Verbum. Nec enim homo solùm habet verè, & propriè animam, cum qua identificatur inadæquatè, sed etiam habet verè, & propriè accidentia, cum quibus unitur, ut habet brachium continuatum per physicam unionem cum corpore, quo amputato, manet nihilominus essentia vera hominis. Illa autem verba *Verbum caro factum est*, denotant veram, & physicã unionem inter hypostasim Verbi, & naturam

ram humanam: posita autem hac unione physica, non potest dari in Christo nisi unica persona cum duplici natura: & ideò S. Cyrillus Alexandrinus, qui præfuit Concilio Ephesino, ut Legatus Sedis Apostolicæ, dixit, fore in Ecclesia Dei pacem, si Nestorius admitteret veram, & physicam unionem inter Verbum, & humanitatem, & non tantùm unionem moralem per conformitatem voluntatum, ut dixi t.3. selectarum, disp.27. num.56.

CAPUT SEXTUM.

Ostenditur contra Mahumetanos pluritas personarum in Deo, & Christum esse Filium naturalem Dei, verumque Deum ex Divinis testimoniis visionum, & miraculorum.

Quæ supra rationem sunt, rationibus persuaderi non possunt, sed Deo revelanti credenda sunt: sicut autem *qui citò credit levis est corde*; ità qui credere non vult, ubi sunt urgentissima credendi fundamenta, quæ morali cum evidentia probant, mysterium aliquod esse à Deo revelatum, inexcusabiles sunt apud Deum.

Deum. Et in utroque Mahumetani peccant, qui ſine ullo fundamento credunt, Mahumetum fuiſſe verum Dei Prophetã, & vera eſſe quæcunque in Alcorano ſcripta reliquit: & credere nolunt, Chriſtum eſſe Deum, & dari in Deo Trinitatem perſonarum, quamvis dentur evidentia argumenta credibilitatis, quæ manifeſtè convincunt, illa myſteria fuiſſe à Deo revelata, ſi attentè, & ſine præjudicio conſiderentur. Ideò poſtquàm authoritate Scripturarum, quas Mahumatus non negavit, apertè probavi divinitatem Chriſti, & pluralitatem Divinarum Perſonarum, placuit adiicere argumenta petita à divinis viſionibus, & miraculis, quibus Deus confirmare voluit Fidem Catholicam contra Arrianos, & Neſtorianos, quorum Hæreſim toties damnatam in Eccleſia Chriſti, Mahumetus renovavit: quæ ut majorem fidem faciant, hic narrare libet verbis ſapientiſſimi, & venerabilis Cardinalis Bellarmini, qui contra Hæreticos quoſdam modernos ſui temporis, eamdem Hæreſim renovantes, ea ſcripto tradidit tom. 1. Controverſiarum lib. 1. de Chriſto cap. 12. fideliſſimè omnia referens. Sic ergò ait.

„ Prævidens Spiritus Sanctus Arrianam „ Hæreſim ſæpiùs renovandam, & pluri-

„ rimùm Ecclesiæ nocituram, testatissi-
„ mum esse voluit, eam verissimam esse
„ Hæresim.

Primò igitur annis circiter quinquaginta ante exortam Arrii Hæresim, apparuit S. Gregor. Thaumaturgo Virgo Maria, & cum ea S. Joannes Evangelista: & Virgine imperante, Joannes tradidit Gregorio eam fidei confessionem, in qua prædicatur Verbum Deus verus, æternus, invisibilis, increatus, & Trinitas consubstantialis. Refert hanc visionem Gregorius Nysenus in oratione de laudibus ejusdem Thaumaturgi.

Secundò, paulò ante Arrianam Hæresim revelavit Deus S.Antonio, ut Athanasius scribit in ejus vita, horribilia illa mala, quæ Arrius in Ecclesiam invecturus erat. Ex quo factum est, ut Antonius nullum Arrianum ad montem suum ascendere pateretur, sed ut pestem quandam ex toto illo monte fugaret.

Tertiò, circa idem tempus S. Petro Martyri Episcopo Alexandrino, cùm jam prima semina Arrianæ Hæresis apparere cæpissent, apparuit in carcere Christus veste scissa à summo usque deorsum, & cum S.Petrus rogaret, quid hoc sibi vellet, responsum accepit: Arrius hoc fecit, quia po-

populum meum à me ſeparavit. Scribunt Beda,& Ado in Martyrologiis 25. Novembris.

Quartò, Arrius ipſe Conſtantinopoli in publicis latrinis ſubitâ ventris ſolutione occupatus, inteſtina omnia cum vita profudit. Scribunt hæc Athanaſius in oratione prima contra Arrianos,Ruffin.in lib.10. Hiſtor. cap. 13. Gaudentius in Epiſt. ad Paulum. Epiphanius Hæreſi 68.69.& alii. Addit Athanaſius in Epiſt. ad Serapionem fratrem, antequam hoc fieret, Arrium Conſtantino jure jurando affirmaſſe ſe Catholicam fidem colere: à Conſtantino autem audiviſse. Si recta eſt fides tua, bene juraſti, ſi autem impia eſt,& tamen juraſti, Deus te pro juramento condemnet.Deindè cùm vellet Arrius vi in Eccleſiam intrare, ſcribit ibidem Athanaſius, S. Alexandrum Epiſcopum Conſtantinopolitanum oraſse Deum, ut ſi permitteret Arrium ingredi Eccleſiam, tolleret ſe de hoc mundo; ſin autem Eccleſiæ parceret, tolleret Arrium.

Ex quo intelligimus,non caſu factum fuiſse, ut tam fędâ morte Arrius extingueretur, ſed planè Dei providentia ſingulari, qui ea ratione implere voluit, & pii Principis comminationem, & S. Pontificis orationem. Ipſe Dominus, inquit Athanaſius,

Ju-

Judicem se præbens, Arrianam Hæresim condemnavit.

Quintò, cùm Lucius Episcopus Arrianus Catholicos ubique persequeretur: Monachi, his verbis miracula faciebant: In nomine Jesu, quem Lucius persequitur, surge, & ambula. Scribit Ruffinus lib. 11. histor. cap.4.

Sextò, S.Hilarius ab Arrianis in exilium relegatus, Insulam quandam solo imperio, & præsentiâ suâ à serpentibus liberavit, postmodum etiam mortuum ad vitam revocavit, ut scribit Fortunatus in ejus vita.

Septimò, cùm S. Martinus, ut Sulpitius scribit, quia adeò vehementer Arrianis resistebat, publicè virgiis cæsus, & à patria expulsus fuerit, interim innumerabilibus quotidiè miraculis corruscabat.

Octavò, S.Basilius, cùm quæstio esset de quadam Ecclesia, utrum eam Catholici, an Arriani possidere deberent, conditionē illis obtulit, ut Ecclesia firmissimis repagulis clauderetur, & eorum esset, qui juxtà suam fidem orantes solo verbo, nulla vi alia externa adhibita, eam aperirent. Accepta conditione priores Arriani diù orantes juxtà fidem suam nihil efficere potuerunt: deindè Basilio cum Catholicis

oran-

orante tanta vi continuo fores Ecclesiæ apertæ sunt, ac si verba illa tonitrua quædam fuissent. Scribit hoc Amphilochius in vita Basilii.

Nonò, cùm Justina Imperatrix Arriana, cum suis Ambrosium, & Catholicos persequeretur, revelavit Deus eidem Ambrosio corpora incorrupta S. Geruasii, & Prothasii, & per ea cæcum illuminavit, multaque alia edidit miracula. Fuisse autem hæc ad Arrianorum confusionem, docet Augustinus lib. 6. confess. cap. 7. & idem etiam patet ex eo, quòd Arriani quãtum poterant ista miracula calumniabantur, ut ipse Ambrosius testis est in sermone de S. Gervasio, & Prothasio. Decimò scribit Victor Uticensis lib. 1. de persecutione Vvandalica, cùm S. Martyres pro fide Catholica ab Arrianis flagellarentur usque ad ossium denudationem, sæpè accidisse, ut sequenti die, divino miraculo, incolumes conspicerentur, lib. 2. idem Author scripsit, à S. Eugenio cæcum illuminatum eo ipso tempore, quo Arriani Catholicos maximè vexabant: lib. 3. scribit aliquot Catholicis hominibus jussu Regis Arriani linguas radicitùs evulsas fuisse, & eos tamen semper loquutos optimè, quoùsque vixerunt. Cujus miraculi meminit etiam S. Grego-

rius lib.3.dial.cap.32.ac dicit,se loquutum cum quodam Episcopo sene, qui unum ex illis viderat sine lingua loquentem. Undecimò, idem Gregorius eodem lib.3. cap.29. 30. & 31. tria mirabilia narrat, quæ suo tempore acciderunt. Primum accidit in Urbe Spoletana. Cùm enim Arrianus Episcopus in Ecclesiam S. Pauli intrare, & suo errori eam Eclesiam dedicare vellet, Catholici metuentes, Ecclesiam lampadibus omnibus extinctis diligentissimè clauserunt: sed cùm recederet Arrianus cum suorum grege impetum facturus, continuò omnes portæ simul magno fragore edito per se patuerunt, & effuso cœlitus lumine lampades omnes accensæ sunt, sed simul cæcitate Episcopus percussus est, tantoque terrore omnes affecti, ut intrare ausi non fuerint, sed Episcopum suum cæcum effectum in domum suam confusi retulerint. Secundum Romæ accidit. Nam cùm Ecclesiam quandam, quæ Arrianorum fuerat ipse B. Gregorius introductis Sanctorum reliquiis reconciliasset, Diabolus in specie horrenda suis exivit. Item nubes lucidissima super altare descendit, & simul ingens suavitas odoris in eum omnem locum effusa est, lampadesque omnes accensæ divinitus. Tertium in Hispania; ubi

cum

cum Hermenegildus Regis Filius à Patre Arriano propter fidem necatus esset, visæ sunt noctu circa eum lampades accensæ, & Angelorum cantus à multis est auditus.

Duodecimò, ut scribit Gregorius Turonicus lib. 2. Histor. Franc. cap. 3. cùm in Africa Cirola quidam Patriarcha Arrianorum Catholicos persequeretur, & eodem tempore tres Sancti Episcopi, Eugenius, Vindemalis, & Longinus, qui præter cæteros ei resistebant omnes miraculis coruscarent, voluit etiam Hæreticus miraculum facere: itaque cuidam quinquaginta aureos numeravit, ut se cæcum fingeret: sed dum transeunte per viam Cirola, ille cæcum se simulans Cirolæ auxilium postularet, accessit Cirola, & oculos ejus tetigit, imperans ut videret in signum veritatis, quam prædicabat, repentè verò tantus ardor oculos illius miseri occupavit, ut coactus fuerit manibus eos comprimere ne è fronte exilirent: tum verò detexit dolum, & fidem Catholicam alta voce confessus, à S. Eugenio signo Crucis repentè curatus est. His igitur, aliisque divinis testimoniis satis apertè probatur eorum sententiam Deo inimicam esse, qui Dei Filium Deum verum esse negant. Hucusque Bellarminus.

Idque ipſum aliis miraculis comprobatur, nimirum omnibus illis, quæ Sancti ediderunt in nomine Jeſu Chriſti Filii Dei vivi, & quia credebant Chriſtum eſſe Deũ. Talia ſunt omnia miracula, quæ operati ſunt Martyres, & Confeſſores in teſtimonium Fidei Chriſtianæ, & quæ operati ſunt Apoſtoli: Adducat in medium Chriſti Prædicator illuſtriora ex iis, quæ leguntur in Breviario Romano in lectionibus Sanctorum: Ut in lectionibus S. Clementis, S.Ceciliæ, S. Catherinæ, S. Priſcæ Virg. & Martyris, S.Agnetis, S. Gregorii Taumathurgi, S. Nicolai Epiſcopi, S. Martini Epiſcopi, S.Pauli Eremitæ, S.Antonii Abbatis, S. Sylveſtri, S. Stanislai Epiſcopi. S. Idelphonſi, S. Bernardi, S. Xaverii, & aliorum Confeſſorum, & Martyrum, qui gloriâ miraculorum manifeſtâ floruerunt.

Quibus addo miraculoſam vindictã, quàm Deus ſumpſit de quodam Præfecto Ægypti Mahumetano fratre *Abdulmelici* Regis Sarracenorum, quem Rex ipſe præcefecerat Ægypto, & vocabatur *Abdulazizus*. Ægrè ferebat Barbarus iſte, quòd Chriſtiani Imagines Chriſti, tanquam Filii Dei, & Imagines B.Mariæ Virginis, tanquã Matris Dei venerarentur: & ſacrilegè exſpuit in Chriſtum, & ejus Matrem; & ſtatim

coe-

cœlestis vindicta venit super eum. Rem narrat Georgius Almacinus Mahumetanus historicus summæ authoritatis apud Turcas lib. 1. historiæ Sarracenicæ cap: 12. pag. 81. his verbis: „ Habent autem vi„ tæ Patriarcharum (Alexandrinorum „ Jacobitarum) Abdulazizum ingressum „ Templum Monasterii Hulivanensis vi„ disse figuram Dominæ habentis Domi„ num Christum in ulnis suis, & spuisse „ in eos: atque ea nocte in somno suo „ vidisse Dominum Christum jubentem, „ ut occideretur, seque illicò lancea in „ latere suo transfossum, indeque mox „ experrectum valdè fuisse consternatum, „ & expiravisse, eadem nocte. Hæc ille, quam historiam dum non reprobat, approbat Author iste Christianorum inimicus: Accidit hic casus anno Ægyræ Maurorum 85. & Christi 734.

Innumera etiam miracula, quæ B. Virgo Maria invocata ut Dei Mater à Catholicis omni sæculo patravit, clarè probant, illam esse Dei Matrem, & consequẽter Christum ejus Filium esse verum Deũ, neque enim alia ratione est Dei Mater, nisi quia est Mater Christi, qui est verus Deus, & homo. Inter hæc miracula celebre est illud, quod operata est cum Sancto Joanne

Damasceno, cui accusato de proditione apud Regem Sarracenorum amputata fuit manus dextera, anno Christi 728. sed ipse domum se recipiens in oratione sua ante Imaginem Dei genitricis provolutus, magna Fide excisam manũ præstinæ suæ commisuræ admovit, & ferventibus orationibus à B. Virgine ejus integram restitutionem expetiit, qua posset illius ministerio Christi Domini, ejusdemque ipsius Matris laudes celebrare. Nec mora, cùm obdormisset, visione potitus S. Dei genetricis, experrectus manum sanatam reperit, linea tantummodò quadam relicta, qua locus exscissionis demonstraretur. Quâ re cognitâ, cùm vellet eum Rex dignitati pristinæ restituere; ipse impetrata ægrè missione, cunctis bonis suis, pauperibus, propinquis, & Ecclesiis distributis, Hierosolymam primò profectus est, indeque Syriæ petens eremũ, apud S. Sabæ Lauram, monasticam vitam egregiè excoluit. Ut narrat Baronius ad ann. 728. ex Joanne Patriarcha Hierosolymitano, qui in ejusdem Sancti Damesceni vita id fusiùs scribit.

Huic miraculo annectam aliud modernum evidentissimum, quod ultra octodecim mille testes habuit, quod operata est B. Virgo Cæsaraugustana, vulgo del

Pilar.

Pilar, quod typis vulgavit Matriti Petrus Neurath Germanus, Medicinæ Doctor, in confirmationem Fidei Catholicæ,& confusionem Hæreticorum, & in fronte libelli expressa est vera effigies B. Virginis supra columnam marmoream stantis, & coram illa effigies juvenis crure carentis, cum hac inscriptione: *Crus puero abscissum Virgo Santissima reddidit Cæsaraguste* 29. *Martii ann.* 1640. Cujus miraculi testis ocularis fuit P. Joannes Gabriel Guillen, è nostra societate, meus per sex annos in Missionibus Socius, ut dixi in præfatione hujus operis: qui sæpè vidit Cæsaraugustæ ad januam Ecclesiæ B. Virginis de Pilar adolescentem uno crure truncatum, eleemosinam petentem: & posteà eundem intuitus est utroque crure insistentem, & crus à B. Virgine redditum manibus suis contrectavit. Hoc miraculum sæpè coram Mahutanis prædicavimus; & Malacæ, Hispalis, & Matriti non paucos testes invenimus, qui illud oculis suis spectarunt. Et ideò illud placuit hic subiicere illius Authoris verbis,

CAPUT SEPTIMUM.

Narratur miraculum Divæ Mariæ Virginis, quæ Cæsaraugustæ crus puero abscisum restituit anno 1640.

NE tàm mirà rerum varietate, ordine & Majestate, quæ in universa hac machina splendet, humanum obrueretur ingenium, & creaturam pro creatore coleret, supremus ille mundi Dominus quædam præter rerum ordinem, & omnem naturæ vim exsuperantia omni ævo patrare solitus est. In Genesi, ubi orbem ex nihilo condidit, & naturæ primas leges dixit, Adamum operum suorum testem constituit; primis Patribus coràm locutus est, & abdita rerum penitus revelavit: Prophetas factis mirandis comprobavit: Moyses mare scidit: Josue Solem detinuit: Helias ignem de Cœlo evocavit: Helisæus puerum ad vitam reduxit: Angelus postremò inter Judæos, ægros in piscina sanavit. Ipse Christus haud minoribus ostentis se Filium Dei asseruit: Lazarum putrescentem è sepulchro resurgere jussit: cæco à nativitate visum dedit: quid alii in intimis cordis penetralibus absconditum gere-

re-

rerent, cognovit. Et talia quidem facta veræ Ecclesiæ suæ symbola esse voluit. Sic enim loquitur, Marci 16. *Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur*: „ In nomi-
„ ne meo dæmonia eiicient: linguis lo-
„ quentur novis: serpentes tollent, & si
„ mortiferum quid biberint, non eis no-
„ cebit: super ægros manus imponent,
„ & benè habebunt. Et Dominus quidem
„ Jesus postquàm loquutus est eis, assum-
„ ptus est in Cœlum, & sedet à dextris
„ Dei. Illi autem profecti prædicaverunt
„ ubique, Domino cooperante, & sermo-
„ nem confirmante sequentibus signis.

Horum igitur signorum patratio, solis in Christum credentibus data est, non aliis (neque enim rationi consonum est, supremam illam Majestatem sigillum illud, quo suos signavit, adulterari ullo unquam tempore voluisse) sed nec singulis fidelibus (quòd Julianus Apostata cavillabatur) talia concessa sunt. Ecclesia universa eis semper claruit, & hunc usque in diem claret: idque jure meritò, si enim hodie æquè, ac olim multis ignota est, signo certè aliquo supernaturali opus habet, quo se semper eandem à Christo electam sponsam universo orbi ostendat.

Constans apud omnes Hispanos tra-

di-

ditio eſt, Divum Jacobum Apoſtolum Cæſaraugustæ primum Deo Templum, ſub Deiparæ Virginis nomine, conſecraſſe: in eo columna marmorea, atque ſuper illam Divæ Mariæ ſtatua viſitur. Sacellum eſt celeberrimum, & totius Hiſpaniæ antiquiſſimum, quod Maurorum etiam tempore ſubſtitit. De eo Calixtus Tertius Romanus Pontifex in Bulla 23. die Septembris, ann. 1356. data ſic ait: „ Beata
„ Maria, antequam ad Cœlos aſſumeretur,
„ cum Jeſu Chriſto Filio ſuo, & Domino
„ noſtro, B. Jacobo Majori in columna
„ marmorea apparuit, & ob hoc ipſa
„ Eccleſia nomen Beatæ Mariæ de Pilari
„ aſſumpſit: ac inibi quàm plurima, &
„ infinita miracula divina proviſione
„ dietim fiunt. Hiſce noſtris diebus juveni crus abſciſſum ibidem reſtitutum eſt.

Erat autem juvenis ille Michael Joannes Pellicer annorum novendecim, Calandà ortus (pagus Aragonum eſt, Ordinis Calatravæ) filius Michaelis Pellicer agricolæ, & Mariæ Blaſco ejuſdem pagi incolarum. Hic dum Caſtelloni de la Plana (pagus Regni Valentini eſt) avunculo ſuo Jacobo Blaſco ſerviret, ex curru, in quo triticum vehebatur, excidit, atque crus illi dextrum ab rota confractum eſt.

est. Cùmque, & ipse, & avunculus ejus pauperes essent, Valentiam ad domum hospitalem delatus est. Ubi cùm variis tentatis remediis nihil proficeret, magnum illud Cæsaraugustæ Nosocomium petiit, & se Joanni de Estanga chirurgo expertissimo, & medicinæ publico ibidem professori commisit; qui crus ex toto corruptum videns, ad quatuor digitos infra genu abscidit, ac terræ mandavit. Juvenis cicatrice obducta, ædem Sanctæ Mariæ adiit, ibique nunc opem Virginis implorans, nunc stipem à prætereuntibus petens, biennio integro omnibus se notum fecit. Anno 1640. ut parentes inviseret Calandam, patriam suam petivit, undè ad vicina oppida proreptans, sibi, parentibusque victum quærebat.

Die vigesima nona Martii, anno à Virginis partu millesimo sexcentesimo quadragesimo, fęnum colligendo fessus, ad focum assistentibus patre, matre, aliisque duobus conterraneis, ligneum crus deposuit, ac cubitum ivit. Undecima noctis hora mater cubiculum intrans, duos in filii lecto pedes mirata est, & militem (eorum enim cohors ibidem tūc morabatur) esse suspicata, ad maritum cucurrit, qui filium agnoscens, excitavit, ille verò

in

in hæc verba prorupit. Somniabam,me in ſacello Divæ Virginis de Pilari lampadis oleo crus ungere. Et pater: gratias Deo redde, Deipara tibi reſtituit: hoc enim juvenis eò uſque ignorabat.

Stupendum hoc factum mox illâ ipsâ nocte divulgatum eſt,& omnes incolæ oculati teſtes id arbitrati ſunt.Die ſequenti juvenis à ſequenti populo ad Templum ductus eſt; ibi pes (quem Virgo ſanctiſſima diſtortum,ut omnes miraculum intuerentur, reliquerat) ſitum naturalem recepit: agnoveruntque, eum verè bipedem, quem pridiè altero cruere deſtitutum viderant: cui ſcriba publicam Fidem tunc quidem dedit. Juvenis autem Cæſarauguſtam adductus eſt, res in judicium vocata, datus cauſſidicus, examinati teſtes, cauſa ventilata, & tandem die vigeſima ſeptima Aprilis, anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi primi ſententia, qua factum illud verum, & omnem naturæ vim excedens dicitur, lata eſt ab Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo Domino Domino Petro Apaolaza, Archiepiſcopo Cæſarauguſtano, ſubſcribentibus Domino Antonio Xavierre Priore Sanctæ Chriſtinæ, Domino Joanne Perat, Vicario Generali, & Officiali Canonico S. Metropolitanæ Eccleſiæ Cæſara-

ra-

ragust. Domino Virto de Verà Archidiacono Cæsaraugust. Domino Joanne Plano à Frago Officiali, Domino Philippo Bardaxi, Sacr. Canonum primario interprete, Domino Didaco Chueca, Canonico Magistrali Cæsaraug. Domino Martino Irribarne, Can. Lectore Cæsaraug. Frat. Bartholomæo Fojas, Provinciali Ordin. S. Francisci, Frat. Antonino Ortin Abbad, Provinciali Ordin. Minorum S. Francisci de Paula, Domino Cebriam, Cathedr. primario Theologiæ Cæsaraug. Promulgata est sententia à juris utriusque Doctoribus, Domino Philippo Bardaxi, Domino Ægidio Fuster, & Michaele Cipres Caussidico, & Notario. Signata ab Antonio Alberti Zaportà, Notario Apostolico, & Scriba principali Curiæ Ecclesiasticæ Cæsaraugustanæ. In Annales verò retulit Dominus Thomas Tamayo de Vargas, Hispaniarum, ac Indiarum Historiographus regius, in eis, quæ addidit Enchiridio temporis, Rever. Pat. Frat. Alphonsi Veneri, Ord. S. Dominici, Compluti nuper lingua vernacula editis.

Videant hæretici, si hoc tam facilè explodent, ut illud Sancti Joannis Damasceni, & reliqua, quæ à majoribus accepimus, quæque apud Indos hodie fiunt.

Hoc

Hoc enim, & nostro sæculo coram multis oculatis contigit Cæsaraugustæ in Civitate frequentissima, & Aragonum Regia, spectantibus Hispanis, & Gallis: testes examinati, causa per integrum annum agitata, & sententia ab Archiepiscopo juridicè lata est. Quòd si rei tam notæ contradicere ausint: quis illos non impudentes, & Judæis magis incredulos incusabit? Hucusque Author ille. Hoc insigne miraculum Beatæ Virginis del *Pilar* succinctè narrat Pater Jacobus Massenius è nostra Societate in opere illo, quod inscribitur *utilis* curiositas de humanæ vitæ fælicitate, excusso Coloniæ Agripinæ, anno 1672. cap. 25. num.6. ubi plura addit, quæ ejus verbis referre placent.

CAPUT OCTAVUM.

Alia Beatæ Virginis miracula ex certis historiis à P. Jacobo Massenio narrata, quibus probatur, illam esse Dei Matrem, & Christum esse verum Deum.

IGitur hic Author in eo cap. 25. à pag. 514. num.4. sic loquitur. *In Catholica Ecclesia* miraculorum virtus numquam de-

deficit. Omne ævum, omnisque Ecclesiastica Historia eisdem referta est. Jam triginta, & amplius tomos (quorum octo jam vidimus moliuntur Belgæ Patres, Bollando, & Henschenio auspicantibus) ubi per singulos anni dies, & superiora usque ad Christum sæcula, infinita penè deprehendimus miracula ex ipsis plerumque autographis locorum, aut certè coætaneis scriptoribus deprompta, ne authoritas deesset. Neque hac etiamnum ætate gens, aut natio Catholicæ Religionis addicta reperitur, quæ non aliqua celebrata miraculis loca possideat. Imò vix ulla, quæ singulari Deiparæ Virginis Patrocinio in gravissimis etiā morborum, ac mortis cassibus nō perfruatur. Quis enim ignorare potest in Italia Lauretanam, in Hispania Cæsaraugustanam, in Germania Oetinganam, in Belgio Aspricollensem. Quorum miracula locorum non solùm Europæ incolis, sed Barbaris etiam nationibus, & innotuere, & quandoque etiam communicata sunt, ut constat Turcarum Bassan Coreutum anno 1552. Constantinopoli ex pectoris apostemate in extrema jam vitæ linea constitutū, consilio servi orthodoxi, ad Lauretanam conversum Virginē, sanitati redditū, quod in chirographo his Arabicæ verbis testatū

re-

reliquit: *Quod* (inquit) *bonum, fortunatũq; bonum nobis esse velit magnus, et misericors Dominus mundi. Cùm mihi ipsi Divinitùs quiddam evenerit, ego Coreus Bassa rem omnem ordine exponam. Ortum erat atrox apostema in pectore, jamque haud dubium imminebat exitium: Cùm desperata à Medicis salute meus me servus adiit, & sanè fidenter: si mihi libertatem pollicceris, inquit, Dei mei Matrem exorabo, ut pristinam tibi restituat valetudinem. Itaque ego confestim accersito tabellione, libertatem ei promissi, si ipsi promissa præstaret. Ex Tẽplo servus, positis humi genibus, & quadam super se signa ducens manu cogitat, ut semet verba præeuntem sequar: indè ipse peæire his verbis cæpit; Ego Beatæ Mariæ Lauretanæ opẽ imploro. Monenti obsequutus triduo post, Deo favente convalui. Ego servo in libertatem vindicato, hoc chirographum dedi cum votivis donis, quæ meæ obsérvantiæ, gratiquè animi monumenta sint Beatæ Mariæ parenti præpotentis Dei qui nos salvos velit.* Venit Lauretum cum donis servus, obtulitque præter argenti nõ vile pretium rari operis mantile, pharetrumque cum sagittis, ac cereos ingentes. In Gallia meminit Gregorius Turon, excitatam à Constantino Magno Ecclesiam

Dei-

Deiparæ rarò, visendoque opere, pro quo excissæ columnæ, pedum in ambitu sedecim, cùm levari nulla arte possent, D.Virgo per quietem artifici machinam ostendit, quæ, tribus solum è schola adhibitis, quò juberet columnas traduxit. Sed memorandum in primis Cęsaraugustanum in Hispania B. Virginis Templum, quod vulgò dicitur nostra Domina del *Pilar,&c.* & hic breviter refert historiam à nobis fusè cap. præcedenti descriptam, atque ab Historiographo Regis Joanne Tamayo de Vargas in Annales relatam, & statim num.7. subjungit, in una quandoque regione plura Deiparæ Virginis loca miraculis illustria reperturus es. Diœcesis nostra Treverica in parte inferiori Antonacensem Ecclesiam in Monte Carmeli, & Travvenkirchanam, haud procul in sylva dissitam, S. Genovefæ, castissimæ Principis memoria, & tutela Deiparæ celebrem, deindè Borenhoffensem, ac denique Bleidembergensem, utramque peregrinationibus frequentatam censet, ut Bischoffsteinianam epilepticis propitiam omittam. Superior duas in primis Burichianam, & Clusanam dignitate, ac miraculorum gratia præcipuas numerat. Ex quibus hæc longè frequentissima integro mirando-

rum eventuum volumine est celebrata, testibusque idoneis mortuorum quoque suscitationem confirmantibus honorata. Horum, in Annalibus Trevirensibus, quædam dedimus, & in Metropoli nondum edita nonnulla exhibemus. Unum ex viginti, quos censent excitatis mortuis, recentiùs ex hoc sæculo, rarumque apponam. Barbara ex Vvehlen Mosellano pago oriunda, Oppenheimis in Palatinatu viro ducto confœderat, hæc prolem enixa, sed mortua fuit, de cujus æterna magis, quam temporali salute anxia, cum jam sepulturæ mandanda esset, D. Virgini Clausanæ peregrinationem, ac cereum offerendum promisit si proles vitæ reddita Baptismi capax fieret. Bis, terve idem ardenter precata, vivere prolem comperit, quæ Baptismo admota, cùm idem Barbaræ nomen accepisset, bis quodammodò à matre genita, rursùs, inflexis in mortem oculis, Cœlo adscripta est. Matremque voti ream, non sine Calvinistarum, natos sine Baptismo superis afferentium, confusione, reliquit. Idem recentius anno 1641. Margaritæ Joannis Schillingi conjugi in Pruttig mortuam prolem enixæ pridiè S. Jacobi contigit, quæ dum Baptismi solam gratiam po-
stu-

ſtulaſſet, vitam illi conſtantem Impetravit. Quid? Quod vidimus anno 1640. Rudolphum Baronem de Ulmena, cùm ex deſperata valetudine, ac morte imminente Annam Magdalenam Miſſigel Lutzemburgenſem conjugem voto ad Deiparam Clauſanam facto, vitam recepiſſe conſpiceret, ejurato Cluſæ Lutheraniſmo, Catholicam Religionem amplexum, nè indignus beneficio viveret.

Hinc ſi ad Belgas tranſeamus, præter aſperum collem plura iſtic miraculis frequentata loca reperimus. Hallenſis Virgo prodigiis clara, & Juſti-Lipſii calamo exornata eſt. Ex quo, ut lepore aliquo ſeria adſpergamus, conſtat, quòd cùm Oliverius Tempelius Hallam invadereret, Joannes ibi Kechius, miles ipſius jactare auditus ſit, ſe mulierculæ Hallenſi (Deiparam indicare voluit) nares amputaturum. Nec impunè hæc Seurra; nam plumbea mox glande ſibi è vultu naſum ſenſit ablatum, riſumque deindè movit ſociis, qui ſæpiùs eum poſteà Hallas ad repetendum naſum ablegabant. Graviùs eadem expeditione alter graviorem quoque contumeliam luit. Is Joannes Kiſſelmamus fuit, qui medio ſeſe Bruxellenſi (undè egreſſi erant) foro Statuam Hallenſem crematurum minatus eſt,

sed haud multò post grandioris tormenti globo secundùm os impium verberatus, animam scelestam, ardenti consumptus pulvere, evomuit.

Verùm ejus generis innumeris insistere, actum esset agere. Cupidum talium lectorem ad mille Scriptores Orthodoxos remitto, & ad quædam perpetua in eodem Belgio (Hæreticis, quò ignorare nequeant, septo) miracula transeo, meis etiam oculis, quantum brevi temporis, viæque transitu licuit, usurpata. Attebati, in Gallo Belgica, non vulgari Deipara cultu, sodaliumque frequentia honoratur.

Originem celeberrimæ istic Congregationi Deiparæ, rarum, ingensque beneficium per duos oblatum citharœdos dedit. Itierus unus, alter Normannus dictus fuit, Oti, quàm amici quondam ludendi contubernio, tam deindè ostes capitales ob illatam Germano Itieri à Normanno necē. Ibat annus Christi 1105. & gravissima urbs tota confligebatur pestilentia, humanisque erat remediis desperatum, quando implorata Deipara per Itierum, Normanumque conciliatos, offerre opem decrevit. Illi igitur, atque huic divissim agentibus apparet, jubetque adire Episcopum Loci id temporis Labertum, ac monere, ut

ut primo Sabbati diluculo adesset cum eis in Templo, se quoque præsentem istic adfuturam, maloque grassanti ostensuram exitum. Normannus, ut loco, proprior, convenit primus, vissumque exposuit; sed Episcopus pro somnio habuit, neglexitq: Intereà supervenit aliundè Itierus, de Normano ignarus, idemque mandatum sibi refert, tùm Episcopus, & Normannũ paulò ante proposuisse hoc ipsum; ac num fortè colludant? subiicit, Normannus (excipit Itierus) fratris mei, Siccarius, cui hunc gladium, & mortem debeo hoc loco adsit? Peribit mea manu, tùm Episcopus non nisi destinatione hos Divina sibi offerri ratus periculi admonet, Christique exemplo suadet ignoscendum, ac persuadet denique, ut accersito, & deprecanti Normanno amore Christi ignosceret. His conciliatis, primi Sabbati luce Templum subiit: quibus præsentibus Deipara Virgo cœlesti circumfusa lumine succensum manu cereum deferens adfuit, ex quo defluentes ab igne guttas aqua excipi, & hanc laborantibus propinari jussit, quæ innumeris repentè mortalibus saluti fuit. Cereus in honorem Divæ asservatus, eiusque solemnibus festis succensus inconsumptibili hactenus per annos quingentos, & am-
 plius

pliùs cera ardet defluæque quotannis ex eò in aquam guttæ colliguntur, aliosque, atq; alios promunt cereos pro insigni munere ad proximas Ecclesias submittendos. Aqua guttis tacta toto anno incorrupta perstat, ac salutis gratia à diversis bibitur: inde,& ego post expectatum cereum hausi. Hic ne qua fraus interveniat, à juratis Ecclesiastici, civilisque ordinis viris custoditur neque sine testibus exhibetur, quod verò nonnunquam ab igne consumi, ac decrescere visum, hoc ibi ex capsa, cui includitur rursum profertur dissensibili accersione, velut subcrevisse videtur. Ut vero in oculis omnium ejus præstet custodia, amplæ, antiquæque in foro piramidi inclusus servatur, sodalitatique ejus loci hominum, quam vocant ardentium commissus, quotannis publica, solemnique processione circumfertur.

Huic alia affinis, neque minoribus celebrata prodigiis Congregatio apud Bethunienses eodem in Belgio sub patrocinio B. Eligii Handuorum Apostoli est instituta. Is anno 1188. duobus Ferrareis fabris (ut Fabrorum patronus est) alteri Bethuniæ in urbe, alteri Beuriaci in pago facilè passibus mille disito per visū noctu apparuit, jussitque avertendæ luis, quæ passim invaluerat

luerat gratia, cereum conficere, & aram offerre. Simul hunc ad urbem, illum ad pagum tranſire voluit, communicatiſque cùm primùm obvio conſiliis, quid agendū ſit deliberaret. In via igitur cùm mutuò ſibi Fabri occurrunt, & mandata promūt, viſum eſt pro rebus conſulto tranſigendis Rogonem Bethunienſis ſuburbii Priorem, virum id temporis ſanctitate, celebrem adire, ejuſque ſtare judicio. Hic expenſis mandatis cereum imperatum jubet conficere, quem ſolemni deferendum, offerendumque proceſſione ſuaſſit, quo facto lues ſedata eſt. Ex hoc cereo feſtivis temporibus accenſo nihil unquam deperire viſum eſt. Fraternitas ſubindè inſtituta eſt, cujus magiſtratus ex viginti honoratiſſimis urbis viris lectus, quibus cura eſt mortuorum peſtilentiæ in primis tempore curare funera, quod citra omne contagionis à ſe contrahendæ periculum, jam pluribus ſæculis præſtant, eis ſolùm demptis, qui aliquid ex domo mortuali ſecum auferunt, quod impunè non audent. Fraternitas hæc ſub patrocinio S. Eligii charitatis ab hoc dicta officio eſt, cui aliquando in Templo ad ſacrificium collectæ interſuit, beneficiique loco habetur, ſi quis aliquo viginti virorum morte ſublato accenſeri

his possit. Cereus immortalis hactenus lumine sacris solemnibus jam quingentis propè modum annis lucet, fraternitasque à pestifera contagione innoxia sub uno Præposito, aliisque quatuor viris regitur, quorum imperio cæteri ad domus pestiferas, & funera curanda destinantur.

Nunc ad tertium, quem, & ipse præsens lustravi perpetuis celebratum miraculis locum transeo, S. Hubertum, videlicèt Andaine Innarduenæ recessu, & Monasterio Patrum Benedictorum gloriosè cultum. Huic per Angelum stola à Deipara Virgine, cùm Romæ à Sergio consecraretur Episcopus suppeditata, clavisque à D. Petro cum gratia sanitatum rabiosis, lunaticisq; potissimùm impertienda cælitus oblata est, quibus innumeri, ad hodiernum diem usque, mortales curantur, remedio non minus, quàm sanitatis eventu cunctis, qui hæc vident, noruntque obstupescendo. Stola enim hæc etiamnum durat, licet octingentos pene in dies aliquid resecta ex parte dematur: nam si quibus diebus cessetur, aliis frequentiori sectione est. Particula verò solemni more quotannis ad medii digiti latitudinem de stola, latitudine prope tridigitali amputatur, quæ minutim divisa, curandis rabiosis adhibetur,

tur, si hanc tamen quis non obstupescat tot sæculis præstare inconsumptam? Vidi ego mensuram ex funiculo demptarum particularum, quam quingentos circitèr annos signarant custodes, & præputatores stolæ, quæ plurium stolarum æquaret magnitudinem. Undè à ducentis, & ampliùs annis nullo, ut credebant, mensurandi operepretio cessaverant. Stolæ quoque residuum in capsa (qua evolui ad dimensionem non patiuntur) arbitratus tam candida byso, fulgentique, quo inter tex a mirabiliter erat auro, comperi, ut si recens ex artificum manibus prodiisset. Ratio per Stolam sanandi est. Præputata ex illis particula è filo, scissa in fronte rabiosi pelle inter hanc, & carnem inseritur, fronsque per novendium obligatur, quæ decima à Sacerdote die solvitur, post quos vulnus coaluit, natura (quod in nullis aliis humana caro patitur) filum neque consumente, neque reiiciente. Dies verò noveni, certo piè ratis, victusque, qui præscribitur ritu, inviolabilitèr transigendi sunt, & si quid neglectum repetendi.

Ità curatus læsi rabiem per quadraginta dierum inducias bis, tervè. & sæpiùs, si res, & persona exigat, potest suspendere dum limina D. Huberti curandus jubeat, ipse

ipſe etiam à beſtia rabioſa iteratò læſus tridui oratione, & abſtinentia præſcripta domi ſuæ uſus rabiem ampliùs non contrahit. Vulnera à rabioſis inflicta clave aduſta curantur: cujus aduſtio variis etiam animantibus ad cautelandam immunitatem à rabioſis morſibus adhibetur. Uti, & panis ad S. Hubertum benedictus. Accedit poteſtas in dæmoniacos, intoxicatoſque, atq; lunaticos, ſive inſanientes, qui magno hic numero per exorciſmos, ciboſque benedictos curantur, fueruntque eâdem, qua aderam, ſeptimana, quibus reſtituta eſt ſanitas. Et mulier haud multò ante ex intoxicatione catenam ferream, clavoſque clabales vix faucibus tranſmittenda (adeò craſis hærebant anſis) evomerat. Neque obſcura hæc curationum fama ſolùm Belgium, Germaniamque, ſed Gallias, Sabaudiãque jam olim pervagata, ipſum Calvinum rabioſo afflictum filio, quamvis hoſtem venerationis Sanctorum (cùm alia omnia remedia deficerent) eò inflexit, ut Geneva filium Andainum deſtineret, qui, ut intelligas Divina etiam beneficia obvenire ingratis, S. Humberti Stola, rituque pietatis novendinario ſanitatem recepit, Patriſq; ejurata hæreſi Catholicorum avitæ religioni immori conſtituit, non animo minus,

quàm

quàm corpore restitutus, cujus æternum Bartholomæus Honorius monumentum elegiaco versu exaratum superesse voluit, quod in historia Leodiensi, & Hubertina reperies.

Hæc de Stola, ejusque virtute miramur, & forte cum stolidis etiam Hæreticis ridemus? Sed cur non aliud æquè, quod gravissima authoritate olim D. Paulinus Episcopus Nolanus ad Severum, missa pro consecratione Basilicæ, Dominicæ Crucis particula his verbis testatur: *Quæ quidem ait, Crux in materia insensata vim vivam tenens, ita ex illo tempore innumeris quotidiè hominum votis lignum suum cõmodat, ut detrimenta non sentiat, & quasi intacta permaneat, quotidiè dividuam sumentibus, & semper totam venerantibus; sed istam imputribilem virtutem, & indetribilem soliditatem Dei de illius profectò carnis sanguine vivit, quæ, passa morte, non vidit corruptionem*. Affine huic est, multisque, ut refert Botius Eugubinus ipse loci popularis, quod Montoni in Italia, haud procul Eugubio in Spina coronæ Dominicæ evenit: hanc quondam Torsebrachius celebris conspectuque omnium flosculo ex arido pullulantes acumine, cum tenuibus florum capillis, vt spinarum sunt, emittit,

simul-

ſimulque ſudore copiam ab hora ſexta ad nonam, uſque defluit. Id tamen eveniſſe, maximè in conſerto populorum accurſu, frequentiorique Dominicæ paſſionis cultu obſervatum eſt. Quod ſcribente hæc, & petente Botio, Paulus Maurius Epiſcopus Calienſis publico inſtrumento anno 1472. ſub novem teſtium juratorum fide per Moſcardinum Notarium ritè confecto, teſtatus eſt, alia paſſim nota, celebrataque Orthodoxæ fidei perpetua miraculorum obſervantur ſigna, ut ſtillans è D.Catharinæ in Monte Sinai, & Vvalpurgis in Barbaria, Sanctique Nicolai Mirenſis ſepulchro, quod Barii eſt, oleum, morborum diverſorum remedium.

Sola Neapolis in Italia plura quotannis in Martyrum ſanguine miracula conſpicit. S.Joannis Baptiſtæ ſanguinis, qui lapidis inſtar in ampulla concretus eſt Feſto Præcurſoris die,dum ſacra peraguntur officia; illa qua caput cenſetur amputatum hora, colliqueſcit, efferveſcitque. Idem ſpectaculum ſanguis D.Stefani per Oroſiũ Hiſpanienſem allati,ibidem ſolemnis tempore ſacrificii, tertia Auguſti die exhibet, mirumque eſt, quod reſtituto à Gregorio Papa XIII. Kalendario, decennium cum eodem, ceù correctione hac divinitùs ap-

pro-

probata anticipet: quod in D. Joannis ampulla pariter observatum est. De Januarii Martyris Beneventani Episcopi virtute, quid dicam? Sánguis illius phialæ inclusus, qui in pilæ formam collectus induruit, quo die solemni processione Neapoli circumfertur, ubi in capitis ejusdem Divi conspectum venit, repentè solutus liquescit, & velut modò ex vulnere fluens solvitur; capite verò remoto, in prioris figuræ Sphæram rursum coactus obdurescit. Et hæc toti orbi, ejusque in primis regionis notitia fruitis, explorata sunt.

Verùm non arbitror quemquam tam fore impudentem, qui hæc, aliaque, quæ per omne ævum spectantur miracula, aut neget fieri, aut, illudente solùm dæmone, perpetrari; nisi veterem juxtà, novamque Christi Ecclesiam infinitis prope testimoniis, aut mendacem arguat, cæcam, & Diabolica prorsùs amentia infatuatam simul affirmet.

CA-

CAPUT NONUM.

Probatur Trinitas personarum contra Mahumetum: & demonstratur, ipsum falsò imposuisse Christianis, quòd tres Deos colerent: & stultè negasse hoc mysterium, quia demonstrari non potest. Ejus cum Simone Mago similitudo: ubi quomodo Augustinus inductus fuerit ad deserendum errorem, in quo erat, quòd videlicet nihil credi debebat, quin firma priùs ratione probetur.

PRobatum manet efficaciter in Deo dari plures personas; hoc autem semel admisso, facilè erit persuadere esse tres. Nunc verò probandum est ex Alcorano ipso, in Deo dari tres personas. Nam Alcoranum Zorà 1. sic Deum loquentem introducit: *Facimus venire Jesum Filium Mariæ, & adjuvimus eum cum Spiritu Sancto*, & insuper ait, *Jesus Christus est Verbum Dei positum in Maria*. Ergò Mahumetus admittit personam Divinam mittentem Verbum suum ad Mariam, idest Patrem mittentem Filium suum unigenitum in uterum Virginis per Assumptionem car-

carnis : rursùs admittit Spiritum Sanctum, qui sit quoque persona Divina. Dum enim dicit Deum adjuvare Jesum Christum, seù Verbum incarnatum Spiritu Sancto, fateri debet, Spiritum Sanctum esse personam Divinam; Deus enim verbum suum, seu Filium suum sibi consubstantialem adjuvare non debuit persona aliqua creata, cùm enim Filius sit omnipotens, adjuvari non debuit à persona aliqua finitæ virtutis; diciturque illum adjuvasse Spiritu Sancto, quia misit Spiritum Sanctum, qui hominibus testificatus est Divinitatem Filii, idest, qui Apostolos implevit, ut Christi Divinitatem mundo manifestarent. Et confirmatur, quia ille Spiritus Sanctus, quo Deus dicitur adjuvasse Jesum Christum, non est accidens aliquod, sed substantia, at non substantia creata, quia hæc non est proportionata, ut dicatur adjuvare Filium unigenitum Dei : ergò increata : ergò dantur in Deo tres Personæ, nempè Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.

Deindè probatur; quia cùm Christus fuerit juxtà Alcoranum legatus Dei, ejusq; Nuntius, non potuit falsa annuntiare, neque aliquod Deo tribuere, quod in ipso non detur. At Christus mittens in mundum

uni-

universum Apostolos suos, planè significavit, dari in Deo tres Personas, dicens: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* Matth. ultimo. Nam dum dixit: *In nomine, & non in nominibus*, unitatem authoritatis, & essentiæ significavit in tribus illis Personis. Neque si solus Pater esset Deus, & Filius, & Spiritus Sanctus essent Personæ creatæ habẽtes naturam finitam, & limitatam, jussisset Christus baptizare in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, sed jussisset baptizare in nomine solius Patris: quia valdè turpe esset Deo, quòd ad salvandas animas indigeret auxilio Spirituum creatorum. Dum ergò in nomine Trium Baptizari jussit, planè significavit, illas tres Personas esse Divinas, ac proindè habentes eandem naturam: natura namque divina, cùm infinita sit, multiplicari non potest; planeque repugnat, dari plures Deos. Erravitque planè Mahumetus, & falsum testimonium imposuit Christianis, dum in Alcorano scripsit, eos, qui ponunt in Deo tres Personas, ponere tres Deos. Utrumque enim Ecclesia Christi fatetur, & Deum esse unum in essentia, & esse trinum in Personis, quod significavit Joannes Epist. 1, cap. 5. dicens: *Tres sunt, qui testimo-*

nium

nium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt. Ipseque Christus palam dixit Joann. 8. Personas Divinas esse plures, & tamen non esse nisi unum Deum: *Ego* (inquit) *& Pater unum sumus*. Nam quatenùs dixit *sumus* pluralitatem personarum significavit, quatenùs dixit *unum* unitatem essentiæ. Nec enim locutus est solum de unitate metaphorica per unionem, & conformitatem voluntatis suæ cum voluntate Patris, sed de unitate propria in eadem natura; idque vel ipsi Judæi intellexerunt: *Quia audito verbo hoc, sustulerunt lapides, ut jacerent in eum, tanquàm in blasphemum*, quia probè cognoverunt, Christum iis verbis significasse, se esse Deum, quod ipsi blasphemiam existimabant. Idque manifestè ex scopo, quem sibi proposuit Christus: nam ut probaret, non perituras oves suas, fecit hoc argumentum: *Nemo potest* rapere oves meas de manibus patris mei, quia ipse major omnibus est: ergò nec potest ullus rapere de manibus meis: *Quia ego, & Pater unum sumus*. Quod argumentum esset nullum, si loqueretur de unitate per charitatem; ex eo enim quòd nemo possit rapere oves de manu Dei omnipotentis, non sequitur, quòd nemo possit rapere de

manu puri hominis, quantumvis justi, & per charitatem uniti cum Deo. Ergò loquitur de unitate in natura. Undè Augustinus ex his verbis tract. 37. in Joannem debellat duplicem hæresim, alteram negantem pluralitatem personarum, alteram adstruentem multitudinem personarum cum pluralitate naturarum: „ In errore Sabellianorum (inquit) unus est solus ipse „ Pater, qui Filius: in errore Arrianorum „ alius est quidem Pater, alius Filius, sed „ ipse Filius non solum alius, sed etiam „ aliud est. Tu in medio quid? Exclussisti Sabellianum, exclude Arrianum, „ Pater Pater est, Filius Filius est, alius „ non aliud, quia *ego*, *& Pater* (inquit) *unum sumus*. Cùm audit *sumus*, abscedat confusus Sabellianus, cùm audit *unum*, abscedat confusus Arrianus: gubernet Catholicus inter utrumque Fidei suæ navigium, quia jam cavendum in utroque naufragium.

Erravit itaque turpiter Mahumetus dum in Alcorano Zorà 19. scripsit: *Nihil præter opinionem sequuntur dicentes, Deū sumpsisse Filium, quo nequaquam indiguit. An habent rationes hoc demonstraturas? An Deo nescitum imponunt?* Quibus verbis significavit, nihil in Deo admittendum esse

eſſe, niſi illud, quod humana ratio demonſtraverit. Hoc autem eſt manifeſtè falſum, quia, cùm Deus ſit infinitus, & mens humana ſit finita, & limitata, evidens lumine naturæ eſt, Deum habere perfectiones aliquas, quas mens humana per diſcurſum naturalem aſſequi nequeat; ſolùmque eas poteſt cognoſcere per revelationem ipſius Dei, quia nimirum Deus illas voluit manifeſtare per Prophetas, & per Unigenitum ſuum, quem in mundum miſit, enarrare: ut enim inquit Evangeliſta Joannes cap. 1. v. 18. *Deum nemo vidit unquam; unigenitus, qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit*. Quare dum Chriſtiani affirmamus Deum habere Filium, & dari etiam tertiam Perſonam, quæ vocatur Spiritus Sanctus, non imponimus Deo neſcitum; ſed de Deo affirmamus illud, quod de ſeipſo dignatus eſt nobis revelare. Affirmamus quidem id, quod per diſcurſum naturalem non aſſequimur, & captivamus intellectum in obſequium Fidei. Deo enim loquenti debemus credere, etiam ſi nobis dicat aliquid, quod eſt ſupra humanum captum: ubi enim per fundamenta, & ſigna ſufficientia certum nobis fuerit, Deum eſſe, qui loquitur, clauſis oculis diſcurſus noſtri, firmiſſimè debemus credere, verum eſſe,

quod nobis dicit, licèt per discursum capere non possimus, quo pacto id possit esse, imò quamvis id nobis videatur impossibile: quia evidentissimum est, Deum esse infinitè sapientem, qui falli non potest, & infinitè bonum, qui fallere nequit. Ac proindè ubi per argumenta, & signa credibilitatis nobis constiterit, Deum esse, qui loquitur, debemus firmissimè credere quæcumque dixerit, & quamvis mysteria revelata sint altissima, & quæ omnem vim intelligendi creatam supergrediantur, debemus in obsequium Dei loquentis intellectum subiicere, & captivare. Sicut enim ubi Deus est, qui præcipit, debemus Deo præcipienti subiicere voluntatem, quamvis ardua præcipiat, sicut præcepit Abrahæ sacrificare Filium suum unigenitum, quem diligebat. Sic ubi Deus est, qui loquitur, debemus ipsi loquenti assensum firmissimum præbere, licèt ea loquatur, quæ nobis difficillima appareant, & intellectui destituto lumine Fidei impossibilia viderentur. Undè quando Deus est qui loquitur, & nobis per sufficientia argumenta constat, Deum loqui, nihil ampliùs examinare, aut inquirere debemus. At quando homo loquitur, oportet examinare, an absurda, & repugnantia dicat; quia potest,

aut

aut per ignorantiam inculpabiliter falli; vel per malitiam culpabiliter fallere, undè ne falsa, ut vera credamus, oportet tres ipsas examinare; ut docet D. Thomas in 3. dist. 24. q. 2. art. 3. q. 2. ad 1.

Undè hæc est inter Fidem, & scientiam differentia, quòd mysteria fidei sumenda sunt, sicut pilulæ amaræ, quæ non manduntur, sed devorantur, & deglutiuntur uno haustu, quin dentibus atterantur: quia videlicet, ut mysteria divina credamus, non debemus ea minutim discursu nostro, & examine discutere, & degustare, in examen vocando, quomodo possint esse; sed integra debemus uno quasi haustu deglutire, id est, assensu firmissimo credere, hoc uno contenti, quòd nobis sufficienter constet, Deum esse, qui loquitur. Veritates autem naturales comparantur cibo, qui non sumitur, nisi priùs dentibus comminuatur, & ore degustetur, quia nimirum illis assensum prudenter præstare non possumus, nisi priùs conferendo prædicatum cum subjecto detegamus illud convenire isti. Errat ergò manifestè Mahumetus, dum infert, Deum non esse Trinum in Personis, quia hoc demonstrari non potest per discursum naturalem. Satis enim est, quòd nobis constet Deum hoc dicere, quia Deo dicenti debe-

mus credere; ut enim inquit S. Clemens Alexandrinus lib. 5. stromat. initio: *Quis est adeò impius, & Deo alienus, ut Deo non credat, & probationes à Deo quærat, sicut ab hominibus?* Deum autem hoc revelasse, manifestum est: quia manifestum est Christum hoc docuisse: Christus autem manifestè probavit se esse Deum, Deus autem mentiri non potest, neque per ignorantiam decipere. Ipseque Mahumetus concedit Christum esse Prophetam sanctissimum, & veritatis Magistrum. Ergò cùm nobis constet, hoc Christum dixisse Apostolis, & Apostolos hoc scripsisse, & prædicasse in universo mundo, credere hoc debemus, licèt demonstrari non possit per discursum humanum, nec Angelicum.

Mahumetus similis est Simoni Mago, qui ut refert S. Clemens Romanus lib. 3. recognitionum, voluit ante omnia cum S. Petro disputationem instituere de immortalitate animæ; quia nisi anima sit immortalis, frustra (ajebat) laborabimus in inquisitione veræ Religionis. Si autem priùs demonstretur, animam esse immortalem, tunc cum fructu investigabimus, quæ nam sit vera Religio, in qua anima immortalis salvari possit, & pervenire ad æternam fœlicitatem. At D. Petrus di.

spu-

sputationem detrectavit: *Non metu, sed jure* (inquit S. Clemens) *utque utiliter negotium conversionis gereret*; quia non est ritè dispositus ad recipiendam Fidem, quæ inter alia docet immortalitatem animæ, qui non vult credere animam esse immortalem, quin hoc priùs rationibus demonstretur: nam iste, postquam illi probata fuisset immortalitas animæ, probationes postularet ad credenda mysteria reliqua, & sic nollet credere, nisi quod rationibus probaretur: quod est contra rationem Fidei; ad quam videlicet sufficit, quòd probetur, Deum esse, qui loquitur; hoc enim semel probato, obligamur credere Deo loquenti, etiam si loquatur mysteria, quæ sint supra omnem discursum, & quæ captui nostro appareant quasi impossibilia: „ Et ideò (inquit S. Petrus „ apud Clement.) ante omnia Fidem „ Prophetæ, omni cum examinatione „ oportet probari; quem cùm cognoveris „ esse Prophetam, de reliquo cun„cta ei credere oportet; nec ultra eum „ discutere per singula quæ docet, sed ha„bere firma, & sancta quæ dicit; quæ „ quamvis Fide suscipi videantur, ante „ habita tamen ratione creduntur: cùm „ enim semel ab initio veritas Prophetæ

„ examinata constiterit, reliqua verò fide
„ audienda sunt, & tenenda.

Et sanè Mahumetus ipse volebat sibi credi historias, quas referebat ex Veteri, & Novo Testamento, quin ratione probaret res illas ita evenisse; & propterea volebat ante omnia credi, se esse Prophetam à Deo, missum, quia existimabat, si semel hoc crederent auditores, facilè posteà adducendos ut crederent omnia, quæ ipsis testificaretur Et tamen nullo argumento probavit, se esse Dei Prophetam. Cur ergò impostor iste reprehendit Christianos, quia dicimus Deum esse trinum in Personis, quamvis hoc non demonstremus, nec rationibus probemus? id enim credimus, quia Christus Dominus ità docuit; & nobis manifestum est ex Evangelio, & traditione Apostolorum ita Christum docuisse. Ut enim præclarè dixit Augustinus in Enchiridione ad Laurentium cap. 4. „ Quæ neque cor-
„ poreo sensu experti sumus, neque mente
„ assequi valuimus, aut valemus, eis sine
„ ulla dubitatione credenda sunt testibus,
„ à quibus ea, quæ divina vocari jam me-
„ ruit scriptura, confecta est: quia ea
„ sivè per corpus, sivè per animam divini-
„ tùs adjuti, vel videre, vel etiam prævi-
„ dere potuerunt.

Ipse

Ipse Augustinus in eo aliquando fuit errore, ut diceret, nihil esse credendum, quod non videtur, nisi certa demonstratione probaretur verum esse, ut ipse testatur libr. 6. Confess. cap. 4. *Volebam enim* (inquit) *eorum, quæ non viderem ità me certum fieri, ut certus essem, quòd septem, & tria decem sint*. Et hic error magnum erat impedimentum, ne Fidem Catholicam susciperet, in qua jubetur credi id quod non demonstratur. Dicitque Sanctus Doctor sibi accidisse, quod accidere solet homini, qui malum medicum expertus, etiam bono timet se committere: „ Ita „ (inquit) erat valetudo animæ meæ, quæ „ utique nisi credendo sanari non poterat, „ & ne falsa crederet, curari recusabat, re„ sistens manibus tuis, qui medicamenta „ Fidei confecisti, & aspersisti super mor„ bos orbis terrarum, & tantam illis au„ thoritatem tribuisti. Cum ergò anceps esset, & non auderet Fidem Christianam recipere, quia nesciebat, an vera essent, quæ docet: adfuit tamen in hac mentis fluctuatione lux de Cœlo, qua intellexit, quam justum erat Fidem præbere mysterii Religionis Christanæ, quæ in Scriptura Sacra continetur, quin præcederet ea demonstratio evidens, quæ de rebus naturalibus

ha-

habetur. Et hanc rationem apud se formavit. Ego credo, & pro certis habeo in hac vita res multas, quas non video, & de quibus demonstrationem evidentem non habeo, v. g. „ Tam multa in historia
„ gentium, tàm multa de locis, atque ur-
„ bibus, quæ non vidi, tàm multa medi-
„ cis, tàm multa amicis, tàm multa ho-
„ minibus aliis, atque aliis, quæ nisi cre-
„ derentur, omninò in hac vita nihil age-
„ remus. Postremò inconcussè fixum
„ fide retineo, de quibus parentibus ortus
„ sum, quod scire non possem, nisi audien-
„ do credidissem. Hinc intulit: si ego res has pro certis habeo, solùm quia eas legi in historiis authenticis, vel ab hominibus fidedignis audivi: & non possent homines in hoc mundo degere, nisi alii aliis crederent: justum ergò est, Fidem habere rebus, quæ in Scriptura Canonica narrantur, quæ tantam à Deo authoritatem accepit. Undè ajebat cum Deo loquens: „ Persuasisti
„ mihi, non qui crederent libris tuis, quos
„ tanta in omnibus ferè gentibus authori-
„ tate fundasti, sed qui non crederent esse
„ culpandos: nec audiendos esse, qui for-
„ tè mihi dicerent: undè scis, illos libros
„ unius veri, & veracissimi Dei spiritu
„ esse humano generi ministratos? Red-

dit-

ditque rationem cur credendum sit, Scripturam Sacram , in qua continetur Fides Christiana, Deum habere authorem , & ab illo ministratam hominibus fuisse. Nimirũ, quia evidens est : Deum esse,& curam nostri gerere . „ Ideòque cùm essemus infir-
„ mi (subjungit Augustinus) ad invenien-
„ dam liquida ratione veritatem, & ob
„ hoc nobis opus esset authoritate sancta-
„ rum litterarum , jam credere cœperam,
„ nullo modo te fuisse tributurum tàm
„ excellentem illi Scripturæ per omnes
„ jam terras authoritatem , nisi per ipsam
„ tibi credi , & per ipsam te quæri vo-
„ luisses .

Ex quibus Augustini verbis conficitur hæc manifesta ratio ad convincendos Mahumetanos ; quia cùm evidens sit Deũ esse, & Deum habere curam , & providentiam hominum,& certum quoque sit velle illos salvos fieri cognoscendo, diligendo, & colendo ipsum, evidens est , Deum habere aliquam Fidem,vel Religionem in mundo, quæ doceat ea, quæ Deus vult de ipso credi, & ea tradat , per quæ vult coli, & quæri: concluditurque hanc Religionem non esse aliam, quàm Religionem Christianam, quæ in Scripturis Sacris habet ea , quæ de Deo credi debent . Et ea per quæ Deus coli

coli vult. Quia credibile non est, Deum tantam authoritatem tributurum fuisse Libris Sacris, nisi ipse illos tribuisset hominibus, ut per ipsos dirigerentur ad credendum, sperandum, & operandum. Illa autem authoritas evidenter probatur ex miraculis Christi, & Apostolorum; ex adimpletione prophetiarum veteris Testamenti, quæ in adventu Christi,& fundatione Ecclesiæ Christianæ ad litteram completæ sunt: ex sanguine tot myriadum Martyrum: ex testimonio tot illustrium Doct. ex sanctitate,qua floruerunt,qui hanc Fidem in mundo plantarunt: ex sanctitate, quam generat in iis, qui hanc legem observant, & aliis argumentis, quæ in hoc libro facta sunt.

Quarè evidens est,esse ineptam rationem, qua Mahumetus ductus est, adnegandam Trinitatem Personarum in Deo, quia hac ratione demonstrari non potest: nam evidens est, hominem posse, ac debere prudentèr credere multa, quæ demonstrari non possunt, ut probat argumentum, quo convictus fuit Augustinus; quia inter homines vivere non possemus, nisi multa crederemus, quæ ratione evidenti non possunt convinci. Nihil autem credere potest homo majori authoritate,

quàm

quàm ſit ea, ob quam credimus Myſterium Trinitatis: credimus enim hoc, quia majori certitudine nobis conſtat, hoc Chriſtum docuiſſe, quàm olim fuiſſe Julium Cæſarem, & Alexandrum Magnum, ſiquidem Evangelia Apoſtolorum majorem fidem merentur, quàm ulla hiſtoria humana. Rursùs, manifeſtis argumentis nobis conſtat, Chriſtum mentitum, aut deceptum non fuiſſe, ſed veram doctrinam hominibus tradidiſſe. Ergò poſſumus, ac debemus credere Deum eſſe Trinum, quamvis id non poſſimus ratione demonſtrare.

Rursùs convincitur illam rationem Mahumeti eſſe abſurdiſſimam, quia ſi ſolùm homo poteſt credere de Deo ea, quæ per rationem naturalem demonſtrantur; pauciſſimi erunt homines, qui ſalvi fiant, quia pauci ſunt homines, qui eas demonſtrationes aſsequantur, ad idque multo ſtudio, & labore opus eſt: quid ergò erit de fœminis ignorantibus, de ruſticis, de pueris? Nam ſupra fidem falſam de Deo, rebuſque divinis nequit fundari vera ſanctitas, & ſalus animæ.

Quare Doctores Chriſtianorum manifeſtè probant, ad ſalutem neceſsarium eſse, ut per fidem multa credat homo,

quo-

quorum veritatem afsequi non poteſt per ſolum naturalem diſcurſum : quia cùm Deus ſit finis hominis , ad quem cognoſcendum , & amandum creatus eſt ; & cùm evidens ſit , Deum eſse infinitum , incomprehenſibilem ab intellectu creato ; evidens eſt, Deum habere perfectiones multas , quas ipſe ſolus cognoſcit , vel cui ipſe voluerit revelare : ac proindè evidens eſt , multas Deum habere perfectiones , quas homo certò cognoſcere non poteſt , niſi Deus eas revelare voluerit : ac proindè evidens eſt, non poſse hominem pervenire ad cognoſcendum Deum , & divina ſine errore , niſi per viam fidei , nimirum credendo Deo loquenti ea , quæ per diſcurſum naturalem ſcire certò non poſsumus . Ergò ſtultiſſimum eſt dicere , homines non poſse credere Deum eſse Trinum, quia id demonſtrare non poſsunt.

Hinc Magnus Doctor Chriſtianorum S. Thomas , ſecutus D. Auguſtinum 2. 2: q. 2. art. 3. & 4. inquirit duo: primum :
„ An credere aliquid ſupra rationem na-
„ turalem , ſit neceſsarium ad ſalutem ?
„ Secundum , utrum credere ea , quæ
„ ratione naturali probari poſsunt, ſit
„ neceſsarium ? Et ad utramque quæſtio-

nem

nem respondet affirmativè ; & postquàm probavit primum,transiens ad secundum, sic in 4. art. inquit : Dicendum , quòd
,, necessarium est homini accipere per mo-
,, dum fidei non solùm ea, quæ sunt supra
,, rationem, sed etiam ea , quæ per ratio-
,, nem cognosci possunt , & hoc propter
,, tria . Primò,ut homo citiùs ad verita-
,, tis Divinæ cognitionem perveniat :
,, scientia enim , ad quam pertinet pro-
,, bare Deum esse (nempè Metaphysica,
,, & Theologia) & alia hujusmodi de
,, Deo , ultimò homini addiscenda pro-
,, ponitur , præsuppositis multis aliis
,, scientiis , & sic nonnisi post multum
,, tempus vitæ suæ homo ad cognitionem
,, Dei perveniret . Secundò , ut cognitio
,, Dei sit communior ; multi enim in stu-
,, diis scientiæ proficere non possunt , vel
,, propter hebetudinem ingenii, vel prop-
,, ter alias occupationes , & necessitates
,, temporalis vitæ, vel propter torporem
,, addiscendi, qui omnes à Dei cognitione
,, fraudarentur, nisi proponerentur eis di-
,, vina per modum fidei . Tertiò propter
,, certitudinem . Ratio enim humana in
,, rebus divinis est multum deficiens ; cu-
,, jus signum est ; quòd Philosophi de re-
,, bus humanis naturali investigatione
,, per-

„ perscrutante, in multis erraverunt, & „ sibi ipsis contraria senserunt. Ut ergò „ esset indubitata, & certa cognitio apud „ homines de Deo, oportuit ut Divina „ eis per modum fidei traderentur, quasi à „ Deo dicta, qui mentiri non potest. Hactenus S. Thomas.

Ex his manifestè patet, Christianos prudentèr sibi persuadere, Deum esse Trinum, & unum, quamvis id ratione naturali non demonstretur. Quia evidens est, Deum dignum esse, cui aliquid revelanti, & affirmanti credamus, quamvis non intelligamus, quo pacto se habeat illud mysterium, quod revelat. Nos autem habemus manifestissima argumenta ad nobis persuadendum, Deum revelasse Trinitatem, illa scilicet omnia; quæ habemus ad credendum Christum esse Deum, & Doctorem veritatis, quia moralitèr evidens est, Christum hoc docuisse.

C A-

CAPUT DECIMUM.

Proponitur colloquium, quod Author habuit cum Mauro arguto, & inter suos erudito, qui nolebat Christianæ Fidei nomen dare, quia capere non poterat quomodo Deus sit Trinus in Personis, & quomodo potuerit fieri homo. Ubi simbolis, & similitudinibus explicantur Mysteria Trinitatis, & Incarnationis.

§. I.

POst finitam Missionem Malacensem, factam Chistianis ad finem anni 1669. dum ego Malacæ prædicabam Mahumetanis, & Cathecumenos ad Baptismum instruebam, socius meus profectus est Sexifirmum, vulgò Velez Malaga, ad Missionem exhibendam Christianis: post Baptismum solemnem Cathecumenorum celebratum die S. Joanni Evangelistæ sacro illius anni; illuc ego quoque migravi Mahumetanis prædicaturus, ut enixè desiderabat Excellentissimus D. Marchio de Sācillana, Dux Generalis per illas maritimas oras, & Excellentissima Marchionissa èjus uxor, uterque non minus virtutum

ſplendore, quàm natalium gloria illuſtris: quod & præſtiti ſub initium anni 1670. operam navante Excellentiſſimo Principe, ut Mahumetani omnes ibi commorantes, conciones audirent, poſteaque celebratus eſt quoque Baptiſmus ſolemnis ſex vel ſeptem Mahumetanorum, qui ad Chriſtum converſi ſunt, quos in ſacro fonte tenuerunt Excellentiſſimi Marchiones, & ſplendidis veſtibus induerunt, ut majori cum decore ſacra functio perageretur.

In hac Civitate Mahumetanum inveni, Amete Solymam nomine, cæteris Africanis, quos videram, argutiorem, & melioris indolis, qui non ſolùm linguam Hiſpanam expeditè loquebatur, ſed libros noſtros legebat, & legendo percurrerat totum ſymbolum fidei R. P. Fr. Ludovici Granatenſis: erat vir pacatus, & modeſtus, fidelis & verax, & qui inter Chriſtianos tanquam vir probus, & honeſtus habebatur: quia revera virtutibus moralibus erat præditus. Erat homo iſte ſuæ ſectæ tenaciſſimus, legemque ſuam exactè obſervabat. Propter has cauſas hujus viri converſionem, præ reliquis deſiderabam; quia ſi ſemel ad Chriſtum tranſiret, multos ſecum ad fidem veram duceret, & nobis ad cæterorum converſionem maximo uſui foret.

foret. Sed conversio infidelium non est hominis volentis, sed Dei miserentis Illum publicè, & privatim sæpè aggressus sum; audiebatque attentè argumenta, quæ conficiebam,& palam fatebatur,se nescire solvere ea argumenta: cæterum non propterea cor suum inclinari ad Religionem Christianam; præcipua difficultas ipsum retrahens, erant duo præcipua Christianæ Fidei fundamenta, nempè Dei Incarnatio, & Trinitatis Personarum. Deus, ajebat, unus est, si unus, quomodo trinus? Si trinus, quomodo unus? Non capio, non intelligo: hoc impossibile apparet: unitas essentiæ, & Trinitas Personarum inter se cohærere non possunt: unaquæque enim Persona suam essentiam habet: si ergò sunt tres Personæ, tres habent essentias, seu naturas: ergò erunt tres Dii. Rursùs quomodo Deus immortalis potuit fieri homo passibilis, & mortalis? Hoc durissimum mihi videtur,& pęnitus impossibile,& ideò non possum amplecti Religionem Christianam.

Cùm ego animadvertissem hujus hominis bonam indolem, & ingenium percipiendi argumenta capax, decrevi seorsim cum illo de rebus fidei non raptim, sed ex instituto agere, & ideò illum mecum ut fa-

mulum Sexifirmo Malacam deduxi, atque cum illo amicabiliter, & confidenter agens in itinere illo, quod novem, vel decem leucis conſtat, de rebus Religionis fusè diſputavi. Et inprimis illi exponere conatus ſum myſteria illa, quæ ipſi difficultatem ingerebant. Ne exiſtimes (ajebam) nos Chriſtianos aſſerere in Deo, tres Perſonas, ità diſtinctas, & ſeparatas, ſicut unus homo diſtinguitur ab alio homine. Inter nos ubi dantur tres Perſonæ diſtinctæ, neceſſe eſt ut dentur tres homines; quia unaquæque Perſona habet ſuam naturam humanam diſtinctam à natura humana alterius, nimirum diſtinctum corpus, & diſtinctam animam; & ideò tres Perſonæ humanæ ſunt tres homines, quia ubi dantur tres Perſonæ, dantur tria corpora, & tres animæ, ac proindè tres naturæ humanæ: ubi autem reperiuntur plures naturæ humanæ, plures debent homines reperiri. At tres divinæ Perſonæ habent eamdem naturam divinam, eaſdem perfectiones, eumdem intellectum, eamdem voluntatem, eandem potentiam, & ſic de reliquis perfectionibus: undè quamvis Perſonæ ſunt tres, non ſunt tres Dii, ſed unus Deus, quia non habent tres eſſentias, ſed unicam ſimpliciſſimam. Natura Dei non coſtat corpore, & anima,

ſicut noſtra; quia Deus non eſt ſubſtantia corporea, quæ manibus contrectari poſſit, vel ſenſibus corporalibus percipi; ſed eſt ſubſtantia incorporea, ſpiritualis, & ſimpliciſſima, quæ ſolo intellectu cognoſci poteſt. Habent ergò tres divinæ Perſonæ eamdem ſimpliciſſimam eſſentiam, ſeu naturam, & ideò tres divinæ Perſonæ non ſunt tres Dii, ſed unus. Certè ſi tres perſonæ humanæ, v. g. Petrus, Joannes, & Didacus, haberent idem omninò corpus, & eandem numerò animam, eſſent tres Perſonæ, & tamen foret unicus homo. Cęterum id in creatis non contingit; quia natura humana eſt finita, & limitata, ac proindè una natura ſolùm eſt capax exiſtendi in una perſona, ſolùm eſt capax conſtituendi unam perſonam: undè natura Petri nequit conſtituere niſi perſonam Petri, & non poteſt conſtituere perſonam Pauli: at natura divina eſt infinita, & illimitata, & immenſa & ob hanc infinitatem poſtulat conſtituere plures perſonas inter ſe diſtinctas. Nonne vides, Amete, quamcumque perſonam creatam eſſe in ſpatio loci determinato, v.g. Malacæ, & non Martriti? Et nihilominus tu fateris Deum ſimul eſſe hìc, & Matriti, in Hiſpania, & in Africa, & in omnibus locis ſimul: undè hoc?

Certè respondebis, hoc competere Deo, quia Deus est infinitus, & illimitatus, substantia autem infinita non debet esse alligata alicui loco determinato, sed debet esse ubique præsens tota. Similiter ego dico tibi, quòd natura divina, quia est infinita, & illimitata, non existit in una sola persona, sed in tribus: naturæ autem creatæ, quia sunt finitæ, & limitatæ, & imperfectæ, non possunt ultrà unam personam extendi; sed una natura unam tantùm habet personam.

Non debes cogitare, has divinas Personas, esse ab invicem separatas, sicuti invicem sunt distinctæ: sicut enim sunt distinctæ, quia una procedit ab alia, Filius à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre, & Filio: ità sunt inter se inseparabiles, quia omnes existunt in eâdem essentia divina. Sic corpus solis, radius solis, & calor solis, inter se sunt res distinctæ, quia corpus solis non est radius solis, sed est principium radii, & radius est principium caloris: & tamen sol, radius, & calor in una natura solis conjunguntur, & nunquam separantur, sed ubicumque existit sol, ibi existunt radius solis, & calor solis. Undè istæ tres Personæ sunt inter se omninò æquales in duratione, in sapientia, & cæteris perfectionibus

bus. Quamvis enim Pater ſit principium Filii, & Pater, & Filius ſint principium Spiritus Sancti, tamen Pater non eſt antiquior Filio; nec Pater, & Filius ſunt antiquiores Spiritu Sancto. Sic quamvis ſol ſit principium lucis, ſol non eſt antiquior luce, quia nunquam extitit ſol, quin habuerit lucem: & quamvis ignis ſit principium caloris, & quaſi pater caloris, tamen ignis non eſt antiquior calore, ſed ab initio mundi fuerunt ſimul. Deus Pater non habet principium ſuæ durationis, quia ſemper fuit: nec Deus Filius, quia Deus Pater nunquam extitit, quin produceret Filium, ſicut ſol nunquam extitit, quin diffunderet à ſe radium lucis, & in ſe lucem haberet.

Anima noſtra una eſt, & cùm ſit una dumtaxat, tres nihilominus habet potentias, quæ in illa ſemper exiſtunt, & nunquam extra animam exiſtere poſſunt, nimirum intellectum, voluntatem, & memoriam. Ad hunc ergò modum dico tibi, in Deo, qui unus eſt, tres exiſtere Perſonas inter ſe realitèr diſtinctas, quia inter ſe comparantur tanquam producens, & productum; quæ tamen à Deo non diſtinguntur; quia cùm Deus ob ſuam infinitam ſimplicitatem capax non ſit com-

positionis ; quidquid in Deo existit, Deus est. In creatis aliter se res habet, nam non omne quod est in anima, & corpore nostro est idem realiter cum anima, & corpore: siquidem anima nostra, & corpus nostrum sunt capacia compositionis, & mutationis.

§. II.

Rationes probabiliter suadentes pluralitatem Personarum in Deo.

QUòd in Deo debeat dari pluralitas personarum, tibi volo explicare hac ratione. Nam proprium est boni esse communicativum sui: & majoris boni esse magis communicativum: ergò boni infiniti proprium est se communicare infinitè: sed Deus per productiones ad extrà non se communicat infinitè: ergò habet ad intra aliquas productiones, per quas se communicet infinitè. Ideò ergo dicimus Patrem æternum generare Filium æternum sibi consubstantialem, & Patrem, & Filium producere Spiritum Sanctum sibi in omnibus æqualem, quia Deus habet infinitam bonitatem: ac proindè debuit habere naturam infinitè fæcundam ad se diffundendum, & communi-

nicandum personis realiter inter se distinctis.

Sanè Deus per Prophetam Isaiam cap.66. v.9. dicit: *Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus: Si ego, qui generationem aliis tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus?* Deus est summè perfectus: posse autem generare sibi similem, est perfectio: & sterilitas, atque infœcunditas est imperfectio. Ergò Deus habet perfectionem hanc fœcunditatis, quòd possit generare sibi similem. Ergò Deus habet Filium sibi similem, & consubstantialem; & consequenter habet Filium, qui sit Deus. Nam sicut filius hominis est homo, & filius Leonis est Leo, ità Filius naturalis Dei debet esse Deus. Est ergò rationi maximè conforme, quòd in Deo non detur una tantùm Persona, sed plures. Quod alia ratione volo tibi exponere. Certè Deus est summè fœlix, & summè beatus: ad cumulum autem fœlicitatis pertinet, quòd persona rationalis habeat aliam personam sibi similem, cum qua possit loqui, & cui possit secreta cordis aperire.

Nonne tibi videtur, quòd quando Deus creavit Adamum, non creasset illum in perfecta felicitate, si illum reliquisset

cum

cum solis brutis animalibus, cum quibus loqui, & communicare non posset, & non creasset Evam ipsi similem, cum qua amicitiam, & societatem habere posset? Attende, quæso, omnes creaturæ minus sunt respectu Dei, quàm bruta animalia respectu hominis. Si ergò homo non esset cumulatè fęlix, si non haberet societatem cum alia persona humana, & maneret cum solis brutis animantibus: nec Deus esset cumulatè fęlix, si non haberet aliam Personam divinam, cum qua loqui posset, & amicitiam, atque societatem habere. Quamvis enim Deus possit loqui cum Angelis, & cum hominibus; tamen non potest cum illis loqui plenè, quia illi, capaces non sunt, ut Deus integrè illis manifestet omnia, quæ scit. Et Deus loquens cum Angelis, se habet sicut vir sapientissimus loquens cum homine rustico, & rudi; minus enim capaces sunt Angeli comprehendendi, quæ Deus scit, quàm rusticus comprehendendi, quæ scit vir sapientissimus, & omnibus scientiis perfectissimè instructus. Undè sicut vir sapiens non esset cumulatè fęlix, si solum posset loqui cum rusticis, & ignorantibus: ità Deus non esset cumulatè fęlix, si solùm posset loqui cum creaturis. Prætereà cùm Deus fuerit per totam æternitatem sine

sine creaturis, nō habuisset per totam æternitatē personam rationalem, cū qua loqueretur: ac proindè fuisset per totam æternitatem mutus, si non darentur multæ Personæ divinæ. Ergò dicendum est, dari multas Personas divinas, ut ita una possit perfectè loqui cum altera, & dari personam loquentem, & personam audientem, & comprehendentem omnia, quæ alia persona ipsi loquitur. Dicimus autem, has personas esse tres, nec plures, neque pauciores.

§. III.

Exponitur, quomodo in Deo detur Pater, & Filius, & insuper Spiritus Sanctus.

UT autem tu intelligas, quomodo in Deo dari possit Pater, & Filius; & præter Patrem, & Filium detur tertia Persona, quam vocamus Spiritum Sanctum, id tibi exponere volo. Exposui autem supra cap. 4. similitudine ducta ab homine seipsum intelligente, & amante nam dum se intelligit format sui imaginem, quæ est quædam proles intellectus, & dicitur verbum, & cùm per hanc imaginem obiicitur menti hominis ejus bonitas, & perfectio, homo producit amorem sui: & ideò

ideò ibi mens intelligens eſt quaſi pater, verbum mentis eſt quaſi filius, & amor à mente per verbum procedens, eſt quaſi ſpiritus. Et adduxi ſimilitudinem ſpeculi, qua ſuprà cap. 4. generationem Filii in divinis expoſui. Et ideò progredior ad explicandam proceſſionem Spiritus Sancti.

Sicut enim quia Deus eſt ſummè intellectivus, hoc ipſo, quòd ſeipſum intelligat, producit per ipſum actum intelligendi imaginem quandam perfectiſſimam ſui ipſius, quæ eſt Verbum repræſentans Deũ, & omnia quæ Deus poteſt facere,ac proindè eſt veluti ars quædam, & exemplar rerum omnium factibilium; ac proindè Deus per Verbum ſuum omnia produxit, ſicut artifex in creatis fabricat domum, per exemplar, & ſimulachrum, ſeu idæam domus, quam idæam intra ſe gerit, ſeu in mente ſua format. Ità, quia Deus eſt ſummè volitivus,producit per verbum, amorem quendam ſui infinitè perfectum: nihil enim poteſt voluntate amari, niſi ſit in intellectu conceptum. Hic autem amor procedens à Deo per Verbum, eſt tertia Perſona, quam vocamus Spiritum Sanctum: quæ procedit à Patre, & Filio per voluntatem,& amorem; ſicut Verbum, ſeu Filius procedit à Patre per intellectũ.

Id

Id,ut aliquomodo percipias,reflecte suprà id, quod in nobis contingit. Quando rem aliquam attentè, & seriò cogitamus, formamus intra nos quandam imaginem, quæ rem illam nobis repræsentat: si autem res repræsentata sit aliqua persona bona, & pulchra, ex imagine illius rei oritur in nobis amor, impulsus, & inclinatio vitalis in rem illam cognitam, & repræsentatam. Sic ergò Deus, seipsum contemplans, & comprehendens, producit imaginem perfectissimam suarum perfectionum; & perfectiones illæ divinæ, ut repræsentatæ per ejusmodi imaginem, seu Verbum rapiunt divinam voluntatem in sui amorem, ac proindè Deus Peter mediante illo Verbo, seu imagine perfectissima suæ bonitatis, & simul cum illo, producit amorem quendam infinitum erga bonitatem illam repræsentatam per Verbum,& in Verbo. Et hic amor productus est Spiritus Sanctus, & tertia Persona divina.

* *
*

§. IV.

§. IV.

Cur in Deo dentur tres Personæ, neque plures, neque pauciores.

UNdè percipies rationem, cur in Deo ponamus tres Personas, neque plures, neque pauciores. Ratio est, quia emanationes, seu productiones in divinis accipi non possunt, nisi secundùm actiones, quæ in agente manent: hujusmodi autem actiones in natura intellectuali, & divina non sunt nisi duæ, scilicèt *intelligere*, & *velle*: undè productiones in divinis non possunt esse nisi duæ, & Personæ divinæ, non nisi tres, nam prima persona est omninò improducta, & innascibilis, nempè Pater, qui est origo prima, & fons divinarum Personarum: Pater per actionem intelligendi producit Verbum, seu Filium: Pater verò, & Filius per actionem amandi producunt Spiritum Sanctũ; & hic sistunt divinæ processiones, seu emanationes. Quia ergò Deus est substantia spiritualis infinita, est persona, quia est actu intelligens infinitè, per actionem intelligendi producit Verbum, & quia est amans infinitè per actionem amandi per

Ver-

Verbum, & ſimul cum-Verbo,producit Spiritum Sanctum: & ſic ſunt tres Perſonæ divinæ.

Explicato myſterio Trinitatis, tranſivi ad explicandum Myſterium Incarnationis, & fusè illud expoſui eo modo, quo illud exponit Sanctus Thomas opuſculo 3.cap.6.Cujus explicationem hic apponere decrevi, ut Chriſti prædicator ad manum habeat dilucidam tanti myſterii expoſitionem:quæ licèt non ſit proponenda ruſticis Mahumetanis, ſi tamen inter illos ſit aliquis perſpicax, & acutus, & repugnantiam inveniat illo myſterio, ei poteſt exponi, ut ego præſtiti cum Amete Solimam.

§. V.

Quomodo exponendum ſit Myſterium Incarnationis ex Sancto Thoma.

„ CUm dicimus,Deum hominem fieri, „ non exiſtimes, Amete, hoc ita „ accipiendum eſſe, ut Deus convertatur „ in hominem, ſicut aër fit ignis, cùm in „ ignem convertitur. Immutabilis enim „ eſt Dei natura: corporea autem ſunt, „ quæ invicem convertuntur. Spiritualis autem natura in naturam corpoream non con-

convertitur, sed potest ei aliqualiter uniri propter efficaciam suæ virtutis, sicut anima unitur corpori: licèt humana natura ex anima constet, & corpore, anima autem non corporeæ, sed spiritualis naturæ sit, omnis tamen creatura spiritualis deficit à simplicitate diviná multò amplius, quàm corporea creatura à simplicitate spiritualis naturæ. Sicut ergò spiritualis natura unitur corpori per efficaciam suæ virtutis, ità, & Deus potest uniri tam spirituali, quàm corporali, & secundùm hunc modum dicimus, Deum naturæ humanæ fuisse unitum. Est autem attendẽdum, quòd unumquodq; maximè videtur esse illud, quòd invenitur in eo esse principium. Omnia autem alia videntur ei, quod est principium, adhærere, & quodammodo assumi, in quantum id, quod est principium, aliis utitur secundum suam dispositionem: quod quidem patet non solùm in ordinatione ciuili, in qua principes civitatis quasi tota civitas esse videntur, & aliis utuntur secundùm suam dispositionẽ, ut sibi adhærentibus mẽbris, sed etiam in adunatione naturali. Licèt enim homo naturaliter constet ex anima, & corpore, principaliùs tamen homo videtur esse anima, quàm corpus, quod animæ adhæret, & quo anima utitur ad operatio-

nes

nes animæ convenientes. Sic ergò, & in unione Dei ad creaturam, non trahitur Deitas ad humanam naturam, sed humana natura à Deo assumitur non quidem ut convertatur in Deum, sed ut Deo adhæreat, & sunt quodammmodo, anima, & corpus sic assumpta, anima, & corpus ipsius Dei, sicut partes corporis assumptæ ab anima sunt quodammodo ipsius animæ membra. Est tamen in hoc aliqua differentia attendenda. Nam anima licèt sit perfectior corpore, non tamen totam perfectionem in se possidet humanæ naturæ: undè corpus sic ei advenit, ut ex corpore, & anima una compleatur humana natura, cujus quædam partes sunt anima, & corpus: sed Deus ita est in natura sua perfectus, ut plenitudini naturæ ipsius nihil adiici possit; undè cum natura divina non potest sic uniri altera natura, ut ex utraque una constituatur natura communis: sic enim natura divina par esset illius naturæ communis, quod repugnat perfectioni divinæ naturæ; nam omnis pars imperfecta est: Deus ergò Dei Verbum sic humanam naturam assumpsit, quæ ex anima constat, & corpore, ut tamen nec altera transiret in alteram, nec ex duabus una natura conflaretur, sed post unionem

duæ naturæ distinctæ remanerent quantum ad proprietates naturarum. Est autem rursùs considerandum, quòd cùm spiritualis corporeæ uniatur per spiritualem virtutem, quantò fuerit major virtus spiritualis naturæ, tantò perfectiùs,& firmiùs sibi naturam inferiorem assumit. Est autem Dei virtus infinita, cui omnis creatura subiicitur, & unaquaque utitur pro suo arbitrio: non autem eis uteretur, nisi aliquomodo per efficaciam suæ virtutis uniretur eis. Tantò autem alicui naturæ perfectiùs unitur, quantò in eo magis suam virtutem exercet: Inter omnes siquidem creaturas virtutem suam exercet quantum ad hoc, quòd omnibus esse largitur, & ad proprias operationes movet, & secundùm hoc quodam communi modo in omnibus rebus dicitur esse. Sed specialiori quodammodo virtutem suam exercet in mentibus sanctis,quas non solum in esse conservat, & ad operandum movet, sicut alias creaturas, sed etiam eas convertit ad se cognoscendum,& amandum, undè etiam sic in sanctis mentibus specialitèr dicitur habitare, & mentes sanctæ Deo plenæ esse dicuntur. Quia ergò secundùm quantitatem virtutis, quam Deus exercet in creaturam, magis, & minus dicitur creaturæ

uni-

uniri, patet quòd cùm efficacia divinæ virtutis humano intellectu compræhendi non possit, sublimiori modo Deus potest creaturæ uniri, quàm intellectus humanus capere possit. Quodam ergò incomprehensibili,& ineffabili modo dicimus Deum unitum esse humanæ naturæ in Christo,non solùm per inhabitationem, sicut in aliis sanctis, sed quodam modo singulari, ità quòd humana natura esset quædam Filii Dei natura, ut Filius Dei, qui ab æterno habet naturam divinam à Patre, ex tempore per assumptionem mirabilem,habeat humanam naturam ex genere nostro, & sic quælibet partes humanæ naturæ ipsius Filii Dei dici possunt Deus, & quidquid agit, vel patitur quælibet pars naturæ humanæ in Filio Dei, potest attribui unigenito Dei Verbo. Undè non inconvenienter dicimus, animam, & corpus esse Filii Dei, & oculos, & manus, & quòd Filius Dei corporalitèr videat per oculi visionem, & audit per auris auditum, & sic de aliis, quæ partibus animæ, vel corporis convenire possunt. Hujus autem unionis admirabilis nullum convenientiùs exemplum inveniri potest, quàm unio corporis, & animæ rationalis.Est etiam non inconvenientius exemplum de hoc, quòd Verbum nostrum in

corde manet absconditum, & sensibile fit per assumptionem vocis, & scripturæ. Sed tamen hæc exempla à prædicta unionis repræsentatione deficiunt, sicut & cætera exempla humana à rebus divinis. Nam neque Deitas sic unitur humanæ naturæ, ut sit pars alicujus naturæ; neque sic unitur humanæ naturæ, ut solùm significetur per eam sicut verbum cordis significatur per vocem, aut scripturam, sed sic ut veraciter Filius Dei habeat naturam humanam, & homo dicatur. Patet ergò, quòd non dicimus, Deum unitum esse corporeæ naturæ, ut sit virtus in corpore ad modum materialium, & corporalium virtutum, quia nec intellectus animæ corpori unitæ sic est virtus in corpore. Multò minus ergò Dei Verbum, quod ineffabilitèr, & sublimiori modo sibi naturam humanam assumpsit. Patet etiam secundùm præmissa, quòd Filius Dei, & divinam naturam habet, & humanam, unam ab æterno, aliam ex tempore per assumptionem. Contigit autem, ab eodem plura haberi secundùm diversos modos, in quibus tamen omnibus semper quod est principaliùs, habere dicitur: quod autem minùs principale haberi. Habet enim totum multas partes, ut homo manus, & pedes. Non autem dicimus è con-

verso, quod manus, & pedes habeant hominem. Habet etiam unum subjectum multa accidentia, sicut pomum colorem, & odorem, non è converso. Habet etiam homo aliqua exteriora, sicut possessiones, & vestes, non è converso. In solis autem illis, quæ sunt partes alicujus unius essentiales aliquando aliquid dicitur habere, & haberi, ut anima corpus, & corpus animam. Et similiter in quantum vir, & uxor in matrimonio conjunguntur, dicitur vir habere uxorem, & uxor virum. Et similiter in his, quæ per relationem uniuntur, sicut dicimus, quod pater habet filium, & filius patrem. Si ergò sic uniretur Deus humanæ naturæ, sicut anima corpori, ut ex his constitueretur una natura communis, posset dici, quod Deus habet naturam humanam, & humana natura habet Deum, sicut anima habet corpus, & è converso. Sed quia ex divina, & humana natura non potest constitui una natura, propter perfectionem divinæ, ut dictum est, & tamen in prædicta unione principalius est, quod est ex parte Dei, manifestè consequitur, quòd ex parte Dei accipi oportet, id quod habet naturam humanam. Illud autem, quod per aliquam naturam dicitur esse suppositum, vel hypostasis naturæ illius, sicut quod

habet naturam equi, dicitur esse hypostasis, vel suppositum naturæ equinæ. Et si sit natura intellectualis, quæ habetur, talis hypostasis dicitur persona. Sicut dicimus Petrum esse personam, qui naturam humanam habet, quæ est intellectualis natura.

Cùm ergo Filius Dei unigenitum Dei Verbum per assumptionem habeat humanam naturam, ut dictum est, sequitur, quod sit hypostasis, vel suppositum, vel persona humanæ naturæ. Et cùm ab æterno habeat divinam naturam, non per modum compositionis, sed simplicis identitatis, dicitur etiam hypostasis, vel persona divinæ naturæ, secundùm tamen, quod divina verbis humanis exprimi possunt. Ipsum ergò unigenitum Dei Verbum est hypostasis, vel persona duarum naturarum, divinæ scilicèt, & humanæ, in duabus naturis subsistens. Si quis autem obiiciat, quòd humana natura etiam in Christo non sit accidens, sed substantia quædam, non autem universalis, sed particularis, quæ hypostasis dicitur, videtur consequi, quòd ipsa humana natura in Christo hypostasis quædam sit præter hypostasim Dei Verbi, & sic in Christo erunt duæ hypostases. Considerare debet, qui sic obiicit, quòd non omnis substantia particularis hypostasis di-

dicitur, sed solùm illa, quæ ab aliquo principaliori non habetur. Manus enim hominis substantia est quædam particularis, non tamen potest dici hypostasis, nec persona, quia habetur à principaliori, quod est homo: alioquin in quovis homine essent tot hypostases, vel personæ, quot membra, vel partes. Humana ergò natura in Christo non est accidens, sed substantia non universalis, sed particularis: nec tamen hypostasis dici potest, quia assumitur à principaliori, scilicet à Dei Verbo. Sic ergò Christus est unus propter personæ, vel hypostasis unitatem, nec potest dici esse duo. Sed propriè dicitur, quòd habet duas naturas, Et licèt divina natura prædicetur de hypostasi Christi, quæ est hypostasis Verbi Dei, quod est ejus essentia, tamen humana natura non potest prædicari de eo in abstracto, sicut nec de aliquo habente humanam naturam. Sicut enim non possumus dicere, quòd Petrus est humana natura, sed quòd est homo, in quantum habet humanam naturam; ità nec possumus dicere, quòd Dei Verbum est humana natura, sed quòd habet humanam naturam assumptam, & ex hoc dicitur homo. Utraque ergò natura prædicatur de Verbo Dei, sed una in concreto tantùm, scilicet huma-

na, ut cùm dicimus, Filius Dei eſt homo: divina verò natura, & in abſtracto, & in concreto dici poteſt, ut quod Verbum Dei, eſt divina eſſentia, vel natura, & quod eſt Deus.

Cùm autem Deus ſit habens divinam naturam, & homo ſit habens humanam naturam, per hæc duo nomina ſignificantur duæ naturæ habitæ, ſed unus habens utramque. Et cùm habens naturam, ſit hypoſtaſis, ſicut in nomine Dei intelligitur hypoſtaſis Verbi Dei, ità in nomine hominis intelligitur Verbum Dei, ſecundùm quod attribuitur Chriſto. Et ſic patet, quòd per hoc, quod dicimus Deum Chriſtum, & hominem, non dicimus eum eſſe duo, ſed unum in duabus naturis. Quia verò ea, quæ conveniunt naturæ, attribui poſſunt hypoſtaſi illius naturæ, hypoſtaſis autem tam humanæ naturæ, quàm divinæ includitur tàm in homine ſignificante divinam naturam, quàm in homine ſignificante humanam, quod eſt eadem hypoſtaſis habens utramque naturam, conſequens eſt, ut tàm humana, quàm divina prædicentur de illa hypoſtaſi; ſeu ſecundùm quod includitur in nomine ſignificante divinam naturam, ſeu ſecundùm quod includitur in nomine ſignificante humanam. Poſſumus

enim

enim dicere, quòd Deus Verbum Dei, est conceptus, & natus de Virgine, passus, mortuus, & sepultus, attribuentes hypostasi Verbi humani propter humanam naturã: & è converso possumus dicere, quòd homo ille est unum cum Patre, & quòd est ab æterno, & quòd creavit mundum propter divinam naturam. In his ergò tam diversis de Christo prædicandis distinctio invenitur, si consideretur, secundùm quod ista de Christo dicuntur.

Quædam enim dicuntur secundùm humanam naturam, quædam secundùm divinam. Si autem consideretur, de quo dicuntur, indistinctè proferuntur, quia eadem est hypostasis, & quæ divina, humana dicuntur, ut si dicam, quod idem est homo, qui videt, & audit, sed non secundũ idem. Videt enim secundùm oculos, & audit secundùm aures. Idem etiam est pomũ, quod videtur, & adoratur, sed hoc quidem colore, illud autem odore, ratione cujus dicere possumus, quòd videns audit, & audiens videt, & visum odoratur, & odoratum videtur. Et similiter dicere possumus, quòd Deus nascitur de Virgine propter humanam naturam, & homo ille est æternus propter divinam.

§. VI.

§. VI.

Explicatur Mysterium Incarnationis variis similitudinibus.

VAria adduxi symbola, & exempla sensibilia, quibus huic Mauro emollirem difficultatem, quam experiebatur in credendo hoc mysterio. Non quia existimarem, illa sufficicere ad persuadendum mysterium tam arduum, & superans omnē humanum discursum; sed ut minorem difficultatem experiretur, & ut ostenderem, non esse impossibile, ut ipse existimabat.

Primò igitur explicui hoc mysterium exemplo *insitionis* desumpto ex Theodoreto, Dialogo *inconfusus*. Nam si tu haberes in tuo horto nobilissimum truncum pyri habentem unum ramum, huic trunco posses inserere alium ramum, prunum, v. g. & tunc iam eadem arbor esset pyrus, & prunus, produceretque duos fructus specie diversos, nimirum pyra, & pruna. Et in eodem trunco, veluti in eadem hypostasi, & supposito existeret duplex natura, & natura pyri, & natura pruni; nec propterea esset duplex arbor, sed unica, cui esset connaturalis natura pyri, quia cum illa nasceretur,

fetur, natura autem pruni licèt per *insitionem* appropriaretur ipsi, tamen ex se esset extranea à natura pyri. Sic ergo cogita Verbum divinum, seu Personam Filii Dei, tanquam arborem divinam habentem ex se ramum divinitatis, & ferentem ex se fructus omnino divinos; huic divinæ arbori, & quasi nobilissimo trunco inseruit omnipotentia Dei ramum humanitatis. Unde Verbum post incarnationem jam habet duplicem naturam quasi duplicem ramum; habet quidem naturam divinam sibi connaturalem, & secum identificatam: & simul habet naturam humanam ex se quidem extraneam, quæ tamen per *insitionem* incarnationis inserta est personæ Filii Dei, & facta est propria Filii Dei. Unde eadem persona Filii Dei habet naturam divinam, & humanam, ac proinde est Deus, & Homo. Unde Christus est una arbor cũ duplici fructu, divino, et humano, habet enim operationes Dei; quia est Deus, & operationes humanas, quia est Homo. Sicut pyrus, cui inserta est prunus, habet duplicem fructum.

Secundò id ipsum explicui exemplo *ignitionis* desumpto ex D. Basilio. Sumamus, ferrum candens, vel carbonem ignitum. Non ne vides, quòd ignis totum ferrum

ferrum penetrat, occupat, et ad ſuam puritatem, et nitorem trahit, ſibique penitus adſtringit, et unit: Sic ergo conſidera, quòd Verbum divinum tanquam ignis ſplendidiſſimus totam naturam humanam Chriſti panetravit, et omnes ejus partes ſibi univit. Nonne vides, quòd illa unio ignis cum ferro eſt ita intima, ut vix poſſimus alterum ab altero diſcernere, cùm tamen certum ſit, ibi poſt ignitionem manere naturam ferri. Hoc ergo modo debes cogitare unionem Verbi cũ humanitate eſſe penetratiſſimam, et vì illius humanitatem totam eſſe imbutam, et refulgentem igne divinitatis; et nihilominus manere cum diſtinctione à natura divina Verbi, à qua magis illuſtratur, et perficitur quàm ferrũ, vel carbo ignitus perficiatur ab igne ſecum penetrato. Et ſicut durante unione ignis cum ferro, ferrum redditur incapax ferruginis, nigroris, et frigoris: ita humanitas ratione unionis cum divinitate eſt incapax peccati, & erroris, quorum foret capax, ſi non eſſet unita Verbo divino. Vnde humanitas Chriſti differt à noſtra ſicut differt carbo ignitus à carbone extincto; et ſicut differt ferrum candens àferro frigido. Denique advertere debes, quod ſicut beneficio unionis inter ignem, et ferrum, operatio

ignis

ignis tribuitur ferro, et operatio ferri tribuitur igni: dicitur enim ferrum splendere, calefacere, urere, accendere, et ignis potest dici secare, dividere, penetrare, condensari; imperfectiones tamen ferri ignem non efficiunt. Ita beneficio illius admirabilis unionis inter Verbum divinum, et humanitatem; ea, quæ sunt hominis tribuntur Deo, et ea, quæ sunt Dei tribuuntur homini: sic tamen ut imperfectiones humanitatis non lædant divinitatem; sicut ferrum sua nigredine non inficit ignem, cui conjungitur.

Sed potissimùm ad hoc mysterium explicandum usus sum exemplo *animationis*: *sicut enim anima rationalis, & caro unus est homo, ita Deus, & homo vnus est Christus*; ut inquit Athanasius in symbolo. Adverte, Amete, quanta sit distantia inter animam, & carnem; anima enim est res subtilis, incorporea, simplex, viva, mobilis, pura, intelligens, immortalis, per se subsistens; caro est crassa, multiplex, impura, sordida, torpens, sensu, & ratione destituta, corruptioni obnoxia: & tamen anima vi sua, suoque contactu carnem extollit, & ad se trahit, sibique substantialiter unit, & unus ex utroque homo constat: & per hanc unionem caro fit spiritualis, pul-

chra,

chra, viva, mobilis, & bonorum animæ particeps, ita ut omnis honor, qui animæ defertur, simul etiam deferatur carni. Rursus, caro non gestat animam, sed anima carnem, & hæc in anima veluti in sustentante recumbit, non autem anima in carne: unde caro ad hypostasim animæ elevata, & unita videtur. Præterea iste homo, v. g. Petrus, simul est anima, & caro, vel ut magis propriè loquar animalis, & carnalis, ut animalis anima rationali, est incorporeus, immortalis, & ratione præditus, ut carnalis, est corporeus, mortalis, & ratione carens, &c. Denique quidquid operatur aut patitur caro, operatur vel patitur homo animalis: & quidquid operatur aut patitur anima, operatur, vel patitur etiam homo carnalis. Ad hunc ergo modum licèt quoad perfectionem inter naturam humanam, & Deum sit infinita distantia; tamen potest Deus sua infinita potentia naturam humanam in infinitam celsitudinem supra omnem creaturam attollere, & ad hypostasim, seu Personam Verbi (quæ naturę humanæ, & singulis ejus partibus intimè præsens erat) insolubili, & substantiali nexo adstringere, & unire potuit, ita ut iam non illa in se, & per se, sed in Verbo, veluti ramus terrenus in cœlesti trunco, & velu-

ti

ti corpus in regente, & subſtentante ſe anima ſubſiſtere. Nec idcirco Verbum mutari, ſed humanitas elevari, ad Verbum trahi, & modum quendam inexiſtendi Verbo accipere debuit. Sicut cùm magnes attrahit, & copulat ſibi ferrum, non magnes ſed ferrum mutatur: cùm Angelus aſſumit corpus, non Angelus, ſed corpus mutationem patitur: & cùm cera infunditur ſigillo, ipſa, non ſigillum mutatur. Hæc ſymbola adducit P. Leſſius in tract. de Perfect. Divin. ad explicandum hoc myſterium, & illis ego uſus ſum ad imprimendam aliquam notitiam hujus veritatis illi Mauro, ne tantam difficultatem ſentiret in ea credenda. Et in hoc colloquio aliquam partem viæ tranſegimus; ſed quia ut inquit Iſai. c. 7. v. 9. *Si non credideritis non intelligetis*, priùs debet perſuaderi myſterium aliquod eſſe revelatum à Deo, ac proinde credi debere, quàm illud rationibus explicemus; quia rationes illę homini habenti fidem deſerviunt ad acuendam intelligentiam; ubi autem fides non præcedit non ſufficiunt ad perſuadendum, illud myſterium eſſe verum:& ideo poſtquam explicui myſteria iſta; aliam viam aggreſſus ſum, qua pergere debent, qui infidelibus volunt perſuadere vera eſſe myſteria noſtræ fidei.

fidei. Nam colloquium hucusque habitum, in eum finem direxi, ut huic Mahumentano ostenderem non esse impossibile Mysterium Incarn. non autem ut rationibus persuaderem, debere ab illo acceptari ut verum.

CAPUT UNDECIMUM.

Quomodo Prædicatores Euangelici persuadere debent Infidelibus, vera esse mysteria nostræ Fidei.

QUia mysteria nostræ Fidei sunt omnino supernaturalia, & superant omnē rationem, & discursum naturalem, ratione naturali non potest directè ostendi eorū veritas; quia quod est supra omnem rationem, ratione demonstrari non potest. Et ideo licèt possimus solvere, quæ contra illa obiiciuntur, quia cùm impugnent veritatem, necesse est ut sint fallacia argumenta oppugnantia mysteria nostræ fidei: tamen non debet minister Evangelicus niti rationibus ad directè probandum illa esse vera: *Quæ igitur fidei sunt* (inquit D. Thom. 1. part. q. 32. artic. 1.) *non sunt tentanda probari, nisi per authoritates eis, qui authoritates recipiunt. Apud alios*

vero sufficit defendere, non esse impossibile quod praedicat fides. Unde Dionys. dicit cap. 2. de Divin. Nomin. Si aliquis est, qui totaliter eloquiis resistit, longè erit à nostra Phylosophia. Si autem ad veritatem eloquiorum scilicet sacrorum respicit, hoc & nos canone utimur. Hinc S. August. lib. de Fide, & symbolo cap. 9. circa finem ait: *Fides inconcussa tenenda est ut dicamus istam Trinitatem unum Deum; nec temerè aliquid de invisibilibus affirmamus tanquam scientes, sed tanquam credentes: quoniam videri nisi mundo corde non possunt.*

Colloquium ergo cum Amete Solimam prosequens, addidi: hucusque tibi explicui, quomodo sine repugnantia, & contradictione intelligi possit quod Deus factus sit homo; & quomodò Christus possit simul esse Deus, & homo: Nunc verò alia via utar, ut tibi persuadeam Christianae Religioni nomen dare. Et imprimis, amice Amete, stultum est, quòd tu tibi persuadeas mysteria Religionis Christianae esse falsa, quia tu ratione, & discursu tuo non potest assequi quomodo se habeant. Sic enim negare deberes, ut falsum omne illud quod tuo discursu non potes comprehendere. Hoc autem est manifestè absurdum: multa enim sunt, quae ratio naturalis non

valet comprehendere. Inter Aristotelem, & alios Philosophos diù, acritèrque disputatum est, an continuum componatur ex punctis indivisibilibus, an ex partibus semper divisibilibus in minores, & minores sine termino. Et hucusque nemo Philosophorum hanc difficultatem omnino vincere potuit, & veritatem palàm detegere. Rem illi explicui, quæstio est inter Philosophos, an si Angelus dividat hunc unguem in duas medietates; et rursus unam medietatem in alias duas, et sic deinceps, an aliquando perveniret ad punctum aliquod indivisibile, quod ampliùs non posset dividi. In qua quæstione Princeps Philosophorum Aristoteles negat, & multi cum illo. At Zeno cum aliis affirmat. Et nemo hucusque clarè ostendere potuit quisnam eorum sit veritatem assecutus. Rursùs tu certa experientia cognoscis fluxus, & refluxus maris: & tamen unde nam illi proveniant, ignoras.

Nos omninò videres res à longe experimur, & interposito medio opaco eas non videre, & tamen ignoramus quomodo fiat tam mirabilis visio in humore oculorum. Experimus homines tam fœlicis memoriæ, ut continuata serie multa recitare valeant: & tamen quomodo fiat illa

me-

memoratio, ignoramus. Scimus ex rudi massa formari fœtum in ventre fœminæ; & tamen quomodo id fiat, omninò ignoramus. Videmus ex grano, vel officulo arborem nasci, & quomodo id fiat nescimus. Experimur magnetem attrahere ferrum, & quomodo attractio fiat, ignoramus. Et ut alia omittam, vos Mauri creditis corporum resurrectionem; & tamen discursus naturalis non assequitur, quomodo corpus conversum in vermes, in hervas, vel in pisces (quando scilicet ab eis devoratur) possit resurgere. Ergò stultum est dicere: Deus non est Trinus, quia ego non assequor, quomodo hoc possit esse: Deus non est factus homo, quia ego non capio, quomodo id fieri potuerit. Ratio stultitiæ est, quia ratio evidens demonstrat, Deum esse infinitum, & incomprehensibilem ab omni humano, imò ab omni creato intellectu: si ergò est infinitus, poterit in se habere perfectiones aliquas, quas noster intellectus solo lumine naturali nequeat assequi: si est omnipotens: ergò potest aliquid facere quod discursus humanus non potest assequi, esse possibile. Ergò stat Mysteria Trinitatis, & Incarnationis esse vera quamvis tu non possis mente tua illa capere: ergò stultum est asserere, *non ità est, quia ego non capio.*

Christiani non credimus hæc mysteria, quia illa intellectu nostro comprehendimus; sed quia Deus, qui nec fallere, neque falli potest, illa nobis revelavit: Deo autem loquenti credere debemus, quamvis non intelligamus, quomodo esse possit id, quod ipse dicit. Certè quod tibi difficultatem ingerit, difficultatem ingessit vehementem Philosophis, & sapientibus, qui extra Religionem Christianam educati, impossibile primò judicabant, Deum esse Trinum, & Unum, & hominem crucifixum esse Deum. Et tamen id posteà firmissimè crediderunt, & in defensionem horum mysteriorum libros scripserunt, & multi eorum sanguinem pro hac fide profuderunt. Tales fuerunt Dionysius Areopagita, qui ad fidem Christi conversus est ab Apostolo Paulo (occasionem conversionis exposui ex Actibus Apostolorum cap. 17.) Insignis iste Philosophus cum esset annos natus viginiti quinque, & Heliopoli in Egypto commoraretur, mirandam illam solis Eclypsim, quæ tempore Passionis Domini contigit, vidit: & causam ignorans obstupuit: & posteà ex Paulo cognoscens hoc prodigium accidisse in morte Jesu Christi, quem Paulus Atheniensibus prædicabat; hinc motus non parum

est

est ad amplectendam eã fidem, quam Apostolus prædicabat. Et posteà illam scriptis illustravit,& pro hac fideMartyr occubuit: imitatus Magistrum suum Paulum, qui priùs magnam blasphemiam cogitabat, quod Apostoli prædicabant, nempè Jesum Nazarenum à Judæis crucifixum esse Filium Dei naturalem; postea verò à Christo miraculosè conversus, ejus divinitatem, mortem, & resurrectionem,& reliqua Religionis Christianæ mysteria in magna orbis parte prædicavit; & tandem in hujus fidei defensionem martyrium passus est Romæ simul cum Apostolo Petro. Talis etiam fuit conversio Justini Philosophi sapientissimi, qui postquam perscrutatus fuit omnes penè sectas, veræ sapientiæ adipiscendæ causa, tandem ad fidem Christi conversus est, eamque doctissimis libris defendit, & Romæ pro ea martyrium subiit anno Christi 165. Talis quoque fuit Hilarius, qui cum esset Philosophus Gentilis, desiderans veram Philosophiam invenire, libros Philosophorum legens, & in eis quod quærebat non inveniens, tandem libros Sacræ Scripturæ perscrutatus est, & planè cognovit Scripturam Sacram Deum habere Authorem, & fidem Christi suscepit; & posteà Episcopus Pictaviensis creatus, Fidem Ca-

tholicam confitentem divinitatem Jesu Christi, & Trinitatem Personarum accerrimè propugnavit contra Arrianos,ut constat ex ejus libris de Trinitate, in quorum principio suam conversionem scribit: & denique plenus sanctitate, & fide, multis undique virtutibus editis, ita ut, & mortuos suscitaverit, migravit ad cœlos, anno Christi 369. Talis etiam fuit magnus Ecclesiæ Doctor Augustinus, qui cùm esset subtilissimi vir ingenii, & in scientiis versatissimus, ex conversatione D. Ambrosii cœpit errores pristinos agnoscere, & tandem Catholicam Christi Fidem suscepit; omniaque illius mysteria, præsertim Trinitatem Personarum Divinarum,& Deitatem Christi contra hæreticos propugnavit.

Certè omnes isti, & multi alii, quos brevitatis causa prætermittto, sapientiores multò erant, quam tù, fueruntque post conversionem Viri Sanctissimi,& dubitari non potest, quòd maximam experti sunt difficultatem in iis mysteriis, & tamen illa firmissimè crediderunt, & multi pro testificatione illorum vitam dedere: cur ergo tu non credes, quod tot tam illustres sapientia, & sanctitate Viri post diligentem omnium sectarum discussionem crediderunt? Aut cur quæso,illi sapientissimi Do-

ctores captivaverunt intellectum suum ad credendum firmissimè mysteria, quæ non intelligebant, nisi quia urgentissima habuerunt fundamenta, quibus persuasi sunt, Deum revelasse mysteria hæc, & Authorem esse Religionis Christianæ? Et indè bene intulerunt, hominem teneri credere Deo loquenti, quamvis loquatur mysteria, quæ excedunt naturalem nostrum discursum. Hæc autem fundamenta te etiam movere debent, ut id credas, quod illi crediderunt.

Dic mihi quæso: si aliquis tuæ sectæ *Papaz* (sic vocant Sacerdotes, & Alfaquinos) esset vir eximiæ probitatis, & veracitatis, essetque sapientissimus; ita ut suspicari prudenter non posses, eum, vel ex ignorantia falli, vel ex malitia velle fallere, tibi asseveraret rem aliquam valdè difficilem, & seriò testaretur, ità se habere; non ne illi affirmanti crederes? Respondit annuendo: crederem, inquit, quia ita mecum discurrerem, hic Vir est sapientissimus, & ego homo ignarus; ille multa scit, quæ ego ignoro: aliundè vero est Vir probus, & Sanctus, qui neminem decipere curaret: ergò prudentiæ erit, fidem illi tribuere. Benè dixisti: sed ex ore tuo te judico: si homini probo, & sapienti credere debemus, quæ narrat, quamvis ea per

nostrum discursum non assequamur, cur non credemus Deo loquenti, & testificanti? Hic respondit: si ego scirem Deum esse qui loquitur, libentissimè crederem, quamvis essent mysteria altissima supra meum captum. Et tunc ego: optimè dixisti: sed indè convinceris ut credas, Christum esse Deum, & in Deo non dari unam tantum personam, sed tres, quamvis tuo discursu id capere non possis: quia ego tibi manifestissimè probabo, Deum revelasse hæc mysteria, & manifestasse mundo.

Ad hoc probandum adduxi argumenta illa, quibus libro præcedenti demonstravi Christi divinitatem. Primò quia Christus fuit Propheta Sanctissimus, & Doctor veritatis, ut tu fateris: At manifestum est Christum de seipso dixisse se esse Filium Dei naturalem, verumque Deum: siquidem hoc ab ejus ore audierunt Apostoli, & toto mundo prædicarunt, & persuaserunt, & in testimonium hujus veritatis martyrium subierunt. Secundò, quia Christus doctrinam illam evidentibus confirmavit miraculis. Tertiò, quia Apostoli per totum orbem dispersi hanc doctrinam innumeris signis confirmarunt. Quartò, quia pro illa testificanda multa centena Marty-

rum

rum millia atrocissima passi sunt tormenta cum summa constantia, & magna lætitia. Quintò, quia in hac fide singulis sæculis floruerunt insignes Sancti, manifestis miraculis à Deo illustrati. Sextò, quia perfidi Judæi, quia Christum tanquàm blasphemum occiderunt, à Deo deserti sunt, & severissimè usque modò puniuntur. Septimò, quia in sola Christi fide elucent notæ veræ Religionis, quas supra breviter perstrinxi, & explicavi. Hæc & similia argumenta petita à motivis credibilitatis confeci. Ad quæ obmutescebat Maurus, & fatebatur se, nescirere spondere iis argumentis.

Sed præcipuè institi primæ demonstrationi, quam supra confeci. Hic respondit Maurus, legem Christi fuisse quidem Sanctam, & à Deo datam, cæterum non durasse, nisi usque adventum Mahumeti; sicut lex Moysis fuit Sancta, & à Deo collata per Moysem tanquam per Legatum, & Nuntium Dei, & tamen non duravit, nisi usque ad adventum Christi. Aiebat ergò, has tres leges à Deo descendisse, & Moysem, & Christum, & Mahumetum fuisse Dei prophetas, & veras leges publicasse; cæterum duas priores jam cessasse, & abrogatas esse, solamque nunc in mundo esse veram

le-

legem Mahumeti. Sed contrà ego manifestissimis argumentis ostendi, id nequaquam dici posse.

CAPUT DUODECIMUM.

Demonstratur, legem Mahumeti non successisse legi Christi, sicut lex Christi successit legi Moysis. Ubi exponitur quomodo lex Christi non sit opposita legi Moysis; sed ejus adimpletio, & perfectio: & convincuntur Judæi contendentes, Sacramentum circumcisionis, & cerimonialia legis antiquæ, debere in æternum durare, quia sunt à Deo instituta.

ILla evasio Mauri, cum quo colloquebar, fundamentum habet in Alcorano, in quo Mahumetus frequenter docet, & asserit: *Quod Deus sublimis, & benedictus misit Moysi testamentum, id est scripturam veteris Testamenti, & legis Mosaicæ; Davidi autem Psalterium, Jesu vero Filio Mariæ Evangelium, sibi autem Alcoranũ.* Verùm, manifestum esse mendacium, quod Deus miserit Alcoranum Mahumeto, inde convincitur. Quia Alcoranum continet do-

doctrinam contrariam Evangelio;& apertè negat quod Evangelium clarè docet,nempè Christum mortuum esse, & resurrexisse ; Christum esse Deum, & dari in Deo Trinitatem Personarum. Undè est manifestum mendacium, quod Mahumetus pronunciat in quinto capitulo Alcorani,dicēs: *Hic liber*, videlicet Alcoranum, *Nec mendacium aliquod, neque aliquid præteritis Prophetis contrarium nuntiat*. Nam mors Christi, ejusque Resurrectio erat prænuntiata à Daniele, à Davide, & aliis Prophetis, ut infra ostendam manifestè: & ab omnibus Evangelistis uniformiter docetur: undè Alcoranum hoc negans,evidentèr opponitur Prophetis, & Evangelio, ac proindè non est liber à Deo missus, sed à Diabolo inventus,& à Mahumeto confictus ad seducendum.

Undè contra evasionem Mauri insurgens, illi evidenter ostendi, legem Mahumeti non posse esse à Deo: quia cùm certum sit, legem Moysis, & legem Christi à Deo descendisse,ut ipsi Mauri confitentur; necesse est, ut lex Mahumeti non descenderit à Deo: quia Deus sibi contradicere non potest; & per unum Prophetam nequit priùs revelare unum mysterium, & per alium postea revelare oppositum.Deus

autem per Prophetas antiquos revelavit, Chriſtum moriturum, , & reſurrecturum. Mahumetus autem apertè in Alcorano negat, Chriſtum mortuum eſse , ac proindè negat etiam reſurrectionem , quia reſurrectio mortem ſupponit . Rursùs Chriſtus manifeſtè docuit , ſe eſse Filium Unigenitum Dei, verumque Deum ; & docuit in Deo dari tres perſonas : idque ſcribunt Evangeliſtæ : & Apoſtoli omnes id mundo perſuaſerunt . Nam dum in orbem terrarum profecturi eſsent , ne ulla ex parte , aliqua , vel apparens inter eos in annunciatione Evangelii diverſitas eſset, communi conſilio quoſdam Fidei Canones, quibus univerſam Chriſtianam fidem præſtringẽtes ſtabilirent , conſtituerunt ; quos proprio nomine Dei Eccleſia *SYMBOLUM APOSTOLORUM* dicere conſuevit ; vel quia ſinguli ad illud perficiendum attulerint ſuum ſymbolum, vel quoniam qui verè Chriſtiani eſsent eo ſymbolo velut theſera militari, aut indicio dato , ab iis , qui falsò Chriſtum prædicarent , dignoſcerentur, ut docet Ruffinus D. Hieronymi coætanus in præfatione expoſitionis ſymboli.

Ex his clarè cognoſcere potes, Amete, Mahumetum non fuiſse Dei Prophetam , ſed ſeductorem . Ad hæc Maurus , ne co-

ge.

geretur fateri, vel Christum ejusque Evangelistas,& Apostolos falsam doctrinam prædicasse, vel Mahumetum non fuisse verum Dei Prophetam, respondit, Evangelium prout ex ore Christi manavit,atque ab ejus Apostolis, & Evangelistis descriptum est, absque falsitatis commixtione verum esse: cæterum à posteris Christianis infectum, & falsificatum esse in multis, nimirum, in illis omnibus, in quibus discordat ab Alcorano. Et hæc est communis solutio ad quam recurrunt Mahumetani, quando fit argumentum contra ipsos ex libris Prophetarum, & Evangelistarum, quos ipsi ut libros Dei venerantur. Et sumitur ex Alcorano. A zorà 12.Videns enim Mahumetus doctrinam suam esse contrariam Evangelio,quod ipse sæpe laudaverat, ne videretur sibi contradicere, dixit, Evangelia esse corrupta, & adulterata à Christianis: & se solùm in suo Alcorano habere puram, & incoruptam doctrinam Christi, & Prophetarum, qui ante ipsum præcesserunt. Hanc Mauri evasionem ità præclusi, tamque patenter de falsitate convici, ut obmutesceret, & quid opponeret, non haberet. Et infra seorsim adducam argumenta, quibus Christi prædicator possit hanc Mahumetanorum fabulam apertè confutare. Ad col-

lo-

loquium autem rediens addidi.

Lex Moysis sancta fuit, & à Deo data; cæterum in illa nihil continetur, quod non concordet Evangelio : non existimes, A me-te, legem Christi esse contrariam legi Moysis : Christus enim ipse dixit, se non venisse solvere, sed adimplere legem Moysis : *Nolite putare, quoniam veni solvere legem, aut Prophetas: non veni solvere, sed adimplere. Amen quippè dico vobis, donec transeat Cęlum, & Terra, jota unum, aut unus apex non prӕteribit à lege donec omnia fiant.* Matth. 5. v. 17. & 18. Si me interrogaveris, quomodo Christus dicit se non venisse, ut legem solveret, sed adimpleret, cùm reipsa solverit, & abrogaverit, & post Christi adventum cessaverit lex Moysis? Respondeo tibi; verissimum esse, quòd Christus non venit, ut legem solveret, sed adimpleret; Primò, quia quandiu lex vigere debuit, ipse eam diligentissimè observavit (quamvis ad ejus observationem non teneretur, quia erat Deus) & ut Apostoli observarent curam habuit; & ideò ipse, & Apostoli circumcisi sunt, & ascendebant quotannis ad Templum ad diem Festum. Secundò dicitur non solvisse, sed adimplesse, quia benè interpretando perfecit. Tertiò legem implevit, quia gratia, per

quam

quam impleri posset, nobis attulit:ut enim inquit Evangelista Joannes cap. 1. v. 17. *Lex per Moysem data est, gratia autem per Jesum Christum facta est*, & ideò ut Augustinus, *priùs jubebat. sed non juvabat. Post Christi adventum, & jubet, & juvat.* Quartò, quia quæ in lege promissa erant, exhibuit; quæ cæremoniis, & figuris adumbrata, repræsentavit.

Itaque cùm in lege, & Prophetis quatuor essent partes, nempè promissa, & vaticinia; præcepta Decalogi; cœremonialia; atque judicialia: Christus omnia complevit: promissa, & vaticinia complevit, exhibendo quæ promissa, & prædicta erant: præcepta moralia Decalogi complevit, meliùs interpretando, & falsas expositiones Scribarum, & Pharisæorum rejiciendo: complevit cærimonialia, exhibendo illa, quæ per cæremonias repræsentabantur, & adducendo veritatem illarum figurarum, & corpus illius umbræ, ut pro Circumcisione carnis, Baptismum, & Circuncisionem cordis; & pro sacrificiis animalium, & avium, Sacrificium sui corporis in Cruce offerendum; & pro sacrificiis, & oblationibus panis, & farinæ, sacrificium incruentum corporis, & sanguinis sui in Eucharistia: denique complevit

plevit judicialia, quia præmia, & supplicia corporea, & temporalia, quæ Lex Moysis promittebat, vel comminabatur populo illi rudi, & carnali, Christus in spiritualia, & æterna commutavit.

Quare legem illam antiquam Christus abrogavit, non solvendo, sed adimplendo; non violando, sed perficiendo; sicut pictor (ut Theophil. ait) inchoatæ, & extremis tantùm lineamentis adumbratæ imagini, dum ultimam apponit manum, & colores adhibet, priorem imaginem abolet, & novam inducit, abolet autem non disolvendo, sed absolvendo, non delendo, sed perficiendo.

Undè lex Moysis, & lex Christi non comparantur inter se tanquàm duæ leges specie diversæ, & inter se oppositæ; sed tanquàm duæ leges respicientes eundem finem, quarum altera imperfectè, altera perfectè illum finem attingit; vel potiùs tanquàm una, & eadem lex secundùm statum perfectum, & imperfectum: non differunt illæ duæ leges, sicut differunt homo, & brutum; sed sicut differt homo, dùm est vir, à seipso, dum est puer. Lex antiqua data est per Moysem à Deo Populo Israelitico, sicut puero: lex Evangelica data est generi humano à Deo per Christum

stum Filium suum, sicut viro. Genus humanum sub lege veteri erat in statu pueritiæ; sub lege autem nova est sub statu virilitatis, & perfectionis, ut enim inquit S. Thomas 1.2.quæst.91.art.5.ad 1.*Sicut Pater familias in domo alia mandata proponit pueris, & alia adultis: ità etiam unus Deus in suo regno aliam legem dedit hominibus adhuc imperfectis existentibus, & aliam perfectiorem jam manuductis per priorem legem ad majorem capacitatem divinorum.*

Itaque lex potest considerari secundùm finem, ad quem ordinat homines,& secundùm propinquitatem ad finem, vel distantiam ab illo. Si primo modo consideretur, *Lex nova non est alia à lege veteri* (inquit S.Thom.1.2.quæst.97. art.1.) *Quia utriusque est idem finis, scilicet ut homines subdantur Deo, est autem unus Deus, & novi,& veteris Testamenti secundùm illud, Rom. 3. unus Deus est, qui justificat circumcisionem ex fide, & præputium per fidem.* Si autem consideretur secundo modo, *Lex nova est alia à veteri: quia lex vetus est quasi Pedagogus Puerorum,* ut Apostolus dicit ad Galatas 3. lex autem nova est lex *perfectionis, quia est lex charitatis, de qua Apostolus dicit,* Colos. 3.

quod est vinculum perfectionis.

Quare lex nova comparatur ad veterem sicut perfectum, & imperfectum; & quia omne perfectum adimplet id, quod imperfecto deest; ideò lex nova adimplet veterem, in quantum supplet illud, quod legi veteri deerat, ut docet ibidem art. 2. idem S. Doctor. Quamvis autem aliqua dederit præcepta Deus hominibus in illo statu legis veteris, quæ cessarunt adveniente, & promulgata lege nova, quia illa erant convenientia pro illo statu, & non erant convenientia pro statu legis novæ; tamen non revelavit Deus de seipso aliquid in lege veteri, quod negaverit in nova: in lege veteri sub umbris, & figuris significavit Trinitatem personarum, licèt non proposuerit expressè hoc mysterium illi populo rudi, ne sumeret inde occasionem existimandi esse tres Deos: manifestationem hujus mysterii reservavit tempori legis novę, in quo misit Unigenitũ suum in mundum, ut ipse, qui est in sinu Patris, enarraret. Benè quidem potest Deus in uno tempore revelare, & manifestare aliquod mysterium, quod in alio non revelavit; nequit tamen illud ipsum, quod prius de seipso affirmavit, posteà negare. Ut constat ex prima nostra demonstratione.

Crea-

Creavit Deus primum hominem in gratia, & justitia originaria ad finem supernaturalem visionis beatificæ, amoris, & gaudii inde resultantium, eo pacto, & conditione, ut si observaret præceptum non edendi fructus arboris scientiæ boni, & mali, conservaret sibi, & derivaret in posteros eam gratiam, & justitiam; si autem peccaret, eam amitteret sibi, & posteris, omnesque manerent sub captivitate peccati, & potestate Diaboli. Peccavit Adamus, & totam posterorum massam corrupit, infecitque peccato, & subjecit se, & omnes suos posteros captivitati Diaboli. Deus autem summè bonus, & misericors decrevit Filium suum Unigenitum in hunc mundum mittere, ut indutus carne, Diabolum vinceret, & captivos eriperet de ejus tyrannica potestate. Decrevit autem differre hujus mysterii executionem per multa sæcula propter rationes, quas expendit D. Thom. 4. contra gent. cap. 55. num. 9. & 3. part. quæst. 1. art. 5. Præstitit tamen tempus convenientius ad tanti mysterii dispensationem. Ut autem pararet sibi populum, in quo erat nasciturus, apparuit Abrahæ, illumque elegit in patrem credentium; & Abrahæ posteros multiplicavit, ut ex illis constitueret Synagogam:

filios Iſrael in ſignis, & portentis eduxit de Ægypto; promiſit adventum Meſſiæ, & Salvatoris per Prophetas, dedit legem Populo Iſrael, eique dedit præcepta moralia, quæ ſemper erant permanſura, ſcribens in tabulis lapideis decem præcepta Decalogi, quæ,in prima creatione, impreſſerat tabulis cordis, quia videlicet illa erant pœnè obliterata ex multitudine peccatorum,quæ mentem obcæcabant; dedit etiam præcepta quædam cœremonialia de ſacrificiis, & oblationibus, quæ adumbrabant, & repræſentabant ſacrificium mortis, & Paſſionis Chriſti: dedit etiam præcepta judicialia,quaſi propria illius populi, ut illum ſepararet à conſortio Gentilium, ne ex illorum contubernio, & communicatione inciderent in peccata fœdiſſima, quibus idololatræ contaminabantur. Ut autem reciperent Meſſiam, quando veniret, prænuntiavit per Patriarchas, & Prophetas tempus,& locũ,ubi, & quãdo erat naſciturus: & mores ejus, miracula, Diſcipulos, & mortem præſignavit, ſub velis tamen,& figuris, ut fides locum haberet. Tota autem illa lex antiqua erat imperfecta, ejuſq; finis erat diſponere homines ad ſuſcipiendum Meſſiam venturum, & legem perfectam ab eo promulgandam.

Quod

Quod egregiè explicat S. Thom. 4. contra gent. cap. 55. num.9. „ Quia hoc „ requirit conditio humanæ naturæ ut „ non statim ad perfectum ducatur, sed „ manuducatur per imperfecta, ut ad „ perfectionem perveniat: quod & in in- „ structione puerorum videmus, qui pri- „ mo de minimis instruuntur: nam à „ principio perfecta capere non valent: si- „ militer etiam si alicui multitudini ali- „ qua inaudita proponerentur, & magna, „ non statim caperent, nisi ad ea assuefce- „ rent, sic igitur conveniens fuit à princi- „ pio, ut humanum genus instrueretur de „ iis, quæ pertinent ad suam salutem per „ aliqua levia, & minora documenta per „ Patriarchas, & Prophetas; & tandem „ in consumatione temporum perfecta „ doctrina Christi proponeretur in terris, „ secundùm quod Apostolus dicit ad Ga- „ lat. 4. *At ubi venit plenitudo temporis misit Deus Filium suum in terris*: & ibidē dicitur: *Quod lex pædagogus noster fuit in Christo; sed jam non sumus sub pædagogo.* „ Et sicut ad adventum magni regis opor- „ tet aliquos nuntios præcedere, ut præ- „ parentur subditi ad eum reverentiùs su- „ scipiendum: ità oportuit adventum Dei „ in terris multa præcedere, quibus homi-

„ nes essent parati ad Deum incarnatum
„ suscipiendum: quod quidem factum est,
„ dum per præcedentia promissa, & docu-
„ menta, hominum mentes dispositæ sunt,
„ ut faciliùs ei crederent, qui antea præ-
„ nuntiatus erat, & desiderantiùs susci-
„ peretur propter priora promissa.

Postquam autem Christus venit, debuit cessare lex vetus quoad præcepta cœremonialia, & judicialia, & quoad Sacramenta, quæ habebat lex illa; quia lex quoad illas cœremonias, & leges municipales separantes Judæos à Gentilibus, debuit cessare quando venit Christus, qui in illis præfigurabatur; & qui veniebat ad salvandos omnes homines, & congregandam unam Ecclesiam ex Judæis, & Gentilibus, juxtà illud Pauli ad Ephes. 2. vers. 14. *Qui fecit utraque unum*. Et cùm omnia Sacramenta, ex Passione Christi efficaciam habeant, sanè, Sacramenta, quæ præcesserunt Incarnationem Christi, talia esse debuerunt, ut significarent, & quodammodo repromitterent salutem futuram ex Christi Passione: undè cessare debuerunt, postquam Christus redemptionem generis humani sua morte consumavit. Et debuerunt illis succedere Sacramenta, quæ hominibus reipsa salutem exhiberent ob meritum passionis jam

præ-

præsentis. Et hinc confutatur error Judæorum, qui credunt Sacramenta legalia propter hoc quòd à Deo sunt instituta, in perpetuum esse servanda; cùm Deus non pœniteat, neque mutetur. Confutatur, inquam, quia ut optimè inquit D. Th. 4. contra gent. c. 57. „ Absque aliqua mutatione, „ vel pœnitentia disponentis, fit, quòd di- „ versa disponat secundum congruentiam „ temporum diversorum, sicut pater fa- „ milias alia præcepta tradit filio parvulo, „ & alia jam adulto; sic & Deus congruen- „ ter alia Sacramenta, & præcepta ante „ Incarnationem tradidit ad significandum „ futura, alia post Incarnationem ad exhi- „ bendum præsentia, & memorandum „ præterita. Quare post Passionem Christi cessare debuit circumcisio: quia hæc instituta fuit in signum fidei Abrahæ: fides autem Abrahæ fuit commendata in hoc, quòd credidit divinæ promissioni de futuro semine, in quo benedicerentur omnes gentes, id est de futuro Christo, & ideò quandiù hoc erat futurum, oportebat protestari fidem Abrahæ in circumcisione: sed postquàm hoc jam est perfectum, oportet idem alio signo declarari, scilicet Baptismo, qui in hoc circuncisioni succedit, secundùm illud Apostoli ad Colosens. 2. *Cir-*

cumcisi estis, circumcisione non manu facta in expoliatione corporis. sed in circumcisione Christi, consepulti in Baptismo. Ita D. Thomas 1. 2. quæst. 103. art. 3. ad 4. Audiamus etiam D. August. tom. 1. lib. de Vera Relig. cap. 17. egregiè explicantem, quo pacto lex nova veteri non opponatur, se utraque à Deo sit. „ Quisquis autem „ (inquit) ideò negat utrumque testamen„ tum ab uno Deo esse posse, quia non „ eisdem Sacramentis tenetur populus no„ ster, quibus Judæi tenebantur, vel ad„ huc tenentur: potest dicere, non posse „ fieri ut unus pater familias justissimus „ aliud imperet eis, quibus servitutem „ duriorem utilem judicat, aliud eis, quos „ in filiorum gradum adoptare digna„ tur. Si autem præcepta vitæ movent, „ quod in veteri lege minora sunt, in „ Evangelio majora, & ideò putatur non „ ad eundem Deum utraque pertinere; „ potest, qui hoc putat perturbari, si unus „ medicus alia per ministros suos imbe„ cillioribus, alia per semetipsum valen„ tioribus præcipiat ad reparandam, vel „ obtinendam salutem. Ut enim ars me„ dicinæ cùm eadem maneat, nec ullo pa„ cto ipsa mutetur, mutat tamen præcep„ ta languentibus, quia mutabilis est no„ stra

„ stra valetudo: ità divina providentia, „ cùm sit ipsa omninò incommutabilis, „ mutabili tamen creaturæ variè subvenit, & pro diversitate morborum aliis „ alia jubet, aut vetat, ut à vitio, unde „ mors incipit, & ab ipsa morte ad naturam suam, & essentiam, ea quæ deficiunt, „ id est, ad nihilum tendunt, reducat, & „ firmet.

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

Demonstratur, legem Christi non potuisse abrogari per legem Mahumeti, quamvis lex Moysis sit abrogata per legem Christi.

HIs sic explicatis, ad Maurum conversus, nonne vides, inquam, Amete, quomodo inter se benè cohæreant, quòd Deus sit Author legis Mosaycæ, & legis Christi? At minimo cohæret, quòd sit Author legis Christi, & simul author legis Mahumeti: nam Deus nequit mentiri, neque quod semel revelavit, potest falsificari. At per Christum docuit homines, Deum esse Trinum in personis; ipsumque Christum esse Filium suum Unigenitum, quem in hunc mundum misit ad salvandum genus

nus humanum per mortem, & Passionem suam; mundoque per Apostolos persuasit, hominem crucifixum esse Deum, & tertia die resurrexisse, & corpus suum, & sanguinem hominibus reliquisse in Sacramento Altaris; Baptismum esse necessarium ad salutem, circumcisionem autem jam cessasse. Cùm ergò Mahumetus hæc omnia neget, evidenter convincitur, eum non fuisse Dei Prophetam, sed seductorem, qui, honesto Religionis titulo, imperium usurpavit.

Clarissimèque hoc perspicere potes: nam quia postquàm Deus dedit legem populo per Moysem, daturus erat legem perfectam per Christum: in lege veteri per Patriarchas, & Prophetas promisit Christum, illiusque adventum prænunciavit: & prædixit omnia, quæ futura erant tempore legis novæ. Si ergò Deus missurus erat in mundum perfectissimum Legislatorem, maximumque Prophetarum, qualem vos Mahumetum fuisse creditis, illius adventũ prænuntiavisset in lege Moysis; & in lege Christi, ut scilicet mũdus eum tãquam Dei Prophetam susciperet, & legem ab eo promulgatam ad salutẽ necessariam amplecteretur. At manifestissimum est, nec Deum in veteri Testamento, nec in novo promisisse

Ma-

Mahumetum; nec in illo fuiſſe à Chriſto prænũciatum, niſi ſub generali ratione falſorum Prophetarum, cùm dixit Matth. 24. v. 11. *Multi pſeudo Prophetæ ſurgent, & ſeducent multos*. Ergò certum eſt Mahumetum non fuiſſe Dei Prophetam, nec legẽ dediſſe, ut verum Dei miniſtrum.

Sed miſeri Mahumetani meridiana in luce caligant, & credunt illum fuiſſe prænuntiatum à Moyſe, & Chriſto; cæterùm Judæos, & Chriſtianos in odium Mahumeti deleviſſe ea quæ in ſcripturis de eo erant prænuntiata: idque credunt, quia Mahumetus ipſe in Alcorano ad præoccupãdam hanc objectionem teſtatur, mentionem fieri de eo in veteri, & novo Teſtamento. Siquidẽ A zorà 60. affirmat, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum eum prænuntiaſſe, & in Evangelio ſuo hæc verba poſuiſſe: *Amen amen dico vobis, quod poſt me venturus eſt Apoſtolus Dei, qui vocabitur Mahumed*, ſeu Mahumetus. Refert autem teatrum vitæ humanæ tom. 1. fol. 559. eſſe opinionem apud Mahumetanos, in cap. 14. Joann. v. 16. ubi nos legimus, *Ego rogabo Patrem, & aliũ paraclytũ dabit vobis*, antea, loco paraclyti, legi *Mahumed*, quaſi Chriſtus dixiſſet: *Ego rogabo Patrem, & Mahumetum dabit vobis.*

Verum

Verùm hoc esse insigne mendacium, facilè evincitur, quia eadem Evãgelia quæ in Ecclesia leguntur, fuerunt in Ecclesia Christi ante adventum Mahumeti, ut constat ex expositionibus Sanctorum Patrum Hieron. Ambr. Basilii, Nazianzeni, Athanasii, Chrisostomi, Augustini, & Gregorii, qui ante Mahumetum floruerunt; nam hic postremus mortuus est anno Christi 604. Mahumetus vero anno 631. reliqui autem multò ante floruerunt. In iis enim expositoribus, nec apud ullum scriptorem, nec in aliquo exemplari, vel versione Evangeliorum mentio ulla facta est Mahumeti: certum est autem non potuisse Christianos, vel Judæos in odium Mahumeti corrumpere scripturas, antequam Mahumetus in mundum venisset. Deindè, cùm Moyses Deuteronomii 4. severissimè prohibuerit aliquid addere, vel detrahere Sacris Scripturis, dicens: *Non adiicietis ad verbum, quod ego præcipio vobis, neque auferetis ab eo.* Et cùm Joannes Apoc. 22. id ipsum prohibens, dicat: *Si quis apposuerit ad hæc, apponat Deus super eum plagas scriptas in libro isto, & auferat eum de libro vitæ*: quis nisi stultus credat Judæos, vel Christianos voluisse à sacris litteris abradere nomen Prophetæ, quem Deus illis

pro-

promitteret, præsertim antequàm cognoscerent, qualis futurus esset. Idque ampliùs constabit ex dicendis infra, quando probemus scripturas non esse corruptas. Constatque manifestè easdem extare nunc veteris Testamenti versiones, quæ exiterunt tempore Christi,& ante ejus adventum, in quibus nulla mentio Mahumeti fit.

Estque manifestum, Paraclytum, quem Christus promisit Joannis 14. non esse Mahumetum: nam adventus illius Paraclyti promittitur futurus intra paucos dies Actor. 1. v. 15. *Non post multos hos dies:* Mahumetus autem venit post sexcentos annos. Secundò, quia illum Paraclytum promittit Christus Apostolis, ut eos instrueret: *Ille vos docebit, & suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.* Joann. 14. 26. Mahumetus autem Apostolos non docuit. Tertiò, quia Chistus dixit, illum Paraclytum esse invisibilem: *Quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum.*

Alio etiam argumento evidenti probavi illi Mauro, legem Mahumeti non esse datam à Deo post legem Christi, sicut lex Christi fuit data post legem Moysis. Quia si res ita se haberet, lex Mahumeti esset perfectior lege Christi, & lex Christi foret di-

dispositio ad legem Mahumeti, sicut lex Moysi fuit dispositio ad legem Christi: Deus enim in instructione generis humani procedit ab imperfecto ad perfectum, ut supra explicuimus cum S.Thom. At hoc est manifestè falsum; quia Christus in Evangelio docuit altissimam vitæ sanctitatem, quam posuit in ardenti, & perfecta Dei dilectione; & ad eam assequendam altissima dedit consilia, contemnendi divitias, honores, & delectationes carnales, abnegandi seipsum, sumendi Crucem suam, diligendi inimicos, tolerandi injurias, & exercendi perfectissima omnium virtutum opera, patientiam, humilitatem, continentiam, temperantiam, &c. Et omnium virtutum se exhibuit exemplar perfectissimum. Hanc autem perfectionem lex Mahumeti non præcipit, nec consulit. Immò in Alcorano docet, ut fideles reddant malum pro malo, & easdem injurias, molestias, atque læsiones inferant aliis, quam ab illis patiuntur, & carnis delectationibus laxat habenas. Tantumque abest ut virginitatem, vel castitatem consulat, ut ejus observationem censeat impossibilem: sic enim in Alcorano ait: *Nocturnos coitus cum mulieribus promittit nobis Deus, sciens nobis hujus rei abstinentiam, tum difficilem,*

tum

tum impossibilem esse. Ipsique Mahumetani dicunt, nimis arctam, & spiritualem esse legem Christi; proptereaque sapienter egisse Altissimum mittendo Mahumetum Regnis Arabum cum lege laxa, ac facili: ipseque Mahumetus in Alcorano inquit: *Deus nequaquam difficilia, seu ardua requirit à nobis*. Et sæpè dicebat se missum fuisse à Deo ut legem Christi, quæ nimis rigida erat, temperaret, & per mitiora præcepta homines duceret in Paradisum.

Ipsaque impura Mahumeti vita, evidenter probat, illum non fuisse Dei Prophetam: quod latè in hoc colloquio huic Mauro exposui, & infra seorsim proponam.

Denique illam Mauri evasionem manifestè confutavi, quia si lex Mahumeti comparatur ad legem Christi, sicut lex Christi comparatur ad legem Moysis, sequitur legem Christi post adventum Mahumeti abrogatam jam esse, sicut abrogata fuit lex Moysis post adventum Christi; ac proindè jam homines in illa, non salvari; sicut post adventum Christi, non salvantur in lege Moysis. At hoc esse evidenter falsum, constat, primò: quia post adventum Mahumeti floruerunt singulis sæculis in Ecclesia Christi multæ fœminæ, & viri

san-

ſanctitate inſignes, & gloria miraculorum illuſtres: Deus autem ſectatores falſarum ſectarum miraculis, & ſignis non illuſtrat. Et ideò in Synagoga, poſtquàm Chriſtus venit, nullus extitit Propheta, nullus homo, qui gloria miraculorum claruerit; cùm tamen ante adventum Chriſti tot miracula, & prodigia operatus fuerit Dominus per Moyſem, per Joſue, per Eliam, per Eliſæũ; alioſque Viros Sanctos: & ratio eſt, quia poſtquàm Chriſtum occiderunt, & ejus Apoſtolos perſecuti ſunt, ablata ſunt eis omnia ſupernaturalia beneficia, & privilegia conſueta, gratia prophetiæ, efficacia miraculorum; reprobataque ſunt à Deò eorum Sacrificia: quod hoc argumentò probat Chryſoſtomus: nam Deus in lege illa præcipiebat, ne ſibi offerrentur ſacrificia extra Templum Hieroſolymitanum. Ergò cùm templum illud deſtruxerit Deus in vindictam occiſionis Chriſti, utens tanquam inſtrumento Imperatoribus Tito, & Veſpaſiano; ſignum eſt, jam ſacrificia illa reprobaſse. Quod hoc ſimili explicat: nam ſi ægrotus enixè à Medico poſtulaſset facultatem bibendi vinum, eamque conceſſiſset Medicus eo pacto, & conditione, ut non biberet niſi per talem ſcyphum, quem ipſi aſſignaſset: & poſteà vas illud Medicus

cus ipse infringeret: planum est, quòd Medicus hoc facto protestaretur, se nolle, ut ægrotus vinum gustaret. Hoc ergò pacto dicimus jam Deo non placere sacrificia, & victimas Hebræorũ; quia dastruxit Tẽplũ, in quo unicè licebat illi populo sacrificia Deo offerre. Abstulit ergò Deus ab illo populo Charismata supernaturalia, & ejus sacrificia reprobat: omnemque illam excellentiam vaticiniorum, miraculorum, privilegiorum, & Divinorum Charismatum transtulit in Apostolos, & in Christi Ecclesiam, in qua semper floruerunt, & nũc florent; quod signum manifestum est, Deum Ecclesiam Christi diligere ut Sponsam, & velle eo modo coli, quo illa à Christo, & Apostolis edocta præscribit: Alio deindè sensibili, & manifesto argumento hoc ipsum comprobatur: quia Deus statim post peccatum primorum parentum, Christum promisit, qui Diabolum vinceret, ut deducunt communiter Patres ex verbis illis, quæ Deus adversus serpentem pronuntiavit: *Ipsa conteret caput tuum*, Genes. 3. vers. 16. promisit ejus adventum Abrahæ. Genes. 22. v. 18. *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ*. Et Patriarcha Jacob Genes. 49. 10. prædixit Christi adventum illis verbis: *Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat, qui mit-*

 ten-

tendus est. Prædixit etiam, & promisit Moyses Deut. 18. v. 15. *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus, &c.* Promisit, & prænuntiavit per alios Prophetas ejus adventum variis signis præfigurans: & cùm venit, dedit illi potestatem faciendi magna, & stupenda miracula, ut ipse Mahumetus in Alcorano Azorà 1. testatur. Introducit enim Angelum alloquentem cum Maria sub
„ hac forma: O Maria omnibus viris, &
„ mulieribus splendidior, mundior, atque
„ jucundior, tibi ab universitatis creatore
„ mittitur summi nuncii gaudium cum
„ Verbo Dei, cujus nomen est Jesus Chri-
„ stus, qui est facies omnium gentium in
„ hoc, futuroque sæculo, sapiens, vir opti-
„ mus, ipse Deus Filium tuum cum divi-
„ na virtute venientem edocebit librum
„ legiferum, omnisque Magisterii peritiam,
„ & Testamentum, ac Evangelium. Ille
„ cæcos, & mutos curabit, morpheaticos,
„ ac leprosos mundabit, mortuos, creato-
„ re cooperante, vivificabit, &c. Hæc Ma-
„ humetus de Christo. Cum tamen de
„ seipso in Alcorano dicat: *Non sibi da-*
„ *tum esse signum aliquod facere*, ut testa-
„ tur Carthusianus lib. 2. art. 9. pag. 103:
Faceturque *se esse Prophetam ignorantem*. Si ergò Deus tot retrò milliaribus annorũ

per

per Prophetas, & Patriarchas promisit Christum, illumque, & legem ab eo dandam prænuntiavit; ipsumque tot prærogativis, & excellentiis ornavit, quales, nec Moysi, neque ulli Prophetarum unquam concessit; quis, nisi stultus, potest credere, legem ab illo tot prodigiis inductam, & propagatam, solùm sexcentis annis durasse? Si lex Moysis, quæ imperfecta erat, & solùm dispositio ad legem Christi, duravit, ultra mille, & quingentos annos (nam ab egressu filiorum Israel de Ægypto usque ad Christi Nativitatem transierunt 1518. anni) quis mentis compos credere potest legem Christi perfectam, solùm sexcentis annis durasse? Si umbra, & figura tantopere duravit, res figurata, & significata quomodo potuit tam citò finiri? Quorsum tot miraculorũ, & Prophetiarum apparatus, si lex Christi, tam exiguo tempore erat permansura? Quomodo Angelus dixit Luc. 1. 33. *Dabit illi Deus sedem David Patris sui, & Regni ejus non erit finis*; Si ejus Regnum, & Ecclesia intra tam breve temporis intervallum interiturum erat.

His auditis argumentis obmutuit Maurus, & fatebatur se nescire illis respondere: non potui tamen ei persuadere, ut Baptismum peteret. Illum in nostro Col-

gio Malacensi Religiosi perhumaniter tractarunt. Ego verò ad extremum illum amicabiliter,& familiariter alloquens,dixi: Amice Amete, coram Deo ignorantiam allegare non poteris: ego tibi veritatem manifestè annuntiavi. Si adhuc dubitas, an ego vera locutus sim, Deum roga, ut tibi veritatem manifestet, ut tenebras mentis tuæ illuminet, & te doceat viam salutis. Post tot argumenta audita, saltem debes dubius manere, an tibi sit necessarium ad salutem æternam,Religionem Christianam suscipere: agitur hìc de summa rerum; Deum ergò enixè roga, ut te illuminet: & ut merearis à Deo illuminari, vitia fuge, pietatem sectare, Deum super omnia dilige,& proximum sicut te ipsum, & decem præcepta Decalogi diligenter observa: hæc enim omnes homines obligant.Donavi illi doctrinam Bellarmini, & rogavi, ut attente legeret explicationem mysteriorum nostræ Sanctæ Fidei, sperans,fore ut aliquando veritatem agnosceret: & post multa charitatis signa,& amicabilem amplexum, Maurũ dimisi. Audivi posteà hunc hominem gravi morbo oppressum,Baptismum petiisse. Rem tamen satis exploratam non habeo, maximam tamen spem concepi, eum tandem moriturum Christianum.

LIBER QUINTUS,

IN QUO

Demonstratur, Christum mortuum esse, & resurrexisse, contra id, quod Alcoranus fabulatur: & exponitur, cur Deus fieri voluerit homo passibilis: & ostenditur, nec novum, nec vetus Testamentum fuisse corruptum à Christianis, ut Mahumetus finxit.

CAPUT PRIMUM.

Demonstratur contra Mahumetanos, Christum mortuum esse, & resurrexisse; indeque evidenter ostenditur, Alcoranum mendaciis, & fabulis plenum esse.

NIcolaus de Cusa Cardinalis in sua Crivatione Alcorani lib. 1. cap. 3. ait, totam intentionem Mahumeti in Alcorano hanc esse, ut scilicèt persuadeat *Christum*, seù Messiam, nec Filium Dei esse, neque pro hominibus Crucifixum, & mortuum. Quoniam Christum Filium Dei esse, & in Cruce mortuum, est fides illa, quæ vincit

Diabolum, & Mundum, & sola est vera, & perfecta, & nulla fides præter illam resistere potest Diabolo, & dare victoriam, & immortalem vitam in Regno Cœlorum intellectuali, & incorruptibili : ideò hoc medio Sathan, de mundo ipsam Evangelicam fidem omninò eliminare conatur.

Mahumetus igitur in Alcorano lib. 2. Azorà 6. qui intitulatur de Josepho, sic inquit : *Judæi Mariæ blasphemiam, & immoderatam contumeliam inferunt, seque Christum Mariæ Filium, Dei nuntium, peremisse perhibent, sed nequaquam eum, sed sui similem suspendentes interfecerunt.* Estque inter Mahumetanos opinio, seu error satis communis, Jesum Christum, ea hora, qua Judæi eum comprehendere voluerunt, posuisse figuram suam in Juda proditore, sicque Judæos Jesum capere existimantes, Judam cæpisse ; ut testatur Carthusianus lib. 2. art. 22. pag. 158. & mihi narravit Maurus quidam Matriti ann. 1670. id ipsum, & in alio cap. seu Azorà Alcor. ait Mahumetus : *Judæi Jesum illudere æstimantes, ab eo sunt illusi.* Doct. Petrus de Cavalleria in suo *Zelo Christi* pag. 129. testatur Mahumetum in Alcorano Azorà 3. de Judæis loquentem hæc habere. Dicunt „ super Mariā mendacium magnum, & dicunt;

cunt: Nos occidimus Messiam Jesum
„ Filium Mariæ, nuntium Dei. Non oc-
„ ciderunt, neque suspenderunt, sed sic si-
„ mulatum fuit eis. Et paulo post: Non
„ occiderunt eum veraciter, immò ele-
„ vavit eum Deus ad se. Itaque Mahu-
metani credunt hanc fabulam Alcorani, quòd Christus non sit mortuus, sed alius ejus similis, ut testatur etiam R.P. Fr. Antonius del Castillo in suo Itenerario Hierosolymitano lib. 3. cap. 4. pag. mihi 178.

Quis non miretur Mahumetum Virum sagacem, & callidissimum id ausum fuisse negare, quod non solùm Christiani, sed etiam Judæi, & Gentiles, & universus orbis, ut rem manifestam supponebant, nempè Jesum Nazarenum fuisse à Judæis in Crucem actum: res enim hæc publica fuit, & toti orbi nota, Pilatusque Judææ Præses sententiam pronuntiavit, & res coram infinita hominum multitudine peracta est. Quòd negaverit Christi divinitatem, & Trinitatem Divinarum Personarum, aliaque mysteria supernaturalia adeò mirandum non est: cæterum quòd negare ausis sit historiam apud nationes omnes notam, & litteris contestatam à Christianis, à Judæis, imò ab ipsis Gentilibus, manifestè probat hujus nebulonis immanem absque

fronte mentiendi audaciam. Hic error similis est Hæresi Basilidis, de quo ita scribit Epiphan. Hæresi 24. Basilides confingit nobis alium fabulæ actum, non Jesum passum esse asserens, sed Simonem Cyrinæum. Nam quoniam dum Dominus Hierosolymis educeretur, velut Evangelii series habet, coegerunt quendam Simonem Cyrenæum ad portandum Crucem: hinc reperit, ut nequitiæ suæ tragediam confingeret. Et illum (inquit) quo portabat Crucem, transformavit in suam speciem, & seipsum in Simonem, & pro se ipso tradidit Simonem, ut crucifigeretur. Cùm autem ille crucifigeretur, stabat ex opposito invisibilis Jesus, deridens eos, qui Simonem crucifigebant. Ipse verò discessit ad Cœlestia, tradito Simone ad crucifigendum, & illæsus processit ad Cœlum.

In similem errorem lapsus est Manichæus, dicens, non Christum, sed Diabolum fuisse crucifixum: sic enim ait, apud August. lib. de fide contra Manichæum, cap. 22. „ Inimicus quippe, qui eundem Salvatorem, justorum Patrem, crucifixisse se speravit; ipse est crucifixus: quo tempore aliud actum est, aliud ostensum: Princeps itaque tenebrarum affixus est

„ Cruci, idemque spineam coronam portavit cum suis sociis: & vestem coccineam habuit: acetum etiam, & fel bibit: quod quidam dominum potasse arbitrati sunt; atque omnia, quæ hic sustinere visus est, tenebrarum ducibus irrogata sunt.

Eundem errorem tenuerunt Marcionistæ, & Cerdoniani; qui in eo tamen differunt à Mahumeto, quòd illi negabant, Christum veram habuisse carnem; Mahumetus vero verè natum fuisse ex Maria fatebatur: ut enim inquit Augustinus lib. de Hæresibus cap. 21. Cerdoniani: *Dogmatizabant Christum, neque natum ex femina, neq; habuisse carnem, neque verè mortuum, neque quidquam passum, sed simulasse Passionem*. Et ut ait ibid. cap. 14. *Marcus nescio quis, qui Hæresim condidit, negans resurrectionem carnis, & Christum non verè, sed putativè passum asseverans*. Et de Manich. testatur lib. contra Epist. Manich. eos docuisse, Christum non veram: *Sed simulatam carnem oculis ostendisse, nec pertulisse, sed simulasse passionem*. Sed omnes isti Hæresiarchæ inimici Crucis Christi sugillantur ab Augustino, & his omnibus dicere possumus, quod dixit Sanct. Doct. Manichæis lib. de fide cap. 33. *Miseri non-*

tis

timetis, ut dicatur vobis in judicio: ego eos liberavi, pro quibus passus sum. Ite, ille vos liberet, cui meas adscribitis passiones.

Impugnatur verò hoc delirium, & manifestum Mahumeti mendacium. Primò, quia fallificat prædictiones Prophetarum, qui annuntiarunt Christi mortem; ut illam Danielis cap.9. *Post hebdomadas septuaginta annorum occidetur Christus*, & illud Psalm.21. *Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea, &c.* Et illud Isaiæ 53. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Ipse autem vulneratus est propter scelera nostra, & livore ejus sanati sumus, & posuit Dominus in eum iniquitates omnium nostrum: oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum, tamquam ovis ad occisonem ducetur, &c.* Hunc textum Isaiæ legebat in curru suo eunuchus Reginæ Candaces, cùm Deus miraculosè adduxit Philippum, qui eum illi exponeret, ipsumque baptizavit. Act.8.v.28. Neque dicere potest Mahumetus, Judæos corrupisse, & adulterasse scripturas; tum quia id esse evidenter falsum, cap. sequenti ostendam: tum quia cùm nulla sit in testamento veteri illustrior prophetia, clariùsve probans, Jesum Nazarenum esse Messiam, & Christum

miss

promissum in lege antiqua, nihilominus Judæi perfidi, quorũ maxime intererat, quòd ex Scripturis non constaret, illum esse Christum, nunquam ausi sunt negare, Danielem scripsisse illa verba, & cùm Christiani, & Judæi sint inter se maximè contrarii, habeantque Scripturas veteris testamenti secundùm varias versiones, etiam interpretum, qui floruerunt ante Christum, in omnibus exemplaribus veteris testamenti leguntur illæ prophetiæ eodem tenore verborum. Et sanè si appareret aliquod verisimile fundamentum, ad asserendum Prophetiam Danielis esse adulteratam, id non dissimalarent Judæi, ne tam apertè convincerentur illo textu.

Impugnatur secundò, quia ipse Mahumetus in Alcorano Azorà 44. quæ appellatur Azorà de Maria, vocat Dominum Jesum *Verbum veritatis*, & Prophetam Sanctissimum, qui nunquam falsum locutus sit. Et tamen, dum dicit, eum non fuisse crucifixũ, illum facit Prophetam mendacem. Siquidem Christus ipse Matth. 20. duodecim Discipulis in unum congregatis dixit: *Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, & scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum ad illudendum, & flagellandum*

dum, & crucifigendum, & tertia die resurget.

Tertiò, quia facit Christum impium erga Virginem Matrem, cui secretum illud non manifestavit: constat enim illam acerbissimos passam fuisse compassionis dolores juxtà Crucem, quos non pateretur, si sciret, eum, qui inter duos latrones pendebat, non esse filium suum, sed Judam proditorem, vel alium, cui Deus impressisset Christi figuram.

Quartò, quia eclypsis illa Solis, quæ accidit in morte crucifixi, fuit planè, & evidenter miraculosa, siquidem accidit in Paschate Judæorum, quod nunquam nisi in diem 15. Lunæ primi mensis incidebat, cũ Luna est plenissima. Hoc autem prodigium simul cum aliis, quæ in morte crucifixi acciderunt, manifestè probat, eum, qui crucifixus est, fuisse verum Christum.

Quintò, quia ut ostendi lib. præcedenti, Christus suam Resurrectionem manifestis argumentis probavit: Resurrectio autem Mortem supponit.

Sextò, quia si indecens non fuit Deũ permittere, ut Christus Vir Sanctissimus, & innocentissimus à Judæis comprehenderetur, & flagellaretur, ut Mahumetus supponit fuisse comprehensum, & flagellatum, neque

neque indecentia ulla reperiri potest in eo, quòd permiserit crucifixi. Ut quid autem illam metamorphosim, & illusionem Deus decerneret?

Septimò, quia cum quatuor Evangelistæ, qui Evangelia sua scripserunt diversis locis, & temporibus, tam diligenter, & tam uniformiter narrent omnia, quæ attinent ad Passionem Christi, cùm tamen miracula breviter perstringãt; id sanè non fecerunt, nisi ex impulsu divino, & quasi Spiritus Sancti amanuenses. Deus autem illos movere non potuit ad scribenda mendacia: ergò verissimum est, Christum mortuum esse.

Octavò, quia cùm Apostoli dispersi sunt per universum mundum, symbolum Fidei composuerunt, in quo expresse docetur: *Christum crucifixum, mortuum, & sepultum fuisse. Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante, & sequentibus signis.* Matth. ult. & fidem contentam in illo symbolo, quæ rem docet humanæ sapientiæ incredibilem, nempe hominem inter duos latrones crucifixum esse unigenitum Dei Filium, verumque Deum, mundo persuaserunt sine armorum violentia, sine sensuum blandimẽto pauci homines ignobiles

biles,infirmi,prædicantes contemptum omnium eorum, ad quæ humanus appetitus rapitur, quos homines sequi, crimen erat morte plectendum, & brevi tempore urbẽ mundi dominam expugnarunt, & meliorẽ mundi partem: quod sine ingenti miraculo,& divina potentia fieri non potuit.Deus autem nequit miracula facere ad radicandam in mundo fidem falsam.

Nonò, quia mysterium Crucis Christi innumeros Sanctos Christo peperit, qui eò ardentiùs Christum diligẽtes, quò ignominiam Crucis pro se indigniùs pertulit carceres, Cruces, innumeraque tormenta pro Christo alacriter passi sunt; in eisque impletum est illud Christi verbum: *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me*. Credibile enim non est,fidem falsam, & quæ crucifixum crederet, qui crucifixus non fuit, talem potuisse generare sanctitatem.

Decimò, quia miracula, quæ per signum Crucis Deus operatus est, & quotidiè operatur, & honor, quem Deus exhiberi voluit Cruci, quæ ante Christum erat ignominiæ signum, manifestè probant, Christum in Cruce morientem eam virtutem Cruci communicasse.

CAPUT SECUNDUM.

Crucis miracula clarè probant, Christum in ea mortem sustinuisse.

MIracula Crucis illustriora enumeret Christi prædicator ad confundendos Mahumeti sectatores. Observat Baronius divina quadam dispensatione factū esse, ut supplicium, quod Barabbæ duplici ex causa debebatur, tum ut latroni, tum ut homicidæ, converteretur in Christum, cujus nulla esset mortis causa; ut Dei Filius pro redemptione totius generis humani Crucem subiret, quæ tàm apud Judæos, quam apud Gentiles insigne salutis esset. Signandos namque esse signo *THAV*, qui liberandi essent ab ira Dei, Ezech. Prophetæ fuit divinitus demonstratum cap. 9. & apud Ægyptios istud signum Crucis in Sacris eorum litteris significasse vitam, Ruffin. 2. hist. 29. Socrat. lib. 5. cap. 17. Sozomen. & alii testantur. Vide Breviarium Roman. die 3. Maii, in qua celebratur Inventio S. Crucis ab Helena Augusta, & quomodo miraculo fuerit distincta à reliquis latronum: contigit hæc Inventio ann. Christi 326. Ea fuit in partes divisa, & una delata

Ro-

Romam, alia Constantinopolim, quæ autem maxima pars relicta est Hierosolymis, jugi miraculo per particulas distributa, semper tota integra permansit, ut testatur Baronius in notis ad Martyrologium Romanum die 3. Maii, idemque testantur S. Paulin. Epist. 11. ad Sever. & S. Cyrillus Cathec. 10. ubi affirmat totum terrarum orbem ligno S. Crucis Hierosolymis accepto locupletatum esse.

Idem autem Bar. ibidem testatur Græcos, aliam etiam de S. Cruce celebrare consuevisse solemnitatem ad 16. Kalendas Junii, qua recolitur memoria admiranda illius apparitionis Crucis signi supra Hierosolymam meridie factæ, cujus rei gestæ historiam S. Cirillus tũc ejusdem Civitatis Episcopus exactè describit post Catechef. Et die 14. Septemb. celebrat Ecclesia Exaltationem S. Crucis, quando Heraclius Imperator, Cosrhoe, eam de Perside Hierosolymam reportavit; miracula verò, quæ tunc contigerunt, satis comprobant, Sacrum illud Lignum contactu corporis Christi sanctificatum fuisse. Petavius affirmat S. Crucem restitutam esse ann. Christi 628. & sequenti vere Hierosolymam Heraclium illam summa veneratione transtulisse, Concordat Baron in notis Marty-

tyrolog. affirmans contigisse hanc translationem ann. 19. Imperii Heraclii, id est, anno Christi 629. quo tempore Mahumetus vivebat; & transportationem S. Crucis in Persiam, ejusque recuperationem factam ab Heraclio non ignoravit, quò magis innotescat hominis impudentia, qui negare ausus est mortem Christi in illa Cruce, pro qua totus orbis Christianus pugnavit.

Inter apparitiones S. Crucis, insignis est illa, quam promeruit Constantinus Magnus Imperator, quam describit Eusebius lib. 1. vitæ Constantini cap. 22. & sequentibus, & ex ipso, Baronius ad ann. 312. „ Cùm enim Urbem Romanā ex Ty-
„ ranide Maxentii, armata manu *eripere*
„ *statuisset*, deque belli ancipite alea, &
„ Marte cōmuni diligētiùs cogitaret, Deo-
„ rūq; imbecillitatē jam aliquoties perspi-
„ cuè cognovisset, ad Deum Christiano-
„ rum confugit, eumque solum observare,
„ & colere statuit, inquit Eusebius. Quo
„ circa hujus opem imploravit precibus,
„ ut tum quisnam esset, illi significaret,
„ tum rebus, quas apud animum propo-
„ suisset, dexteram adjutricem, porrige-
„ ret. Imperatori igitur ista præcanti vi-
„ sio quædam divina, & inprimis admi-
„ rabilis apparuit; quam ipsemet post vi-

,, ctoriã narravit Euſebio Cæſarienſi, qui
,, eam litteris prodidit, etiam jure jurando
,, interpoſito : *Cùm jam Sol* (verba ſunt
,, Euſebii) *ad medium Cœlũ aſcendiſſet*, die
,, in pomeridianũ tempus paululum incli-
,, nante, dixit, ſe Crucis ſignum, ex lucis
,, ſplendore figuratum, in ipſo Cœlo, Soli
,, imminens, manifeſtis oculis aſpexiſſe, in
,, quo inſcriptionem conſignatam : *IN*
,, *HOC VINCES*. Admiratio ingens ip-
,, ſum, & totum exercitum, qui eum co-
,, mitabatur, atque adeò hujus facti ſpe-
,, ctator factus erat, inceſſit. Sed dubi-
,, tatione admodùm inter ſe diſtrahi, quid-
,, nam oſtentum illud ſibi vellet, aſſeruit,
,, atque eum, diù multumque de eo cogi-
,, tantem, oppreſſit nox; ibi ei dormienti
,, Chriſtum Dei Filium, cum ſigno in
,, Cęlo monſtrato viſum eſſe, præcepiſſe-
,, que, ut exemplari ad imitationem illius
,, ſigni, quod in Cęlo apparuerat, fabrica-
,, to, eo tanquam præſidio in præliis cum
,, hoſtibus committendis, uteretur : ſimul
,, atque dies illuxit ſurgens Conſtantinus
,, primò arcanum illud viſum amicis ex-
,, ponit : deindè artificibus, qui aurum,
,, & lapides pretioſos affabrè ſculpere no-
,, verant, accerſitis, medio inter illos loco
,, aſſidet, verbis ſigni deſcribit effigiem,
eam-

„ eamque auro,& lapidibus prætiosis imi-
„ tatione adumbrare mandat . Et hanc ef-
„ figiem ab artificibus sculptã vexilli , seu
„ labari Imperialis hastili insigi jussit,cujus
„ formam ibi describit Eusebius,tandemq;
„ concludit:*Isto igitur salutari signo Imperator, tanquam hostilis cuiuscunque,& infesta violentiæ propugnaculo , semper usus est, cujus expressæ similitudines mandavit, ut universum exercitum perpetuò antecederent .*

Virtute autem Crucis Constantinus Magnus de Maxentio , ejusque exercitu victoriam reportavit : & Maximinum Tyrannum orientis superavit : & denique Licinium Tyrannum virtute ejusdem Crucis profligavit . Probat autem P.Gretserus lib.2. de Cruce cap. 44. Constantino Magno ter Crucis signum Cęlitùs ostensum esse.

Sed quis numerare possit miracula, quæ Christiani signo Crucis operati sunt ? S. Antonius Abbas , ut scribit S. Athan. in ejus vita , omnibus Dæmonum machinamentis , & tentantionibus signum Crucis obiiciebat, & eos fugabat . Et cum Ethnicis quibusdam Philosophis disputans, inter alia sic locutus est : *Crucifixum nominamus , & universi Dæmones , quos vos ut*

Deos colitis, rugiunt, atque ex obsessis corporibus ad primum Dominicæ Crucis signũ fugantur. Ubi sunt illa fabulosa oracula? ubi Ægyptiorum incantationes? quò Magorum profecere carmina? Certè nunc vastata sunt omnia, cùm de sua Cruce Christus intonuit. Hinc Chrisost. hom. 4. de laudibus S. Pauli probat, non solùm veritatem hanc, quòd Christus crucifixus sit, sed etiã quòd crucifixus sit Deus, qui per Crucem Diabolum vicit. *Cujus rei gratia* (inquit) *Dæmones tantummodo nomen Crucis audientes in fugam resiliunt, cùm certè si res se haberet aliter, magis eos oporteret irridere, quam fugere. An fortè Crux quid clarum videtur, ac nobile? Immò è contrario, turpis, & exprobabilis mors est: undè igitur illam Dæmones reformidant, nisi de virtute Crucifixi?* Theodoretus lib. 3. hist. c. 3. narrat, quòd „ cùm Julianus Apo-
„ stata privatam adhuc agens vitam, spem
„ Imperii potiendi concepisset, perlustrare
„ cœpit Græciam, conquirere vates, &
„ ariolos sciscitaturus ab illis, an voti com-
„ pos futurus esset; incidit in hominem,
„ qui ei hoc prædicere pollicitus est. Qui
„ quidem deducto eo in fanum simula-
„ crorum, & intra ejus abdita collocato
„ fraudolentos Dęmones invocat, quibus
„ in

„ in specie, qua solent, apparentibus, me-
„ tus coegit Julianum, signo Crucis fron-
„ tem suam signare. Dæmones igitur Do-
„ minici trophæi conspicati figuram, &
„ suæ ipsorum cladis recordati, confestim
„ evanuerunt. Tum præstigiator, causa
„ cur fugerent intellecta, Julianum objur-
„ gat, qui tum timorem, in quo erat, de-
„ claravit, & se virtutem Crucis vehe-
„ menter admirari, dixit: nam Dæmones
„ quoniam ejus figuram ferre non pote-
„ rant, aufugisse. Hæc Theodoret. & idem testatur S. Gregorius Nazianz. orat. 1. contra Julian.

S. Hieron. in vita S. Hilarion. narrat, S. Virum signo Crucis armatum vicisse Dæmonum turbas, qui ferocium animalium afsumentes formam, illum terrere conabantur. Severus Sulpitius refert, Diabolum se visibilem S. Martino formis diversissimis sæpè incessisse, Sanctum verò, semper interritum stetisse, signo S. Crucis munitum, S. Greg. Nisen. in vita S. Greg. Thaumat. scribit, eum signo Crucis fugasse Dæmones ex Templo Idolorum, in quo pernoctarat. Et in vita S. Chrisost. legimus, eum signo Crucis in publica concione Dæmoniacum curasse. S. Greg. Magn. lib. 8. Dial. cap. 2. narrat, S. Benedict. signo

Crucis fugaſſe Diabolum tentatorem, qui ſub ſpecie avis nigræ circa ejus faciem volitabat. Gregor. Turon. affirmat, S.Patroculum, & S. Nicetium Treverirorum Epiſcop. plurimos energumenos virtute Crucis liberaſse. Idemque teſtatur Beda de S. Arnolfo in ejus vita tom.3.& in actis fideliſſimis S. Daniel. apud Surium tom.6. 11. Decemb. legimus eum Dæmones expuliſse, cùm manus ſolummodo obſeſſis impoſuiſset cum ſigno Crucis. Idemque teſtantur graviſsimi Script. de S. Medardo Epiſcop. Noviam. de S. Domnol. de S. Germ.Pariſienſ. de S. Niceta, de S. Albino Audegan. Epiſcop.de S.Iniberto, & S.Procopio Martyre, de S. Placido Martyre, de S.Mauro, & aliis apud Gretſerum lib.4. de Cruce cap.41.

Et apud eundem Gretſerum ibid.cap: 42. Gregor.Turon. narrat S.Simplicium Epiſcop. Auguſtud. ſigno Crucis in terram dejeciſſe ſimulacrum Berecynthiæ, quod in proceſſione deferebant Gentiles circum agros, & vineas. Et Surius teſtatur Sanct. Glyceriam Virginem, & Martyrem facto ſigno Crucis,& invocato nomine Jeſu obtinuiſse à Deo,ut ſtatua lapidea Jovis corruerit ſubitò, & cominuta fuerit.

Deindè S.Martina, Vigo nobiliſſima,

ſub

ſub Alexandro Imperatore paſsa 12. Januarii, cùm ſibi Crucis ſignum impreſſiſſet, Dianæ idolum, fulmine cęlitus excuſſo, comminutum eſt. Itèmque S. Satyrus Martyr quoddam idolum præteriens, cùm exufflaſset in illud, ſignans ſibi frontem, ſtatim Idolum corruit, atque ea de cauſa decollatus eſt. Et S. Procopius Martyr, qui ſub Diocleciano paſsus eſt 8. Julii, oratione facta ad Dominum Jeſum Chriſtum, cùm ſignum Crucis in aëre jeciſset adversùs ſtatuas Idolorum, dixit: vobis dico immundis ſimulacris, timete Domini mei nomen, & in aquam reſoluta, in hoc Templo diſpergimini. Quod & factum eſt. Denique ut alia omittam, S. Benignus, qui ſub Aurelio paſsus eſt 1. Novemb. cùm Idolothyta Sancto in os ingerere vellent, ſigno Crucis contra eas carnes edito cordeque ſurſum ſuſpenſo, & oculis in Cęlum ſublatis dixit: *Domine, &c.* Cum hæc dixiſset, & Crucis expreſſiſset ſignum, mox idola omnia lignea, & lapidea, & vaſa, in quibus ſacrificia offerebantur, inſtar fumi evanuerunt.

De S. Laur. Martyre canit Eccleſia: *Quod per ſignum Crucis cæcos illuminaverit*. S. Greg. lib. 1. Dialog. cap. 10. ſimile miraculum narrat de Fortunato Epiſcop,

Civit. Turditanæ: & alii multi Sancti eadem miracula sæpè operati sunt signantes cęcos signo Crucis. Consulatur P. Gretserus lib. 4. cap. 48. ad 58. qui ex D. Aug. & Sophronio, & ex S. Greg. Nyssen. aliisque Sanct. Script. probat signo Crucis morbos fuisse depulsos, mutos, aridos, paralyticos, & surdos recepisse usum membrorum: serpentes, & dracones fugatos, vel interemptos: truculentas feras cicuratas, flammasq; repressas: multos virtute Crucis venenum sine noxa bibisse. S. German. Episcop. Parisiensis, qui sub Justiniano Imperatore vitæ sanctitate floruit, signo Crucis mortuos suscitavit, ut testatur Fortunatus in ejus vita cap. 35. Ad probandam mirabilem Crucis virtutem habes opportuna valdè exempla apud P. Franc. Arias nostræ Societatis tom. 1. de imitat. Christi tract. 3. c. 40. & in vita S. Chrisost. apud Ribadeneyra, in qua dicitur S. Doct. ferocissimum occidisse Leonem, qui hominibus infestus erat, erecta Cruce; juxtà quam Leo mortuus inventus est.

CA-

CAPUT TERTIUM.

Cur Deus factus sit homo, & pro hominibus pati voluerit.

EXponenda est Mahumetanis, & infidelibus Incarnationis Filii Dei necessitas, & convenientia, ut in amorem Dei excitati, mentis tenebras excutiant. Eam autem dilucidè explicat P. Lessius lib. 12. de perfectionibus divinis cap. 3. iis verbis. Prolapsa natura generis nostri in primo parente fraude Diaboli à statu supernaturali, & amissa justitia originali, cæterisque virtutibus, subtracta etiam singulari illa Dei protectione, ac directione, & partis inferioris obedientia, & immortalitatis dono, in miserrimum statum incidit; neque aliud restabat, quàm ut sibi relicta, suo pondere, & impetu instar fluminis cujusdam de peccato in peccatum ruens, per varios anfractus errorum, & dolorum in pelagus exitii sempiterni devolveretur. Tanta enim erat ad malum pronitas, ut nihil ferè nisi peccare posset; tantus impetus, ut à nemine nisi à solo Deo posset sisti, ac inhiberi, ipsum vero malum tam atrox, ac penitùs inolitum, ut à nullo præter quam à Dei

à Dei manu posset excindi.

Deus igitur, cujus misericordiæ non est numerus, & bonitatis infinitus est thesaurus, intimis misericordiæ visceribus cõmotus, statuit nos ab ista multiplici miseria eripere, & rursum ad statum supernaturalem erigere. Verum id nec ità convenienter, nec satis fructuosè fieri poterat, nisi & pro peccato justitiæ divinæ æquivalens satisfactio exhiberetur, & fons quidam perennis, ac in exhaustus, quo peccata, quotiescunque homines in ea inciderent, deleri possent, constitueretur. Parum enim fuisset, in pristinum gradum justitiæ restitui, nisi etiam futuris lapsibus in tanta infirmitate, & mali proclivitate fuisset consultum. At neutrum illorum à pura creatura præstari poterat: nulla enim pro homine liberando, poterat offerre pretium æquivalens, nulla etiam fontem perpetuæ remissionis, & justificationis construere. Tanta enim est, vel unius peccati mortiferi malignitas, tanta in majestatem illam infinitam injuria, ut omnibus Sanctorum, Angelorum, & hominum obsequiis, laudibus, cultibus, precibus, humiliationibus, pœnitentiis, afflictionibus ex æquo, & ut ita dicam, ad æquilibrium, justamque æqualitatem nequeat compensari; ut infra de ju-

justitia ostendetur. Cùm igitur nullum remedium, nec in terra, nec in Cælo, malis nostris medendis, & bonis amissis recuperandis, appareret, nec ullus Angelus, aut ulla mens creata quidquam congrui auxilii posset invenire; misericordia divina inauditum, admirabile, ineffabile, incomprensibile, omnibus sæculis, omnibus Angelis, & hominibus obstupescendum excogitavit consilium: nimirum, ut Filius Dei, sapientia genita, per quam facta sunt omnia, naturam nostram sibi copularet, & in ea, ac per eam totum genus humanum repararet. Nisi enim reparator noster esset Deus, non posset exhibere pro offensione, & injuria à nobis in divinitatem commissa, quidquam æquivalens: nec constituere perennem, & indefectibilem reconciliationis Thesaurum. Nisi esset etiam homo, cessaret meritum, cessaret satisfactio, cessaret exemplum, cessaret illa suavis, & naturæ congruentissima providentia, qua res, per ea, quæ sui sunt generis gubernantur.

Hoc igitur post casum, est primum, & maximum misericordiæ divinæ in nos beneficium, ut potè, infinitum, & aliorum multorum, quorum singula infinitæ sunt æstimationis, origo, & fundamentum; quo maximè Deus infinitum suum in nos amo-

rem

rem, & misericordiam declaravit. De quo Dominus ipse Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum. ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Quis hæc animo volvens non obstupescat; Quis tantæ benignitatis consideratione lachrymas contineat? Quis in obsequium Dei vicissim se non libentissimè expendat? *Sic*, tam intense, tam effusè, tam ardenter tanta æstimatione, tanti illum fecit, & appretiavit *Deus*, illa infinita majestas, nullius egens, sibi sufficientissima, qui verbo creavit omnia, cui tot milliones serviunt Angelorum, & qui momento temporis infinitos alios excellentiores servos, & cultores sibi ex nihilo poterat condere. *Mundum*, humanum genus, infimum naturæ rationalis terminum, brutis affine, terrenis addictum, Cœlestium inane, immundum, ingratum, inimicum, rebelle, in quo. nihil dignum amore, plurima digna. odio, & supplicio. Obstupesce homo, Angelicis spiritibus, tam sublimi ingenio, & natura præditis, in sua damnatione relictis, tibi vilissimo, & nullius pretii vermiculo, à magno illo Numine tam immensum amorem, & favorem exhibitum. *Filium suum unigenitum*, non Angelum, non Cherubinum, non Seraphinum,

num, non Filium aliquem adoptivum, sed Filium suum unigenitum, naturalem, consubstantialem, ejusdem majestatis, potestatis, sapientiæ, excellentiæ, quem infinito dilexit amore, cui totam suam substantiam, unà cum omnibus suis perfectionibus, & thesauris bonorum ab æterno profudit. *Daret*, in Rectorem, in Doctorem, in exemplum vitæ; in Redemptorem, in pretium, & satisfactionem pro peccatis; in Thesaurum perpetuum justitiæ, & reconciliationis; in juge sacrificium, in Sacerdotem æternum; in panem vitæ æternæ, & alimentum immortalitatis, in pignus futuræ gloriæ; in Regem, Judicem, & Remuneratorem vivorum, & mortuorum; in gloriam, & triumphum patriæ Cœlestis. *Daret*, ad unionem nostræ naturæ, ad nuditatem, & paupertatem, ad labores, & incommoda hujus vitæ, ad contumelias, & persecutiones, ad alapas, & sputa, ad flagella, & spinarum punctiones, ad omne genus probrorum, & dolorum, ad Crucem, & mortem, ut totius nostri generis peccata in se susciperet, eaque in suo, quasi illorum author, ac reus, lueret corpore. *Ut omnis, qui credit, &c.* Totum hoc fecit, ut nos ab exitio sempiterno, cui addicti eramus, eriperet, & æterna vita donaret; nec de nobis requiret

aliud

aliud, quàm ut credamus in Filium, eique obediamus. Hactenus P. Leſſius.

Quare ut meritò inquit Clem. Alex: in exortat. ad Gent. *Verbum vitam præbuit ut opifex: bene vivere docuit, ut Magiſter, ut ſemper vivere ſuppeditaret, ut Deus.* Hinc pulchrè Aug. tract. 24. in Joann.
„ Si dixiſſet tibi Deus tuus, *Ego ſum veri-*
„ *tas, & vita*, tu deſiderans veritatem,
„ concupiſceres vitam: viam, qua ad hæc
„ pervenire poſſes, profectò quæreres, &
„ diceres tibi: Magna res veritas, magna
„ vita; ſi eſſet, quomodo illuc perveniret
„ anima mea. Quæris qua? Audi dicen-
„ tem primò; *Ego ſum via*. Primò di-
„ xit, quà venias; poſteà dixit quò ve-
„ nias. *Ego ſum via, ego ſum veritas*.
„ Ipſe manens apud Patrem, veritas, &
„ vita eſt: induens ſe carne factus eſt via.
„ Non tibi dicitur; labora quærendo
„ viam, ut pervenias ad veritatem,
„ & vitam: non, inquam, hoc tibi di-
„ citur. Ergò piger ſurge, via ipſa ad te
„ venit, & te de ſomno dormientem ex-
„ citavit, (ſi tamen excitavit) ſurge, &
„ ambula.

CA-

CAPUT QUARTUM.

Exponitur ex Patribus cur Deus voluerit fieri homo passibilis, & mortem Crucis subire?

ECclesiæ Sol August.tom.1.lib. de vera Religione cap.16. sic rem hanc explicat,& convenientias detegit, quibus Deus permotus est ad assumendam carnem passibilem „ *Cum omnibus*, inquit, modis „ medeatur animis Deus pro temporum „ opportunitatibus, quæ,mira ejus sapientia,ordinātur, nullo modo beneficentiùs „ consuluit generi humano, quàm cùm „ ipsa sapientia Dei, idest unicus Filius „ consubstantialis Patri, & coæternus totum hominem suscipere dignatus est, & „ Verbum caro factum est, & habitavit „ in nobis. Ità enim demonstravit carnalibus, & non valentibus intueri mente „ veritatem,corporeisque sensibus deditis, „ quàm excelsum locum inter creaturas „ habeat humana natura,quod non solùm „ visibiliter, nam id poterat, & in aliquo „ æthereo corpore ad nostrorum aspectuū „ tolerantiam temperato, sed etiam hominibus in vero homine apparuit: ipsa

„ enim

„ enim natura suscipienda erat, quæ libe-
„ randa. Et ne quis fortè sexus à suo crea-
„ tore se conceptum putaret, virum su-
„ scepit, natus ex fęmina. Nihil egit vi,
„ sed omnia suadendo, & monendo, vete-
„ re quippè servitute transacta, tempus li-
„ bertatis illuxerat, & opportunè jam ho-
„ mini suadebatur, quem libero esset crea-
„ tus arbitriò. Miraculis conciliavit fi-
„ dem Deo, qui erat, passione homini
„ quem gerebat. Satellites voluptatum
„ divitias perniciosè populi appetebant:
„ pauper esse voluit. Honoribus, & Im-
„ periis inhiabant: Rex fieri noluit. Car-
„ nales filios magnum bonum putabant:
„ tale conjugium, prolemque contempsit.
„ Contumelias superbissimè horrebant:
„ omne genus contumeliarum substinuit.
„ Injurias intolerabiles esse arbitrabantur:
„ quæ major injuria, quam justum, inno-
„ centemque damnari? Dolores corporis
„ execrabantur: flagellatus, atque cru-
„ ciatus est. Mori timebant: morte
„ mulctatus est. Ignominiosissimum mor-
„ tis genus Crucem putabant: crucifixus
„ est. Omnia, quæ habere cupientes non
„ rectè vivebamus, carendo vilia fecit.
„ Omnia quæ vitare cupientes à studio de-
„ viabamus veritatis, perpetiendo dejecit.
„ Non

„ Non enim ullum peccatum committi „ potest, nisi dum appetuntur ea, quæ ille „ contempsit, aut fugiuntur, quæ ille sub- „ stinuit. Tota itaque vita ejus in terris „ per hominem, quem suscipere dignatus „ est, disciplina morum fuit. Resurrectio „ verò ejus à mortuis, nihil hominibus „ perire naturæ, cùm omnia salva sunt „ Deo, satis indicavit, & quemadmodum „ cuncta serviant creatori suo, sive ad vin- „ dictam peccatorum, sive ad hominis li- „ berationem, quàmque facilè corpus ani- „ mæ serviat, cùm ipsa subiicitur *Deo*. Hactenus Augustinus.

Guillelm. etiam Paris. lib. de fide cap. 3. pulcherrimam reddit rationem, cur expediens fuerit, Deum pro hominibus pati in homine assumpto: *Nulla enim via* „ (inquit) magis suaderi communitati ge- „ neris humani potuit, Deum suæ gloriæ „ velle nos habere consortes, quàm per hoc „ quòd miseriæ nostræ consortium inivit. „ Qua enim via evidentiùs ostendi potuit „ hominibus, quòd secum vellet Deus „ beatè, & gloriosè vivere, quàm per hoc, „ quòd cum eis voluerit miserè, & igno- „ miniosè, vivere, & quod plus est etiam „ mori? Quid ingentiùs imprimere po- „ tuit cordi humano, quòd communi-

„ canda ei esset divinæ gloriæ beatitudo,
„ quàm ipsius humanæ miseriæ in Filio
„ Dei facta communicatio? Deindè quid
„ adeò spē veniæ erigere potuit, quid adeò
„ de misericordia Dei firmare fiduciam,
„ quo signo, vel argumento verosimiliùs
„ probari potuit cordi humano, Deum
„ velle parcere, & miserere hominibus,
„ quàm per hoc, quòd Pater misericordia-
„ rum proprio Filio, ut eis parceret, non
„ pepercit, & ipse filius, ut immunes, &
„ illæsi abirent latrociniorum suorum, di-
„ gnatus est perpeti suspendium. Manife-
„ stum igitur est ex his quantum Deus vo-
„ luerit homines esse suos socios in gloria
„ sua, quibus & ipse voluit esse socios in
„ eorum tanta miseria.

Postmodum aliam adjungit rationem, qua probat solam fidem Christianam Catholicam esse veram, quia sola fides Catholica ea continet, & prædicat, quæ hominem accendere possunt ad Deum amandum ardentissimè, & prout ipse amari vult ab hominibus. Vera namque fides, & Religio debet homines ducere ad Dei perfectum amorem: & hæc motiva ardentissimè Deum diligendi maximè continet, & prædicat fides Cathol. *Sicut enim* (inquit)
„ ignis ignem maximè generat, & appli-

„ ca-

,, catione sua, seu contactu, quæ ignibilia,
,, & succensibilia sunt maximè inflammat,
,, & ignit: sic ignis divinæ delectionis tan-
,, to beneficio nobis exhibitæ, per credu-
,, litatem cordibus hominum applicatus,
,, ignem sanctæ dilectionis in Deum ma-
,, ximè in illis generat, eoque amore be-
,, nefico maximè incendit, & inflammat:
,, Et omnia alia beneficia veluti scintillæ,
,, & prunulæ permodicæ ad calefaciendũ
,, inflammant cor humanum: beneficium
,, verò Incarnationis, atque Redemptionis,
,, non solùm est sicut mons igneus cordi-
,, bus nostris inflammandis per credulita-
,, tem appositus, immò incomparabiliter
,, major ignis, quàm esset totus mundus, si
,, totus arderet. Quantò enim major est
,, Filius Dei toto mundo; tantò corda
,, humana magis calefacere debet, & in-
,, flammare per hanc credulitatem ei ap-
,, plicitus, quàm totus mundus corpora
,, nostra, si totus arderet. Est enim Filius
,, Dei, beneficium nobis collatum, in quã-
,, tum nobis, & pro nobis datus: quod
,, autem sunt torres, & faces, ad calefa-
,, cienda corpora calore sensibili, hoc sunt
,, beneficia ad calefacienda corda calore
,, spirituali, hic autem calor amor est. Ma-
,, nifestum igitur est, quia si totus mundus

„ arderet, modicus ignis esset ad calefa-
„ ciendum corpus quodcumque; immò
„ nullus in comparatione hujus beneficii
„ ad calefacienda corda humana. Manife-
„ stum igitur est, quia major ignis calefa-
„ ciendis, aut inflammandis cordibus no-
„ stris adhiberi non potuit, quàm beneficiũ
„ Dominicæ Incarnationis, & passionis:
„ hunc autem sola ista fides, seu credulitas
„ ipsis adhibet. Hæc ille.

Denique, ut alia omittam, egregiè S. Thomas 4. contra gent. cap. 55. explicuit, cur conveniens fuerit Deum carnem passibilem assumere. *Non oportuit* (inquit) *Deum carnem impassibilem, & immortalem suscipere*: Sed magis passibilem, & mortalem. Primò quidem, quia necessarium erat hominibus, quòd beneficium Incarnationis cognoscerent, ut ex hoc ad Divinum amorem inflammarentur. Oportuit autem ad veritatem Incarnationis manifestandam, quòd carnem similem aliis hominibus sumeret, scilicet passibilem, & mortalem. Si enim immortalem, & impassibilem carnem suscepisset, visum fuisset hominibus, qui talem carnem non noverant, quòd aliquod phantasma esset, & non veritas carnis. Secundò, quia necessarium fuit, Deum carnem assumere, ut pro pec-

peccato humani generis ſatisfaceret. Contingit autem unum pro alio ſatisfacere, ità tamen quòd pœnam pro peccato alteri debitam, ipſe ſibi non debitam, voluntariè aſſumat; pœna autem conſequens humani generis peccatum, eſt mors, & aliæ paſſibilitates vitæ præſentis: undè & Apoſtolus dicit ad Romanos 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit: & per peccatum mors*. Oportuit igitur, ut carnem paſſibilem, & mortalem Deus aſſumeret abſque peccato: ut ſic, patiendò, & moriendo pro nobis, ſatisfaceret, & peccatum auferret. Et hoc eſt, quod Apoſtolus dicit ad Romanos 8. quòd *Deus miſit Filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati*, id eſt, habentem carnem ſimilem peccatoribus, ſcilicet paſſibilem, & mortalem. Et ſubdit, *Ut de peccato damnaret peccatum in carne*. id eſt, ut per pœnam, quam in carne pro peccato noſtro ſuſtinuit, peccatum à nobis auferret. Tertiò, quia per hoc, quòd carnem paſſibilem, & mortalem habuit, efficaciùs dedit nobis exempla virtutis, paſſiones carnis fortiter ſuperando, & eis virtuosè utendo. Quartò quia per hoc magis ad ſpem immortalitatis erigimur, quòd ipſe de ſtatu carnis paſſibilis, & mortalis mutatùs eſt in impaſſibili-

litatem, & immortalitatem carnis: quod etiam de nobis sperare possumus, qui carnem gerimus passibilem, & mortalem: si verò a principio carnem impassibilem, & immortalem assumpsisset, nullam daret occasio immortalitatem sperandi his, qui in seipsis mortalitatem, & corruptibilitatem experiuntur. Hoc etiam mediatoris officium requirebat, ut communem haberet nobiscum passibilem carnem, & mortalem, cum Deo verò virtutem, & gloriam, ut auferens à nobis, quod nobiscum commune habebat, scilicet passionem, & mortem, ad id nos duceret, quod sibi, & Deo erat commune, fuit enim mediator ad jungendum nos Deo. Similiter etiam non fuit expediens, quòd Deus incarnatus vitam in hoc mundo ageret opulentam, & honoribus, seu dignitatibus sublimem. Primò, quidem, quia ad hoc venerat, ut mentes hominum terrenis deditas, ad divina elevaret: undè oportuit, ut suo exemplo homines in contemptum divitiarum, & aliorum, quæ mundani desiderant, traheret: & quòd inopem, & privatam vitam agerent in hoc mundò. Secundò, quia si divitiis abundasset, & in aliqua maxima dignitate constitutus fuisset: id quod diviné gessit, magis potentiæ sæculari, quam virtuti di-

vi-

vinitatis fuisset attributum : undè efficacissimum argumẽtum suæ divinitatis fuit, quod absque adminiculo potentiæ sæcularis, totum mundum in melius commutavit.

CAPUT QUINTUM.

Demonstratur contra Mahumetanos, neque vetus, neque novum Testamentum esse adulteratum; & inde evincitur, Alcoranum utrique Testamento contradicentem, esse librum mendacem, & Diaboli suggestione compositum.

CUm Mahumetani ex una parte videant, Alcoranum apertè dicere libros veteris Testamenti, & Evangelia Jesu Christi descendisse de Cœlo: nam in prima Azorà, seu primo capite introducit Deum sic loquentem cum Mahumeto: „ Tu fidem Creatoris illis prædicans, pęnitus „ persuade, ut libris tibi divinitùs missis, „ Abrahæ quoque, ac Moysi, ac Christi, „ cęterorumque Prophetarum libris fidẽ „ firmam adhibeant. Et capite duodecimo introducit iterum Deum sic loquentem cum Judæis (secundum quod Turcæ utun-

tur Alcorano sine distinctione librorum.)
„ Christum Mariæ Filium, cui commisimus Evangelium, quod est lumen, & confirmatio Testamenti, ac recta via timentibus Deum, ad vestræ legis supplementum misimus, Judæi, omnis ergò Evangelii servus, ipsius præcepta indicando sequatur, alioqui malus erit.

Et demum Alcoranum introducit Deum præcipientem Mahumeto, ut quando incidat dubium circa intelligentiam eorum, quæ ipsi divinitùs revelata sunt, reccurrat ad Judæos, & Christianos, qui legem priùs receperunt: *Si ambiguus fueris de his, quæ descendere fecimus, interroga eos, qui legem legunt ante te. Noli esse de his, qui non crediderunt signis Dei, ne forte damneris.* Cùm hoc, inquam, Mahumetani ex una parte videant; & ex alia videant, Evangelia, & vetus Testamentum continere doctrinam manifestè contrariam Alcorani doctrinæ; sic discurrunt. Alcoranum, & utrumque Testamentum inter se dissentiunt: Alcoranum necesse est esse verum, integrum, sincerum: utrumque ergò Testamentum necesse est esse depravatum, & inversum. Idque deducunt ex Alcorano Azorà 12. ubi Mahumetus dicit: *Se solum habere Evangelium purum, & incorrup-*

ptum

ptum, quod Christus à Deo accepit; ac proindè Christianos habere illud depravatum, & adulteratum, & idem docet de libris Moysis, & Prophetarum.

Sed Mahumetanos falli, dum sibi persuadent Alcoranum de Cęlo descendisse, ejusque doctrinam esse divinitùs revelatã, evidenti argumento evincemus in hunc modum. Alcoranum, & utrumque Testamentum inter se dissentiunt, & doctrinas continent contradictoriè opposítas. At certum est utrumque Testamentum de Cęlo descendisse, ideſt Deum habere authorem, & doctrinam veram continere: certum deindè est nec vetus Testamentum, neque novum esse corruptum, seù adulteratum, sed esse integrum, & incorruptum, prout à Moyse, & Prophetis, atque ab Apostolis, & Evangelistis, scriptum est. Ergò certum est Alcoranum de Cęlo non descendisse, neque Deum habere Authorem; sed ejus doctrinam quatenus opponitur veteri, vel novo Testamento, esse apertè falsam, & diabolum habere Authorem.

Minor seorsim probanda est, quoad utrumque Testamentum; & nunc in generali suadetur: quia ut tanquam corrupta, & adulterata reiiciatur aliqua scriptura, non sufficit, quòd aliquis affirmet esse corruptam,

ruptam, ſed neceſſe eſt quòd id probet, producendo in medium aliquod illius exemplar authenticum ab illo diſcordans, quod ipſe vitiatum eſſe ait. At Mahumetani nihil tale producunt, ſed potiùs contra ipſos apertè demonſtratur, omnia exemplaria novi, & veteris Teſtamenti, Hebraica, Chaldaica, Syriaca, Arabica, Græca, & Latina, quæ per univerſum mundum diſperſa ſunt, habere expreſsè eam doctrinā, in qua eis contradicit Alcoranum; quin unum unquam repertum ſit exemplar Alcorano concordans, & à doctrina Religionis Chriſtianæ diſcordans. Ergò Mahumetani temerè, & cæcè credunt utrumque Teſtamentum eſſe corruptum, quia utrumque contradicit Alcorano; ſed potiùs deducere debent, Alcoranum non eſſe librum divinitùs inſpiratum, ſed mendaciis plenum, quandoquidem continet doctrinam contrariam libris veteris, & novi Teſtamenti, qui reperiuntur inter omnes ferè orbis nationes.

CA-

CAPUT SEXTUM.

Demonstratur, vetus Testamentum non esse depravatum à Judæis, ut Mahumetani fabulantur.

UT id demonstrem quæro, quando Judæi adulterarunt, & immutarunt scripturas veteris Testamenti? An ante adventum Christi, an post? Non ante, quia cùm ipsi accepissent librum legis à Deo per manus Moysis, tot præcedentibus signis, & prodigiis, scirentque certissimè libros Moysis, & Prophetarum scriptos fuisse inspirante, & dictante Deo, ingensque esse crimen eos adulterare; certè id præstare non potuerunt sine vehementi passione; ante adventum autem Christi nulla passio vehemens ad id præstandum eos compellere potuit: siquidem nec odium Christi, & Christianorum, neque odium Mahumeti ad id compellere potuit, antequam Christus nasceretur,& Mahumetus in mundum venisset.

Præterquamquod cùm essent in Synagoga viri probi,& zelum Dei habentes, qui fortitèr obsisterent depravatoribus, fieri non potuit, ut viri aliqui nequam, & sce-

ſcelerati corrumperent omnia exemplaria, quæ per orbem erant diſperſa, & in varias linguas translata à diverſis interpretibus, & in celebrioribus orbis bibliothecis aſſervabantur.

Deindè ſi Hebræi ante Chriſti adventum ſcripturas corruperunt, quarè Chriſtus, & Apoſtoli nunquam illos de tàm inſigni crimine reprehenderunt, præſertim cùm leviora non tacuerint? Quare Dominus ait Joan. 5. *Scrutamini Scripturas*. Et Matth. 25. *Super Cathedram Moyſis ſederunt Scribæ, & Phariſæi: quæcumque ergo dixerint vobis, ſervate, & facite.* Cui credibile erit, Chriſtũ ad corruptas Scripturas legendas ſine ulla præmonitione homines invitaſſe: vel ad corruptores audiendos, & ſequendos amandaſſe? Nec enim ſi Teſtamentum vetus eſſet corruptum, id Chriſtus ignoraret, cùm eſſet plenus ſapientia: nam Mahumetus ipſe in Alcorano cap. 13. inquit: *Quòd Deus Chriſtum librum, & ſapientiam, & Evangelium, & Teſtamentum edocuit.*

Nec itèm dici poteſt Judæos poſt Chriſti adventum adulteraſſe, & depravaſſe Scripturas. Nam omnia teſtimonia, quæ à Chriſto, & ab Apoſtolis citantur, inveniuntur in Moyſe, & Prophetis. Ergò neque

que ante, nec post Christi adventum Scripturæ veteris Testamenti adulteratæ sunt à Judæis. Et hoc argumento usi sunt Origenes lib. 8. in Isaiam, & Hieronymus in caput 6. Isaiæ ad probandum vetus Testamentum non fuisse corruptum ab Hebræis.

Item Augustinus lib. 15. de Civ. Dei cap. 13. indè probat, Judæos non adulterasse Scripturas, quòd non videatur ullo modo credibile, Judæos voluisse suis codicibus eripere veritatem, ut nostris detraherent authoritatem: & etiam si voluissent, non sit verisimile potuisse.

Ut autem vis argumenti magis innotescat, sciendum est, vetus Testamentum sæpè, & per diversos Interpretes translatum esse ex lingua Hebraica in Græcam. Prima translatio facta est jussu Prolomæi Philadelphi, Regis Ægypti à septuaginta senioribus 291. annis ante Christi adventum, ut testatur S. Epiphanius, & sequitur Bellarminus. Rex enim ille, qui ex toto orbe terrarum libros adducebat in suam Bibliothecam, voluit in ea habere libros Moysis, & Prophetarum: & ideò per legatos suos rogavit Eleazarum summum Sacerdotem, ut ad se mitteret viros sapientes, qui libros Legis, & Prophetarum transfe-

fe-

ferrent in linguam Græcam : misit autem Summus Sacerdos septuaginta duos seniores, senos ex singulis tribubus filiorum Israel, utriusque linguæ peritissimos, qui spatio dierum septuaginta duorum mirabili consensione divinas Scripturas apud Pharum Ægypti ex Hebræo sermone in Græcum idioma transtulerunt. Idque divino consilio factum est, ut cùm Apostoli posteà prædicarent Evangelium Græcis, ex testimonio Prophetarum, quorum libros Græci habebant, omnibus persuaderent Jesum Nazarenum, à Judæis crucifixum, esse Christum promissum in lege, & Prophetis. Et ut notat Eusebius lib. 8. de præparatione Evangelica, ideò Deus disposuit, ut ea translatio fieret ante Christi adventum, quia si facta fuisset posteà, perfidi Judæi in suspicionem translatores vocarent.

Anno autem 104. post Christi Nativitatem, nempe quarto anno Imperii Trajani facta est secunda translatio ab Aquila Pontico, ut quidam volunt : ut autem sentit Bellarminus cum Epiphanio, facta est hæc translatio anno duodecimo Adriani Imperatoris, idest anno Christi 131. Tertia translatio facta est à Theodotione octavo anno Imperatoris Commodi, idest anno Christi 189. Posteà anno 9. Imperatoris

Se-

Severi, & Christi 203. facta est alia translatio à Simacho. Posteà sub Imperium Heliogabali ad annos Christi 222. vel 223. Patriarcha Hierosolymitanus invenit in subterraneis urbis Hiericho totum vetus, & novum Testamentum è lingua Græca in Latinam fideliter translatum; & hæc vocatur quinta editio, seu translatio Hiericontina. Ità refert Fr. Antonius de Guevara. Sed Cardinalis Bellarminus ait, quintam editionem Græcam inventam esse in doliis quibusdam apud urbem Hiericho anno 8. Antonini Caracallæ; & secundum Baronium hæc translatio inventa est septimo anno Antonini Caracallæ, & anno Christi 219. Sexta quoque editio incerti Authoris in doliis inclusa inventa est apud Nicepholim Alexandro Mammeæ filio imperante, imperare autem cœpit Alexander anno Christi 224.

Has omnes versiones in unum corpus conjunxit Origenes anno Chisti 233. dividens singulas paginas in sex columnas, ac in prima quidem scripsit Hebraicum textum; in secunda eundem textum Hebraicum Græcis litteris; in tertia interpretationem Aquilæ; in quarta interpretationē Simachi; in quinta interpretationem LXX. seniorum; in sexta interpretationem

Teo-

Theodotionis; atque hæc volumina propter quatuor interpretationes quatrapla, propter sex columnas exapla dicebantur.

Quadraginta annis ante Christum natum translata est Scriptura Sacra ex lingua Hebræa in Caldaicam à Judæo quodam in Babilonia, qui appellabatur Jonathas Abenunciel; & translatio hæc fuit fidelissima. Et ea frequenter utuntur Ecclesiæ Orientales, videlicet Armeni, Caldæi, & Ægyptii. Translata quoque est in linguam Syriacam.

Quarè libri Moysis, & Prophetarum translati erant in varias linguas, & orbis erat plenus his libris. Omnes autem istæ translationes continent prophetiam Danielis, quæ prædixit Christum occidendum; & continent alia multa contraria his; quæ in Alcorano habentur. Et translationes istæ hucusque perseverant. Nec fieri potuit, ut omnia exemplaria ab aliquo, vel aliquibus corrumperentur: Ergò est falsissimum, Judæos ante Christum, vel post Christum adulterasse Scripturas.

Sanè Religio Judæorum ergà Sacros Libros tanta fuit, ut scribat Philo in libro de egressu filiorum Israel ab Ægypto, usque ad sua tempora per spatium plusquam duorum millium annorum, ne verbum quidē

fuisse

fuisse unquam in lege Hæbræorum immutatum, & quæmlibet Judæum centies potius moriturum, quàm ut pateretur legem in aliquo mutari.

Idque ipsum aliis argumentis convincitur; quia si Judæi falsare voluissent Scripturas in odium Christianorum, sine dubio præcipua vaticinia sustulissent; id autem minimè fecerunt, quia ut probat Bellarminus, ea in quibus discrepant exemplaria Hæbræa à Græcis,& Latinis,sæpè nullius momenti sunt, quantum attinet ad fidem, & Religionem: *Et sæpè codices Hæbræi magis Judæos vexant, quam Græci, aut Latini*. Ipsaque dispersio Judæorum per universum orbem cum Libris Sacris, probat in illis libris contineri ea, quæ de Christo prædixerant Prophetæ circa ejus mortem,& resurrectionem, aliaque mysteria,in quibus Religio Christiana opponitur Mahumetanæ. Ut enim observant S. Justinus in oratione exhortatoria, & S.Augustinus lib.18. de Civit. Dei cap.46. & manifestè deducitur ex illis verbis Psalmi 46: *Ne occidas eos, ne quando obliviscantur populi mei, disperge illos in virtute tua*. Ideò dispersi sunt Judæi Sacras Scripturas circumferentes: ut cùm Pagani nolunt credere ea,quæ dicimus de Christo esse prædi-

cta, sed dicunt ejusmodi vaticinia à Christianis fuisse cōficta, eos mittamus ad inimicos nostros Judæos, qui vaticinia illa secū ferunt. Ergò mysteria Religionis Christianæ, in quibus opponitur Mahumetanis, & ex quibus probatur Christum à Judæis occisum, tertia die resurrexisse, & esse verum Deum, continentur in Scripturis veteris Testamenti, prout à Deo dictatæ fuerunt.

Denique probatur esse manifestum mendaclum, quòd Scripturæ veteris Testamenti sint à Judæis falsatæ; quia cùm certum sit Deum habere providentiam suæ Ecclesiæ, verisimile non est, passurum fuisse, ut verba tot illustrium Prophetarum generaliter falsarentur: præsertim cùm ad hunc finem Judæos dispersit per totum orbem terrarum, ac circumferre eos voluerit libros legis, & Prophetarum, ut inimici nostri Christianæ Religioni testimonium pehiberent.

* *
*

CA-

CAPUT SEPTIMUM.

Demonstratur, novum testamentum non esse corruptum: & indè convincitur, doctrinam Alcorani ipsi contrariam, esse falsam. Ubi recensentur Hæreses præcipuè contra Trinitatem, & Incarnationem, & Concilia Generalia, in quibus damnatæ sunt.

Liber Alcorani Azorà, seù capite 5. hæc habet: *Hic liber*, videlicet Alcorani, *nec mendacium aliquod, nec aliquid præteritis Prophetis contrarium, nuntiat*. Verum hæc verba dolosè dicta esse à Mahumeto ad seducendam barbaram illam gentem, & falsissimam Alcorani laudem continere, facilè convincitur, tum ex dictis, tum ex dicendis: quia liber ille continet doctrinam evidenter contrariam doctrinæ Evangelii, quod à Deo descendisse, & scriptum esse impulsu, & directione Spiritus Sancti, ipse Mahumetus fatetur.

Quòd autem Evangelium Christi, quod modò habemus Christiani, sit illud

ipſum, quod ex impulſu divino conſcriptum fuit ab Apoſtolis; neque fuerit adulteratum à Chriſtianis, nunc demonſtrandum eſt. Et in primis onus incumbebat Mahumetanis producendi in medium aliquod exemplar Evangeliorum conſcriptũ ante advẽtum Mahumeti, quod concordaret cum Alcorano: at id non præſtant, nec præſtare poſſunt: ſed potius omnia exemplaria Evangeliorum ante Mahumetum, conſcripta, Hæbraicè, Græcè, Latinè, & in aliis linguis, quæ erant per totum orbem, diſperſa, manifeſtè atteſtantur Religioni Chriſtianæ: Quærantur exemplaria antiqua Evangeliorum inter Chriſtianos, inter Judæos, inter Gentiles, & nullum invenietur, quod non eam contineat doctrinam, quam Chriſtiani credimus: neque hujus depravationis, & corruptionis univerſalis Evangeliorum omnium, quæ narrant Paſſionem Chriſti, & mortem Crucis, & tertia die reſurrectionem, & miracula, quæ fecit in confirmationem illius doctrinæ, quam prædicabat, quod ipſe ſit Filius Dei naturalis, veruſque Deus, nullus unquam ſcriptor mentionem fecit uſque ad Mahumetum, & Mahumetanos; neque poſt Mahumetum ullus Doctor Chriſtianus, vel Judæus, vel Gentilis mentionem aliquam,

facit

facit tam horrendæ hæresis, qualis foret Evangelia omnia subvertere, & doctrinam falsam in mysteriis tàm principalibus illis affigere, & universo orbi tanquam articulos fidei proponere: quod signum evidens est, talem hæresim non extitisse; nam de omnibus, & de earum authoribus, & tempore, & loco, quo incœperint, habemus certas historias; & tamen de hac re altum est silentium apud omnes omninò Scriptores, præter Mahumetanos. Cùm tamen silentio non esset omninò prætereunda tam nefaria hæresis, & tam horrendum delictum. Quis enim credat hoc in mundo accidisse, quòd omnia Evangelia à Christo tradita, & ab Apostolis scripta, fuerint depravata, & falsata; & tamen quòd nullus extiterit in toto orbe Christianus; qui zelũ veræ doctrinæ haberet, & litteris proderet posteris tantum nefas, ut à doctrina falsa caverent?

Undè hoc dilemma conficitur: si extitit re vera hæc universalis omnium Evangeliorum depravatio, & falsatio: vel Summus Pontifex cum omnibus Patriarchis, & Episcopis, & Christianis in hanc depravationem consensit, vel illi restitit Summus Pontifex cũm aliquibus Prælatis, vel saltẽ alii Prelati illi obstiterunt. Si primum, ergò

periit Christi Ecclesia, siquidem omnes Prelati successores Apostolorum, apostataverunt à fide vera, & amplexati sunt fidem falsam, & secum traxerunt reliquos Christianos. Ergò Christus fuit Propheta falsus dum dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*: Christum verò fuisse Prophetam veracissimum, Mahumetani confitentur: Si secundum: ergò veri Christi fideles congregarent Concilium, ut se opponerent tantæ impietati, & tam nefariam hæresim damnarent. & omnes per litteras monerent, ut à tàm pestilenti doctrina fugerent. Si enim non obsisterent impietati, & non pugnarent pro defendenda veritate Evangeliorum, sed sinerent, ut illa adulteraretur, & corrumperetur, non essent vera Christi Ecclesia: ac proindè vera Christi Ecclesia funditùs periisset. At certum est nunquam in Ecclesia Christi congregatum fuisse Concilium ad damnandos tanquam hæreticos eos, qui dicunt Christum mortuum esse, & resurrexisse, & se Filium Dei appellasse; sed potiùs dantur multa Concilia, quæ illam doctrinam stabiliant; nullumque congregatum est Concilium in Ecclesia Christi, quod non stabilierit doctrinam contentam in symbo-

lo

lo Apostol. Ergo manifestum est Evangelia non esse falsata, & depravata.

Deinde argumentor. Si Christiani falsaverunt Evangelia: vel id fecerunt post adventum Mahumeti quasi in odium illius, & ut Alcorano authoritatem detraherent: vel ante adventum illius. Neutrum autem dici potest: ergo est insigne mendacium, quòd Christiani falsaverint Evangelia, falsò illis affigentes narrationem Passionis, & Resurrectionis Christi, & ea, quæ significant Divinitatem Christi, & Trinitatem personarum divinarum. Quòd non falsaverint post adventum Mahumeti, & in odium illius: probatur primo, quia ut in simili arguit S. Augustinus lib. 15. de Civit. cap. 13. incredibile est, quòd Christiani sibi abstulerint veritatem, dum invident Alcorano authoritatem, & quòd fundamenta suæ Religionis voluerint subvertere, ut aliquãtulum authoritatis detraherent Alcorano; hoc enim perinde esset, ac siquis sibi ipsi brachium amputaret, vel lethale vulnus infligeret, ut inimicum suum leviter vellicaret. Senè neque Mahumetus, nec ullus unquam hæresiarcha tantum damnum intulisset Ecclesiæ Christi, quantum ipsa inferret sibi mutando, & pervertendo Evan-

 gelia,

gelia: nam hæreses Ecclesiam Christi impugnant, sed non expugnant; quatiunt, sed non subvertunt: at Ecclesia depravans Evangelia, & mendacia proponens ut articulos fidei, seipsam expugnaret, & subverteret.

Prob. 2. quia evidens est Ecclesiam Christi habuisse eadem Evangelia ante adventum Mahumeti, quæ habet modò: nam Evangelia, quæ habuit ante adventum Mahumeti narrabant historiam Passionis, & Mortis Christi, ejusque Resurrectionem, & doctrinam eandem continebant, de Divinitate Christi, & Trinitate, quam modò continent, ut constat ex omnibus Doctoribus Ecclesiæ Christi, tum Latinis, tum Græcis, qui ante Mahumetum floruerunt, quorum scripta continent expositionem eorundem Evangeliorum, quæ modò habemus, & leguntur eorum homiliæ, & sermones in Breviario Romano. Nam præter S. Dionysium Areopagitam, S. Ignatium Martyrem, S. Clementem Papam, S. Policarpum, & alios, qui cum Apostolis egerunt: & præter S. Justinum Philosophum, & Martyrem: & Sanctũ Egesipum, & Sanctum Theophilum Episcopum Antiochenum sextum ab Apostolo

lo Petro : & S. Irinæum Episcopum , & Martyrem, auditorem Sancti Policarpi , & S. Melitonem Sardensem Episcopum , & Clementem Alexandrinum , Originis Præceptorem, aliosque illustres Scriptores, qui propè tempore Apostolorum vixerunt , & ad secundum Ecclesiæ sæculum pertinent, suisque scriptis Divinitatem Christi, ejusq; post mortem resurrectionem , aliaque mysteria nostræ fidei defenderunt : & præter Tertullianum , & Origenem , qui floruerunt sub initium tertii sæculi , & suis scriptis Divinitatem Christi , & Trinitatem personarum divinarum propugnarunt; in medio tertii sæculi floruerunt S. Gregorius Taumathurgus Origenis auditor , & Sanctus Cyprianus Episcopus , & Martyr, aliique illustres sanctitate , & sapientiæ lumina . In quarto sæculo floruerunt magna illa Ecclesiæ lumina Athanasius , Basilius Magnus, Ambrosius, Hilarius Pictaviensis, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nissenus, & ad finem hujus sæculi,& sub initium quinti Hieron. Chrisost. August. Cyrill. Alexandrinus , Leo Magnus , aliique Illustrissimi Doctores,quorum opera nunc extant, & mysteria Christianæ Religionis,quæ modo profitemus , explicarunt . Et sic ab Apostolis usque ad hæc tempora semper in

Ec-

signes viros interfuerunt S.Gregorius Taumathurgus Episcopus Neocesariensis, & ejus Frater Athenodorus. Sed tunc subdola tergiversatione Patrum studia Paulus elusit. Posteà verò altero in Concilio Antiochiæ celebrato damnatus, ac sede deturbatus est.

Posteà ad annum Christi 314. tempore Constantini Magni Imperatoris surrexit Alexandriæ impius heresiarcha Arrius, qui licèt contra Sabellium assereret, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum esse Personas inter se realiter distinctas, tamen ajebat non esse ejusdem naturæ; ac proindè dicebat, Verbum, & Spiritum Sanctum, non esse Personas divinas: ac per consequens unam dumtaxat Personam intra Deum admittebat. Hæc hæresis damnata est sub Sancto Sylvestro Pontifice, & Constantino Magno Imperatore in prima Synodo Generali 318. Episcoporum habita in Nicæa Bythiniæ urbe anno Christi 325. & in ea damnata est hæresis Sabelliana, & Arriana; & declarata est veritas Catholica, quam vera Ecclesia Christi nunc tuetur, & semper tenuit; nempè in Deo dari tres Personas realiter distinctas inter se, ejusdem tamen naturæ; ac proindè definitum est, Christum esse verum Deum; & in hoc

Con-

Concilio editum eſt Symbolum illud, quod Eccleſia canit in Miſſa. Interfuere huic Concilio Epiſcopi ſanctitate, & miraculis illuſtres, inter quos eminuere S. Nicolaus Epiſcopus Miræ in Lycia, & S. Spiridion Epiſcopus Trimitutis in Cypro, S. Alexander Epiſcopus Alexandrinus, & S. Panuphius Thebaydis ſuperioris Epiſcopus: & S. Spiridionem, & S. Panuphium, alioſque inſignes viros ſacra ſtigmata decorabant, quæ pro teſtificatione Fidei, Divinitatis Chriſti, & Trinitatis Perſonarum magna conſtantia acceperant in perſecutione Imperatorum.

Deindè contra Macedonium Epiſcopum Conſtantinopolitanum, qui negabat Divinitatem Spiritus Sancti, congregata eſt ſecunda Synodus Generalis Epiſcoporum 150. ſub S. Damaſo Papa, & Gratiano, atque Theodoſio Imperatoribus anno Chriſti 381. Conſtantinopoli; & ſecunda Synodus appellatur Concilium Conſtantinopolitanum primum. In hoc Concilio iterum damnatæ ſunt hæreſes Sabellianorum, & Arrianorum, & publicatum fuit illud ſymbolum, quod canitur in Eccleſia, in quo addita ſunt aliqua verba ſymbolo Nicæno. Inter alios Prælatos ſanctiſſimos interſuere huic Concilio, Nazianzenus, &

S. Gre-

S. Gregorius Nysenus frater Sancti Basilii.

Quamvis in iis Conciliis definitum fuerit Verbum Dei esse Personam Divinam æqualem Patri, & ejusdem naturæ cum illo; ex quo necessariò sequebatur, Christum Dominum esse verum Deum, siquidem Christus, nihil aliud est, quàm Verbum Dei indutum carne, seu Filius naturalis Dei factus homo, tamen postea Nestorius Patriarcha Constantinopolitanus, nesciens distinguere inter naturam, & Personam, asseruit sicut in Christo est duplex natura, divina scilicet, & humana, ità esse in Christo duplicem personam, alteram humanam, & purè creatam, alteram divinã, & increatam; asserebatque Personam Divinam Verbi habitasse in persona creata Jesu Nazareni, seu Christi speciali quodã modo, proindeq; asserebat, Beatam Virginem, non esse dicendam Theotocon, sed Christotocõ, idest non matrem Dei, sed Matrem Christi, seu puri hominis, in quo speciali modo habitabat Deus. Contra hanc hæresim congregata est tertia Synodus Generalis, idest Concilium Ephesinum sub Cęlestino primo Papa, & sub Theodosio minore Imperatore anno 431. eique pręfuit S. Cyrillus Alexandrinus Episcopus: nomine Summi

Pon-

Pontificis; ad illudque confluxere ultra ducenti Episcopi; & inter eos multi sanctitate, & miraculis illustres, quos Baronius enumerat. In hoc Concilio Nestorius sede sua pulsus est, & definitum est in Christo dari unicam Personam, divinam scilicet, cum duplici natura, altera divina, quam ab æterno habuit per identitatem, & à Patre accepit per generationem æternam; altera humana, quam in tempore sibi copulavit per unionem physicam, & realem: & quam accepit in tempore à Matre per generationem temporalem miraculosè factam sine opera viri: ac proindè definitum est, Christum esse verum Deum, & verum hominem, & Beatam Virginem esse Dei genitricem; quia nimirum genuit humanã naturam, quam Deus sibi conjunxit unione hypostatica, seu personali: *Nam sicut anima rationalis, & caro unus est homo, ità Deus, & homo, unus est Christus*, ut dicitur in symbolo Athanasii. Et sancta hæc Synodus Nestorium negantem Christi Divinitatem appellavit *novum Judam*, & decrevit, ut scripta Nestorii flammis absumerentur; renovavitque symbolum Nicænum, & sub anathemate præcepit, ne quis aliquid præter id quod per illud definitum est, ad fidem adiicere ullo modo tentaret.

Et

Et hæc eadem fides Catholica confirmata rursùs est in quarta Synodo Generali, idest in Concilio Calcedonensi celebrato sub Leone I. Pontifice, & Marciano Imperatore anno 451. contra Eutichianos, & Nestorianos, in quo definitum est, esse in Christo duas naturas in una persona. In hoc Concilio simul cum Eutychete Constantinopolitano Archimandrita, damnatus est Dioscorus Episcopus Alexandrinus, & Cyrilli immediatus successor, qui hæresim Eutychetis tollentis in Christo diversitatem naturarum relegatus est in Gangram Paphlagoniæ urbem, ibidemque infœliciter obiit. Et hæc quatuor Concilia Generalia S. Gregorius Papa, ut quatuor Evangelia venerabatur. Eademq; fides denuò confirmata est in quinta Synodo Generali, idest in secundo Concilio Constantinopolitano celebrato anno Christi 553. sub Vigilio Papa, & Justiniano primo Imperatore, iterumque Nestoriani, & Eutychiani dãnati sunt, & definitum est contra Monothelitas in Christo dari duplicem voluntatem divinam, & humanam, quia cùm esset Deus, & homo, habebat operationes divinas, & humanas, & omnia in ipso erant duplicia; duplex natura, duplex intellectus, duplex voluntas, duplex operatio

ratio intelligendi, & amandi.

Constat ergò evidentissimè non fuisse corrupta Evangelia à Christianis post Mahumeti adventum, ideò enim id dicunt, quia Evangelia Ecclesiæ Catholicæ, quæ leguntur post Mahumetum, continent Divinitatem Christi, & Trinitatem Personarum, & narrant Christi Mortem, & Resurrectionem. At hanc doctrinam, ut contentam in Sacris Scripturis, Ecclesia multis sæculis ante Mahumetum definivit contra Sabellianos, contra Arrianos, & Nestorianos, & Mahumetus nihil aliud fecit, quam renovare has hæreses. Ergò manifestum est doctrinam illam de Divinitate Christi, ejusque Morte, & Resurrectione, & de Trinitate Personarum non fuisse additam Evengelio à Christianis post Mahumeti adventum.

Et sanè cùm Patres Concilii Nicæni ad damnandos Arrianos argumenta sumerent ex Evangeliis: sanè si aliquod fundamentum daretur ad suspicandum illa esse corrupta, qua parte significant Trinitatem Personarum, & Divinitatem Christi, illud non dissimulassent Arriani: constant autem manifestè, nunquam Arrianos in favorem sui erroris hunc prætextum allegasse; sed admisisse Evangelia illa, quæ modò ha-

be-

bemus, & controversiam inter illos,& Catholicos non fuisse de verbis, sed de verborum sensu; quia hæretici verba Evangelii ad improprios sensus detorquebāt, evidensque est ex scriptis Augustini, Hieronymi, Basilii, & aliorum Patrum, Arrianos confutatos fuisse à Patribus ex illis verbis, quæ nunc legimus in primo capite Evangelii Joannis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, omnia per ipsum facta sunt*, &c. Quæ verba hæretici admittebant, & ex ipsis contra ipsos insurgebant Doctores Catholici, eosque convincebant. Ergò planum est tunc extitisse Evangelia, quæ modò existunt. Ergò falsum est, Christianos post adventum Mahumeti corrupisse Evangelia.

Dicent forsan Mahumetani, se quidem idem nunc docere, quod docuerunt Arriani de Trinitate Personarum, & quod docuerunt Nestoriani de Christo; indè tamen non inferri, quod ipsi à veritate aberrent; quia non probatur Arrianos, & Nestorianos justè fuisse damnatos, ut hæreticos: sed potius dicendum esse, errasse Patres Concilii Nicæni, & Concilii Ephesini. Sed contra est primo, quia si Mahumetani fateantur se esse Arrianos, & Nestorianos, fa-

teri debent Alcoranum esse librum mendacem, quia negat id, quod constanter affirmabant Arriani, & Nestoriani, nempè Christum verè mortuum fuisse, & tertia die resurrexisse; circumcisionem jam cessasse, & Baptismum esse necessarium ad salutem: item novum Testamentum esse purum, & incorruptum. Si ergò Arriani veram fidem habebant, sequitur Mahumetanos habere fidem falsam, siquidem sectantur articulos omninò oppositos. Quod si Mahumetani dicant, Arrianos, veram quidem fidem habuisse, quatenus negabant Trinitatem, & Divinitatem Christi; falsam tamen quatenus credebant Mortem, & Resurrectionem Christi, atque necessitatem Baptismi; sequitur Arrianos habuisse absolutè fidem falsam, quia ut Fides sit falsa, non est necesse ut nullum articulum verum habeat, sed sufficit ut habeat aliquos falsos: fides autem falsa nequit esse fundamentum salutis æternæ, fuerunt ergò Arriani extra viam salutis. Aliundè verò dicis Catholicos, qui damnarunt Arrianos, etiam habuisse fidem falsam: ergò sentis omnes omninò Christianos tunc habuisse fidem falsam, quia Christiani, vel erant Catholici, vel Arriani. Ergò sentis omnes Christianos fuisse tunc extra

viam salutis: deindè etiam fateris Judæos post adventum Christi esse extra viam salutis. Ergò nulla tunc erat in mundo Religio, & Fides vera: siquidem Religio Mahumetana nondum tunc advenerat. Ergò omnes damnabantur omnibus illis sæculis: quod est evidenter falsum, ut constat ex prima demonstratione suprà facta.

Contra secundo, quia facile est probare, non Catholicos, sed Arrianos errasse: tum quia Christus verè promisit Ecclesiam à se fundatam supra Petrum in perpetuum duraturam. Ecclesia autem Arriana penitus interiit per multa sæcula: ergò Ecclesia Arriana non erat Ecclesia Christi. Tum quia tanta fuit potentia Arrianorum, ut non minus miraculum sit Catholicos prævaluisse contra Arrianos, quàm prævaluisse contra decem terribiles persecutiones Gentilium, quas per tria sæcula passa est Ecclesia Christi. Deus autem miracula nequit facere ad destruendam veram Ecclesiam.

Denique id ipsum clarissimè demonstratur, quia nullus eorum, qui Divinitatem Christi, & Trinitatem Divinarum Personarum negarunt, nec ullus hæreticus damnatus ab Ecclesia Catholica postquam hæresim bibit, & docuit, unquam miracula

fecit; ut facile eſt comprobare per omnes hæreſiarchas, qui Eccleſiam Catholicam oppugnarunt ab exordio ejus uſque ad noſtra tempora; cum tamen omni ſæculo floruerint evidenti gloria miraculorum multi viri, & fœminæ ex iis, qui credunt Chriſtum crucifixum eſſe verum Deum, & Trinitatem Perſonarum in Deo adorant; nam ſurdos, cæcos, mutos, claudos à nativitate mirabiliter curarunt, mortuos ſuſcitarunt, aliaque innumerabilia prodigia operati ſunt; in eiſque ad litteram verificata eſt illa Chriſti promiſſio: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet, quia vado ad Patrem*. Specialique gloria miraculorum floruerunt multi Sancti, qui infenſiſſimi fuerunt hæreticis Arrianis, ut Athanaſius, Baſilius, Hilarius, Nicolaus, Antonius Magnus, Martinus, & alii innumeri: ut patet ex iis, quæ ſupra diximus. Martyreſque invocato nomine Jeſu Filii Dei vivi, idola confregerūt, Dœmones expulerunt, ora leonum obtutaverunt, aliaque innumera ſigna ediderunt, ut conſtat ex eorum Actis.

Probavimus hucuſque, Chriſtianos non adulteraſſe Evangelia poſt adventum Mahumeti; nunc probandum reſtat, nec anteà hoc nefas commiſiſſe. Et ſanè ante

Ma-

Mahumetum, id facere non potuerunt in odium ipsius, & ut Alcorano auferrent authoritatem, ut per se patet. Quo ergo fine tantum scelus committere potuerunt? Et inprimis incredibile est adulterasse Evangelium quoad eam partem, in qua tam latè, & ex instituto narratur Historia Passionis, & Mortis ignominiosissimæ. Si enim Christiani ad extollendum, & magnificandum Christum addidissent Evangelio ea, quæ testantur ejus divinitatem, falsoque scripsissent, illum esse verum Deum, nullatenus confixissent, eum tam ignominiosè, ac turpitèr crucifixum esse; quia hoc potissimum augebat difficultatem credendi, quod ipse sit Deus; nam Judæi scandalizabantur audientes Deum fuisse crucifixum, & Gentiles hoc putabant stultitiam, ut testatur Paulus, quia indecens judicabant Filium Dei tam turpiter fuisse trucidatum. Quarè si ad commendationem sui Magistri aliquid conficturi essent, potiùs quamvis reipsa fuisset crucifixus, confingerent, non ipsum, sed alium, cui impressit suam figuram, reipsa crucifixum fuisse; ut configunt Mahumetani; quia indecens ipsis videtur, quod Propheta sanctissimus, qualem credunt fuisse Christum, tam indignè tractatus fuerit à Judæis. Deindè si ea, quæ Evangelia

dicunt de Divinitate Christi; & de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, & de Passione Domini essent conficta à Christianis: certè obiter tantùm perstringerent ea, quæ attinent ad Passionem, & ignominiam Christi; & ea, quæ attinent ad ejus commendationem, & gloriam, lato calamo prosequerentur. Constat autem Evangelia Historiam Passionis quoad omnes ejus circumstantias latissimè proponere, miracula vero, Divinitatem Christi, & alia quæ in oculis hominum gloriosa apparent, breviter tantùm, & quasi per transennam narrare: quod argumento est, Evangelia sincerè, & verè esse conscripta ex impulsu Spiritus Sancti, non autem mendaci artificio composita.

Deindè probatur Evangelia non fuisse corrupta ante adventum Mahumeti. Nec enim dici potest fuisse corrupta ab ipsis Apostolis, qui ea scripserunt; nec dici potest fuisse corrupta à Christianis post tempus Apostolorum. Ut primum probem, suppono ut quid certum, & exploratum, Christum non scripsisse manu sua Evangelia; nec dum viveret ea dictasse exscribenda à Discipulis, sed Apostolos ea scripsisse post Mortem Christi diversis locis, temporibus, & linguis. Nam ut probat Baronius, Mat-

Matthæus ſcripſit Hæbraicè Hieroſolymis anno Chriſti 41. Judæis, qui crediderant, expoſcentibus. Marcus ſcripſit Latinè Romæ anno Chriſti 45. ut interpres Petri. Lucas ſcripſit Græcè in Achaya anno Chriſti 58. Joannes ſcripſit Epheſi anno Chriſti 99. lingua Græca. Suppono ſecundo, Evangeliſtas cum primum ſcripſerunt Evangelia, ut veritatem ſcripſiſse, & nullas eis immiſcuiſse falſitates: quia Mahumetus ipſe jubet credere Evangeliis, aitque illa de Cœlo deſcendiſse, ideſt ex impulſu divino conſcripta eſse. Cum ergò exploratum ſit nulla unquam fuiſse in Eccleſia Chriſti Evangelia, niſi quæ conſcripta ſunt ab Apoſtolis, manifeſtè ſequitur Apoſtolos veridicè primò ſcripſiſse Evangelia. Hoc ſuppoſito probo Apoſtolos non adulteraſse Evangelia: quia cum diſperſi fuerint per univerſum orbem, & veram Chriſti fidem invexerint multis editis ſignis, & miraculis in confirmationem doctrinæ illius, quam prædicabant; & volumina Evangeliorum verè, & ſincerè conſcripta, per totum orbem fuerint diſperſa: quomodò potuerunt poſtea Evangelia illa adulterare, aut quo fine? Sanè Apoſtoli, ipſo Mahumeto teſte, fuerunt viri ſancti, ac proindè tantùm nefas ſubvertendi veram fidem, quam tot miraculis planta-

verant, in eos cadere non potuit. Conſtatque eos immenſos labores ſuſtinuiſse in prædicatione Evangelii, potiuſque ignominioſam, & crudelem necem ſubire voluiſse, quam eam fidem deſerere, quam prædicabant: quomodo autem tam conſtanter martyrium ſubirent pro doctrina falſa, & dolosè confícta ſine ullo emolumento temporali, & cùm certo ſalutis æternæ detrimento?

Rursùs licet ipſi vellent Evangelia à ſe conſcripta mendaciis, & fabulis corrumpere: id minimè obtinere poſsent: tum quia obſiſterent fideles, qui cum Domino noſtro Jeſu Chriſto converſati fuerant, & non ſinerent corrumpi Evangelia ſincerè, & fideliter conſcripta, & veridicè narrantia Chriſti geſta, & doctrinam; manifeſteque convincerent, eſse commentitia, & falſa ea, quæ de novo adijciebant: undè mendacium non poſset prævalere. Deindè quomodo pauci homines poterant omnia exēplaria Evangeliorum per totum orbem diſperſa colligere, & comburere, & loco illorum nova exemplaria mendacia, & fabubuloſa reponere, quin vel unum exemplar ſuperfuerit veridicum? Prætereà cum Evangeliſtæ prædicaverint in Provinciis inter ſe adeò diſtantibus, quomodo communi conſilio potuerunt tàm uniformiter

nar-

narrare mendacia, & fabulas? Evidens ergò est, Apostolos ipsos, & Evangelistas non adulterasse Evangelia.

Quod etiam alio argumento convincitur. Nam inter Evangelistas nullus tam apertè testatur Christi Divinitatem, ac Joannes. Constat autem Joannem cum primum scripsit Evangelium, Divinitatem Christi declarasse: nam ut testatur Hieronymus libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, Joannes scripsit Evangelium suum, ut confutaret Cherinthum, Ebionem, aliosque hæreticos negantes Divinitatem Christi, quam Apostoli per universum orbem prædicaverant. Narratque Hieronymus ex fideli historia, quam citat, Apostolum rogatum ab omnibus pœnè Asiæ Episcopis, & multarum Ecclesiarum legationibus de Divinitate Salvatoris altius scribere, ita facturum respondisse, si indicto jejunio in commune omnes Deum deprecarentur; jejunio vero expleto, revelatione Divina saturatum, illud proœmium de Cœlo veniens eructasse: *In principio erat Verbum, &c.* Ergò Evangelium Joannis ità ab illo conscriptum est, sicut modo legitur. Ergò quod Evangelium dicit de Christi Divinitate, non est confictum, sed verissimè scriptum. Ergò Evangelia non sunt corrupta ab ipsis Evangelistis.

Sed nec dici potest esse corrupta à posterioribus Christianis, qui Apostolis successerunt. Primò, quia oppositum evincit argumentum proximè factum, quia constat Joannem scripsisse suum Evangelium ad declarandam æternam generationem Christi, ejusque Divinitatem. Secundò, quia D. Dionysius Areopagita, qui cum Apostolis conversatus est, & ab eorum ore audivit mysteria nostræ fidei, edidit libros multos, in quibus loquitur de Trinitate Divinarum Personarum, de Divinitate Christi, ejusque Morte, & Resurrectione, & de ejus præsentia reali in Eucharistia, & reliquis mysteriis, quæ continentur in Evangelio, quod modo legitur. Et similiter S. Justinus Philosophus, & Martyr, qui prope tempora Apostolorum floruit (siquidem obiit anno Christi 165.) & S. Egesippus Justino coæqualis eandem doctrinam suis scriptis tradiderunt, quam modo habent Evangelia: & similiter reliqui omnes Doctores Christiani, qui continuata serie post Apostolos floruerunt.

Tertio, quia ut testatur Baronius ad annum Christi 185. S. Pantænus Christianus Philosophus, & Clementis Alexandrini magister, vir omni eruditionis genere præstantissimus: cujus memoriam ob insignem,

gnem vitæ ſanctitatem Eccleſia celebrat die 7. Julii, qui ſumma cum laude litteras ſacras Alexandriæ interpretatus eſt, deſiderio flagrans prorogationis fidei ad Indos profectus eſt, ubi Evangelium Matthæi Hæbraicè ſcriptū à Bartholomæo Apoſtolo illuc delatum, reperit in manibus quorundam, qui hactenus ibi Chriſtum profitebantur: eratque planè illud ipſum, quod nunc habemus, & quod ipſe expoſuit Clementi Alexandrino, & Clemens Origeni, & Origenes Gregorio Taumaturgo, & uſque ad nos pervenit.

Quartò, quia anno Chriſti 485. repertum eſt in inſula Cypri Corpus Sancti Barnabæ Apoſtoli cum Sancti Matthæi Evangelio ad pectus appoſito, quod manu ſua exſcriptum ſecum tulerat ad annunciandā Fidem Chriſti in illa inſula; repertum, inquam, eſt ex revelatione ab ipſomet Apoſtolo facta Arthemio Salaminæ Epiſcopo. Et hoc Evangelium manu Sancti Barnabæ exaratum Conſtantinopolim delatum eſt, petente Zenone Imperatore, & auro exornatum in Palatio Imperiali poſitum eſt, ut ſcribit Baronius ex fideliſſimis Hiſtoricis rem comprobans. Erat autem Evangelium illud ipſiſſimum, quod tunc habebat Eccleſia. Ergò certum eſt illud Evangelium

per-

permansisse purum, & incorruptum, & prout à Matthæo fuerat scriptum.

Quintò, quia Apostoli antequam dispergerentur per universum Orbem ad prædicandum Evangelium Christi, composuerunt brevem illam formulam articulorum, quam vocamus Symbolum Apostolorum, quam uniformitèr proponerent Judæis, & Gentilibus, ut vidimus suprà; & ideò fides Christi ubique terrarum introducta est cum mira uniformitate, ita ut Regna,& Provinciæ inter se valdè dissitæ omninò convenirent in articulis fidei, quos credebant. In illa autem brevi formula, seu Symbolo continentur præcipua mysteria Religionis Christianæ,in quibus ipsa differt à Religione Mahumeti; nempè Incarnatio Filii Dei, ejus Mors, & Resurrectio, & Trinitas Divinarum Personarum: ergò Evangelium, quod Apostoli prædicaverunt in universo Orbe, continebat hanc eandem doctrinam: nec enim Apostoli vulgarunt per orbem Evangelium, quod in sua doctrina opponeretur Symbolo. Ergò certum est doctrinam de Incarnatione Verbi Divini, & Divinitate Christi, & de ejus Morte, & Resurrectione, & Trinitate Personarum contentam fuisse in Evangeliis, quæ scripserunt Apostoli. Ergò non sunt corrupta Evan-

ge-

gelia quatenus hanc doctrinam continent.

Sextò, quia pro aſſerenda divinitate hominis crucifixi à Judæis, ejuſque glorioſa Reſurrectione, cæteriſque myſteriis, in quibus Evangelium differt ab Alcorano paſſi ſunt innumerabiles Martyres à Nerone Imperatore uſque ad Conſtantinum Magnum, ideſt ab anno Chriſti 66. in quo ſub Nerone Petrus, & Paulus Romæ,& Andræas in Achaya paſſi ſunt martyrium, uſque ad annum Chriſti 312. in quo Signū Crucis Conſtantino apparuit, & Religioni Chriſtianæ favere cępit, donec anno 324. Baptizatus eſt. In iis perſecutionibus Fides Catholica innumeris eſt confirmata miraculis; ideòque tam diræ perſecutiones non minuebant, ſed potius augebant credentium numerum, quia Gentiles videntes conſtantiam martyrum, & in perferendis tormentis atrociſſimis alacritatem, & miracula, quæ martyres edebant, hinc movebantur ad eam fidem ſuſcipiendam; ut vidimus ſuprà lib. 1. cap. 10. Satis hoc comprobatur ex Actis Sancti Januarii, quæ habentur in Breviario Romano die 19. Septembris: ex quibus conſtat quinque hominum millia converſos fuiſſe ad confitendam Crucifixi divinitatem propter conſtantiam Martyris, & miracula, quæ

fa-

faciebat. Et miraculum usque adhuc perseverans, planè evincit, veram esse Christi Divinitatem, pro qua asserenda Januarius mortuus est. Ut enim inquit Martyrologium Romanum: Neapoli *Beatissimi Martyris Sanguis in ampulla vitrea adhuc servatur, qui in conspectu Capitis illius positus, velut recens liquescere, & ebullire conspicitur*. Constatque ex Actis Sanctæ Martinæ Virginis, & Martyris die 30. Januarii propter constantiam Sanctæ Virginis, & miracula manifesta, quæ Deus operatus est in ejus Martyrio: Ex ejus tortoribus non „ nullos miraculi novitate correptos, Dei „ adspirante gratia, Christi fidē amplexos, „ post cruciatus gloriosam martyrii pal- „ mam capitis abscissione promeruisse.

Constantiaque ipsa, & alacritas in perferendis atrocissimis tormentis pro asserenda Christi Divinitate in ætate, vel nimis tenera, vel nimis senili, & in sexu fragili, clarissimum argumentum est, quod Fides illa vera erat; ac proindè quod Evangelia testantia Christi Divinitatem, Mortem, & Resurrectionem ejus, non erant corrupta. Prædicator Christi in medium producat Acta S. Agnetis Virginis trecennis, & S. Eulaliæ Meritanæ, quæ cum duodecim esset annorum, decem & novem pro Christo

sto pertulit tormentorum stupenda genera, cujus memoriam habes in Martyrologio Romano die 10. Decembris: „ S.Agapyti
„ Martyris, qui cum esset annorum quin-
„ decim, & amore Christi ferveret, jussu
„ Aureliani Imperatoris tentus est, ac pri-
„ mò nervis crudis diutissimè cæsus, de-
„ indè sub Antiocho Præfecto graviora
„ supplicia passus, exindè cum ex imperio
„ Imperatoris leonibus obiiceretur, & mi-
„ nimè læsus esset, gladio ministrorum
„ coronandus percutitur, ut ait Martyro-
„ logium Romanum die 18. Septembris;
Et Acta Sanctorum Martyrum Complutensium Justi,& Pastoris fratrum : „ Qui cum
„ adhuc pueri litteris imbuerentur, pro-
„ jectis in scola tabulis, spontè ad marty-
„ rium cucurrerunt, & mox à Daciano
„ Præside teneri jussi,& fustibus cædi, cum
„ se mutuis colloquiis constantissimè ro-
„ borarent, extra Civitatem perducti, à
„ carnifice jugulati sunt. Proponat Acta S. Simeonis Episcopi Hierosolymitani, qui cum 120. esset annorum, ità fortiter, & hilaritèr sustinuit ea tormenta, quæ Dominus noster Jesus Christus passus est,ut omnibus esset admirationi, ut habes in Breviario Romano 18. Februarii.Proponat constantiam S.Policarpi jam senis, ut eam
nar-

narrat P. Ribadeneyra in ejus vita. Hæc, & alia exempla, quæ paſſim occurrunt in Breviario, & Martyrologio, manifeſtè probant, illam conſtantiam, & hilaritatem inter atrociſſima tormenta, quam Martyres oſtenderunt, ut conteſtarentur Jeſum Crucifixum à Judæis eſse verum Deum; & miracula, quibus Deus illorum fidem approbavit, à Deo fuiſse, & Deum habuiſſe Authorem. Deus autem nequit miracula facere in confirmationem doctrinæ falſæ: nec conſtantiam, & hilaritatem tribuere in ſuſtinendis tormentis pro mendaciis, & erroribus. Veriſſima ergò eſt fides, quæ confitetur, Chriſtum eſse verum Deum, & pro hominibus fuiſse crucifixum, & tertia die ſurrexiſse. Delirant ergo Mahumetani, dum dicunt eſse corrupta Evangelia, quæ hanc doctrinam continent.

Septimò probatur Evangelia non fuiſse adulterata, & corrupta poſt tempora Apoſtolorum. Quia unaquæque Provincia, vel natio à ſuo Apoſtolo converſa, ab eodem accepit Evangelium Chriſti, ſive in ſcriptis, ſive in tabulis cordis; & poſt fidem ſuſceptam procuravit ſibi deſcripta quatuor Evangelia, alioſque libros ſacros novi, & veteris Teſtamenti, qui confirmati, & roborati erant per divina miracula. Si

ergò

ergò in illis Evangeliorum libris, quos primo per Apostolos suscepit, nihil continebatur de Passione, ac Resurrectione Christi, nihil de ejus Divinitate, & præsentia in Eucharistia, nihil de Trinitate Divinarum Personarum: quis ex universis regionibus, & Provinciis ad Christum conversis, vel in toto, vel ex parte, potuit in unum colligere omnes libros sacros novi, & veteris Testamenti, & illos immutavit, corrupit, & infecit, quin vel unum exemplar purum, & incorruptum ex innumeris, quæ per universum erant dispersa, superfuerit? Quis non videat hoc esse incredibile?

Sic enim arguo. Nam cum Apostoli fidem Christi invexerint editis multis signis, & miraculis, vera Christi Evangelia, & sinceram doctrinam in libris sacris contentam, sparserunt per orbem. Quis ergò potuit omnes illos libros colligere, & comburere, vel dilacerare, & loco illorum ponere nova exemplaria corrupta, & adulterata? Vel enim tantum opus aggressi sunt pauci aliqui viri sceleratissimi: vel tota Christi Ecclesia simul hoc consilium sumpsit destruendi Evangelia pura, & immaculata, quæ à Sanctis Apostolis acceperat, & tot signis, & miraculis erant confirmata, & loco illorum reponendi Evangelia corrup-

pta

ta, & depravata. Neutrum autem dici poteſt. Non primum, quia impoſſibile eſt, paucos aliquos homines potuiſse à toto orbe Chriſtiano pęnitus exterminare exemplaria omnia ſincera, & vera Evangeliorũ: & quamvis phyſicè poſsent, eſt pęnitùs impoſſibile, quod Chriſtiani hoc permitterent. Si enim tanto ardore Chriſti fidem complectebantur, ut mille mortes mallent pati, quàm Chriſtum negare: quomodo permitterent, quod divina Chriſti doctrina pęnitus interiret? Hoc non eſt minus incredibile, quam quod omnes cives unius Regni ſpontè conſentiant, ut omnes fontes & putei, & flumina è quibus bibunt, veneno inficiantur.

Nec poteſt dici ſecundùm. Eccleſia enim, quæ tantum zelum habuit, ut pro conſervanda incorrupta, & pura doctrina Chriſti tot Concilia Generalia ſummis ſumptibus, & laboribus congregaverit: quomodo nemine cogente ipſa ſua ſponte diviniſsimam Chriſti doctrinam ab Apoſtolis acceptam, & tot miraculis confirmatam, & ſanguine tot Martyrum illuſtratam, corrumperet, & inficeret? Hoc eſt evidenter incredibile: rursùs eſt apertè impoſſibile. Quia hoc ipſo, pęnitus intra aliquot annos perdita ſuiſſet, & omninò interiiſset

Fi-

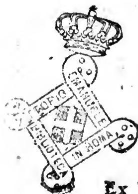
Fides illa, quam Christus per Apostolos plantavit; & Ecclesia Christi conversa fuisset in Synagogam Sathanæ, & magistram errorum. Quod & Christum facit mendacem, siquidem promisit Petro, fidem ipsius, & successorum non defuturam: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Luc. 22. v. 32. Et Matth. 28. v. 2. promisit futurum in sua Ecclesia usque ad finem mundi: *Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem sæculi.* Et promisit inferni portas non prævalituras adversus Ecclesiam. Rursùs facit Deum improvidum. Est enim res Deo indigna, quod legem novam perfectissimam tot retrò sæculis promiserit, quod illam tot prodigiis, & miraculis per Christum in mundum invexerit; & tamen cito permiserit illam penitus aboleri.

Denique delirium impugnatur. Quia si fides de divinitate Hominis à Judæis crucifixi, & Trinitatis Personarum in una essentia, & præsentiæ realis Christi integri, & perfecti sub qualibet particula Hostiæ consecratæ, falsa est: sequitur fidem falsam fuisse introductam in mundo per vera miracula. Quia lex proponens credenda fide infallibili mysteria tam ardua, & quæ præcipit concupiscentias omnes frænare, & vitia resecare, eximiamque puritatem sectari,

&

& omnia in futurum reservat, non potuit mundo persuaderi nisi signis, & miraculis, Deus autem miracula nequit facere ad introducendam fidem falsam. Ergò delirium est asserere, quod hæc fides est falsa.

Postremo in hac Fide de Divinitate Christi, & Trinitate Personarum, & aliis mysteriis, quæ Ecclesia Catholica credit, omni sæculo floruerunt eximia sanctitate viri, & feminæ, gloria miraculorum illustres; & extra Ecclesiam Catholicam hoc non invenitur. Hoc autem est manifestum argumentum, quod illa est vera, reliquæ autem sectæ oppositæ sunt falsæ. Ex quibus omnibus apertè concluditur, Mahumetanos asserentes, Evangelia esse corrupta, manifestè falli.

FINIS.

NEAPOLI MDCCII.
Ex Typographiâ Michaëlis Aloysii Mutio.
Superiorum Licentiâ.